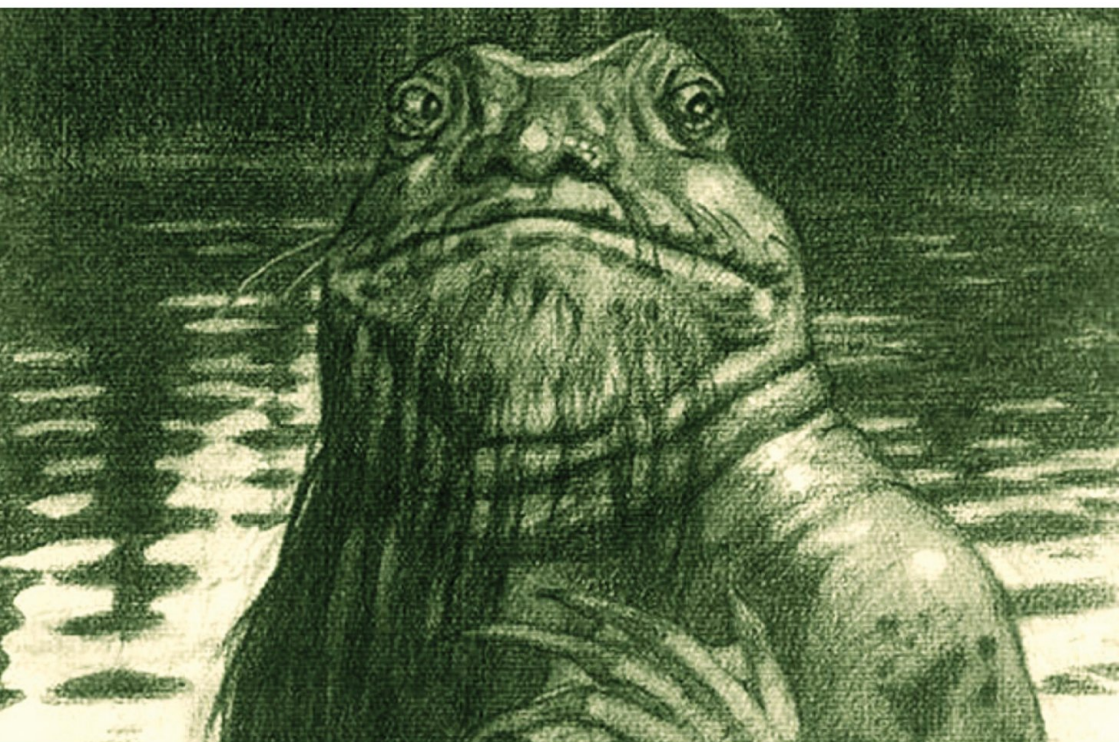

Městská knihovna v Praze

Hastrman

Miloš Urban

Praha

2018

e-kniha

Hledáte místo, kde...

... můžete celý den studovat nebo pracovat?

... seženete knížku pro zábavu, do školy, k poučení?

... stahujete e-knihy, posloucháte hudbu, tisknete 3D?

... osobně potkáte české i světové autory?

... můžete zajít na koncert, filmy artové i 3D?

Právě jste ho našli!

Městská knihovna v Praze

41 poboček, **3** pojízdné knihovny, **4 000** akcí ročně,
2 000 000 dokumentů, **60** Kč za registraci

www.mlp.cz

knihovna@mlp.cz

www.e-knihovna.cz

www.facebook.com/knihovna

Městská knihovna v Praze

Hastrman
Zelený román

Miloš Urban

Znění tohoto textu vychází z díla [Hastrman](#) tak, jak bylo vydáno v Praze nakladatelstvím Argo v roce 2014.

---

§

Text díla (Miloš Urban: Hastrman), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), je vázán autorskými právy a jeho použití je definováno [Autorským zákonem](#) č. 121/2000 Sb.

Vydání (obálka, upoutávka, citační stránka a grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uved'te autora-Neužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko](#).

Verze 1.0 z 7. 2. 2018.

OBSAH

Kniha první..... 9

Kniha druhá 180

*Připomínají-li postavy, místa
a děje tohoto románu skutečný svět
a jeho obyvatele, jde o iluzi.*

*Umění a pravda:
dvě zlaté rybky hledící si z oka do oka,
z akvária do akvária.*

Duže, jež „bývá na mračnu za deštivého dne“.

Neexistuje větší štěstí než se obětovat.
F. M. Dostojevskij

Kniha první

Protože tak to musí být.

Do kraje pod horou jsem přišel dvakrát. Poprvé jako ten, jímž jsem se narodil, podruhé jako ten, kým jsem se stavěl být na tomto světě – a kým jsem se, na samém odchodu z něho, opravdu stal.

Neříkám bohužel, a už vůbec ne bohudík. Nepřísluší mi mluvit o bozích.

Chci říct jen to, že jsem neměl volbu. Nikdo ji nemá.

Přišel jsem bez šatů, když čas neměl smysl, hleděl jsem vzhůru ze dna řek, přespával v rákosí a v korunách dubů, lovil jsem v tůních, jezezech. Ten kraj byl zalidněn a mluvil dvojí řečí, obě jsem znal a žádné neužil, tehdy to nebylo zapotřebí. Němý jak ryba jsem brázdil souš, poznával místa, kde budu žít, obcházel slatiny, kde nežije nic – neboť žít lze jen tam, kde lze i umírat, a některým koutům je lépe se vyhnout.

Půda tu neoplývala pevností, jednou samý písek, potom samá voda, nejhorší tam, kde bylo z obojího. Lidské pěšiny vedly vždy lesem, stromy tužily zem, pro ni tu byly, stála v nich voda v kulaté vertikále, která se ve větvích klenula nad poutníky jako tekuté ruce. Spatřím v nich, až přijdu podruhé (tentokrát vyšňořen v módním modrozlutém kabátě), sloupovím vzepřenou klenbu chrámu.

Zatím to byla prostá voda, všudypřítomná a neviditelná, měnlivá a nepolapitelná, nepostradatelná, nevyhnutelná. A také voda plynoucí, vzlínející a prosakující všude tam, kde její cestu odpradávná ohrazovali, upravovali a užívali místní lidé. Museli to dělat, jinak by v bažinatém kraji pod tlustou horou nemohli žít. Činili dobře, jejich potomci je napodobili, potomci potomků sklidili úrodu z jejich práce a neopomněli sami zasít. A všichni svou práci podepsali jen řemeslem, na hrázích, stokách, korytech, výpustích, náhonech, stavidlech, strouhách a jímkách jsem nenašel, až na pár srdcí vyrytých do černých trámů, jediný podpis. Snad jenom v zimě, když se přes led natáhly šňůry sněhových stop, vyvstal z té vrtkavosti pevný řád, tak jako nakonec z každé náhody. Proti nebi se rýsovala jména i přízviska skromných rybníkářských dělníků, v nichž jednou, až přijdu podruhé, přestanu vidět jen lidské klikyháky: budu v nich schopen číst, s rukama pod hlavou ze dna sledovat, jak zděděné

botky nic netušících dětí vpisují do ztuhlé vody iniciály svých někdejších nositelů.

I já měl předky, jejich jméno tu každý znal a dodnes je lze, spolu s rodovou pečetí, najít na listinách, jež po sobě zanechali. To oni zde zvelebili kdysi velkolepé, v jejich době už dávno zpustlé vodní dílo a založili systém podpůrných napájecích nádrží, rybníků potočních, pramenných i nebeských, a osm z nich znovu důmyslně propojili v areál, jenž neměl obdoby na celém světě. Bylo to zajisté dílo umělé, ale ctilo původní východiska daná přírodou: vystavěli je v místě, kde jezírka, tůň a močály bývaly odjakživa. To dílo je zpřístupnilo člověku a propůjčilo mu svůj užitek, aniž by bažinaté krajině vzalo přirozenou krásu a účel.

Vracel jsem se na staré panství, jež nyní mělo patřit mně. Mínil jsem je spravovat s vynalézavostí a pokorou svých předků. Ale byl jsem tu poprvé a čas neměl smysl, lidem jsem se vyhýbal a do svého domu chodil jen v noci, kdy jeho mrazivé sklepy a opuštěná podlaží skýtal bezpečný úkryt tomu, kdo v kraji nebyl vítán.

Byl jsem tu za škodnou. Trhal jsem porybnému nejlepší kapry a hlтал jejich růžové, bahnem nasládlé maso, hladově srkal tu nakyslou krev. Když se do rybníka dostal z řeky a proti proudu potoka losos, ucítil jsem ho a vyslídil dřív, než mi proti spodnímu proudu stačil uniknout. Taková hostina bývala divoká a jedinému stolovníkovi pod vymletým břehem připomínala rvačku, jíž se sám účastnil – vyvržený, v půli přervaný losos mu ostrými zuby ještě chňapal po prstech a on už se zakusoval do jeho hnědého srdce, on už mu trhal nachové žábry.

Porybný, zvyklý na svou každoroční královskou kořist, se tentokrát nedočkal a vypravil se na štika, co mu ji ukradla. V jeho představách se rozrostla do obludných rozměrů, číhal na ni za vlhých nocí s lampou na přídi pramice, vyzbrojen osmi dlouhými silnými pruty a živou návnadou. Ulovil hodně, ale nic z toho, co by byl rád; házel pak udicí, a světlem poraněné dravce zpátky, mně do rozevřeného chřtánu. Do konce vystřelil do vody z muškety. S pobavením jsem sledoval kulku, jak klesá a zpomaluje, až jsem ji mohl vzít mezi palec a ukazovák

a spálit si o ni prsty, ve stínu pod vrbou se pak vynořit na vzduch, dobře zamířit a přesným zásahem srazit porybnému z hlavy třírohý klo-bouk.

A pak jsem ho nechal být, dobře si vědom, že takové obcování mi nepřísluší a nekouká z něho než smrt, jak jsem se měl pár měsíců nato sám přesvědčit. Jednou na to někdo doplatí. Ze svých chyb jsem se nedokázal poučit, a jestli na mně kdy bylo něco lidského, tak právě tohle. Stojte nad člověkem, mimo jeho svět, stal jsem se pošetilejším než on a jako hlupák se dobýval mezi lidi zadními dveřmi.

I naše plemeno zná pokání, po příhodě s porybným jsem je podstoupil. S nastalým deštěm jsem vystoupil na horu a vykoupal se v prameni, jenž vytéká hned pod vrcholkem. Kus dál je zbudována studánka, té jsem si nevšímal a soustředil se na očistu v člověkem nedotčené vodě. Pramenů je na hoře bezpočet, splývají z ní jako stříbrné vlasy a na úpatí se splétají do tmavého copu potoka. Jeho mírný proud napájí systém rybníků, protkává je a spojuje stokou. Když je opustí, otočí se pod sedlovým vrchem, kam chodí zdejší lidé zapalovat ohně, a vlije se do řeky, jež teče od východu na západ a vyznačuje severní hranici mého území.

Tenkrát jsem byl na hoře poprvé, a právě tehdy narazil na to, co skrývala prohlubeň nad severním svahem kousek pod bukovým lesem, jaký završuje všechny zdejší kopce: na obrovské kamenné vejce. V dešti se hýbalo, chvělo se na svém plochém skalnatém lůžku a vážilo vodu; jeho nepatrný pohyb se dal rozeznat podle kapek stékajících jednou z širšího, jednou z tenčího konce. Spršky nikdy nespadly současně a tráva byla všude kolem balvanu stejně hustá a zelená.

Thustý konec směřoval k východu a byl až na pletenec kořenů holý, špičatý ukazoval na západ, byl stejně obrostlý kořeny jako ten silný a zespoda ho pokrýval mech. Sevřel jsem dlaň, až mi pod kůží vystoupily žíly, a spatřil podobnou síť na oblém balvanu, upletenou z kořenů. Zabušil jsem do nich pěstí, byly pevné a ani se nehnuly, poutajíce ke kameni čtyři vzrostlé stromy. Pohybovaly se spolu s vejcem, odkud vyrůstaly. Nebyl to vítr, kdo s nimi houpal; jen dešťová voda.

Pak jsem si všiml, že mezi stromy nahoře je do vejce zapuštěn rozpažený kámen, opracovaný lidskou rukou, ale to bylo dávno, protože ztratil všechny své ostré hrany. A bylo tam ještě něco. Na straně východní, v místě, kde se mech rozestupoval a kořeny roztahovaly jako prsty, se černal holý mokrý kámen. V něm jako by byla vytesána tvář. Připadlo mi, že se na mě odtamtud někdo dívá. Kolečko, v něm dvě oči, pod nimi nos, pod ním široká, lidsky rozšklebená ústa.

Tak jako zvíře tváří v tvář člověku i já jsem teď udělal pár kroků zpátky. Nepoznal jsem, komu tvář patří, ale bylo na ní tolik lidského, že mě poslala na ústup. Pochopil jsem, že už znám všechno, co jsem měl při prvním příchodu poznat. Ještě téhož dne jsem z kraje pod horou odešel.

Odešel jsem, abych se mohl vrátit mocný slova.

Přišel jsem podruhé.

Vybral jsem cestu oklikou. Se starou nepřesnou mapou v ruce jsem v městečku jménem Holany zabušil na strop kočáru a křikl na vozku, aby sjel z císařské silnice na cestu, vinoucí se od záhumenků těch nejchudších chalup. Chtěl jsem poznat svůj kraj. Pustili jsme se na severovýchod, kde se měla za hájem otevřít alej vévody z Valdštejna, v mapě vyznačená rovnou červenou čarou. Projeli jsme světlým, ještě nezalštěným mlázím a ocitli se v černé smrčině, jakých jsem na své dlouhé cestě příliš neviděl, neboť móda rychlých, málo odolných, ale vysoce výnosných dřevin teprve začínala. Jen nemnozí věděli, že spolu se smrky jim v lese rostou vyhlídky na hromadu tolarů.

Hleděl jsem střídavě z okénka a do mapy a zažíval radost z předem vytyčené a posléze nalezené cesty – radost známou všem poutníkům, kteří se rádi spolehnou sami na sebe a svůj smysl pro orientaci. Jenže starý Franc, kočí, sluha a pucflek v jedné osobě, bez dovolení zastavil, slezl z kozlíku a nakoukl do kočáru s omluvným výrazem, už to na něho zase přišlo. Poznal jsem taky, že má v temném lese strach. Vyhlédl jsem ven a shledal, že stojíme na rozcestí. Vlevo i vpravo se mezi stromy ztrácela rozježděná cesta a přímo před námi se prostíral močál, jehož

zápach snad Franclovi připomněl nutkavou potřebu. Mapa hlásila, že Nový zámek by se měl nacházet severním směrem, zatímco na jih po třech mílích čeká jen bezejmenná víska s kostelem svatého Ignáce. Ves i kostel byly v mapě přeškrtnuty, a zatímco Franci dřepěl v křoví, rozhodl jsem se, že se dáme vlevo. Opuštěná vesnice bylo to poslední místo, kam jsem chtěl toho dne dorazit.

Franci se vynořil na cestě a dožadoval se útěchy jako malé dítě, kňoural, že neví kudy dál a zdali to bude ještě dlouho trvat. Zvedl jsem obočí nad takovou nevyčválaností a ukázal vlevo, tam, kde se les v dálce světlal a sliboval veselejší podívanou než přítmí pod smrky a černý močál. Znovu jsme vyrazili, tentokrát svižněji, a záhy jsme vjeli do veselého světla dne. Po pravé straně se v houštinách skrýval nějaký bílý altán, či dokonce letohrádek, patřící novozámeckým pánům. Nebyl z cesty moc vidět, ale rozepisoval se o něm můj tištěný průvodce. Nebyl jsem na něj zvědavý a neporučil kočímu zastavit, k jeho nepochybné radosti. Vjeli jsme do hraběcí bažantnice a tady musel Franci zpomalit, protože jsme se přiblížili k potoku. Přes koryto se klenul kamenný můstek, široký právě pro rozchod našich kol, abychom mohli projet a nespadli i s ekvipáží dolů. Nad mostem bděly dvě sochy, na jedné straně svatý v kvadrátku a s hvězdami, poznal jsem Johánka z Pomuku s kajícně skloněnou hlavou, jakého zde potkáte téměř na každém rozcestí, na druhé straně Kateřina s vozovým kolem u nohou a očima obrácenýma k nebi. Dvě smutné postavy, nepříliš umně vyvedené v drolivém pískovci.

Za mostem začínala Valdštejnova alej, rovná jako bič a dlouhá jako anglická míle. Vozka popohnal koně do klusu. Vyklonil jsem se z okna a ohlédl se po svém jezdeckém koníkovi, uvázaném na provaze za landaurem. Nikdy jsem pro to zvíře nenašel jméno a nijak k němu nepřilnul. Snad mi vadilo, že mě na slovo poslouchá; i nyní klusalo asi deset sáhů za námi a vypadalo spokojeně.

„Kdyby mě muselo nést, bylo by to jelito stejně šťastné,“ houkl jsem na Franci, který si všiml, že se ohlížím. „To není kůň, ale pes, a dívám se, že ještě neštěká.“

„Jenom se nerouhejte, milostpane,“ odpověděl z kozlíku Franci. „Nejeden mazlíček už pokousal pána, když ten to nejmíň čekal.“

Zvedl jsem oči ke korunám dvousetletých lip: vysoko nad hlavami tří zvířat, jednoho starého muže a jednoho individua, o jehož lidskosti zatím neměl kdo pochybovat, se spojovaly v průsvitnou, složitým žebrovím propletenou, závratnou rychlostí ubíhající klenbu gotického chrámu.

Vítr mě zastudil v zubech a já si uvědomil, že se usmívám. Mhouřil jsem oči před prachem, který se zvedal z cesty, od můstku sypané štěrkem. Zatoužil jsem slyšet šumění těch stromů, ale neslyšel jsem nic než hrčení kol a fíčení větru. Listí se ještě ve větvích neprobudilo, ale jako bych si vzpomínal na jeho hlas za bouřných letních nocí někde v blízkém okolí. Ano, muselo to být právě tady, zde jsem loni sedával, němý a nevědomý jako zvíře, a přece už tenkrát znehybnělý tou nádherou.

Natočil jsem hlavu, abych zachytil alespoň ozvěnu těch klidných chvil, a tu mi vítr serval z hlavy paruku a odnesl ji daleko za kočár, díval jsem se, jak se kutálí v prachu a vzápětí uvízne v trní u cesty. Náhlá svoboda je opojná. Prsty jsem si pročísl vlasy a s rozkoší je vystavil předjarnímu větru. V mžiku byly suché a já jsem se, znenadání vyčerpaný, zhroutil zpátky do vozu.

Odšrouboval jsem víčko čutory a smáčel si vlasy. Obrátil jsem se k zablácenému okénku na druhé straně vozu a pohlédl na svou tvář. Bez paruky vypadala mladší, po vší vážnosti a usedlosti bylo veta. Rozcuchal jsem se a pak si vlasy na spáncích a na temeni sčesal dopředu, jak to bylo právě v módě: nosila se nespoutanost těla i myšlenek. Byl jsem spokojen s tím, co vidím. Až přijedu na své panství, nechám si ušít kolekci klobouků podle nových pařížských fazón, nejlépe něco na Brummellův způsob. Klobouky totiž, podobně jako paruky, uspokojivě drží vlhkost.

Za víčky mi uvízl obraz krajiny z kočáru: šedavá políčka netrpělivě čekající na orbu, za dunami prsti hladina Dolanského rybníka. Stříbřila se proti severnímu nebi, na okrajích přecházela do žlutavých a okrových

tónů – tam, kde se držel starý led. Černé vločky nad ním byly vrány, zdálo se, že se vůbec nehýbají. Syrový den tloukl do očí.

Otevřel jsem je. Landaur stál, uvízlý v podivném tichu.

Tiše jsem si vyčetl, že jsem se v poslední fázi cesty neudržel a podlehl únavě, ale zatažené záclonky v oknech prozrazovaly pravdu: na spánek jsem se dokonce připravil. Nakoukl jsem do mapy: název Stará Ves byl krasopisně vykroužen hnědým inkoustem, červený puntík značil cíl cesty, spočívající uprostřed čtyřúhelníku s červenými křížky v rozích: na západě Stvolínky, na východě Holany, na severu Kozly a na jihu hora Vlhhošť.

„Pane?“ ozvalo se zvenčí a mně naskočila na těle husí kůže. „Vzácný pane, jste tam?“

Hlas Franclovi nepatřil, ten mizera mě nevzbudil včas. Pochopil jsem, že jsem doma.

Někdo otevřel dvířka a Franci přiskočil, aby pod nimi rozložil schůdky. Zvedl jsem ruce, abych si upravil paruku, a nebyla tam, nahmatal jsem jen své promáčené vlasy. Vystoupím-li z vozu a stanu před svými lidmi, bude to bez masky. A o to radostnější.

Zvedl jsem se a skloněný, abych nevzal hlavou o zárubeň dvířek, jsem přeskočil tři skládací schůdky.

Větší náves, rozhodně žádné náměstí, ale ani zapadlý venkovský rynek plný prachu. Měli tu pěknou dlažbu, kašnu a morový sloup, na druhém konci rybníček, kam se sváděla dešťová voda z horní poloviny obce. Za nízkými a dlouhými, napůl roubenými chalupami, za hřebeny jejich střech se tu a tam zvedala vysoká lomenice nebo mansardová střecha kupeckého domu, jaké jsem znal z Němec: jedno patro, dělená malovaná okna a zdobné parapety. Okázalejší stavení, jež jinak bývají středem obce, zde stála v mírně svažitém terénu o něco dál, na stráni stoupající k severu a otvírající se k jihu. Tam někde začínala německá část, jak jsem si přečetl v průvodci, jenž doporučoval návštěvu některého z proslulých salonků zdejších kupeckých rodin. Vystoupil jsem před katolickým kostelem, rozložitou stavbou starou jedno století, završenou věží připomínající červenou cibulku, na níž ještě seděla lucerna a vpouštěla slu-

neční světlo ke zvonu. Kostelík svaté Kateřiny byl nově nabílený u příležitosti mého příjezdu a působil útulně. To špičatá vížka na nedaleké hůrce – kterou cestovní kniha zvala Mnišská – se nad stříbrnými buky vypínala přísně jako učitelova rákoska nad houfem žáků. Byla novým dílem zdejších a přespolních augšpurských evangelíků, kteří říkali Staré Vsi Altdorf. Tolik jsem věděl předem od litoměřického biskupa, z listu, kterým potvrzoval můj nárok na panství a vracel je do mých rukou, přestože si nedovedl vysvětlit, jak ten pán napsal, mé „rozhazovačné počínání“. Přání vzdát se pohodlného rodinného zámečku ve Lhotě a vymínit si za něj nevlídnou kamennou věž – prastarý rodový majetek a posléze dlouhá léta biskupský mlýn – mu nešlo na rozum. Z takové výměny ovšem měla Jeho Excellence radost a já se tiše smál. Netušil jsem, jak brzy se tu seznámím s člověkem, jenž také vyměnil obydlí se skrytým úmyslem, a nebylo by mne napadlo, jak bude ono setkání významné.

Přišla celá vesnice. Vpředu stál červenolící podsaditý chlapík v nedělním kabátě, nebylo pochyb, že je to rychtář. Zprvu se tvářil zaskočeně, jako by ho překvapilo, s jakou křepkostí jsem opustil vůz. Věděl jsem, na co myslí – říkalo se, že pan baron sem přijede dožít; a on teď na vlastní oči vidí, jaký je to hejsek. Trochu se vzpamatoval, strhl z hlavy širák a hluboce se uklonil. Vedle něj čekala slavnostně vystrojená dívka, s vyšívanou čelenkou a v nabíraných, okrajkových a opentlených sukních, a jakmile se rychtář narovnal, udělala pukrle a pozvedla v natažených rukou ošatku a pecen chleba. Za touto dvojicí stál svátečně oděný dav a ani se nehnul, jen upřeně civěl, jako by mi všichni ti poctiví lidé viděli až do žaludku. Polekalo mě to, na okamžik jsem si byl jist, že nějakým řízením osudu dobře vědí, kteraký panáček jim přijel vybírat hnízda. Pak jsem se uklidnil: ti lidé nejspíš jen nedovedou skrýt vlastní obavy z nového pána. A bylo v tom ještě něco jiného: pakliže je něco vyvedlo z míry, nebyla to má vyjevená tvář ani rozevláté vlasy, ale modrý kabát s jasně žlutou podšívkou. Do zdejších končin se ten kus módního zboží dostal až na mém těle.

Představil se mi nový šafář, suchý nenápadný člověk neuvykklý poklonám ani svátečnímu strojení – podle rukou, které jsem mu pospíšil

stisknout a málem se o ně poranil, svědomitý dřič. Hned po něm se mé dlaně chopil učitel Voves, pozdravili jsme se česky. Byl to sice dlouhán, ale jak za groš kudla, ta zakřivená, s níž pytláci jediným řezem vyvrhnou rybu. Byl mi sympatický, hned jsem v něm poznal zdejší lumen, nositele vzdělání a pokroku, ten cvikr, co mu seděl na nose, ani nepotřeboval. K nelibosti starších mi rychle sdělil, jak ho těší, že se hlásím k češství a znám řeč, ovšem nechce tím říci, že Německo nezpłodilo své génie – neráčím-li být čtenářem mladého myslitele Ludwiga Feuerbacha? Tohle dodal šeptem, aby ho ostatní neslyšeli. Zavrtěl jsem hlavou, on mě napodobil a pohotově omluvil neúčast faráře na uvítacím ceremoniálu, ráno odešel do Kozel udělit poslední pomazání a ještě se nevrátil. Nejsou žádní přátelé, ale prý to s tímhle Fideliem není na velebníčka tak zlé, sám to poznám, až usednu do jedné z kostelních lavic, jež pater jako náruživý řezbář vyzdobil vlastním umem a dlátem. On sám, Voves, ví, co je seminář – nepřipraveného ta škola poznamená.

Nevěděl jsem v té chvíli, co si z jeho řeči vybrat, a jen jsem přikyvoval, pokud možno blahosklonně. Nestačil ani domluvit a odstrčil ho elegán v zářivě žlutém městském obleku, jaký se v Paříži nenosil dobrých dvacet let. Zlomený v pase mi předvedl naondulovanou hlavu, z níž se vysypala aspoň libra pudru. Zamáchal třírohým kloboukem, jako by zametal cestu, a vybraným německým jazykem s českým přízvukem nabídl věrné, ty nejvěrnější služby. Potlačil jsem úsměv a ohlédl se po učiteli. Ten zakoulel očima a procedil mezi zuby, že tohle je vrchní nadlesní, ctěný svobodný pán Kilián Ignác Kabelatsch, podnikavec, majitel pěti skláren a brusíren skla v Boru a v Kamenici. Přijel kvůli mně až z Lipé, dokonce už včera, jak sám nadlesní rychle dodal a znova se zlomil v pase. Řekl jsem si, že toho vrtichvosta brzy vyměním. Pak se mi poklonil revírník, jistý Škvor, počerný, divoce zarostlý chlap z hájovny na druhém konci lesa, kde, jak mě ujistil, jsem kdykoli vítán, ale kam, to mne zapřísahá, nemám vážit cestu neozbrojen, půjdu-li přes hvozď. Jeho zjev mi na rozdíl od svobodného pána K. I. Kabelatsche udělal radost, neboť prozrazoval, že v mých lesích je s pytláky a škodnou amen.

Kromě těchto a ještě několika jsem si z toho prvního setkání příliš mnoho jmen neodnesl, byla pro mne nová, a jak šla jedním uchem dovnitř, tak šla druhým uchem ven. Své poddané jsem však byl odhodlán poznat osobně a časem si všechny vrýt do paměti.

Jako protřelý světák jsem teď přistoupil k ošatce s chlebem, kousek odlomil a vložil do úst. Chutnal všedně, tedy dobře.

„Sůl!“ sykl ten, kterého jsem měl za rychtáře, a zamračil se na dívku ve vyšívané čelence. Zapýřila se a zavrtěla hlavou. Zapomněla na sůl a on jí to měl za zlé, přičemž se sám zapomněl představit. Usmál jsem se a dívku pohladil, mělo to působit otcovsky, ale nový ruměncem jí zbarvil tvář a já se lekl, abych před shromážděnými venkovany nevypadal jako mlsný milostpanáček. Vzhledem k mému věku by to bylo pikantní.

Muž byl zcela vyveden z míry tou záležitostí se solí. Správně jsem odhadl, kdo to je, a pochopil jsem, že se jednak hodí, jednak nehodí pro výkon své funkce: je to člověk, který má rád všechno nalinkované jak podle pravítka, ale jakmile rovná čára uhne z vytyčené trasy, propadne zmatku. Oslovil jsem ho co nejmírněji:

„Mám tu čest hovořit s Matějem Kolářem, slovuťným rychtářem Staré Vsi? Doufám, že se nemýlím.“ Tímto úvodem jsem ho uklidnil a rovnou si ho získal, zalichotil mu výběrem slov a zároveň ho postavil do toho správného světla před farníky: spustil jsem na něj česky. A tu byl úslužnost sama, několikrát se uklonil a začal mi představovat starší obce. Vypadali jako poctiví, životem unavení lidé, jaké jsem na cestách vídal po celé Evropě. Očekával jsem slovanský vzhled, o němž jsem vlastně neměl žádnou bližší představu, ale od Němců, kteří stáli ve svém vlastním, sevrěnějším houfu opodál, se tihle lišili jen chudším oblečením a špatně maskovanou nejistotou ve vystupování. U mladých byl tento jev ještě nápadnější.

Němci, když už jsem u nich, byli synové a dcery přistěhovalců ze Saska, Lužice a Slezska, ale i vzdálenějšího Durynska a Branibor, a tvořili jednu čtvrtinu obyvatel Staré Vsi. S Čechy se příliš nedružili a byli k nim chladní, měli svůj kostel a svého faráře, nosili šaty střížené podle

dvou tří málo nápaditých vzorů, a pokud, jak jsem zjistil později, se zrovna neopili, zřídka kdy dávali najevo, co si myslí. Všechno si nejraději i dělali po svém. Češi je tajně napodobovali, ale i oni zůstávali nedůvěřiví. Jim samým bylo za poslední dvě staletí katolictví napevno vnuceno a nemohli pochopit, že potomci těch, kteří vedli proti jejich vzbouřeným předkům svaté války, přicházejí teď do pohraničí s vírou, která se od husitského protestantství zase tolik neliší.

Němci mi onoho prvního odpoledne představili svého starostu a pastora, dva asketicky vyhlížející muže jménem Ulrich a Piepenmann, a též jejich manželky, otylou starostku a hezkou pastorovou. Vybraní vymydlení školáci mi přednesli úmornou, dobře známou báseň jistého tajného rady, jenž ještě za života stačil proslout jako múzami obdařený poeta a s nímž jsem se osobně znal z četných diplomatických jednání. Kolář mi během recitace pošeptal do ucha, že německý starosta nemá ve větší části vsi žádnou pravomoc a Češi si z něj dělají špumpnágle.

Tedy si i tady začali uvědomovat svůj původ, jak se to děje po celé Evropě, i zde začali důsledně rozlišovat na my a oni. Řeč, příslušnost a vyznání byly pomalu posvátnější než tělo Páně. Rozhlédl jsem se po svých Česích a Němcích a uctivě poděkoval za uvítání. Neuniklo mi, jak rozdílně mne ty dvě skupiny přijímají. Reakci slušných chladných Němců jsem předpokládal, Češi mne překvapili svou srdečností a dvěma třemi postranními pohledy plnými nedůvěry. Hleděl jsem na jejich ohnuté hřbety a skrývané úsměšky a myslel na to, že na téhle vartě mi klobouk à la Brummell sotvakdo zhotoví.

Nemrzelo mě to. Vadilo mi, že mezi všemi lidmi, kteří mi přišli složit hold, někdo chybí. Byl to jen pocit, ale tak intenzivní, že mi to nedalo a musel jsem zrakem hledat i v zadních řadách. Někdo tu nebyl a já cítil, že na něj mám stejné právo jako na ty ostatní, ne-li větší. Nechtěl jsem se ptát a otázku adresovanou rychtáři jsem si nechal pro sebe do chvíle, než jsem s ním nasedl do landauru. Zaťukal jsem na čekajícího Francla, který se na kozlíku naparoval před místními jako kohout v kurníku, a vysvětlil mu cestu ke staronovému příbytku. Pocit prázdnoty ve mně cestou pře-

trvával a také Matěj Kolář byl nesvůj. Rozpovídal se sám, a než jsme dojeli, vyznal se mi ze svých trápení.

Měl strach o svou dvacetiletou dceru, pojmenovanou podle patronky zdejšího kostela. Od smrti matky blázní jako jezinka, řekl, minulý rok se mu párkrát zatoulala, třeba několik dní v kuse nepřišla domů, až to bylo pro ostudu před celou vesnicí. Letos se to nejspíš bude opakovat, jen se oteplí. V kostele nebyla od Tří králů, v domácnosti sice pomáhá, ale jen když má chuť, a opovrhuje všemi nápadníky, které pod tou či onou záminkou přivedl na rychtu v naději, že se Katynce zalíbí a po svatbě jí napraví hlavu. On sám na to nestačí. Přestože měla holka věk na vdávání, zdržovala se s místní chasou, jak byl den dlouhý, dokonce ji sama vedla, když se jí zachtělo – prokázala v tom nebezpečný talent –, vymýšlejí lumpárny, které on, rychtář, pak v tichosti napravoval na úkor své pověsti. Takto se chovala do loňského podzimu, než to s ní vzalo ještě horší obrat: zahleděl se do ní ten nejhorší zdejší klacek, Jakub, syn obecního slouhy – který si, prosím, ani na slanou vodu nevydělá – a přivandrovalé vdovy, pomatené ženské, která už dávno ponocnému utekla. Kluk je prý hotový postrach vesnice, a přestože poctivě za otce troubí půlnoc a co nevidět ho odvedou na vojnu, Katka se od něj nehne a naschvál tím nerovným paktováním popuzuje okolí. Dokonce mu nechala na zimu ušít boty, když tu byl v říjnu švec, a Matěj to musel zaplatit.

„I dnes jsou spolu?“ otázal jsem se, ale odpověď byla jasná i bez ptaní.

„No bodejť, s vaším nejmilostivějším prominutím, pane. Nemá smysl ji omlouvat nebo zapírat, že je někde s tím větroplachem, ono by se vám to beztak doneslo z nějaké nevymáchané huby ze Vsi, chtěl jsem vám to říct sám. Kateřina je nejkrásnější děvče v kraji a jsou s ní jenom potíže. Rostla jako dříví v lese, výchovu jsem nechal na hospodyni a na učiteli – ti nebyli k ničemu. Poslechla jenom starého kněze, ale ten už je v Pánu. Dříve nebo později se s ní setkáte a já vás předem prosím za odpuštění jejích nepřístojností. Pánbůh ví, že jsem jí nebyl dobrým otcem, ačkoli jsem dělal, co jsem mohl. Odpusťte jí to, pane – možná ji právě vaše velkorysost přivede k pokoře, vždyť ona nejradši fantazíruje o tom, že se

narodila moc brzy a jaké by to bylo žít za dvě stě let, až si ženy budou dělat, co budou chtít. Jako by se tak už nedělo!“

V očích mu stály slzy a ústa se usmívala, vyhlédl ven a vysmrkal se do kapesníku s monogramem. Měl jsem pro jeho pohnutí pochopení a dívce jsem odpustil, že mě nepřišla přivítat, vždyť podobnému podniku na rychtářský, navíc ještě otcovský befel bych se jako mladý člověk taky koukal vyhnout. Ostatně jsem si na své důstojnosti až tolik nezakládal, s tím neměl ten můj náhlý nevysvětlitelný pocit ztráty či nedostatku co dělat. Jenom jsem – a bylo to z pouhého instinktu – zůstával k rychtářovým slovům skeptický. A prokoukl jsem ho, byl to znamenitý herec, který dovedl u lidí vzbuzovat účast i jiné emoce, prostě co se hodilo, aby je dostal na svoji stranu. Právě to mu, jak jsem usoudil, umožňovalo obstát v úřadu rychtáře.

Ale má řeč plyne a já se v ní dávno rozpustil, nejsem než vzpomínka na zrnko soli, jehož chuť si voda pamatuje po opakovaném zředění. Rychtář do mě mluvil jako do vrby a netušil, že strom je vykotlaný a mezi kořeny se svíjejí hadi. Jaké jsem tehdy pojal úmysly, na tom už nezáleží, o svých dávných činech či zločinech dnes hovořím tímž tónem jako o svém domě či přírodě svého kraje.

Jeli jsme ze Staré Vsi na jihozápad, necelou míli ke starému valu pod Dolanským rybníkem, přes pole, háj, mýtinu a lesík až k Věži, jak se mému obydlí říkalo. Ta jednoduchá stavba se v dřívějších dobách nazývala Rybná a sloužila Berkům z Dubé jako strážní hrad, s Holanským hrádkem na dostřel z pojízdňého praku. Po třicetiletých vojnách ji před zchátráním zachránil ten nejprostší účel: hlad. Dřevěné kolo tu smílalo obilí po půl druhu staletí a neřeklo se tu tehdy jinak než V Černém mlýně.

Slunce mě hřálo v očích, jeho prsty se mi ovinuly kolem krku a táhly mě ven, pryč z kočáru a společnosti neupřímného muže, který bezděky nastavil zrcadlo mé vlastní utajované podstatě. Rychtář se pokřížoval se slovy „Pánbůh chraň, sluníčko vám na těle dělá šrámy, pane,“ a odtáhl mě na druhou stranu vozu, kde za oknem nízké paprsky proměnily kmeny buků v hořící mříž, tou mříží k nám natahovala ruce noc a rázem jsme byli na jevišti podivuhodné Gluckovy opery. Jen buky

v popředí zčernaly, rozsvítila se hora na obzoru. Z hladiny rybníků pod Vlhostí se pomalu zvedala mlha. Některé stráně se v ní skryly, zatímco jiné se jí nechaly obejít a vynikly o to víc. Z oparu též vystoupil půlvě-nec skal na straně západní a vedle něj zalesněný severní svah, v němž se perlově leskly prameny a stříbřily se řetízky struh. Vyklonil jsem se z okna a spatřil bílou cestu stáčející se mezi stromy, za nimiž se proti sytě modrému, stále ještě dennímu nebi zvedala černá, mírně zašpičatělá střecha kamenné Věže.

Projeli jsme lesíkem a byli na místě. Před Věží se do nevelkého čtverce rozpínala bílá terasa, kterou tu kdysi nechal vybudovat nějaký nadšec pro pohodlné lovecké zámečky, to už bylo v čase biskupské správy. Budovateli došly peníze, takže na Věž se s úpravami nedostalo. Naštěstí! K terase, obehnané směšnou balustrádou, přiléhalo dvoukřídlé, do oblouků vytočené schodiště o sedmi stupních nalevo a devíti stupních napravo, kde se pískovcový suk, jenž tvoří podloží, trochu svažuje. Chechtal jsem se, až jsem se za břicho popadal, a Kolář dělal kyselé obličej, mysle si, že neslyším jeho bručení: měl jsem se nastěhovat do zámku, když se mi to nelíbí. Ale jinak na mě Věž udělala skvělý dojem, hlavně originálním umístěním pod úrovní hladiny blízkého rybníka. Tak jako terasa opisovala dokonalý čtverec, obklopoval ji v dokonalém kruhu příkop, v nových časech napevno přemostěný a vzadu za Věží otevřený mlýnskému náhonu. Voda z něj dříve odtékala vyzděnou „myší dírou“ – tak tunel nazval rychtář, když mi jej ukazoval –, prokopanou ve valu a za mýtinou ústící do potoka.

Na první travě onoho roku se začala dělat rosa, když jsme do ní s rychtářem kladli své kroky, v bezprostřední blízkosti prastaré budovy najednou ztichlí a zaražení. Obešli jsme terasu, zatímco Kolář vysvětloval, proč je vchod do Věže tak nepřiměřeně velký – kdysi museli dostat dovnitř kulatý žernov, vybourali původní úzkou branku s lomeným nadpražím a nechali do otvoru vsadit těžké dubové dveře obité železnými pásy. Hranatý otvor se proti nám černal jako zívající ústa a tento dojem umocňovalo bílé schodiště před terasou, připomínající klepeta raka; všiml jsem si, jak se Kolář střeží zabloudit k nim pohledem. Po stranách

Věže bylo pro chodce místa na dva lokty, ale i kdyby někdo spadl dolů, moc by si nenatloukl – příkop už mnoho desetiletí nebyl zavodněn a neudržel ani dešťovku. Na tu byla do skály za Věží vysekána cisterna, voda se v ní temně třpytila a nepříjemně páchla; rychtář se omluvil a slíbil zjednat brzké vyčištění. Já ho však sotva poslouchal, zaujat mlýnským kolem, urvaným za dávné vichřice z hřidelního trámu, který byl tlustý jako má ruka od lokte po špičky prstů. Byl vyroben z mohutného dubového kmene, který nikdy nepřerazil blesk, dokud stál v lese, ale utrpěl tuto ránu až poté, co se stal osou mlýnského kola. Trčel ze zdi v úrovni našich prsou a nad příkopem se smutně vyjímal jako rameno šibenice. Vzepřel jsem se na pažích a vyhoupl se na něj. Několika kroky jsem došel k roztříštěnému konci a shlédl dolů. Veliké a těžké kolo nemohlo spadnout z velké výšky, nemělo kam. Překvapilo mne, jak je vraženo do země, jakoby do ní vrostlé. V houstnoucí tmě jsem ještě rozeznal svrchní černé lopatky sežehlé bleskem, ty nepodléhaly hnití ani rzi jako zbytek konstrukce. Rychtář mě vybídl, ať s ním pospíším dovnitř, kde jsou připraveny suché louče. Seskočil jsem a on mi podal starý klíč. Ještě jednou jsem se ohlédl po černém přízraku mlýnského kola. Až ho uvidí Franci, pomyslel jsem si, probulí noc.

Vrátili jsme se na terasu a já zkusil klíč v ozdobně kovaném zámku. Klíčová dírka měla tvar obráceného S. Otočil se snadno – zámek byl vymazán sádlem. Viděl jsem, že rychtář očekává pochvalu, tak jsem mu ji dopřál. Se sklopenýma očima a šťastným úsměvem zadrmolil formulku o poníženém služebníkovi a zažehl dvě louče. Potom mi s hranou skromností řekl, že ono mlýnské kolo za budovou zhotovil spolu s partou sekerníků jeden z jeho vlastních pradědů, po nichž zdědil jméno, nikoli už profesi. Jeho otec, který už v mládí ovdověl, se po zrušení nevolnictví podruhé oženil, a to hned s dědičkou statku. Stal se nejbohatším sedlákem ve Vsi, podléhajícím přímo biskupství v Litoměřicích, a ke konci života byl jmenován rychtářem. Předpověděl synovi, že se jím stane i on, což se vyplnilo, ačkoli nikdo netušil, že po otci zdědí i úděl vdovce. „Škoda jen,“ posmutněl Kolář, „že nemám syna, aby po mně převzal rychtářské právo.“ V myšlenkách na Kateřinu opět posmutněl.

Naslouchal jsem jeho řečem nepozorně, shledav zajímavějším vnitřek mého nového obydlí. Rozradostnilo mne zjištění, že útroby nejsou dřevěné. Nad rozvalinami mlýnice v přízemí, zabírající celou vstupní síň, za níž byla cihlovou přepážkou oddělená černá kuchyně s pecí a komínem vyhřívajícím obě patra, se zdvihala valená klenba, začouzená a v jednom rohu proděravělá – do otvoru vedly příkré, hrubě přitesané schody. Vyšplhal jsem po nich a stanul ve svém pokoji.

Nábytek, který se se mnou stěhoval z Paříže do Heidelbergu, z Heidelbergu do Vídně, z Vídně do Prahy a z Prahy do Staré Vsi, byl složen na podlaze z ohlazených fošen, mezi mými nečetnými cestovními vaky a truhlami. Pár křesílek na sobě tvořilo podivnou vížku pod schůdky vedoucími do podkroví. Byl to týden, co mi zavazadla a ostatní věci dovezl dostavník do Stvolínek; odtamtud putovaly do Věže na žebříňáku. Ještě je pokrýval prach ciziny, ale na kožených držadlech a konopných okách ho už stačily setřít zpocené dlaně místních pomocníků, na mé výslovné přání dobře zaplacených. Přijel jsem natrvalo a dobré pracovníky jsem si chtěl předcházet.

Čtyři bílé stěny, dvě úzká okna, stůl a dvě židle, příborník, prádelník, šatní skříň, postel, křesílka, noční stolek a taburet a samozřejmě prosklený příborník zaplněný fajánsí a čínským a míšeňským porcelánem po předcích. Ale už žádné rezidence, žádné zámecké komnaty, žádná narychlo vyklízená, ve spěchu větraná apartmá těch nejlepších hostinců. Nyní jsem byl rozhodnut žít tady, jedna svoboda končila a začínala jiná, zcela podle mé výsostné vůle, jak jsem se domníval. Byl to omyl. Dvě věci mě tehdy naplňovaly úžasem: mravní zákon mimo mne a hvězdné nebe ve mně. A nic by je nepřekonal, kdybych byl nepřijel.

Jakub, Slunečko, Hoffman starší a Hoffman mladší, bratři Johan a Simon, Liška, Václav, Pešek, Ehrenberger – jména, jež jsem si následujícího slunného jitra pozpátku četl v mizejícím, rychle se rozpouštějícím ledě. Měl příchut' lesů severní Evropy; voda si vždy pamatuje, odkud přišla naposledy.

V noci jsem nemohl spát. Vyšel jsem do lesa a ještě před kuropěním vklouzl pod hladinu Koňského rybníka, ulehl na dohled skály zvané Smrtka, nevysokého kamenného klínu vraženého do vody, s vypouklým převisem připomínajícím lebku skloněnou v zamyšlení. Tahle voda byla pod ledem hustá jako kaše. Rybník nebyl hluboký, vodu navíc zahušťovaly trsy loňského orobince a všudypřítomné ostrůvky plovoucí rašeliny; později na jaře ještě přibudou lekníny a nové rákosí. Rozvířil jsem kal na dně, počkal si, až se usadí, a natáhl se do bílého písku. Usnul jsem za zpěvu ptáků, který ke mně tlumeně pronikal pod hladinu, a procitl, když se poprvé toho dne unavili, mohlo být k deváté ranní. Led nade mnou už úplně roztál, poslední zbytky zůstaly ve stínu pod skálou, budou se tam držet do příštího novoluní.

Hleděl jsem do azuru protkaného stužkami vysokých oblak, viděl jsem modrý oceán omývající břehy bílých pevnin, byla to stará mapa, nepřesná a nestálá, a co chvíli lákala k novým objevům. To já byl v tu chvíli nahoře a shlížel jsem na svět dole, byla to hra objevená v dětství. Jednou mi ji vezmou lidé, kteří si ji promění v skutečnost.

Zaslechl jsem dívčí zpěv a zvedl hlavu. Z lesa přicházel průvod mladých lidí. Dívky šly spolu a držely se za ruce či kolem pasu, zatímco mládenci se předbíhali a závodili, kdo bude první na skále. Šplhali na Smrtku obratně, z druhé strany není příkrá, i pro nešiky přístupná po stupíncích vysekaných do pískovce. Děvčata se nechala od chasníků vytáhnout za ruce. Zpěv se změnil v litanii, ale slova vždy odfoukl vítr, než ke mně doletěla. Udělal jsem pár temp a schoval se za nejbližšími stvoly loňského rákosí.

Brzy byla skála jako obsypaná, mezi mladými vesničany jsem poznal některé ze svých, ale podle počtu jich spousta přišlo i z Kozlů, Holan a možná i Stvolínek, neboť právě z toho směru se za průvodem trousili opozdilci, někteří spárovaní, jiní ukusující z krajíce chleba od snídaně. Náhle se u zakrslé borovice, sklánějící se z okraje skály, zvedl podivný stožár, došek uvázaný na dlouhé tyči a opatřený slaměnou hlavou s temnými otvory pro oči a nos a trnovou větví místo huby. Panák byl navlečený do rubáše, blátem pomazané košile s velkou ošklivou záplatou

ve tvaru šikmého kříže. Smrt, o Smrtné neděli, na skále Smrtka. Konečně mi to došlo, už jsem věděl, jaké divadlo bude následovat. A netušil jsem nic o své úloze v něm.

*Smrt neseme ze vsi,
nové léto do vsi!
Vítáme tě, drahé léto,
obilíčko zelené!*

Už jsem rozuměl. Slaměnou smrt držel mladík, narostlý jak z vody prut, se silnými kostmi a černými vlasy. Byl obutý v nablýskaných holínkách a oděný jen ve světlých vlněných nohavicích a prosté bílé košili bez límce – povážlivě nalehko v porovnání s těmi z jeho družiny, kteří ještě vzali za vděk krátkými kožíšky.

Kde nebyl stín a lezavá zima, tam slunce příjemně hrálo a nutilo odkládat nejteplejší části oděvu. Muž se smrtí jeho paprsky nepotřeboval, jeho síla ke mně sálala přes zátoku jako výzva. Jakub, syn ponocného. Nebylo pochyb, že je to on.

*Neseme smrt stařenu,
utopme ji, Mařenu!*

Vzadu pod stromy se objevila mladá žena, dlouhými kroky přeběhla temeno skály a stanula po Jakubově boku nad srázem, dokonce se mu opřela o rameno a něco mu řekla. Nato se zasmál a napůl otočen dozadu na někoho něco křikl a vzápětí se ozval mnohahlasý smích. Smrt se mu klátila v rukou jako třtina, proti tomuhle nebojsovi bezmocná. Potom hluk ustal, jako když utne, smrt byla vyzdvižena vysoko nad borovici, znehybnělá jako v předtuše neodvratného osudu. Strnul i celý průvod. Všechny oči se stočily k příšerné slaměné hlavě, až na jeden zastřený pohled, který se přes zátoku upřel přímo na mě. Nemohl mě v rákosí zahlédnout, ale já viděl dobře. V těch podivných očích, kulatých a ostrých

jako dva srpy, číhala smrt. A tahle byla opravdová, žádná slaměná náhražka.

Oči byly divné, ale krása oválné tváře brala za srdce. Na tu vzdálenost jsem nedokázal určit, čím mě pohled tak znepokojil, vnímal jsem v něm hlavně temnotu, jež byla v rozporu s jeho přímočarostí. Světlé vlasy měla dívka utažené a spletené do copu, který si přehodila přes rameno, takže jí spadal na prsa a zdobil bílou spodničku růžovou pentlí, zatímco lajblík byl černý, přehozený modrým plédem. Sukně byly bílé a nohy holé, botky se houpaly na šňůrkách pověšených přes rameno. Oděv byl čistý a sváteční, ale na silném mladém těle jako by ho nebylo dost. Muži se smrtkou se dívka výškou téměř vyrovnala, její paže a nohy si v pružnosti nezapadly s jeho. Bylo nabíledni, že je to rychtářova dcera.

„Ted!“ vykřikl Jakub a vyhodil mátohu do vzduchu. Opsala klenutý oblouk, dech davu ji provázel, když se nadvakrát obrátila jak v mlýnském kole, košile zaplála proti skále a vyplašila kulíka hnízdícího pod převisem. Jen taktak unikl jejímu střemhlavému pádu a jako střela vletěl do rákosí, přesně tam, kde jsem seděl v mělké vodě. Jeho křídlo mě švihlo po krku a srdcem mi zaškubal jeho šílený tep. Dav zařičel:

Líto, líto, líto – kdes tak dlouho bylo?

Smrtka se položila na vodu a pomalu opisovala hodiny, zvolna se poddávajíc proudu, jenž nevedl středem rybníka, ale v křivém běhu obtékal skálu a stáčil se k jihozápadnímu cípu, odkud vedl potok do sousedící tůně. Nahoře na skále se začalo tancovat, hudbu ti lidé nepotřebovali a divočili zcela podle libosti. Jakub a Kateřina se točili v kole, jako by chtěli smrti dole předvést, kdo to umí líp. Ostatní je napodobili, rej kabátů a halen se roztančil po lese a po vodě se rozletěl jeho halas, takže ptáci, kteří ráno s takovou samozřejmostí ozvučovali bor, teď úplně zmlkli. A z břehů se zvedl nový halas a bylo v něm zvonění cínu a třaskání kameniny, jak tanečníci vytahovali z mošen holby a džbány a připíjeli na nové léto, na pokoření zimy a smrti, na vítězství člověka nad přírodou. Pár, který před chvílí mrštil smrtkou do vody, se zastavil nad propastí

a pak, zapřený nohama o kámen, si vyměnil rychlý polibek – jako by se ty dvě tváře navzájem udeřily ústy.

*Smrt jsme ze vsi vynesli,
nový život přinesli!*

Nikdo si už nevšímal smrtky, jež pomalu plula k rákosí, ale cestou se zachytila o ostrůvek rašeliny a zůstala ležet na hladině. Stébla vlasů se oddělovala jedno po druhém a pokračovala v cestě o samotě, košili bělilo slunce a čistila voda, tvář se nafukovala jako obličej utopence. Doplula ke mně, měl jsem ji na dosah, byl jsem s ní sám. Stala se rukavicí, kterou mi ti nahoře vmetli do tváře, a já si to v tu chvíli nemínil nechat líbit.

Jarní vynášení smrti je záležitostí mládeže, mezi kterou se nehodím; ale každé pozvání se dá odmítnout jen tehdy, pokud přijde. A taky jsem měl pořád před očima ten polibek. Tak jsem tu rukavici zvedl a dovolil smrti obživnout. Vztyčila se nad hladinou a upřela prázdné zraky na rozdováděné venkovany. Bude si vybírat?

Ti, co ji uviděli, se na několik okamžiků zapomněli nadechnout. Po-prask ustával, někde ještě zněl, jinde se rozezvučel nanovo. Už v něm nebyla radost, byl v něm děs. Strašpytlové se rozprchli po lese, hříšníci padli na kolena, jedna z dívek, bílá jak křída, ztratila náhle vědomí a v poslední chvíli před pádem ji zachytil Jakub. Položil ji do stínu a Kateřina jí povolila šněrování, děvče prokazatelně žilo, ale nad rybníkem už zněl křik, že Morana se vrátila s pomstou v srdci. Jako dvojčata s jedinou vůlí pak Jakub s Kateřinou zvedli ruce a pohrozili jí, aby zůstala, kde je.

Kolem dvojice se shlukla skupinka nejodvážnějších mládenců. Viděl jsem, jak se i tihle klepou strachem a rozčilením, ale na útěk nikdo z nich nepomyslel. Horečnatě o něčem rokovali a co chvíli vysílali zmatené, rozhořčené pohledy k doškové smrti, kterou jsem zapíchl do měkkého dna a co chvíli pootočil tyčí, aby jim zprostředka Koňského rybníka zamávala. Jakub něco řekl, zvedly se ruce, aby ho zadržely, ale setřásl je.

Seskočil na druhé straně ze skály a už se hnál lesem k vykácenému místu u mírného břehu, kde se v létě plavili koně. Byly tu uvázány dvě loďky, zelená a bílá. Ani jedna Jakubovi nepatřila a zaváhal před nimi. „Vyber si zelenou,“ řekl jsem tiše a poslal mu slova po hladině, ale on už stál v bílé a přesekával nožem provaz. Potom se opřel do vesel a namířil si to rovnou do náruče smrti.

Jakub dovesloval až k ní, najel přídí loďky rovnou na ni a přerazil jí hřbet. Rozpadla se na dva kusy: bidlo dál čouhalo z vody, zatímco stejné paže co prve na skále zvedly tělo do výšky a ještě jednou, teď jistě nadobro, je odhodily co nejdál. Tělo dopadlo vedle mě do rákosí, ulétla z něho hlava a dopadla mi do klína. Z lesa se zvedl vítězný ryk. I zbabělci se vrátili a oslavovali hrdinství vůdce smečky, který stál rozkročený na vratké loďce a řval jako medvěd. Pak si stáhl kalhoty a vystrčil na smrt zadek. Nadšení na březích nebralo konce.

Nespěchal jsem. Doplavat jsem pod vodou pro trup smrti a hlavu na něj narazil. Pak jsem panákovi napíchal do hlavy několik stvolů orobince, zářila nyní jako malé zubaté slunce. S touto fakulí na přeražené tyči jsem naposled vyrazil do boje.

Z břehů to viděli jako pimprlové divadlo: junák si jako řecký atlétos vychutnává vítězství, vesluje pomalu, krouží po rybníce, opájí se potleskem. Neslyší, že jejich křik nabral varovný tón, nevidí, jak se z vody nanovo zvedá smrt a vykračuje si po hladině, jak se k němu zezadu sklání, jak se napřimuje, mává zděšenému publiku a celou vahou dřevěného kůlu obaleného slámou padá na mladíkovu šíji.

Loďka se převrátí a zmizí pod hladinou, ze dna se vyvalí bubliny, které chvíli pukají na vodě, jako by se vařila. Jakub zmizel. Zafouká vítr, voda se zklidní, poprask na březích se mění v pláč. Půldruhého lokte pod hladinou pohřbívám pod potopenou loďkou smrt. Mrtvého políbím na rozloučenou a vyzvednu na hladinu, nemá v plicích vodu, a tak se drží na vodě a pomalu je unášen ke skále, jeho líce ještě nestačily ztratit barvu. Pohlédnu na Kateřinu a musím se podívit, jak je klidná, dokonce smířená, jako by tragédii čekala. Klečí na skále a drží v prstech

růžovou pentli, kterou si odvázala z vlasů. Bere ji od ní vítr. Odnáší ji do močálů za rybník.

V noci se mi zjevila dřevěná modla v podobě dítěte v povijanu, zakopl jsem o ni v černé tůni, na samém dně svého snu. Odradek, tak znělo její jméno, měla zavřené oči a její maličká ústa se usmívala. Pak se mi něco otřelo o rameno, upustil jsem Odradka a ohlédl se. Byl tam ten druhý, obrovský losos, upírající na mě nehybné kulaté oko. Huba plná špičatých zubů se sotva pootevřela a já to varování pochopil.

K hoře jsem šel třešňovou alejí přes stvolínské panství, bylo nad rámem, některé stromy již kvetly a všechny byly zatím bez listů. První tráva už vyrazila v hustých chomáčích, uprostřed mezí se bělaly zavinuté chudobky a po okrajích se krčily kopřivy. Od Stvolínek mě chvíli doprovázel štěkot psa, potom umlkl a zůstalo se mnou jen vzdálené štěbetání hus a ptačí zpěv ve větvích. A pak ke mně dolehl zvláštní zvuk, spíše jsem ho pocítil v kostech než v uších, jako by v polích zaluskal prsty tisíci ruky dav. Zrno pukalo v zemi, zde už byla pole osetá. Cítilo vodu, tohoto dne bude pršet a je třeba se připravit.

Zaposlouchal jsem se a přestal dávat pozor na cestu. Tu vyšel ze zarostlého úvozu nějaký muž, stejně soustředěný jako já na šelestění ornice. Opíral se o dlouhou hůl, a když mě v poslední chvíli spatřil, v úleku ji napřáhl k obraně. Byl vysoký, na hlavě měl klobouk a přes rameno se mu houpal tlumok. Když viděl, že nepotkal zloděje, ale někoho, kdo je stejně jako on na cestách, pozvedl klobouk na pozdrav a šel dál, směrem na Holany, na Dubou a na Hirschberg, odkud za pár hodin přijde déšť, aby dal vyklíčit zrnu těch, kteří zaseli včas.

Vstoupil jsem do lesa. Asi míli za rozcestím se terén pozvolna zvedal k jedné z hůrek, které ověňčují horu a na straně západní vyrazí kolmo vzhůru v členitém, na půl míle dlouhém skalním bloku o třech kamených terasách nad sebou. Abych se vyhnul skalám, zvolil jsem severní cestu. Do stráně se vinula vyšlapaná stezka, příšeří světlalo, z ložského listí stoupala pára a v chladném jitru se srážela na kůře jedlí a smrků a stékala zpátky do podrostu. Zul jsem se, aby mi chodidly pronikla do

těla a osvěžila je, zatímco oči, po ránu hladové po kráse, těkaly pohledem po stráni, až našly, co hledaly. Hora byla od pasu nahoru porostlá fialkami, petrklíči a bledulemi, kmeny borovic byly zlaté a buky šedavé stříbrné, jehličí neztratilo během zimy svou zeleň. Pěšina končila u studánky.

Voda z pramene sem byla svedena tak, aby do žlabu spadala přes kamenný plotový sloup, který sem někdo vynesl a položil mezi kořeny. Sehnul jsem se, nabral vodu do dlaní a s radostí se napil. A málem jsem se zalkl, při pohledu na to, co bylo vytesáno do kamene nad korytem: srdce probodené šípem, rozdělujícím dvě iniciály, K a J.

Už jsem se nezdržoval krásami jitra tráveného v lese. Šplíchl jsem si pár hrstí vody na vlasy a na krk, to by mohlo na smytí včerejška stačit, a pak jsem se dlouhými kroky vydal výš, s hlavou vraženou mezi ramena a se strachem pozvednout oči, abych na kůře buků nenašel další upomínky na Kateřinu a Jakuba. Nedošel jsem až nahoru. Dostal jsem se jen k podivnému dolíku, který se přede mnou otevřel kousek pod vrcholem. Byl tu stín, buky se tu choulily k sobě a jejich větve, přestože holé, bránily světlu, proto jsem zprvu nezpozoroval, co se skrývá za silnými kmeny uprostřed prolákliny, a o to větší mě pak čekalo překvapení: seděl tam veliký balvan, nikoli v zemi, ale na ní, jako obrovité pštrosí vejce. O tomhle viklanu jsem přece četl v průvodci, málokdo o něm věděl a místními lidmi byl považován za kámen z Měsíce. Šel jsem blíž a nyní jsem viděl, že ten podivuhodný úkaz je v knize popsán přesně: opravdu v něm vězí větrem a deštěm chlazený křížek, docela malý a nenápadný uprostřed čtveřice borovic, které se tyčí nad koruny okolních buků a obepínají kámen svými chapadlovitými kořeny. Nemohl jsem uvěřit vlastním očím, vždyť balvan se s nimi musí převážít na jednu stranu. Ale nepřevážil se a já věděl, že to má takhle zůstat. V hloubi mysli jsem se rozpomněl na podobný vjem – ano, musel jsem tu už jednou být.

Zvedl jsem ruku ke kameni a na užším konci jsem se chytil kořenů, našel výčnělek pro pravou nohu a už jsem byl nahoře. Opřel jsem se o jednu z borovic a natáhl ruku ke kříži. Byl z pískovce, stářím zbavený ostrých hran, s jedním ramenem kratším. Na přední straně byl ozdoben

reliéfem, hlavou vypodobněnou z profilu, dívající se vlevo. Rysy v tváři, modelace nosu či brady se daly jen tušit, kolem lebky nebylo nic, krk končil rovnou čarou půl palce pod bradou a pod ní byl vyobrazen srp. Nahlédl jsem na odvrácenou stranu – nějaký letopočet, nečitelný očima ani hmatem. Přejel jsem prsty po ramenech a nahmatl několik důlků, na kratším rameni dva, na delším tři, jeden z těchto tří mělčí než ostatní, téměř neznatelný. Ve všech se držela noční rosa. Poodstoupil jsem a spojil si dojem z přední a zadní strany. Vyšlo mi z toho prastaré oznámení zločinu: roku toho a toho se zde stala vražda, někomu tu utkali hlavu a smrtícím nástrojem byl srp. Kříž je zde umístěn, aby duch zabitého došel smíru s tím, kdo vedl ránu.

Rozhlédl jsem se. Z vrcholu viklanu vypadala úžlabina jinak, jako místo, které do vypouklé hory před dávnými časy mohla vyhloubit lidská ruka. Zarážela mě pravidelnost té prolákliny, kámen dřepící v samém středu, čtyři téměř stejné borovice rostoucí z kamene a způsob, jakým v tom stinném, zřídka navštěvovaném koutě rostou stromy. Mohl to být jen dojem vyvolaný podivuhodností toho místa, ale v tu chvíli jsem si byl skoro jistý, že staré buky – pro ty mladší to očividně neplatilo – jsou vysázeny v kruzích soustředěných kolem kamene.

Zčistajasna se spustil déšť a kámen se se mnou zváhl. Nejdřív na jednu, potom na druhou stranu, tentokrát víc. V mžiku jsem pochopil, že narušuji jeho rovnováhu; jedním skokem jsem byl dole. Pršelo prudce, a než jsem stačil vstát, chrstl mi viklan na hlavu spršku studené vody. Sebral jsem se a vzal nohy na ramena, ale než jsem to udělal, zavadil jsem koutkem oka o spodní stranu vejce, téměř skrytou dennímu světlu. Někdo se na mě odtamtud smál, viděl jsem mezi kořeny pár šílených, doširoka rozevřených kamenných očí a rozšklebenou hubu. Zahrál si se mnou klam.

Dole na konci lesa jsem počkal, až přestane pršet. Nešel jsem potom k Věži, ale do Vsi, zvolil jsem suchou okliku po mezích namísto přímky záplavovou loukou, abych před lidmi nevypadal, jako bych vylezl z rybníka. V polích bylo překvapivě rušno, lidé sem přišli už ráno, neutekli před deštěm a teď si počínali nezvykle hlučně.

Na některých rolích teprve orali, jinde seli a ti nejmazanější už měli zaseto od předchozího týdne. O to kurióznější bylo jejich počínání v brázdách, viděl jsem tři mladé páry, jak se válejí v hlíně a líbají se jako v pominutí smyslů a nikomu to nepřišlo divné, jen mně. Protože jsem v polích slyšel toho dopoledne jen češtinu, usoudil jsem, že zatímco Němci mají hotovo a šli si po jiné práci, staroveští Češi jako by s pracemi čekali právě na tento den, pondělí po Smrtné neděli. A udivilo mne, jak nevybíravými výrazy se sedláci a pacholci častují, nešetříce hrubostmi. Čtvrt míle před Vsí jsem se stal svědkem hádky: na mizerném dílci proti sobě orali dva muži, postupovali od krajních brázd doprostředka, kde se nakonec měli setkat. Už z dálky jsem slyšel, jak na sebe pokřikují. Přiblížil jsem se k nim, když se zastavili proti sobě, mezi sebou pár posledních nezoraných řádků. Odložili biče, kterými popoháněli jeden volka, druhý valacha, a začali si spílat. „Kachna ti může z prdele pít, tak dělej aspoň delší kroky, ať mi stačíš,“ chrлил ze sebe ten starší a vyhrnoval si rukávy, zatímco o půl hlavy menší mladík zvedl odložený bič, švihl se s ním do dlaně a opáčil: „Řečí máš jak mlynář vody, ale z huby ti jde prach.“ Pak se zasmáli, trochu chtěně, jak se mi zdálo, načež popohnali zvířata, aby doorala brázdu. Pak se s nimi otočili, a když znova došli doprostřed, vyměnili novou nadávku. Ti dva si byli tak podobní, že to musel být otec se synem.

Na jejich počínání jsem se neměl koho zeptat a je samotné jsem nemínil rušit, vždyť vypadali, jako by proměškali jaro. Šel jsem dál, s úmyslem najmout si ve Vsi dělníky na stavební práce, Věž nutně potřebovala opravit a chtěl jsem nechat přistavět patro. Ted' jsem viděl, že buď budu muset počkat, anebo požádat Němce, kteří jsou na polích hotovi. Nařizovat robotu z vrchnostenského práva jsem odmítal, už by mi to neprošlo snadno jako dřív a musel bych nabídnout protislužbu. K ideálům Francouzské revoluce jsem měl své výhrady, ale dobře jsem si pamatoval dobu, kdy jsem na ně přísahal.

Bylo krátce po poledni, vesnice jako po vymření, i kostelní zvon o polednách zněl jako umíráček. Slunce mě páliło v zátylku, ale do vlasů a za límec foukal studený vítr. Ten mrtvolný klid na návsi bylo třeba

přičíst nikoli včerejší události na Koňském rybníce, ale dnešní polní lopotě. Z komínů se kouřilo, hospodyně byly doma a zatápěly v kamnech. Potkal jsem několik dětí, nesly na pole uzlíky se studeným obědem. Teplá kaše čeká rolníky až večer.

Napadlo mě využít příležitosti k seznámení s farářem a poptat se po zdatných farnících, kteří se nebojí namáhavé práce. Došel jsem ke kostelu na horním konci návsi, obešel ho a zabouchal na dveře fary. Bylo to pěkné patrové stavení se žlutou omítkou a mansardovou střechou pokrytou solidními, jako v šicích seřazenými šindeli. Dveře se otevřely a cestu mi zastoupil shrbený dlouhán v brýlích. Znal jsem ho – byl to učitel.

Vypadal překvapeně, ani já se nemohl tvářit jinak. Omluvil se, že měl v úmyslu jít právě na faru, je po vyučování a on tam ob den dostává oběd. Podivil jsem se hned dvakrát: jak to, že feuerbachovec obědvá na faře, a jak tam může jít, když stojí v jejích dveřích. Ukázal jsem nad jeho hlavu, na vyštukovaný erb litoměřického biskupství. Podíval se tam a s plachým úsměvem vysvětlil, že pater Fidelius už rok poskytuje tyto prostory škole, zatímco sám se odstěhoval do mnohem skromnější školní chalupy.

„A pokud se týče mé záliby ve Feuerbachových Myšlenkách o smrti a nesmrtelnosti, nikdo tu o ní neví kromě vás, milosti, a vy mě neprozradíte, sám jste přece zažil Francouzskou revoluci – aspoň se to o vás říká.“ A pak dodal: „Ve vši úctě, pane barone, ale to jste ještě musel být nemluvně, ne?“ Tomu jsem se zasmál. Usilovně si mne prohlížel krátkozrakýma očima, hledaje známky staroby. A ať si namáhal zrak sebevíc, pořád viděl jen jako proutek rovného třicátníka.

Mávl jsem rukou. „Vypadám mladší, než ve skutečnosti jsem. Všemu, co se o mně povídá, nesmíte hned věřit. Byl jsem dlouho pryč; teď jsem zde, už tu zůstanu a předpokládám, že tím to klepaření skončí.“ Dychtivě mi dal za pravdu a vyzval mne, abych šel s ním – najíme se oba a on mě s knězem rád seznámí.

Zašli jsme do úzkých uliček v srdci Staré Vsi, její nejstarší, středověké části, o padesát let dřív ještě obehnané kamennou hradbou. Po té tu

zbyla ulice obíhající střed vesnice, příznačně zvaná Kulatá. Vně tohoto kruhu měla obec už jen venkovský ráz, nepravidelně zastavěná nízkými chalupami s doškovými, šindelovými nebo břidlicovými střechami a bílými komíny. Za humny byla pole, rumiště a lada a v severozápadní části bohatší Nová čtvrť, kde se usazovali Němci, kteří někdejší opevněnou vesnici začali měnit v otevřené městečko. Učitel mi své působišťe ukazoval s nadšením, jako by byl zdejší rodák. Dověděl jsem se ale, že sem přišel před půldruhým rokem krátce po novém faráři. Pak mi se smutným úsměvem poděkoval, že jsem ho svým příchodem zprostil úlohy nováčka. Chtěl jsem vědět, v čem ta úloha spočívá, a on odvětil, že to poznám v hospodě, až si mě skopové hlavy vezmou do parády. I když na mě, jak dodal, si sotva dovolí.

Nemohl jsem si nevšimnout, s jakým zaujetím si Voves prohlíží můj dvoubarevný kabát, na vrchu modrý, uvnitř žlutý. Styděl se o tom promluvit a já ho pobídl otázkou, jestli se také zajímá o věci módy a zda mu něco říká jméno George Brummell. Se stejným melancholickým úsměvem jako prve odpověděl, že se o tyto otázky nezajímá, protože je chudý jak kostelní myš, ale o takovémhle kabátě četl ve Wertherovi – jestli prý to dílko znám. Řekl jsem, že osobně znám autora. Pak jsem se proklínal za svou vychloubačnost.

Došli jsme k pazderně s opadanou omítkou a prověšenou střechou. Dveře byly otevřené. Než stačil Voves vstoupit, vzal jsem ho za loket a nabídl mu svůj kabát. Bude mu, pravda, krátký, ale hubení jsme oba stejně, v ramenou a kolem hrudi jistě padne. Hbitě jsem vyklouzl z kabátu a podal mu ho. Nebránil se, ale měl starost, co budu nosit. Řekl jsem, že si dám ušít nový – wertherovské barvy beztak už nejsou v módě. Nedal jinak, než že si na oplátku musím vzít kabát po jeho otci, zelený livrejový frak, v němž Voves starší sloužil u Kouniců na Novém zámku. Viděl jsem na něm, jak si přeje, abych to pojal jako vzájemnou výměnu, ne jako almužnu ode mě jemu. Proč ne, řekl jsem suše a zeptal se na rychtářovu Kateřinu.

„Tu jste asi neučil?“

„Kdepak. Nejsem tu dlouho a ona je dávno ze školy venku, ale říká se, že zatímco ostatní děvčata o školu nestála, ona se o všechno zajímala a byla nejlepší. Bývalý učitel je na pravdě Boží, ten vám už...“

Zarazil se v půli věty a se zrakem utkvělým za mě pozdravil.

Otočil jsem se a poprvé pohlédl do tváře staroveského faráře. Stále ještě mladý člověk, někde mezi třiceti a čtyřiceti, s vážným, snad až zarputilým výrazem o dvacet let staršího muže. Krátce přistřižené černé vlasy, silné čelo a krk, malý nos a ústa, pevná brada. A neochvějný pohled tmavých očí. Měl jsem dojem, že ho můj zjev zklamal. On sám na mě velmi zapůsobil, hlavně tím, jak se nepodobal žádnému z duchovních, s nimiž jsem kdy přišel do styku.

„Vítejte doma, pane barone.“ Mírně se uklonil a podal mi ruku. Stisk železný, dlaň nečekaně hrubá. „Budu k vám upřímný,“ pokračoval, „představoval jsem si někoho v letech.“

„Totéž jsem si myslel já o vás,“ zasmál jsem se. Ale on mluvil dál, jako bych nic neřekl.

„Omlouvám se, že jsem vás nepřivítal už v sobotu, měl jsem neodkladnou záležitost tady v kopcích.“ Mávl rukou za sebe. Zavrtěl jsem hlavou na znamení, že si z toho nic nedělám, ale on to ani teď nebral na vědomí a pokračoval: „Zašel jsem za vámi včera do té vaší hlásky a nezastihl vás doma. Byl jste na obchůzce panství?“

„Ano, dalo by se to tak říci, myslel jsem, že si vyjedu k rybníkům.“

„Ale nevyjel, mluvil jsem s vaším vozkou. Je i vaším lokajem, že? Zvláštní – tak málo služebnictva. A to vaše sídlo. V čem je vlastně lepší než zámek ve Lhotě? Vždyť v té Věži musí být vlhko.“

Přeběhl mi po zádech mráz. Rychle jsem přemýšlel, jak z toho ven. Ale farář rád mluvil a neměl trpělivost s řečmi ostatních. Pozval nás dál a vyslovil přání, abych s ním poobědval. Vovse poslal do kuchyně, odkud jsem ucítil pach škvrícího se sádla, a učitel šel, mírný jako beránek. Já sám jsem kněze následoval do prostorné jizby, kde byl mezi okny přenosný oltář z černého dřeva, v koutě stála postel a vedle ní sekretář, v rohu kachlová kamna, v nichž praskalo dřevo. Střed míst-

nosti zabíral velký prostřený stůl s lampou a větévkami ve váze, kolem stály čtyři vyřezávané židle.

Jen jsme si sedli, posluhovačka přinesla pekáč zadělávaných krup a džbán vody, ukláněla se přede mnou až k zemi a omlouvala se, že pan farář všechno rozdá. Kdyby věděla, že je poctím návštěvou, byla by zabila husu. Farář se zamračil. Pomyslel na půst? Ujistil jsem ji, že kroupy bohatě stačí a jsou dobré. I Fidelius jedl s chutí, dokonce hltal, jak jsem si všiml, byl s jídlem hotov mnohem dřív než já. V nestřeženém okamžiku si olízl prsty a já si dovolil úsměv ukrytý za plátěným ubrouskem.

Po obědě mi nabídl praženou kávu a já s radostí přijal, tak daleko od vídeňských a pražských měšťanských salonů jsem tohle výtečné zboží nečekal. Prodává ji prý jeden lepší kupec v Lipé, ví o mém příjezdu a má pro mě přichystán sortiment pochutin. Učitel dostane za úkol mi je přivést, hotoví se do města, co roztál sníh, má tam prý objednané a Fideliem zaplacené knihy. Významně se pro školu angažujete, pochválil jsem ho. Omluvil se – možná svým mecenášstvím leze panstvu do zelí. Vysvětlil jsem mu, že ač šlechtic, jsou mi blízké myšlenky Francouzské revoluce. Na to zareagoval ostře. „Cesty člověka, který se staví na roveň Bohu, nevedou jinam než do pekel.“

Tváře a čelo mu pojednou žhnuly, byl připraven odrazit každou mou námitku. Nechtěl jsem se s ním přít. Vstal jsem od stolu, v jedné ruce křížalu, v druhé broušenou sklenici s kávou, a přistoupil k oknu. Spatřil jsem v zahradě učitele, i on už byl po obědě. Stál nehybně v jarní trávě a čistil si zuby párátkem. Fidelius si stoupl za mě a já vycítil, že kantora nevnímá a dívá se někam dál. Nenápadně jsem se potočil. Kněz držel v prstech třeshňovou haluz, kterou právě vytáhl z vázy: skrz bílé, růžově nadechnuté kvítky a drobné světlezelené lístky pozoroval obzor a horu, co se z něj vypínala, dělil ji proutkem vedví, na tlustou spodní část s trojitou kolonádou bílých skal a na tmavý vrcholek s bukovými háji. Ten pohled ho dočista uhranul. Vida, pomyslel jsem si – spřízněná duše.

Dostal jsem od Fidelia seznam farníků, kteří mi pomohou opravit obydlí a rádi si přilepší v nuzných poměrech. Z těch nejšíkornějších jsem byl

odhodlán vybrat dělníky pro práce na obnově zanedbané stoky mezi Holanskými rybníky. Předal mi ten soupis před tím, než začal pohřeb mladého Jakuba. Ve smutečním průvodě byl pouze chlapcův otec a pozůstalí kamarádi, za nimi šla ta děvčata, která si to vyvzdorovala na rodičích. Moc jich nebylo. Očekával jsem, že se tu setkám s Kateřinou, ale nepřišla. Když jsem se na ni zeptal, jedna dívka řekla, že Katynku brzo uslyším. Vzápětí se ozvalo zvonění, divoké a hlučné, až uši zaléhaly, a po úmorně dlouhé minuty odmítalo přestat.

Ve čtvrtek mi Voves přinesl zelený kabát, který schovával na památku svého otce. Měl mosazné knoflíky a vypadal jsem v něm směšně, ale padl mi dobře. Při dohlížení na stavební práce jsem si nemohl přát lepší odění; co jsem si dovezl sám, se do tak drsného sídla jako Černý mlýn nehodilo.

Vyslovil jsem učiteli svůj dík a samotného mne překvapilo, že to myslím upřímně. On sám vypadal v modrozlutém kabátě mnohem hůř než já v zeleném, ale bylo vidět, že si ho zamiloval. Aby si ve škole neumazal manžety, natáhl si na předloktí černé ochranné rukávy z laciné látky. Voves mi oznámil, že co nevidět pojedou do Lipé pro knihy, a protože ví, jak si potrpím na vybrané šatstvo, zapůjčí pro mě u modisty nevidaný klobouk dovezený z ciziny. Chodí se na něj dívat celé město, ale ani žádný z mohovitých Němců si ho netroufl koupit. Chtěl jsem se učitele už zbavit, tak jsem dal svolení, aby mi ten dernier cri přivezl ukázat. Musím přiznat, že klobouk jsem opravdu potřeboval, a ten Vovsův chvalozpěv ve mně vzbudil nemalou zvědavost.

S Kateřinou Kolářovou, jíž se říkalo Katynka, jsem se setkal příští neděli. Když bylo po kostele a svěcení zlatého deště, mládež někam táhla v hlučném chumlu a já ji sledoval ze stínu stromů. Dívky dělaly na mládence dlouhý nos a hrozily, že nedostanou kytičku, nebudou-li hodní, Kateřina šla uprostřed a nesla zelený stvol – připomínal trochu palmovou ratolest – a co chvíli jím někoho švihla. Brzy jsem spatřil v lukách nad Vsí bílé košile a sukně, jaro začalo být nezvykle vlahé, a zatímco já

se po většinu času držel ve Věži a v blízkosti močálišť, staroveští se na polích těšili na horké léto. Sucha se zatím báli jenom škarohlídi.

Zatím bylo vláhly dost. Neviditelná voda stoupala v parách z pastvin a nesrážela se, teplý vítr ji odnášel k severozápadu, aby spadla někam za hřbety Harzu. Ke mně nesl útržky hlaholících hlasů:

Slepá bábo, kam tě vedu?

*Vij, matko, věnce,
naší Kateřince.*

Starou Ves jsem měl za zády. Opřel jsem se o letitý dub, právě shazující loňské listí a vyhánějící nové. Hřbetem ruky jsem setřel z čela pot a pozvedl oči k palouku, jenž se zvedal od kraje doubravy do stráně oživlé zelenou trávou, žlutými pampeliškami a vířícími bílými sukněmi. Chvilí jsem hlouček pozoroval a zkoušel vyzkoumat, v čem spočívá hra. Kateřina byla podivně vážná, jako by počínáním, jemuž se podvolila, chtěla jen ostatním vyjít vstříc, sama z něj však radost nepocitovala. V její situaci byl vůbec div, že přišla.

Oči měla převázané šátkem a šermovala dlouhou kopřivou. Dlaň si nijak nechránila. Koho švihla, ten musel z kola ven a přidal se k vyřazeným, aby spolu s nimi naháněl zbylé kamarády ve hře. Zvítězí ten, koho se kopřiva netkne. Pro mladé lidi měla ta hra své půvaby: chlapci chytali děvčata kolem pasu a pokoušeli se je dostat pod žahající proutek, vzájemné zápolení pak umožňovalo beztestně si osahat to, co doposud smělo být ohmatáváno jen očima. Dívky nezůstávaly za mládenci pozadu, vždy se na některého smluvily a zelená rákoska ho pak neminula.

Zpozorovali mě a zavolali, ať si to taky zkusím – jestli se nebojím, dodal někdo. Rozesmáli se, ale když jsem vykročil, zmlkli a uvolnili mi cestu. V tu chvíli zbývali v kole poslední dva soutěžící a Kateřina je přetáhla po zádech oba najednou. Bylo po hře, vylekalo ji nenadálé ticho a už sahala po šátku, aby se podívala, co se stalo. Zadrželi ji. Zastavil jsem se na dva kroky před ní. Najednou zvedla ruce před obličej a ucouvla o krok.

Nikdo se ani nehnul, bylo na mně, abych ukročil, až proti mně vyrazí. Proč jsem to neudělal? Asi proto, že jsem to nestihl. Znenadání zaútočila a kopřiva mě zasáhla přes hrdlo a zlomila se, palčivá bolest se mi zakousla do kůže a zůstala v ní. Sáhl jsem tam, šrám rychle opuchl, ale ublíženo mi nebylo.

Šok přišel poté, co si sundala z očí šátek. Proto ta zastřenost pohledu, která mě udivila při vynášení smrti do Koňského rybníka. Ted' jsem to viděl zblízka – zatímco pravé oko bylo světle modré a na slunci jasnělo jako lesní bystřina, levé bylo zelené jako stojatá voda v tůni. Obě lemovaly dlouhé světlé řasy.

Vzpamatoval jsem se a uklonil se jí.

„Johanes Salmon, baron de Caus.“

„Jsem Kateřina, bydlím dole ve vesnici. Prosím za odpuštění, milostpane, nevěděla jsem, že jste tady.“

Myslela tím můj příjezd? Vpád do hry? Možná obojí.

„Není co odpouštět, přišel jsem si pro výhru. Švihla jsi mě jako posledního.“

Zaváhala. Z davu se opět ozval smích a nějaký mužský hlas zvolal: „To je pravda, Katynko, pan baron vyhrál, tak mu neupírej!“

Dívky se zasmály, trochu stísněně to znělo. Kateřina se nejistě rozhlédla po přítelkyních, ale ty jí neporadily.

Stejný hlas jako prve zahalekal: „Pusu! Pusu!“ Někdo ho okřikl.

Pohlédla znovu na mě, nadechla se a řekla už odhodlaným hlasem:

„Polibek se nehodí. Nejsem tak troufalá, jak vám o mně řekli. Kdyby vyhrálo děvče, dostalo by ten šátek. Přijměte ho namísto polibku.“

A než jsem stačil něco namítnout, zavázala mi ho kolem krku. Na kůži popálené kopřivou látka příjemně chladila.

Jak mi objala krk a ovazovala ho, zahlédla něco v kapse mého nového zeleného kabátu. Okamžitě to poznala.

„Kde jste ji našel?“

Z mírnosti a uctivosti nezbylo v jejím hlase nic.

Vytáhl jsem růžovou pentli z kapsy a zvedl ruku, aby se rozvinula.

„Připlavala po vodě.“

„Ano, u vody jsem ji taky ztratila. Patří mně.“ Natáhla ruku.

„Možná tě přestala těšit. Nech mi ji.“

„To nemůžu. Prosím vás, vraťte ji. Od někoho jsem ji dostala, měla bych ji vrátit. Ta pentle musí zpět.“

Pochopil jsem, že je to dárek od Jakuba. Najednou jsem ztratil zájem.

„Tu máš, když mi necháš ten šátek, spokojím se s ním.“

Odporoučel jsem se nepřiliš důstojným krokem. Slyšel jsem, jak se kolem ní shlukli a zahrnuli ji zvědavými dotazy, ozval se smích. Jistě, patřil mně, ale vůbec mě neurazil: skřípalo to v něm žárlivostí.

Cestu mi zastoupil jeden z mládenců. Přiváděl na provaze osla a teď mi nabídl zvláštní výsadu – součástí výhry v soutěži je jízda v procesí, jež půjde ke kapličky v lese, otočí se a vrátí se do Vsi, tam před kostelem slavnost skončí. Znovu ke mně dolehl smích, bylo zřejmé, že ta nabídka se hodila pro chasníky, ale ne pro zdejšího pána. Přistoupil jsem na hru a odvětil, že své právo jízdy na oslu přenechávám slečně Kateřině.

Když jsem se pak ohlédl, zrovna nasedala. Teď už se nikdo nesmál. Podali jí novou kopřivu, ona ji uchopila do nahé ruky a patami pobídla zvíře do kroku. Procesí se v tichosti vydalo k lesu, nikdo se se mnou nerozloučil, už jsem je nezajímal.

Došel jsem do vesnice a usedl na lavici před kostelem. Nejistě jsem se ohlédl a zaostřil zrak na stráně nad vesnicí. Žádný pohyb, žádný zvuk, jenom tušené hlavičky pampelišek, zvedající se ze zdupané trávy.

V posledním týdnu před Velikonocemi se s lidmi stala změna, byli najednou vlídnější a ochotnější, jako by nad nimi někdo zamával vrbovým proutkem. O Modrém pondělku se mi přihlásili dva zedníci, o Šedém úterý tesař s truhlářem a na Škaredou středu pokrývač. Pár šikovných chlapů mi doporučil pater Fidelius už dřív, a jakmile se rozkřiklo, že u pana barona není robota, ale dobře placená práce, začali chodit fachaři i ze Stvolínek. Až z Holan se přibelhaly dvě chromé sestry, pro něž jsem neměl zaměstnání, dokud mě nepřemluvily, že mi ušijí závěsy na okna a potahy na nábytek. Na Zelený čtvrtek odjel Franci do Boru s mírami na nová úzká okna, a když se pozdě v noci vrátil, vyklopil mi

na stůl ošatku plnou jídášků, s uctivým pozdravením sklářů z Markvar-tovy huti. Na Velký pátek mi tesař s pomocníky zvedl o půl patra střechu; jednak aby nahradil starý krov, jednak pro lepší výhled přes koruny stromů. Na jeho práci bylo radost pohledět, i když občas si počínal divně. Bylo parno a on si stěžoval na bolest hlavy. Osobně jsem mu nahoru vynesl čtyři džbány studené vody, aby ji střídavě pil a střídavě se s ní políval, ale nepomáhalo to.

V podvečer se přihnala jarní bouřka a tesař poprvé toho dne slezl ze střechy, vymočil se do houští u cesty, sebral kámen a tvrdě se jím udeřil do hlavy, to nad námi zrovna burácel první hrom. Vytryskla mu krev, stékala do obočí a pomalu zasychala. Nevšímal si toho, počkal, až bouře ustane, a potom zůstal na Věži až do noci. Hlava ho očividně přestala bolet, a když jsem se ho zeptal, co to mělo znamenat, s neochvějnou jistotou mi sdělil, že mi zachránil obydlí před úderem blesku.

Na Bílou sobotu, když všichni odešli připravit se na noční vigilie a následující Boží hod, jsem se vikýřem ve střeše díval přes koruny jilmů a habrů na čtyři světové strany, hlavně na jihovýchod, kde se nad ztemnělou krajinou jako zelená lampa zvedala Vlhošť. Přinesl jsem si z truhly námořnický dalekohled, vysunul jej a zacílil. Hora mě za obdivný pohled odměnila. K vrcholku stoupaly bělavé páry, trhaly se a vytvářely dojem, že se dívám skrz oblaka. Mraky halily horu v různých vrstvách, dávajíce vyniknout pruhům smaragdové zeleně tam, kde ji obnažil večerní vítr. Viděl jsem černý les, nad ním bílý opar, ještě výš zelené borovice, nad nimi další oblak mlhy a úplně nahoře stříbrné temeno, ostře se rýsující proti modrofialovému, čím dál tím temnějšímu nebi.

A pak jsem zřetelně zahlédl stezku vinoucí se mezi borovicemi do svahu. Nebyla opuštěná: stoupala po ní postava v bílém, s rozpuštěnými světlými vlasy a nahými pažemi. Po chvíli zmizela v mlze, a jen se to stalo, objevil se na dvacet kroků za ní hlouček pěti dalších, stejně oděných postaviček, kráčejících vzhůru stejně zvolna, stejně odhodlaně.

V týdnu předcházejícím velkému svátku se k mé spokojenosti vyřešilo ubytování pro Francla. Bylo vyloučeno, aby se mnou zůstával ve

Věži, tak jsem vzal zavděk nabídkou mlynáře ze Zahrádek, který měl v háji nedaleko mého obydlí postaven špýchar, stodolu a nepoužívanou vejminkovou chalupu; nízká stavení opřená o pískovcovou skálu. Věděl jsem, jakou radost tím udělám člověku, který pochází z mlynářské rodiny.

Baron de Caus se tedy postaral o své služebnictvo a pohodlí a začal se v novém bydlišti usazovat. Jen ten klobouk mu nadále chyběl – jarní vítr mu vysoušel vlasy a způsoboval příjemnou malátnost.

Náladu mi kazila Kateřina. Jak byla dřív nezkrotná, tak byla teď nešťastná. Stala se někým jiným. Tuto vážnou a zasmušilou ženu, která se plouží podle vody jako tělo bez duše, ve Staré Vsi neznali. Naháněla jim strach. Někteří začali roztrušovat pomluvu, že zešílela žalem nad Jakubovou smrtí. Rychtář, nejprve spokojený, že přestala třeštit a drží se doma, ji začal litovat a sám ji teď posílal ven, „aby užila sluníčka“. Byl poslední týden půstu, mohla se vymlouvat na modlitby. Velký pátek přinesl vzpomínku na ukřižování, následovala tichá Bílá sobota a v neděli Boží hod a obřadní jídla, oslava dne, kdy jejich Pán vstal z mrtvých, a svátky korunovalo barbarské pondělí s bitím děvčat a obdarováváním chlapců.

Na Bílou sobotu, kdy mi dělníci dokončovali novou střechu a zedníci bílili vstupní síň, se přihnal farář a bez pozvání vpadl do Věže. Zastihl mě s dalekohledem u oka. Sotva mne pozdravil a hned začal; ruším posvátný klid celý svatý týden, ale že i dnes, v den smutku po ukřižování, dopustím takový rámus – takovou opovážlivost ode mě nečekal. Němci, pro něž byl včerejší pátek největším svátkem v roce, si u rychtáře byli stěžovat a hrozí, že s Čechy přestanou obchodovat a vůbec je pouštět do své části vesnice. Pokud toho bouchání nenechám. Kolář se za mě prý postavil a vyprovodil je ze dveří, a tak se jich zastává on, Fidelius, protože se mou ignorancí cítí uražen ještě víc než oni.

Namítl jsem, že předešlého dne přišla smršť, a kdybych neměl opravenou střechu, mohla mi ji odnést.

Bylo by to menší zlo, odvětil, než porušit půst a obřady. Zřící se hluku patří k nejtěžším požadavkům doby, nedovedu-li je dodržet, jsem špatný

křesťan, který navíc nedopřává klid ostatním. Mám se přijít vyzpovídat, jakmile budu moci – je mi kdykoli k dispozici.

Křesťan nejsem ani špatný, ani dobrý, odvětil jsem. Křtu, této vaší svátosti, jak tomu říkáte, jsem sice nebyl ušetřen, ale nikdy jsem ji nepřijal za svou. Ještě mi chcete dát rozzhřešení?

Oněměl úžasem. Teprve po chvíli ze sebe vysoukal:

„Jestliže jste pohan, pane barone, a dobrovolně jím zůstáváte, je to vaše věc a vaše slepota. Ale vy mi navádíte k hříchu farníky, vašimi ústy mluví ďábel.“ Otočil se na patě a odchvátal. Napadlo mne, jestli na mě nenapíše udání na biskupství, možná i krajskému hejtmanovi. Pak jsem to hodil za hlavu. Farářovo rozhořčení jsem chápal a uznal, že má na něj právo větší, než je můj nárok na jeho úctu. Odpustil jsem mu, sám si dobře vědom, že určité zákonitosti se porušovat nemají.

Pozdě večer přišel ještě rychtář, teple oblečený před noční vigilií. Chtěl mě doprovodit do kostela, domnívaje se, že si se svými poddanými za rozbřesku zazpívám Sluníčko Boží z hory jde, Pán Kristus z nebe jde. Vyvedl jsem ho z omylu – v noci se chystám spát, stavební práce mě vyčerpaly. Pochválil mé řemeslníky a posteskl si, že takovou píli, snahu a fortel rozhodně neviděl, když se před rokem opravovala kaplička. Měl jste ty lidi zaplatit, to byste koukal, pak se div nepřetrhnou, poradil jsem mu. Nato mi začal domlouvat, že uznává mé cizokrajné zvyky, ale já bych měl zase respektovat zdejší pravidla chování a aspoň navenek dodržovat svátky a posty. Tolik už jsem také pochopil a beze všeho mu to slíbil. Udělalo mu to radost. Když mi podal ruku na rozloučenou, vyslovil pozvání, abych k nim přišel na zítřejší hostinu. Kde jinde bych ostatně chtěl slavit Boží hod? Tady? Rozhlédl se po obílené síni s ústy od ucha k uchu. Nahoru jsem ho nepozval, ale slíbil jsem, že nazítří přijdu.

Časně ráno mě probudila Svatá Kateřina, která protrhla posvátné ticho. Protože foukal východní vítr, slyšel jsem také Maří Magdalenu v Holanech, kostel Všech svatých ve Stvolínkách a Nejsvětější Trojici v Hostíkovcích. Hrozný rámus.

Oblékl jsem se, sešel si do spíže pro kus studeného okouna, jáhlovou placku a hrnek pramenité vody, kterou mi Franci každý den nosil ve

džbánu od skalní studánky. Byla ještě tma, ale s rozdělováním ohně jsem se neobtěžoval. Zapálil jsem tlustou voskovici, která mi, stejně jako prve zvony, připomněla kostel. Takže i já nakonec bdím, usmál jsem se do kameninového hrnku; čirá tekutina, zatím jediné zrcadlo v tomto domě, mi úsměv vrátila jako zlomyslný škleb. Ve žlutém světle svíčky jsem si prohlížel své rysy, kdysi tak často v barvách fixované na desce či plátně, v posledních dvou třech desetiletích jen letmo zachycované hladinou toho či onoho rybníka. Žlutozelené, poněkud vypoulené oči, propadlé tváře v bledém obličejí, nos, do kterého by mohlo pršet, ústa s tenkými rty, už při náznaku úsměvu odhalujícími dvě řady štíčných zoubků. Hubený krk s vystouplým ohryzkem, dlouhé vlasy neurčitého odstínu, připomínající vodní travu. Ale kdo by, takto nasvětlen, nevypadal příšerně? V mládí jsem dostával nabídky k sňatku z hraběcích rodin a ani dnes by leckterá komtesa nepohrdla mým bohatstvím.

Po rozednění směřoval můj zrak jediným směrem, ale Vlhosť nebylo vidět, nebe se černě zatáhlo a spadlo pár kapek. Vyšel jsem si mezi rybníky, rozhodnutý spojit dopolední procházku s návštěvou u rychtáře a do Věže se před večerem nevracet. Zelený kabát od učitele jsem nechal doma a vystrojil se do přiléhavého černého fraku s epoletami, ptáčími rameny a vysokým límcem. Pokud to jenom dovolily, načesal jsem si vlasy dopředu, jak to mužům celé Evropy předváděl lord Byron. Proti dešti jsem se vyzbrojil roztahovacím parapletem, jež se dalo použít jako vycházková hůl. Než jsem za sebou zamkl, nezapomněl jsem si vyčistit zuby – všech šedesát – drcenou mátou a uvázat si kolem krku šátek od Kateřiny.

Toulal jsem se po hrázích a náspech mezi vodou a dělal si v duchu seznam nutných oprav. Nic jsem si nezapisoval, aby mě žádný horlivý křesťan nemohl obvinít, že o nejvýznamnějších svátcích pracuji. Byl jsem vcelku spokojen s největšími rybníky a ani stav menších středověkých nádrží nebyl tak truchlivý, jak jsem předpokládal. Voda často unikala postranními cestami, protože stoka mezi rybníky byla zanesená vinou letitého zanedbávání. Do prsti vyhloubená, kamenem a maltou zpevněná

koryta se zhroutila sama do sebe, asi nejhůře dopadl náhon vedoucí k bývalému Černému mlýnu. Měl jsem radost, že stále stojí kamenná památka ze všech nejmalebnější, klenutý most přes umělý, do pískovce vysekaný peřejový jez, nad nímž se na jedné straně tyčila skalka porostlá borovým lesem, nikoli nepodobná nedaleké Smrtce, a na druhé se dobrých pár sáhů propadal vodopád do tůně v kaštanovém háji. Vodní dílko vypadalo nejlépe právě z pohledu pozorovatele přicházejícího stezkou mezi rybníky, netušícího, že zde narazí na krkolomný jez, který však překoná suchou nohou po kamenné lávce, jako by se vznášel nad rozbouřenou vodou. Tímhle zážitkem jsem byl dětinsky fascinován a zopakoval jsem si ho. Když jsem pak stál nahoře na mostě a podíval se vlevo, viděl jsem za houštím probleskovat klidnou hladinu Dolanského rybníka, nato jsem shlédl přímo pod sebe, kde voda v tenoučkém jazýčku přepadávala přes ostrou hranu a v černé hloubce se kroutila a vařila pod bíčím vodopádem. Zatočila se mi hlava.

Obešel jsem skálu a po stráni sestoupil k tůni. Potok odtud vytékal již poklidně, napůl v hustém stromoví, napůl v zátopových loučkách, kde pod jívami a olšemi zpevňujícími břehy vytvářel zákruty. Sledoval jsem ten tok. O čtvrt míle dál se opět ztratil v podrostu, aby se nepozorovaně vpil do jiného rybníka. Viděl jsem, že všechna ústí je třeba důkladně vyčistit, a rozhlédl jsem se ve snaze odhadnout potřebný počet pracovních sil. Osm, raději deset silných chlapů ze Vsi, co se umějí rozhánět rýčem, sekyrou a lopatou, ti by měli co dělat zhruba do podzimu. Zima musí zastihnout mé rybníky čisté a opravené. Chtěl jsem se ještě jednou vrátit k terase jezu a zůstal jsem v ohromení stát: potok, který jsem sledoval až sem a jenž prokazatelně stékal celou dobu jedním směrem, ať kolmo, ze skalní stěny, anebo pozvolna, vymletým korytem, byl nyní výš než hladina Dolanského rybníka. To bylo k neuvěření – vždyť v posledních minutách jsem stoupal do mírného kopce a pořád sledoval směr vody. Nedbaje na to, že mám na sobě sváteční kalhoty, klekl jsem si do trávy a sklonil hlavu až k zemi, abych tuto šalbu opravdu důkladným prozkoumáním vyvrátil. Ale ani poměření terénních nerovností to nedokázalo: mé oči viděly jen tolik, že se nacházím výš než před půl hodinou, zhruba na

úrovni zříceného Holanského hrádku, jehož jediná zeď trčí nad rybníky právě z ostrohu nad vodopádem. Bylo to nemožné, a přesto potvrzené samotným denním světlem. Voda mezi rybníky tekla tak, jak má každá voda téci, tedy dolů. Ale důmyslné dílo ji dokázalo vyvést zpět do svahu, využívajíc snad výkyvů zemské přitažlivosti nebo působení Měsíce – jinak jsem to objasnit nedovedl. Vzpomněl jsem si na otce, který byl považován za učeného alchymistu a geniálního stavitele fontán. Ten by to dokázal vysvětlit. Mně zbýval jen tichý obdiv.

Tam a tehdy jsem si – nikoli poprvé – uvědomil svou nedostatečnost. Uměl jsem špehovat, vyzvídat, uměl jsem vyjednávat a pohybovat se v kalných vodách politiky. Ale kolika řežím jsem dokázal zabránit, kolikrát jatka jsem způsobil svými intrikami? Byl vskutku nejvyšší čas vrátit se domů a začít se zabývat správou svého vlastního života namísto životů jiných.

V takovém rozpoložení mysli jsem se vracel podle táhlého Dolanského rybníka a zacpával si uši před vzdáleným, ale neutuchajícím zvoněním z kostelů vítajících vzkříšení. Zastavil mne pohled na vodní hladinu, kterou studený vítr rozbil jak zrcadlo na tisíce drobných střeptů, černých, jež odrážely dno, a šedých, jež odrážely nebe. Měnily se, houpaly se ze strany na stranu a přesýpaly jeden přes druhý. Uprostřed toho tichého zmatku ležel strom, osamělý, suchý v té spouště vody. Hladina se blyštivě měnila a on v ní vězel zpola potopený, zpola vynořený, nehybný a zbytečný. Nepochopitelná výplň vesmíru.

Zakryl jsem si ústa, abych nevykřikl. Zvony odbily poledne a jejich hlas mě hnal od rybníků, utíkal jsem kroky hnanými úzkostí a nic by mě v tu chvíli nepřimělo k ohlédnutí.

*Smrt plave po vodě,
nové léto k nám jede.
S červenými vejci,
s žlutými mazanci,
s obilíčkem zeleným.*

Děti si hrály na návsi a mlely říkadla, aby si ukrátily čas do pondělní koledy. Zamířil jsem k domu smutku. Velikonoční výzdoba v podobě rozkvetlých zelených haluzí, jakou bylo vidět za okny všech ostatních stavení, tady chyběla. Brankou ve vratech, nad nimiž viselo vozové kolo připomínající rodovou minulost majitele, jsem vešel do dvora, vydlážděného velkými plochými kameny. Vyplašil jsem drůbež, která se rozeběhla do všech stran. Dveře rychty byly otevřené, vstoupil jsem do síně a zaklepal parapletem na zeď. Přišla mi v ústřety komorná. Po způsobu měšťanských domácností mi odebrala kabát a deštník a uvedla mě do prostorné světnice. Rázem jsem byl opět na venkově. První věcí, jež zaujala můj zrak, byl dřevěný sloup, stojící uprostřed místnosti a podírající podélný stropní trám, jenž nesl tenčí trámy příčné. Světnice ladila mému oku: bílá pec s obíleným zděným komínem a dvířky vyvedenými ven do síně, tři dvojité okna s mosaznými kličkami, dvě postele s vysokými pelestmi a nastlanými pruhovanými duchnami. Po stranách lůžek stály dvě malované šatní truhly. V rohu vedle stolu byla umístěna mahagonová skříňka se čtyřmi zásuvkami, přikrytá vyšívanou dečkou, od jejíž bělosti se jasně odrážela černá krucifixu a kožená vazba bible.

Světnice nebyla prázdná, jenom tak působila svou nehybností. Z kouta se zvedl obláček dýmu. Seděl tam hospodář na svém čestném místě vedle okna za širokým dubovým stolem, kolem něž stálo šest židlí. Bafal z fajfky a usmíval se na uvítanou. Naproti němu seděla jeho dcera, o dost hubenější a strnulá v zádech, jako vyřezaná ze dřeva. Myslel jsem, že mě vůbec nebere na vědomí.

Pak ale oba vstali a pozdravili mě, on srdečně, ona bezbarvě, šátku, který jsem si kvůli ní ovázal kolem krku, si zřejmě vůbec nevšimla. Pochválil jsem solidní dům a napodobil křesťanské požehnání, očekávalo se to ode mě, nakonec to nebylo ani licoměrné. Nechtěl jsem vypadat, jako že si držím patricijský odstup od plebejců. Něco takového jsem skutečně nepociťoval.

Mé oči se vrátily k oltáříku. Za křížkem a biblí něco leželo, něco hrubého a primitivního, co se do světnice nehodilo. Upoutalo to mou

pozornost a nechtělo ji pustit, právě když jsem chtěl předat rychtáři dárek.

Stál jsem s nataženou rukou a držel v ní cínový pohár na víno. Bylo to hloupé – jako kdybych čekal, až ho někdo naplní. Můj zrak se nechtěl rozloučit s tím nepatřičným předmětem na skřínce.

Náhle se pokojem mihla Kateřina a vzala to do rukou, jako se do náruče bere dítě. Za nabíraným rukávem jsem opravdu spatřil dětskou tvář – a také doširoka roztáhlá ústa, zavřené oči a dřevěnou peřinku. Cípy povijanu vytvářely kolem hlavičky sluneční zář. Odradek.

To poznání mnou otřásl. Co tady dělá pohanská modla? Copak se nezjevuje jen mému svědomí? Copak si opět počinám chybně, proti svému určení a přirozenosti?

„Pan baron promine,“ hlesla Kateřina. Nyní jsem v hlase zaslechl úzkost. „Zapomněla jsem to tu, když jsme včera s děvčaty chystaly maškary.“ Vymlouvala se, dobře jsem věděl, že se vesnické mládeže straní. Nezbylo mi než její slova přijmout, rozšafně se usmát a vtisknout pohár do uctivých rukou jejího otce. Ale nedalo mi to a zeptal jsem se jí: „Kdes to vzala?“

„Po vodě to připlavalo,“ odpověděla mi a vyšla s figurkou ven.

„Prosím, omluvte ji,“ řekl Kolář, poté co si trochu nedůvěřivě prohlédl pohár a neodpustil si poznámku, že na víno si tu potrpí jen učitel. „Má teď hrozné trápení, však ráčíte vědět, byl jste na pohřbu. Chodí po domě jako tělo bez duše a tahá sem takovéhle krámy. Kdyby to viděl ctihodný pán, pošle na mě z Litoměřic inkvizici.“

„Dnes už těžko,“ řekl jsem.

„No, náš nový velebníček je, jak jste už asi zjistil, trochu nevyzpytatelný,“ poznamenal smutně. „Holka je Vodnář a rozdala by se, jenom kdyby její dobrotu někdo správně nasměroval – on zrovna tohle nedokáže. Jako kněz své kvality má, všichni ho obdivují za to, že se o své vůli nastěhoval do staré školy a faru přenechal škole, ale moje holka se ho bojí jako čert kříže. Je v poslední době nějaká zmatená, jako ztracená v lese. A bloudí čím dál víc.“ Nalil oběma rosolku, sobě do nového poháru a mně do skleněného. Po krátkém zaváhání nalil i Kateřině. Než se

vrátila do světnice, šeptem mi sdělil, že je vlastně smutnému Jakubovu konci rád: dceři to sice mohlo srdce utrhnout, ale zklidnila se. Když se Kateřina vrátila, připili jsme si na letošní zmrtvýchvstání. Služka pak přinesla pečenou husu a Kolář ji obřadně rozdělil na tři porce, já dostal prsa a on s Kateřinou si vzali po stehně. My dva jsme jedli dlouho a s požitkem, vychvalující maso, knedlík i zelí, jak se sluší a patří. Ona se své porce ani nedotkla. Dovolila se otce a odnesla ji na dvůr psovi. „Ono ji to přejde, uvidíte,“ řekl Kolář a olizoval si mastné rty. „A jak vám chutná mé pivo? Nechal jsem soudek dovézt až z Úštěka, v Lipé černé nevaří.“

„Je znamenité,“ opakoval jsem už pokolikáté a on se znovu polichoce- ně usmál.

Po jídle se na lavici pohodlně opřel. Jen to udělal, usnul. Nyní ho začala dcera omlouvat, tatíček má v radě fůru práce a vysílil ho půst, letos ho dodržel skoro celý a celou noc bděl na kolenou v kostele.

„A co ty?“ zeptal jsem se. „Slyšel jsem, že do kostela nechodíš.“

„Farář se divně dívá,“ odpověděla vzdorovitě, „a co si o mně myslí selky, to je mi jedno. Pater, co tu byl předtím, byl lepší než Fidelius. Jemu jsem se zpovídala ráda, ale potom nám poslali toho. Když jsem za ním před rokem přišla do zpovědnice, strašil mě peklem a tvářil se, jako by mě chtěl spolknout. Od té doby tam nechodím. Ale kázání má dobrá, to říkají všichni.“

„A čím tě tak vyděsil?“

„Vejral na mě a říkal, že se budu otáčet na ledovém rožni, že mi budou kosti lámat mlýnské kameny.“

„A ví vůbec, co mu vyčítáš?“

„Arci že ví. Kdyby to nevěděl, tak si mě bude brát do úst při kázání a dávat mě za špatný příklad. To se ale neodváží, se stížnostmi chodí za tatínkem. Má ze mě strach.“

„Z tebe?“ zasmál jsem se. A pak mi to vůbec nepřišlo veselé. Pod zele- nomodrým pohledem Katynčiných očí mi vyschlo v krku. „Abys věděla, že to s tebou někdo myslí dobře,“ řekl jsem mírnějším hlasem, „přinesl

jsem dárek i tobě.“ Sáhl jsem do kapsy a vytáhl balíček. Podal jsem ho Kateřině. „Jak tomu tady říkáte? Beránek?“

Hedvábný papír rozbalila s dětskou dychtivostí. To mě potěšilo.

„Ta je krásná!“ vyhrkla a rozvinula v rukou krajkovou stuhu, na tři lokte dlouhou a dva palce širokou. „Je na lemování?“

„To je bruselská krajka. A můžeš s ní naložit, jak uznáš za vhodné, já se v tom tolik nevyznám.“

„Musíte mi říct, jak ji mám nosit. Vy víte líp než já, jak se takovou krásou zdobí dámy, říká se o vás, jaký jste světák. A ten šátek, co jsem vám dala –“ ukázala mi na krk a mě potěšilo, že přece jen není tak nevšímavá, „– naši chlapci ho takhle nenosí.“

Viděl jsem, že si přeje, abych jí něco vyprávěl; po obědě stejně nebylo co dělat. Začal jsem o francouzských zámcích, kde jsem často pobýval, o jejich stavebním slohu, zahradách, komnatách a nábytku, o jejich majitelích, ať už šlechticích, nebo zbohatlých měšťanech, také o lahodných specialitách a nepoživatelných výstřednostech, které mi tam byly nabídnuty k jídlu a pití. Katynka poslouchala pozorně, pila kávu, kterou sama uvařila na janičářský způsob, a zapíjela ji vodou. Druhý šálek si však nechala vystydnout, to když jsem se dostal k zážitkům z Francouzské revoluce a líčil, jak některé z těch přepychových zámků vzala lůza útokem a nechala je lehnout popelem. Při těch slovech Katynce zasvítily oči, jako by se v nich na okamžik odrazily plameny z mých vzpomínek. Jako bych v nich poprvé uviděl závist. Udělal jsem ze sebe o Velikonocích protřelého světáka a nebylo mi to nepříjemné. Vyprávět takovému posluchači byla radost.

Toužila po poznání víc než po čemkoli jiném, tolik jsem pochopil během toho poklidně stráveného odpoledne. Kateřina se sice neusmála, ani když jsem dal k dobru pár historek z vídeňského dvora, ale nebyla aspoň tak smutná jako v posledních dnech. Potom na okno zaťukala děvčata od sousedů, aby se s nimi šla podívat na velikonoční hru. Odpověděla, že letos nepůjde, protože má lepší zábavu. Když si ale jedna smělejší dívka všimla, že v světnici vedle rychtáře, kterému spadla hlava na prsa a tvrdě spí, sedí host, byl jsem také pozván. Zeptal jsem se, co budou hrát. Pan

baron se bude bavit, ujistila mě, mám jít určitě s nimi, protože dávají frašku o vzkříšení. Pozvání jsem přijal a vyčkávavě pohlédl na Kateřinu. V zeleném oku jsem zahlédl hněv, zatímco modré se podvolilo: dobrá tedy, půjde taky. Vstala a došla si do komory pro šál, já se potichu zvedl, abych nevzbudil spícího rychtáře, a požádal v letní kuchyni služku o své paraple. V malém výklenku ve stěně, který se téměř ztrácel mezi pánve-mi, kastroly, sádelňáky, kruhadly, mlýnky na mák a formami na pečení, jsem spatřil Odradka. Ležel na boku v dřevěných neckách na praní drůb-ků a díval se na mě široce rozevřenýma očima. Kolem těla měl omotanou krajkovou stuhu, kterou jsem toho dne daroval Kateřině. Vypadal v ní jako nehybné, tiše dýchající, bdělé dítě.

Představení se konalo v hospodě. Dívky, jež se mi představily jako Cilka a Markéta, mi vysvětlily jeho historii: dříve, před dávnými lety, se hrálo v kostele, potom to biskup zakázal, ale hrálo se dál. Odvedli za to v žele-zech pět sedláků, už je to dlouho, ti se do Vsi nikdy nevrátili; jejich ženy proseděly několik nocí v kládě, jedna z toho měla smrt. Od té doby se hry provozovaly tajně, většinou v hospodě a někdy po stodolách, vždy však s vědomím místního kněze, před nímž se ve zpovědnici nic neutají. Býva-lý staroveský farář hraní toleroval, a občas se dokonce přišel podívat, zato ten nový jen skřípe zuby a čeká na příležitost, jak velikonoční ko-medii odzvonit. „Jenže našinec si hraní vzít nenechá,“ řekla s jistotou Markéta, a když jsem se podíval na Kateřinu, potvrdila to kývnutím hla-vy.

Hospoda byla plná k prasknutí a vyzdobená jarní zelení. Mezi prkna v podlaze byly nastrkány nařezané břízky, ze stropních trámů visely kytice rozkvetlých višňových a hruškových haluzí a v oknech zářil zlatý déšť, který propouštěl světlo, ale zabraňoval nahlédnout dovnitř. Přišli jsme pozdě a zůstali až vzadu, usazení na dlouhých stolech, odsunutých ke stěně. Hra už dávno začala a zprvu nebylo snadné orientovat se v ději. Na jevišti deklamoval mladík oblečený za pastýře:

*Ukaž, mistře, otce svého,
toho pána nebeského.*

Osloveným mistrem byl, jak jsem se dověděl, Ježíš Nazaretský, kterého přišli prosit, aby vykonal zázrak. Objevila se tam i žena, kterou hrál útlý, velice mladý hoch v tmavé paruce. Hlas mu přeskakoval z bručivého basu do skřípavé fistule, což v hledišti vyvolávalo smích i při pasážích zcela vážných. Jinoch představoval Máří Magdalenu a dělal naivně lascivní pohyby. Kateřina mi řekla, že rok předtím hrála Magdalenu ona a moc se jí to líbilo, přestože se o tuhle oblíbenou roli mládenci vždycky poperou. Zeptal jsem se, jak loňského adepta přesvědčila, aby se Magdaleny vzdal, a ona odpověděla, že ho na jejich zahradě shodila do potoka.

Dívky sedící před námi na nás zasyčely, tak jsme zmlkli a sledovali hru. Následující verše doprovodili diváci rozpustilým smíchem:

*Straka na strace přelétla bystřinu,
maso bez kostí probodlo dívčinu.*

Kus byl podivně obhroublý na to, že čerpal námět z bible. Ale jindy tak ctnostní sedláci a řemeslníci se dobromyslně smáli a nikdo se nepohoršoval. Úleva, uvolnění, smíchem překryté přiznání vlastní tělesnosti se jim tetelilo v přimhouřených očích a odtud se šířilo zázračně přeměněnou hospodou, dralo se ven otevřenými okny, v nichž voněly barevné kytice. Bláznění nabíralo rychlost a najednou se nedalo zastavit, byl to rozjetý svatební vůz, řítící se do zatáčky k chatrnému mostu. Kdo by se neveselil?

Seděl jsem jako prikovaný. Ježíš chodil po vodě, představované azurovými skleněnými korálky, a stěžoval si, že mu apoštolově nerozumějí a žádný z nich mu nechce umýt nohy, jenom Jidáš z toho má zvrácené potěšení, ale to si je raději umyje Ježíš sám.

*Druhové moji veselí,
smrt nás už brzy rozdělí.*

*Tomáši, Petře, Jane rozmilý,
pro vás tu umírám, a vy jste opilí.*

Potom se mezi stromky objevila dřevěná loďka na kolečkách, s velkou plátěnou plachtou. Pomalu dojela k smutnému Ježíši. Nastoupil do ní a několikrát obeplul jeviště tak, že se držel stěžně a plavidlo postrkoval dopředu, zatímco pod kýlem byly vidět jeho bosé nohy. Když si zaryl do nohy třísku a převrátil loď, chechot sedláků mě ohlušil. Střelil jsem okem po Kateřině; dívala se do okna, jako by o něčem přemýšlela, nebo snad někoho zahlédla mezi kvítky zlatého deště. Skutečně se tam mihl nějaký tmavý stín.

Pak přišlo něco neočekávaného – jako z jiné hry. Zpoza kulis vystoupil pětičlenný chór a začal děj komentovat. Ježíš se k němu otočil čelem a poprvé ukázal publiku záda. V tu chvíli jsem pochopil, co má vlastně na sobě: byla to stará košile s křížovou záplatou, jež o Smrtné neděli posloužila jako rubáš pro vynášenou Moranu. Někdo ji musel vylovit z rybníka a schovat právě pro tento účel. I Kateřina ji poznala. Zbledla a nespouštěla už oči z jeviště. Ježíš už nebyl Ježíš. Jeho místo v lodičce zaujal syn obecního slouhy.

Clonil si rukou oči a odříkával tato slova:

*Kdepak je kmotřička,
babička staříčká?
Do rybníka nechtěla,
po vodě se vrátila,
mě nebohého zcela zahubila.*

Nato se za Jakubovými zády zvedl do nadlidské výšky ohyzdný panák bez tváře, upletený ze suchého rákosí a ověšený zelenými mašličkami. Po jevišti ho vodili tři pořízkové s obličejí začerněnými uhlím. Příšera

se pokradmu a za hrobového ticha v sále přiblížila k oběti, zvedla pařáty a udeřila. Jakub se skácel jako špalek a přízrak zmizel za jevištěm. Chór zarecitoval:

*Jakuba mázla po hlavě Pepina,
včerejší junák dnešní je zdechlina.*

Členové chóru pak přistupovali k nebožtíkovi, zvedali mu nohy a ruce a zase je pouštěli, aby bouchly o jeviště a bylo jasné, že je po všem. Do konce ho tahali za nos a foukali mu do uší a on si to nechal líbit, nadobro mrtvý.

Tu mezi ně přišla Máří Magdalena a začala naříkat, co že se to s Pánem stalo a jak na vše doplatil. Všiml jsem si, že mladík v sukních si od posledního výstupu vyměnil koudelové vlasy – teď je měl světlé, plné drobných červených kvítků. Co mi však zastavilo dech, byl pohled do jeho očí: skrývaly se za dvěma neforemnými, nápadně barevnými sklíčky spojenými a připevněnými k nosu drátkem. Levé bylo zelené, pravé modré. Z Máří se stala Kateřina, truchlící s tvářmi v dlaních. Herci ji zvali Nezasmálka.

Druhá Nezasmálka seděla vedle mne, strnulá s rukou před ústy, třesící své podivné oči sama na sebe.

*Čím bych já ho pomazala,
abych jemu život dala?*

Takto promluvila ta na jevišti, obracejíc se s otázkou přímo na diváky. Ti byli náhlým zvratem ve hře zaskočeni podobně jako my. Nikdo neporadil, za dívčími zády se hihňalo pět hlasů:

*Nezasmálka masti mísí,
mrtvé tělo snadno vzkřísí
Duše však, ta nevstane,
černá v pekle zůstane!*

Zlomyslná slova doprovodil d'ábelský smích. Už jsem málem odešel, hra se mi přestala líbit, ale vtom se Nezasmálka sklonila k mrtvému, skropila mu skráň vodou a políbila ho. Mladík otevřel oči, vyskočil na nohy a objal ji. Chór, nyní už slavnostně, dodal:

*Jako každé boží dílo
vše se v dobré obrátilo.*

*Víra, láska, žert a smích
vposled vykoupí tvůj hřích.*

V poslední větě zazněl falešný tón. Ale jaký? Snad že neodpovídal předchozím slokám. Obecenstvo pískalo, dupalo a bouchalo sklenicemi o stoly. Když se herec představující Nezasmálku uklonil, nechal si z hlavy spadnout světlou paruku a tím se odmaskoval – poznal jsem v něm mládence, který posledně přivedl osla, abych na něm jako vítěz Kateřininy soutěže vedl procesí. Diváci mu teď provolávali slávu a i já jsem hlučně tleskal a dvakrát zvolal „bravo“. Katynka seděla a mlčela, opět hledíc na okno. Teď bylo jasně vidět, že za kyticí zlatého deště někdo stojí a poslouchá.

Napadlo mne, že je to učitel. Ale ten hned nato přišel na jeviště – herci ho přivedli zezadu jako v opravdové opeře a on se ukláněl a děkoval divákům za přízeň. Dovtípil jsem se, že pašijovou frašku s chasou nacvičil on – on je i autorem přepisů v postavách a ději. Šel jsem mu k pódiu pográtulovat.

Uviděl mě, zčervenal a seskočil dolů. Když přijal mé uznání, hluboce se uklonil, ale viděl jsem na něm, že je to spíše posměch než úcta. Vrátil jsem se k svému místu vzadu v sále, ale Kateřina tam už nebyla.

S učitelem jsem se viděl druhý den ráno. Velikonoční pondělí začalo ve se. Od časného jitra jsem zvenčí slyšel mužský a ženský smích a ještě v posteli jsem se podívoval nad tím, s jakou chutí dokáže staroveská mládež dodržovat ten tradiční český zvyk. Vyhlédl jsem z úzkého okna

obráceného na východ, slunce viselo nad horou jako svůj vlastní obraz, žhavé zlaté vejce, od něhož chytl bukový les a rozhořel se jasnou červení, stvrzující příchod jara.

Shlédl jsem pod sebe. V houští u potoka se nějaký hoch v bílé košili rozháněl pomlázkou spletenou z vrbových prutů, jakési děvče na něho za keřem dělalo dlouhý nos a vyhýbalo se jeho šermířským výpadům. Potom však, jako by si uvědomilo, co se sluší a patří, schválně zůstalo stát a dostalo výprask. Rány dopadaly zprudka, v hlase oběti se mísila bolest s uspokojením a já nad tím kroutil hlavou. Po desátém šlehnutí přes tenkou sukni přistoupila dívka k mládenci, vzala mu tváře do dlaní a políbila ho na ústa. Skáceli se do trávy na šikmém břehu a já odvrátil své staré oči. Budu to muset posekat, řekl jsem si, jestlipak se tu někde najde srp?

Oblékl jsem se a vyšel ven. Ti dva byli pryč. Málem jsem na prahu rozšlápl malou ošatku s jedinou červenou kraslicí, malovanou voskem.

Vyfouknuté a osušené vejce bylo zvláště vyzdobeno. Zvedl jsem je před oči a prohlížel si čtyři stromečky, znázorněné jednoduše a tak jasně, jak kreslí jehličnaté stromy dítě. Uprostřed mezi nimi byl křížek. Tuhle konstelaci jsem odněkud znal. Otočil jsem se a pohlédl na Vlhošť, nyní za ranním oparem, na temeni namodralou, na úpatí zelenou a šedivou. Slunce se teď zakulatilo a vystoupilo vysoko na oblohu, vše blízké dostalo ostré obrysy, vše vzdálené se ztrácelo v mlze neskutečna. Neviděl jsem víc než kousek své země; cítil jsem, že o zbytku světa nepotřebuji vědět zhola nic. A pochopil jsem, že stihnu-li do své smrti důkladně poznat aspoň území přehlédnutelné od mého domu, bude můj život naplněn. Strávit byť jediný další den v cizině by bylo nesnesitelné, při pomýšlení na to, že bych někdy musel odejít, jsem cítil trýznivou hrozbu.

V rukou jsem však měl kraslici se čtyřmi stromy a křížkem, malou a křehkou. Nevěděl jsem, od koho je, a neodvažoval jsem se hádat. Otáčel jsem s ní v prstech, zkoumal ji ze všech stran a těšil se z ní. Nejkrásnější bylo nic o ní nevědět.

Tolik jsem však věděl, že tento vzácný dárek musím chránit.

Ještě jsem nebyl po snídani, když někdo zabušil na dveře a vyvolal mě mým šlechtickým titulem a křestním jménem. Poznal jsem příchozího po hlase a vyzval ho, aby šel dál, že nemám zamčeno. Byl to kantor Voves, oblečený do svátečního modrožlutého kabátu, s nímž jsem ve vesnici vyvolal takový obdiv. On v něm vypadal jako postilion.

„Vím, kde dnes najdete Katynku,“ oznámil mi s radostí v hlase. V jedné ruce nesl pomlázku, v druhé nějaký balík.

„Proč myslíte, že bych ji chtěl vidět?“

„Aby dostala výprask. Mluvil jsem s ní brzy ráno ve Vsi, říkala, že jde k vám a nese vám kraslici. Musíte ji za to odměnit.“ Vypadal natěšeně, jako by to rád s chutí udělal sám.

„Ta kraslice byla od ní? Už jsem ji snědl,“ řekl jsem lhostejně a ukázal na oddrolenou bílou skořápku pod stolem.

V jeho tváři se objevilo překvapení. „Dostal jste bílou? A uvařenou? Myslel jsem, že pro vás má krásnou červenou. No, možná ji schovává pro někoho jiného. Ale poslyšte, to jste ji jen tak snědl? Kraslici od Katynky?“

„Ano. Co byste s ní udělal vy?“

„Já? Proč zrovna já? Já se od ní dočkám leda tak výsměchu. Ale kdybych něco tak vzácného dostal já, vystavil bych si to a chlubil se tím.“

„Tak prosím vyříd'te Kateřině můj dík.“

„S laskavým prominutím – to byste měl udělat vy sám. Ono se to jinak provádí obráceně: vy jí přijdete naplácat a ona vám za to dá kraslici. Říká se tomu koleda.“

„To je vskutku podivný zvyk, české ženy musí být žádané zboží, když za výprask rozdávají jídlo. Ale já už se ničemu nedivím. Ale proč mi tu kraslici přinesla, když jsem ani nevěděl, že o ni mám koledovat?“

„Zpytovat její nápady je jako mlít vodu.“

„Vy tedy myslíte, že bych ji měl vyhledat a náležitě – po vašem – jí za dárek poděkovat? A co když je to jen oplátka za věc, kterou jsem jí daroval včera?“

„To je možné, ale na rituálu to nic nemění. Musíte Kateřinu vyplatit, jinak by se urazila. Zdejší lidé nejsou moc vzdělaní a nevytáhli nos dál

než do Úštěku na pout', ale jsou přesvědčení, že podvolit se starobylému řádu je povinnost.“

„Co kdyby si to ženy nenechaly líbit?“

„Mají strach, že se tím naruší jejich rovnováha, jako se to stalo Kateřině. Panuje názor, že o Jakuba přišla vinou své svéhlavosti a neposlušnosti. S tou kraslicí to není jen tak. Dříve za Katynkou chodil na koledu jen rychtář a Jakub, nikdo jiný se neodvážil. Letos celá chasa věděla, že Katynka daruje jenom jednu; mělo se za to, že připadne jejímu otci. A dostal jste ji vy.“

„To jsem si asi měl dárku víc vážit.“

„Co já bych za něj dal!“

„Z vašich slov vyplývá, že Kateřinu milujete. Zkusil jste jí učinit vážný návrh, nebo jste se zalekl rychtáře?“

„Rychtáře se nikdo nebojí,“ řekl téměř šeptem, v tváři najednou popelavý. „O masopustu jsem jí vyznal lásku.“

Při jeho slovech mě bodlo u srdce. Bezvýrazně jsem řekl: „A ona? Co vám odpověděla?“

„Že by raději ležela na dně rybníka, než sdílela život s takovým hlupákem. Hlupákem, pane. Nikoli chudákem nebo ubožákem. Hlupákem.“

Překvapilo to i mě a zároveň jsem tušil, čím si mohl Kateřinu tak znepřátelit.

„Poslyšte, nedával jste jí číst toho svého Feuerbacha? Slyšel jsem ji mluvit s německými děvčaty, řeč umí dobře.“

Přikývl. „Myšlenky o smrti jsem jí půjčil a přiznal jsem se, že své škodě a riziku, že jsem ateista. Nikomu to neprozradila, taková není, ale od té doby mě nenávidí. Víte, co udělala s tou knihou? Hodila ji do ohně.“

Něco mě napadlo. „Máte i Charlese Fouriera?“

„Toho francouzského utopiána? Můžu si něco opatřit.“

„Nebo abbé Morelly, u Katynky to zkuste raději s ním. Ale buďte opatrný, aby se o tom někdo nedozvěděl. Přišel byste o místo a mohl byste dopadnout i hůř.“

„Kvůli ní to udělám bez váhání. Obávám se ale, že jsem si to u ní rozlil nadobro. I tak děkuji za radu, pane barone, pokusím se udobřit si ji.“ A po chvíli dodal: „Myslíte, že by mě ještě mohla mít ráda?“

„Naděje umírá poslední,“ usmál jsem se na něj. A v duchu jsem vrazil prsty do těch jeho pitomých očí. „Kde ji vlastně najdu? Ne naději, Katynku.“

„Já bych obě hledal na jednom místě. V lese nad vesnicí je dubový háj, vede k němu stezka starým úvozem. Když se dáte nalevo od kostela uličkou mezi chalupami, vyjdete za humna a budete se držet na severozápad, najdete rozcestí. Tam na vás bude čekat.“

„Nechcete mě doprovodit?“

„Do Vsi ze srdce rád, pak ale musíte sám. Já... Zatím si za Kateřinou netroufám. Ta hra včera. Jistě jste si všiml, že to bylo o ní a o Jakubovi.“

„Ano. Kdyby Jakub žil, asi by si na vás počkal někde za hospodou a pak si to s vámi pěkně vyřídil.“

Přikývl. „Ona si myslí, že jsem zbabělec. Ale tak to není. Nemohl jsem se na ten jejich vztah dívat. Přiznám se vám, že jsem měl radost, když se ten ničema utopil.“

„Ale nebylo to jinak? Slyšel jsem něco o nějakém strašidle za bílého dne.“

„Chasníci vidí po dvou žejdlících ledacos, děvčata zas všemu věří. Jakub se naparoval a osud ho potrestal.“

„Osud?“

„Já na Pánaboha nevěřím.“

Už jsem se ho na nic neptal.

Chvilí okouněl, než se rozpomněl na balík, co držel v ruce. Postavil ho na stůl. Byla to kulatá krabice potažená slézovým batistem. Sňal z ní víko. Uvnitř se skrývalo pouzdro z tuhého papíru. Vyňal je, položil vedle krabice a vyzval mě, abych je otevřel. Učinil jsem tak – a na stole stál hnědorudý klobouk matného lesku, s vysokou střechou a krátkou krempou, ozdobený karmínovou mašlí.

„Brummell! Jak pikantní – Brummellův cylindrický klobouk. A tady!“

Učitele mé nadšení zaskočilo. „Líbí se vám? To jsem rád. Zkuste si ho. Nechal jsem ho zmenšit, obvod hlavy se mi zdál u modisty moc velký. Počítal jsem, že můžete mít tak moji míru.“ Vytáhl z kapsy pouťové zrcátko a nastavil mi ho před obličej.

Pomalu, dá se říct slavnostně, jsem si nasadil cylindr na hlavu, jako by to byla královská koruna. Sklouzl mi po vlasech hladce, vpředu se opřel o obočí, vzadu o lebeční pahrbek. Na místě jsem se rozhodl, že si ho nechám. Předal jsem Vovsovi dvě zlatky pro modistu, protože právě tuto nehoráznou sumu ten vydřiduch požadoval, a půlkorunu dal učiteli od cesty za to, že mi tu krásu obstaral.

Druhou vzácnost, tu, kterou jsem získal onoho rána ještě před příchodem učitele a pak mu ji zatajil, jsem zanechal ve vitríně mezi porcelánovými koflíky. Chtěl jsem ji jenom pro sebe.

Vyšli jsme ven a já zamkl svou Věž. Než jsme vyrazili k vesnici, omluvil jsem se, že si ještě u potoka umyju ruce. Sestoupil jsem u olší k vodě, přidržel se obnažených kořenů nad břehem a nabral plný cylindr. Důkladně jsem vypláchl dýnko, zatřepal jím, neprosákla ani kapka. Trochu vody jsem nechal na dně a narazil si klobouk na hlavu. Věděl jsem, že pokud jej nesundám, mé vlasy zůstanou vlhké až do večera.

Cestou do Vsi, kterou jsme vážili oklikou po vozové cestě, jsme mluvili o pašijové hře z předchozího dne. Voves mi vyložil, že to byl Mastičkář, k jehož zakázanému textu se dostal v seminární knihovně v Litoměřicích. Hra ho nadchla drsným jazykem lidu, některá místa však byla tak vulgární, že je musel vyškrtnout.

Po smrti mladého Jakuba ho napadlo událost do hry zakomponovat, aby zesměšnila evangelia – samozřejmě pouze v tento jediný den v roce – i lidi ze Vsi. Aby, jak to vyjádřil, ťala do živého. Zasáhl tím hlavně Kateřinu a byl si toho vědom. Mstil se za urážku, kterou mu vmetla do očí.

Když už o hře začal, poznamenal jsem, že se mi líbila, ale některé věci jsem nepochopil, podle mého názoru byly podány nejasně. Řekl jsem, že jakkoli se ztotožňuji s vírou a láskou, jež v závěrečné sloce měly vykoupit

hřích, nemohu se smířit s žertem a smíchem. A dodal jsem, že mi tam chybí pokání a snaha o nápravu.

Učitel nedůtklivě prohlásil, že ve hře je všechno, co tam být má. Na žádný žert si však nevzpomínal, to tam prý nebylo.

Abychom si to vyjasnili, zopakoval jsem mu závěrečné verše, jak jsem si je pamatoval:

*Víra, láska, žert a smích
vposled vykoupí tvůj hřích.*

Voves si je nechal přeříkat ještě jednou a potom se zasmál. „To jste se, pane barone, s prominutím přeslechl. Ty verše jdou ve skutečnosti takhle:

*Víra, láska, žertva, smích
vposled vykoupí tvůj hřích.“*

„Tedy žertva! Začíná mi to docházet. Měl jste na mysli oběť?“

„Právě ji.“

„Hm. A myslíte, že to divákům bylo jasné?“

„Jako kdybych to na mísu vyložil. Ještě neznáte naše lidi. Časem shledáte sám, že obětina se tu vykonává svědomitě a bez pardonu. Los může padnout na každého.“

U rybníčku pod návsí bylo živo. Chasníci sem z chalup nosili za ruce a za nohy lenochy, kteří zaspali pomlázku: házeli je za lomozu řehtaček do vody, někdy i s peřinou. Vyděšené husy s kejháním prchaly po hladině na druhý břeh, ale tam se strhla rvačka, když jednomu mládenci hodili do bláta sestru. Legrace skončila, najednou tu proti sobě stáli tři čtyři samci a vzájemně si otloukali kosti. Ani jsem nezaregistroval, kdy mezi znesvářené strany vstoupil dráb a začal kolem sebe mlátit hlava nehlava. Po chvíli mu stáhli přes oči jeho obrovský klobouk, a než hlavu vyprostil, sešvihali ho pomlázkami a záda mu pomazali kravincem. Ten starý voják však stihl prosekat cestu rychtáři, který třímal v pravici

malý obušek z tvrdého dřeva a tlusté hověziny, byl to odznak jeho moci, který jsem předešlého dne viděl u něj na stěně. Chasa se rozutekla, dráb se rval s nějakým zrzavým zuřivcem a rychtář hulákal na celé kolo, že dá všechny zmrskat. Do vřavy štěkali snad všichni staroveští psi.

Před kostelem stál farář a s rukama založenýma na břicho tiše sledoval výstup. Když jsem smekl na pozdrav svůj nový klobouk, koženě se usmál a zeptal se, kam jdu koledovat. Byl jsem v dobré míře – k Nezasmálce, odpověděl jsem. Věděl, o kom mluvím. Není doma, řekl.

„Pokud nevíte, pane barone, kdo si vymyslel to letošní topení ospalců, pak vězte, že to byla ona.“ V jeho hlase se dusila zlost.

„Topení?“

„Říkalo se to tak za dávných časů, četl jsem o tom. Ve své naivitě jsem se domníval, že je ten zvyk zapomenut. No nic. Sám jste byl svědkem, že to svinstvo se může kdykoli objevit znovu. Čert ví, kam na to ta holka chodí.“

Viděl jsem, jak mu ta poslední věta uklouzla – a jak ho mrzí.

„Ale jděte, vždyť je tam vody po kolena. Mně se ta taškařice líbila. Přece byste nechtěl, aby mladí seděli doma s dlouhými obličejí.“

„Nejdřív hračky, potom plačky,“ odsekl a obrátil se k odchodu. „Zapomínáte, co se stalo na Smrtnou neděli. A teď mě omluvte, mám práci.“

„Vy? Copak nesvětíte svátek?“

„Dnešek svěťí jenom pohani.“

Díval jsem se za ním. Svaly mu pod sutanou jen hrály, s těmi širokými rameny by mohl skály lámat a pak je odnášet na hřbetě.

Došel jsem ke staré, čerstvě oškubané smuteční vrbě, utrl z ní jeden proutek a zastrčil ho za klobouk.

Dal jsem se uličkou mezi chalupami a pak úvozem vystoupal do polí nad vesnicí. Les mne přivítal vlídně: uši potěšil zpěvem skřivana, oči žlutí blatouchů a nos vůní mladého bukového listí. Cesta přešla ve stezku a ta se pozvolna zúžila v pouhou pěšinu trávou a borůvkám. Vedla k rozcestí, kde na mě měla podle Vovsových slov čekat Katynka.

Nebyla tam. Pěšina se dělila ve dvě, netušil jsem, kterým směrem se dát. Z kapsy jsem vytáhl chronograf a zjistil, že je k jedenácté.

Rozhodl jsem se čtvrt hodiny počkat a zatím se natáhl do trávy pod rozkvetlý mladý jeřáb. Pod sebe jsem si prostřel zelený kabát a tvář si přikryl kloboukem. Okamžitě jsem usnul a hned nato se s trhnutím probudil, až se mi klobouk skutálel k nohám. Ale nic se nezměnilo, les dál žil svým přírodním životem a mlčel. Zvedl jsem oči nad sebe, a abych se znovu mohl propadnout do snů, začal jsem počítat smetanová květenství, která se měla za necelý půlrok proměnit v rudé jeřabiny. Jeden, dva, tři, čtyři... Pak zlomená haluz. Zaostřil jsem zrak. Pátým květenstvím byl proužek bílé krajky.

Rázem jsem byl na nohou. Odrazil jsem se, ve výskoku se zachytil větve a s nohama pochoduujícíma po kmínku vyšplhal na jeřáb. Odvázal jsem stuhu a prohlédl si ji: nejlepší holandská krajka; můj dárek Kateřině. Proužek byl krátký, našikmo a čistě ustřižený či přeseknutý.

Pěkný vděk, pomyslel jsem si. Co si o dárku myslí, mi nemohla předvést názorněji. V houští o pár kroků dál se bělal druhý kousek. Došel jsem k němu, sundal ho a poměřil s prvním – byl stejně dlouhý, asi tak na dvě dlaně. Obešel jsem křoví, zapátral zrakem po blízkém okolí a uviděl třetí, složený a zastrčený za uloupnutým klínkem borové kůry. Opatrně jsem ho vytáhl a vsunul do kapsy k ostatním. Čtvrtý byl o hodný kus dál, zatížený oblázkem na pařezu. Než jsem ho mohl uložit k ostatním, musel jsem sklepat mravence. Jako bych ve vánku zaslechl smích. Teď už s úsměvem na rtech jsem se prodíral lesem k pátému, šestému, desátému znamení. Ta hra se mi začínala líbit.

Vzápětí měla skončit. Přede mnou se otevřel dubový háj, uprostřed vykácený až na jeden letitý strom. Mnoho větví měl uschlých a polámaných, také odřezaných, ale stále zbývalo dost živých, aby ho činily v dubině králem.

Lístky ještě nebyly dost velké, aby zastínily vnitřek koruny. Viděl jsem do ní. Sluneční paprsek pronikl mezi větve a ukázal na předmět, jenž na stromě neměl co dělat.

Chtě nechtě jsem musel nahoru. Svlékl jsem si kabát a opět odložil klobouk, pak jsem si ještě vyhrnul rukávy košile a začal šplhat.

Nahoře jsem se uvelebil, jak nejlépe to šlo. Z této perspektivy byl strom ještě podivnější než zespoda. Mnoho větví chybělo, byly uřezané, podle zdravých pahýlů zbytečně. Kousek nad mou hlavou byl násilím zkrácen i kmen; pod řezem ubíhaly do opačných směrů silné větve, připomínající roztažené paže, ale žádná hlava na kmeni neseděla. Na konci jedné z těch dřevěných paží visel zbytek krajky a na něm se pomalu otáčel malý, dokonale zakulacený srp. Nebyl ukován ze železa. Byl vyřezán z kosti.

„Přineste mi ho,“ zaznělo do ticha lesa a já se tak lekl, že jsem málem spadl. Obtočil jsem nohy i ruce kolem kmene a shlédl přes rameno dolů. Pod dubem stála Kateřina a upřeně se dívala do koruny. Její příkrý tón se mi nelíbil, ale nechtěl jsem, aby zase odešla, takže jsem uposlechl. Stoupl jsem si a došel po větvi až na samý konec, přičemž jsem se přidržoval jen tenkých větvíček, které by mě nemohly udržet. Katynka mě sledovala. Jednou rukou jsem se jistil a druhou natáhl po dřevěném držadle. Jak ale srp sundat? Nezbylo mi než jím samým přetnout stuhu, na které visel.

Když jsem slezl dolů, Katynka řekla: „Přeju veselý Velikonoční pondělí.“ Vypadala zklamaně.

„Chtělas, abych si zlomil vaz?“

„Vám se tam nahoře nelíbilo?“

„Cesta se mi líbila, až na ten dub ovšem. Očekával jsem něco jiného. Tebe.“

„Vždyť jsem tady. Dejte mi ten srp, je můj.“

„Odkud ho máš?“

„Je po matce.“

„Dal ti ho otec?“

„To určitě. Našla jsem ho v truhle na půdě. Kdyby tatíček věděl, že ho mám, vzal by mi ho a roztloukl palicí.“

„Je opravdu kostěný?“

„Můžete si hryznout, možná je na kosti ještě maso.“

Podal jsem jí ho. „Ba ne. Mohl bych se říznout do jazyka. Že ho má proříznutý jen jeden z nás, úplně stačí. K čemu taková hračka je?“

„Seče se s ní tráva.“

„Kostěným srpem? Je na to dost ostrý?“

„Sáhněte si.“

„Ne! Dej to pryč. Já ti věřím.“

„Seču s ním hlavně byliny.“

„Aha. A nesevalo by se ti líp srpem ze železa? Koupím ti jeden.“

„S železem na byliny? Tak dobrá, ale dřív vy půjdete s flintou na ryby.“

„Hm. Kdo tě naučil znát byliny?“

„Nikdo. Znalost ke mně sama přišla.“

„A co ostatní dívky – umí to co ty?“

„Některé. Ty, co dovedou držet jazyk za zuby.“

„Kdybych byl nemocný, přijdeš mě těmi bylinami vyléčit?“

„Můžete si poslat pro doktora.“

„Jenomže žádný doktor jazyk za zuby neudrží.“

Zkoumavě si mě prohlížela. Zdálo se, že oceňuje řeč, již s ní vedu. Tvář však zůstávala vážná, ústa zarputile semknutá.

„Kolují o vás po Vsi legendy. Lidé se ptají, proč nosíte lokajský kabát, když máte modrou krev.“

„Mám zelenou krev. A že jsem šlechtic, za to nemůžu.“

„Zelená, modrá, pro blázna dobrá.“

„To říkáš proto, že si nevidíš do očí.“

„Ihned je sklopila. Pokračoval jsem:

„Já vlastně nemám modrou krev. Otec byl za své služby povýšen do šlechtického stavu a já ten titul jenom zdědil. Jednou ho stejně snadno zdědí i můj syn.“

„Váš syn? Neviděli jsme žádného.“

„Ještě ho nemám,“ řekl jsem se smíchem. A pak jsem dodal: „Stejně jako ženu.“

„Jaké to byly služby, v nichž se váš otec tak vyznamenal?“

„Služby rybníkáře. Ale baronem se stal za něco jiného: postavil jednomu francouzskému vévodovi fontánu a nedostal za ni zaplacení, ale nakonec se dočkal titulu šlechtice. Ta kašna nebyla nikdy dostavěna, a přesto ji jezdili obdivovat králové. Vypadala jako kouzelná jeskyně.

Byla to kamenná stavba se sochami andělů, z jejichž trub tryskala na všechny strany voda. Hlavní sloup prýštil zespoda, přímo ze země, a byl tak mohutný, že se na něm v úžasné rovnováze udržela dělová koule. Tekuté prsty si s ní pohazovaly nahoru dolů a do jeskyně svítilo zvláštními otvory ve stěnách slunce. Ve vodní tříšti pod stropem se pak kleňovala duha.“

„Chci tu fontánu vidět.“

„Už neexistuje.“

„Vidím, že je vám to líto.“

Zasmál jsem se a otřel si tvář. „To mi kape z klobouku, mám rád vodu ve vlasech. Co té ozdobě říkáš? Sehnal mi ji učitel. Poslední výkřik módy.“

„Dal jste kantorovi svůj parádní kabát, on vám dal livrej a navrch přidal klobouk. Co je to za obchody? Mně jste dal pentli –“

„– a tys ji rozstříhala.“

„Rozsekala srpem. K čemu máte ten proutek?“

„Na pomlázku. Učitel mi poradil, abych s ní přišel za tebou.“

Ani jsem nedořekl, když mi kolem ucha zasvištělo a přeseknutý prut spadl do trávy. „Učitel je hlupák,“ prohlásila dívka.

„Anebo není zas takový hlupák a dobře ví, že se ti pomlázka nebude líbit. Chce tě zlobit – jako s tou velikonoční hrou. Měla by sis ho víc všímat.“

Nato se Katynka beze slova otočila a vykročila po cestě vedoucí z lesa.

Po Velikonocích se ochladilo a sluha Franci se roznemohl. Ležel pod stohem peřin, nechal si vařit jeden grog za druhým, a když jsem ho přišel pozdravit a poptat se, jak mu je, požádal mě v přítomnosti sluzi služebné, abych mu přivedl velebníčka. Vyvedl jsem koně ze stáje, sám jsem si ho osedlal a vydal se třesňovou alejí do vedlejší vesnice pro lékaře. Tam mi řekli, že doktor odjel na Boží hod k sestře do Jestřebí, tak jsem otočil koně a jel po zemské silnici na východ, maje potěšení z toho, jak mi pocestní uskakují z cesty a sedláci na vozech vstávají a smekají hučky. Šosy zeleného kabátu za mnou vlály jako prapor vol-

nomyšlenkářů, když jsem já, baron, hledal lékaře pro pouhého sluhu. Ta myšlenka mi dělala dobře.

Dlouho předtím, než štíhloboký jestřebský hrad vpluje do zorného úhlu cestovatele, nabídne se jeho očím podivuhodná skála, tyčící se z mírného chlumu nad vesničkou jménem Provodín. Té skále se říká Spící panna, nyní se mi celá vystavila k dlouhému pohledu ze sedla. Neproniknutelné trní pod skálou připomínalo rozpuštěné vlasy a kámen z nich vystupoval jako tvář ležící dívky, s klenutým čelem i bradou, nosem trčícím vzhůru, ústy pootevřenými v snění. Druhý z provodínských kamenů, o něco nižší skalka za obilným polem, vypadal jako vzdutá prsa, třetí pak připomínal pokrčená, mírně zvednutá kolena. Jako by tu země vzala na sebe lidskou podobu. Byla to země klidná, v nerušeném spánku.

Když jsem dorazil na místo, zastihl jsem doktora na lůžku. Klempíroval, ale slíbil, že dá zapřáhnout a za Franclem vyrazí, jen co se oblékne a nají. Přesvědčila ho hlavně zlatka, mou rukou jakoby nic vytažená ze zelené kapsy a s cinknutím položená na prádelník. Jeho příbuzní mne zdrželi na oběd, musel jsem jim vyprávět, co se děje ve Vídni, a dokola vysvětlovat, proč nebydlím na zámku, ale v Černém mlýně, kde prokazatelně straší.

Z toho dne mi utkvělo v paměti ještě jedno setkání – pokud tu událost lze vůbec takto označit. Na zpáteční cestě z Jestřebí jsem držel koně v mírném klusu, jeli jsme od vísky Kvítkov směrem k samotě zvané Pece a cestu k zemské silnici si krátili táhlou úzkou roklí protínající borový les. Dorazili jsme na pusté místo, kde byla skalní stěna poznamenána záseky pro trámy jakési dávno rozpadlé stodoly. Zbyl po ní ještě čmoudem zčernalý pruh na kameni, jarním býlím zarostlé haldy ztrouchnivělého dřeva a zápach plísně. Pobídl jsem koně, abych už se z té končiny vymotal, když tu jsem na skalním hřbetu několik sáhů nad sebou uviděl muže. Byl celý v černém rouchu připomínajícím sutanu a uháněl mezi borovicemi jako o život. Dupání a funění dolů nedolehlo, ale jak běžel podél srázu, zaleskly se pod sukněmi, které si držel rukama, okované podrážky. Černovlasou hlavu měl zasutou mezi rameny, pár kapek jeho

potu spadlo na koně a ten se pode mnou vzepjal. Chlap si toho nevšiml. Než jsem zvíře uklidnil, byl tentam.

Myslel jsem, že mě klame zrak, nechtělo se mi věřit, že by to mohl být on. Ale nemohla v tom být mýlka, natolik jsem byl při smyslech. Tím osamělým lesním běžcem byl staroveský farář Antonín Fidelius. Vzpomněl jsem si na revírníkova slova o tom, jak jsou tu lesy nebezpečné. Ukrytý pod skálou jsem tedy počkal na pronásledovatele, bambitku s křesacím zámekem připravenou. Ale nedočkal jsem se. Pokud něco hnalo faráře černým lesem, pak to nebylo za ním, ale v něm.

Každý den plakala Kateřina na Jakubově hrobě, až se rov zazelenal. Vyrašilo na něm žito, bylo ještě nízké, ale už dozrávalo. Na polích si obilí dávalo na čas, už několik týdnů nesprchlo a vědmy plakaly, když se jich přišli ptát na počasí. O to zázračnější byl ten zelený hrob. Lidé se na něj chodili dívat, něco takového tu nikdo nepamatoval. A tak se Jakubovi dostalo po smrti přinejmenším tolik úcty, kolik se za života dočkal nenávisti.

Pár týdnů po Velikonocích se mohlo sklízet. Kateřina se k tomu neměla, jiní ano. Ondřej Rab, mladší syn třetího nejmocnějšího sedláka ze Vsi, se jednu páteční noc vypravil na hřbitov na lup. Svůj plán předem oznámil kamarádům v hospodě. Dva kumpány postavil na stráž před hřbitovní zed' a sám ji přešel po kmeni staré břízy. Ti dva čekali hodinu, když se ho nedočkali, šli domů.

Na druhý den si pro Ondřeje přišli až na statek. Nechtěl jim otevřít. V neděli se ukázal v kostele a požádal faráře o zpověď a rozhřešení. Nikomu neušlo, jak je bledý, všichni se ptali, proč má zavázanou hlavu. Na naléhání přátel neochotně sňal jitrocelový obvaz. Čistá rána se dobře hojila, ale půl ucha bylo pryč. Po čelisti k bradě se táhl rudý šrám. Když se ho na to ptali, odpověděl jenom: „Brousila srp o hrobový kámen.“

Od té doby nosila Katynka svůj kostěný srp za pasem. Její bývalé kamarádky rozhlásily po Vsi, že se pomátla. Obilí na Jakubově hrobě pěkně stálo a žádný pych mu už nehrozil.

Sklidit smí jen ten, kdo zasil, řekl jsem, když služebná domluvila – to ona přinesla z vesnice tyto novinky. Byla neděle před filipojakubskou nocí. V kostele jsem nebyl, tak jsem si nechal převyprávět i Fideliovo kázání. Svolával prý hromy a blesky na ty, kdo zas půjdou pálit čarodějnice. Varoval, že by pro jejich rouhavé hrátky mohl vzplanout celý kraj. Naznačil farníkům, že vleklé sucho je Boží trest. Pár poslušných jedináčků přesvědčil, ale chasa mlčky, s odvrácenými zraky odmítla poslušnost. Mladí se konečně rozhodli oželet Jakuba a hledali mezi sebou nové vůdce. Právě noc čarodějnic měla ukázat, kdo je nejmrštnější, nejodvážnější a nejvynalézavější.

Vpodvečer, kdy pasáči sháněli z luk do Vsi ovce a kozy, za mnou přišel učitel a ještě ve dveřích mi nabídl svůj levný tabák. Věděl, že jako vždy odmítnu a přesvědčím ho, aby si vzal můj turecký. Nacpali jsme si fajfky, on mysliveckou s vyřezaným jelenem, já porcelánovou s kobaltovou kresbou štiky, která se vymrštila nad hladinu. Usedli jsme na zábradlí terasy a začali bafat. Tyrkysové nebe nám tmavlo nad hlavou a jedinými obláčky byly kroužky stoupající od našich rtů.

Ani jsem nepostřehl, kdy učitel vytáhl z kapsy skicář a začal v padajícím soumraku kreslit můj portrét. Byl zručný. Tuhu netřímал jako brk, ale jako jídelní nůž, přitom dokázal v prstech kreslicí ruky udržet ještě tři barvičky. Trochu se mne dotklo, že si nevyžádal dovolení, i umínil jsem si, že budu od svých lidí vyžadovat větší úctu.

Nic jsem však neřekl a rozmrzele pozoroval zvolna se pohybující učitelův loket, navlečený v modrém rukávě s ohrnutou žlutou manžetou. Už začínal oblýskávat a v jednom místě byl prodřený. Házení perel sviním, pomyslel jsem si a zadíval se jinam.

A právě tak mě Voves toho večera namaloval: mužíka v zeleném kabátě a s porcelánovou fajfkou v koutku úst, s očima pozvednutýma k měsíci nad zříceninou hradu stojící na černém kopci, který se zvedá nad spící vesnicí a klidnou hladinou rybníka. Tento zelený baron však neseďel na balustrádě svého sídla, ale přímo na rybničním stavidle; nohy mu nevězely v jezdeckých holínkách jako mně, ale ve veselých červených botkách. Jenom ten lokajský kabát byl na chlup stejný.

„Do sucha i do vodičky,“ mrkl na mě učitel.

„Namaloval jste mě slušně, ale vystihl jste jen něco. Vaše dílko je trochu primitivní, možná proto se mi líbí.“

„V tom případě si ho vezměte, prosím.“ Vytrhl papír ze sešitu a podal mi jej. „Jako omluvu za to, že jsem vás o Velikonocích poslal na koledu za tou dračicí. Hodila mi za to do okna kámen.“

Vyslovil jsem mínění, že Stará Ves je Kateřině malá, a on jen pokrčil rameny. Měsíc se nyní vyšplhal z druhé strany na kopec a seděl na zřícenině hradu. Stalo se to chvíli předtím, než se v gotických oknech, hledících do kraje na tu i onu stranu, objevily ohnivé jazyky. Někdo tam založil oheň. Světlo pak zaplálo i na vzdálené Šedině, a když jsme se otočili, na Kozlu už šlehaly k nebi vysoké plameny, a dokonce tam bylo vidět míhající se pochodně. Pohlédl jsem směrem k Vlhosti a čekal. Tato hora však zůstala temná.

„Katynka dozajista půjde na Kozel jako každý rok. Loni proskakovala s Jakubem oheň, to jste měl vidět. Oba pak měli ohořelé vlasy, ale tvrdili, že je plameny očistily... Letos to asi provede sama,“ dodal zamyšleně učitel a navrhl, abychom se šli podívat. Noc byla jasná. Vyklepal jsem fajfku, strčil ji do kapsy a kývl na něj, že můžeme jít.

Na Kozel jsme vystoupili chvíli před dvanáctou. Cestou nás vedl měsíc, pomalu plující nad hradem, jeho svit stačil právě na to, abychom klikatou strmou stezku neztratili z očí a abychom si na tmavém jehličí a ostrých kamenech nevyvrtli kotník. Voves znal cestu a šel první, já sotva stačil úprku jeho vytáhlých nohou. Ve stínu lesa to vypadalo, že jde na chůdách, tak dlouhé kroky dělal. Napadlo mě, že se nemůže dočkat, až uvidí Kateřinu.

Poslední čtvrtinu cesty jsme se nemuseli spoléhat na měsíček, temno kopce zářilo do noci jako královská koruna. Dorazili jsme na vrchol a hned nás přivítaly ohněm rozpálené oči a opojený smích. Kraj pod horou byl tichý, tady nahoře se do všech stran rozléhal barbarský jek.

*Let' si, babo, let',
svátek ohně svět'!*

Podíval jsem se na chronograf – minuta po půlnoci. Duben byl za námi, začal květen. Hořící nasmlouaná košťata létala do výše, dělala krkolomné přemety a jako srpnové hvězdy se zas řítily dolů, hlavy mladých lidí před nimi uhýbaly a ječely strachem i veselím. Pokud čarodějnice ještě nebyla na troud, musela znovu do ožehnutých prstů a zase nahoru, dokud se z ní nesypal popel. Pak ji hodili na vatra, ať tam dohoří. Nad nízkými ohni se míhaly nahé nohy děvčat, zdálo se, že jsou lehčí než vzduch a sám žár ohně je nadnáší, takže se nemůžou spálit. Byla to krásná, nebezpečná iluze, zvláštní tanec bez hudby a choreografie, zato na ostří nože.

*V našem divém reji
toč se, čaroději!*

Největší vatra plála do výšky bezového keře. Dívky s chlapci kolem ní vířili v širokém kole, držíce se kolem pasu. Řetěz jejich těl nesměl prasknout, šlo o to, dostat se od ohně co nejdál a tím k němu přitáhnout ty, co byli na druhé straně. V této hře vítězili ti nejsilnější, kdo nevydržel žár, musel se pustit a jít z kola ven.

Přistoupila k nám dvě děvčata a vyzvala nás, abychom jim pomohli spálit zlou moc čarodějnic. Voves se nenechal pobízet, vzal si od nich pometlo, zapálil je v plamenech nejbližšího ohně a hodil vysoko nad sebe. Zkusil jsem to po něm, ale příliš opatrně, abych si nesežehl nový klobouk a vlasy, ukryté pod jeho provlhlou střechou.

A tak letěla moje čarodějnice špatně. Poté co opsala nízký oblouk, zapadla do lískového houští a zažehla ho. Dva z mladších hochů, kteří opodál hlídali s pytlek písku a lopatami, se tam rozběhli a rychle rozsvícený keř uhasili. Jiné koště mi už nikdo nepodal. Vrátil jsem se k ohňům na pasece a spatřil Kateřinu. Zrovna se rozmáchla silnou paží a vymrštila pometlo výš než kterýkoli z mládenců. Čarodějnice se zřítíla přímo do prostřed nejvyšší vaty. Strhl se povyk, chasa v mžiku obklopila svou královnu a začala kolem ní poskakovat. Ta ale jejich sevření protrhla a hnala se k ohni, kde plápolala čarodějnice. Jediný odraz a oheň Katynku

pohltil, sotva jsem stačil zahlédnout její pružná bílá lýtka a od popela začerněné paty.

Jako rychlý prst, který protne plamen svíčky a nespálí se, tak Kateřina proskočila na druhou stranu ohně, navíc z něj vynesla svou čarodějnici, kterou teď držela v dlani chráněné pouhým klůckem. Něco takového nedokázal ani nejodvážnější z mládenců.

„Máme královnu, máme královničku!“ volaly dívky a mladíci ji zvedli na ramena a za bujarého prozpěvování obešli s ní kolem ohnivého pa-louku.

*Královnička Máje
z kouzelného háje
nese srdce na udici
po jezeře, po vesnici,
komu ona dá je?*

Mně sotva, pomyslel jsem si smutně. Mne s učitelem si nikdo nevšímal. Do kola pádících, dusajících, skotačících těl jsme nepatřili. Dovedli jsme se jen dívat a dávat pozor, abychom neudělali neopatrný krok. A oni hleděli na hvězdy a každým svým krokem roztáčeli Zemi.

Vovsovy myšlenky asi bloudily v podobných kruzích. Zavrával, sundal si začouzený cvikr a vysmrkal se. Pak jej očistil o klopu modro-žlutého kabátu. Jak se sklonil, z kapsy mu při tom vykoukly jiné brýle. Byl to ten falešný cvikr z drátu, použitý při školním představení. Dovolil jsem se, zda si ho můžu půjčit. Ale ani jsem si ho nemusel nasadit na nos. Sklíčka byla pryč. „Ukradli mi je,“ řekl učitel zahleněným hlasem, „ukradli mi její oči.“ Opět vytáhl kapesník a zamžoural na něj, pak si ho rozprostřel do trávy a položil na něj hlavu. Vypadalo to, že okamžitě usnul. Chvilí jsem počkal a pak jsem zašeptal:

„Vám že ukradli její oči? Vy chudáčku. Vy přece nejste ten, pro koho se ty divé oči dívají na svět. Tamten je mrtvý. Po něm jsem tu já.“

Najednou sebou škulbl, jako by ho píchla vosa. Oči ale neotevřel. A já, stejně rozpálený, omámený a vyčerpaný jako on, jsem si v tom vražedném žáru sňal z hlavy klobouk a prsty si prohrábl vlasy. Suché jak troud.

Pomyslel jsem na smrt. Tady nahoře a v tuto noc mne její představa neděsila. Za prázdnými okuláry brejliček se mi zavřely oči a poddaly se letu kolotoče.

Ležel jsem v kolíbce z kapradí, houpala se ze strany na stranu a zavírala mi sotva probuzené oči. Už jsem nechtěl spát.

„Vodu.“

Zastavili se a sňali nosítka z ramen. Sloup s kruhy a fábory, co se nade mnou od rána komíhal, vztyčený proti modrému nebi, teď znehybněl. Sáhl jsem si do vlasů, lámaly se jako stébla slámy.

Sklonila se ke mně Katynka, vložila mi do dlaně ucho džbánů. Vyklouzlo mi z prstů a voda mi zatekla za krk, trochu se dostalo do vlasů. Kateřina uchopila džbán do pravé ruky a levou mi zezadu podepřela hlavu: konečně jsem se mohl napít, navrátit tělu a mysli sílu. Loktem jsem vrazil do ruky se džbánem, takže mi zbytek vody polil hlavu.

„Co to má být?“ zeptal jsem se tváří kolem sebe. Nechápal. Ukázal jsem prstem vzhůru, následovaly ho udivené zraky.

„To je máj,“ řekla Katynka. Štíhlá jedle měla aspoň patnáct loktů, byla zbavená kůry a osekaná dohladka až na samý vrcholek, kde ponechali špici z nejmladšího jehličí. Na čtyřech červených stuhách tam byl zavěšen zelený věnec tak, aby jím kmen procházel. Na čtyřech žlutých pod ním visel ještě jeden, o něco větší. Jako paprsky slunce trčely z obou věnců mladé žitné klasy, což mohlo znamenat pouze to, že byly uvery z obilíčka vyrostlého na Jakubově hrobě. Potvrzovala to ostatně výzdoba Katynčiny hlavy: totéž obilí bylo vetkáno do věnečku, třetího a nejmenšího, který nezdobil jedli, ale ji samu. Tenhle byl navíc vyšperkován modrými a červenými květy, chrpami a vlčími máky. Všimla si mého upřeného pohledu, zvedla ruce ke skrání a velice pomalu a zamyšleně věneček sňala. Potom mi ho položila na hlavu.

Zatoužil jsem po ní, po jejích zlatých vlasech se špetkou zázvorové barvy, jejích podivných nestejných očích, ostře se lesknoucích zubech, smetanovém hrdle a širokých ramenou, po jejích velkých nadrech pod bílou košilkou, mozolnatých dlaních, kulatých bocích a silných stehnech, po patách, co nejraději chodí bosé a jsou ušpiněné od popela. Vztáhl jsem k ní ruce a v tu chvíli mě obestřela tma.

„Dělejte nám dnes krále, milostpane,“ slyšel jsem někoho říkat, když mi Katynka omývala čelo. „Král beztak jen sedí na trůně a okouní. Káča povede průvod a vy se ponese.“

Přikývl jsem. V mém stavu jsem těžko mohl odmítnout, odnesli by mě až k Věži, což jsem si nepřál. Zeptal jsem se, kde zůstal učitel. Řekli, že je od rána ve škole, i když není vyučování. A kde jsou drátěné brejličky, chtěl jsem vědět pak a oni si mysleli, že blouzním.

Znovu mě zvedli, májka se zakývala v osmi silných pažích a dala se na pochod. Romanovi, staršímu z bratrů Rabů, vytrhla Katynka z klopky zelenou březovou větévku a zvedla ji nad hlavu. Všichni se vydali za ní, na cizích rukou a nohou i já.

Jako vyžilý Bakchus jsem se nechal nosit kolem vesnice, na hlavě korunu z obilí a kvítí, okukován svými překvapenými, uctivě se klanícími poddanými. Bylo pondělí, leckdo si hleděl práce a přenechával májové veselí mladým, ale čeledíny s děvečkami, kteří se přidávali k našemu průvodu, zpátky do práce nikdo nehonil. Katynka to vysvětlila tak: hospodáři dobře vědí, že pustí-li pacholky na slavnost, májový král je za to odmění příznivým počasím.

První den měsíce tomu nenasvědčoval. Udělalo se vražedné vedro, na nebi se ani tentokrát, tak jako už týdně, neobjevil pořádný dešťový mrak. Sedláci stáli v polích a drtili v dlaních suchou zem. Když jsme šli kolem, smekali a zdravili, nejistí, zda mají před sebou spíš vrchního pána z Věže, anebo spíš májového krále. Když obraceli tázavé pohledy ke Katynce, byla v tom žádost o vysvětlení. Ale Katynka se tvářila tajemně a nechala je, ať si myslí, co chtějí. Na svého zeleného krále byla očividně pyšná, takovou osobnost prý v předchozích letech neměli. Chvillemi se zdálo, že se rozesměje a já budu moci potěšit jejího otce dobrou zprávou. Pak jsem

to pokazil. Zeptal jsem se jí, jestli někdy dělal krále i posluhův Jakub. Jako by tu otázku přeslechl. Veselé světlo v očích jí ale pohaslo.

Přesto dál vstupovala na zasetá políčka a žehnala hospodářům svým zeleným proutkem, chválila je, když měli květinami vyzdobené postroje k počtě svátku, a hubovala, když někdo první máj zanedbal. Nejedem hřmotný chlap pak musel poslat pro ženu, aby přinesla z domácí truhly šperky, korále, či aspoň našívací zrcátka a podobné cetky – ty pak byly zavěšeny dobytčeti na rohy a předvedeny mým zrakům, abych se jako král slitoval a dopomohl kraji k pěknému dešti.

Kolem jedné hodiny odpolední se průvod utábořil na obecní pastvině na severním konci vesnice. Patrně to bylo znamení, které selky už dobře znaly, protože k nám přicházely s ovesnými plackami, čerstvou vodou a pivem a pobízely k hodování. Já jsem měl okusit ze všeho první a nenechal jsem se přemlouvat, po noci strávené mezi vysokými ohni jsem byl pořád jako suchopýr. Po jídle, kdy už nikdo nemohl, přišly na řadu ještě pekáče povidlových buchet, sušené švestky navlečené na niti a hrušková pálenka, ze džbánku rovnou do úst a podat sousedovi.

Celou dobu oběda se Katynka držela stranou a počínala si prapodivně, čehož jsem si já jako král neměl všimnout, ale nedalo mi to a co chvíli jsem k ní zabloudil zrakem. Stála na jedné noze na zvýšeném místě mezi třemi břízami a nic nejedla ani nepila, ovšem ženy jí nosily od všeho a ona s tím zacházela po svém. Podržela placku nebo koláč v pravé ruce, zatímco v levé měla pohárek s pivem, a se zavřenýma očima mumlala nesrozumitelná slova. Pak koláček rozmačkala v dlani a rozdrobila, nápoj nabrala do úst a vyprskla jej mezi drobtý do trávy. Ostatní nemluvili, jen ji pozorovali a hltavě jedli. Pak přišel z vesnice jeden muž patřící k radě starších, která se pravidelně jednou týdně scházela na rychtě. Byl ve svátečním, s kloboukem na hlavě, v černých nohavicích a rozepnutém svrchníku, pod nímž zářila vybělená košile. Nesl v podpaží kohouta. Minul hodovníky a zastavil se až před Katynkou. Hodil jí kohouta k nohám.

Pták, jak byl rozdurděný, se po ní rozehnal pařáty i zobákem, viděl jsem, jak ji klovl do nahého nártu, až vytryskla krev. Katynka svou rovnováhu neporušila, jen se nahrbila a trochu se na levé noze zakymácela,

až něco piva vyšpláchlo kohoutovi na hlavu. Otevřela oči a počastovala kohouta zuřivým pohledem, už jsem myslel, že ho kopne. Ale ovládla se, opět přivřela víčka a pokračovala v úlitbě. Kohout se ještě chvíli čepýřil, tříkrát Kateřinu obešel a pak jako zázrakem zkrátí. Zůstal u ní. Zaujaly ho nadrobené placky, buchtý a koláče, pivem rozmočené na kaši. Začal uzobávat, nejdřív s nedůvěrou, potom lačně. Za chvíli zvedl hlavu, naklonil ji stranou a zakokrhál. Potom se svalil a zahrabal nohama ve vzduchu, překulil se, vstal, udělal jeden příliš dlouhý krok a zas upadl. Mladí lidé se rozesmáli, ale bylo to chtěné, málo veselé, všichni až po ty nejmladší znali tu podívanou z předchozích let. Kohout se tvářil rozverně, aspoň mi to tak připadalo. Vyváděl kousky hodné hospodského baviče, natřásal se před Katynkou a producíroval ocasní péra. Ta ho teď probodávala doširoka rozevřenýma očima a pomalu, aby ho nevyplašila, vytahovala ze zánaďří svůj zelený proutek.

Pak bleskově haluzku zvedla a švihla ptáka po krku; v tu chvíli se všechno zrychlilo. Kohout se skácel jak podťatý a zůstal ležet s nohama nahoře. Z davu vystoupil nejvyšší z mládenců, ten, co ráno vedl průvod z Kozelského vrchu, starší Rabův syn Roman. Svázal kohoutovi pařáty červenou stuhou a pověsil ptáka na březovou větev, právě včas, než se probudil, začal se zmítat a bít kolem sebe křídly. Nikdo si nevšiml, kdy a jak se Kateřině objevil v ruce kostěný srp, a když jím švihla, Roman už nestačil uhnout proudu zpěněné krve a ta mu ztropila košili v širokém dlouhém šrámu. Teprve pak oči přítomných zpozorovaly kohoutí hlavu, která opsala nad Katynkou oblouk a za neveselého smíchu, který jí vyrazil z hrdla, spadla na hromádku drobtů, Bílá oční víčka se ještě zavírala a otvírala, když na ně prýštil černý vodopád z bezhlavého těla, které se houpalo na stuze jako oběšenec tvrdošjně lpící na životě a křídly tlouklo Katynku přes tváře. Dívka o krok ustoupila a postavila se na obě nohy. Potom zelenou haluzí otřela rudý srp a přihodila ji na obětinu. Mrtvé tělo na stuze znehybnělo, hlava pod ním otevřela zobák k němému zakokrhání a zůstala tak.

Někdo přinesl tlustou kočku, která každým dnem měla vrhnout koťata. Tomuto zvířeti se dostalo výsady ochutnat čerstvé kohoutí krve.

Májová koťata nosí hospodáři štěstí, slyšel jsem z mnoha stran, jejich nárek přivolá déšť. Potom sem začali vodit domácí zvířata a všechna musela ochutnat, dokonce i krávy a býci museli sežvýkat po hrsti trávy potřísněné obětinou. Dobytek pak zůstal na pastvě, vyhánění se protáhlo až do večera a zástup vesničanů, kteří si přišli pro krvavé pozhánání, jako by nechtěl brát konce. Až když se začalo zvonit klekání, obrátily se kroky shromážděných po jeho zvuku. Poslední z příchozích byla stará žena, která v košíku přinesla toho dne vylíhlá housata; kdokoli měl zájem ji vyslechnout, tomu ukazovala, jak mají mastné chmýří, což zaručeně znamená brzký déšť. Kateřina si o jedno řekla a bylo jí přislíbeno, pokud začne do tří dnů pršet.

„V noci spadnou trakaře,“ řekla ženě a stiskla jí ruce. Podivil jsem se nad tou jistotou. Vždyť já sám jsem se ještě nerozhodl.

V kostele již zažehli světla k uctění Bohorodičky, chystala se mariánská pobožnost a po ní celonoční bdění. Chtěl jsem vědět, kdy skončí má role májového krále. „Až naprší a uschne,“ řekla Kateřina. Zeptal jsem se, jestli jde do kostela. Odsekla, že ji tam farář neuvidí, ona jde s družkami do dubového lesa. „A májový král pomašíruje s námi,“ dodala, „protože jestli to sucho společně nezaženeme, budou mít v rasovně posvícení a na hřbitově nával.“

V levém oku jí kmitaly zelené blesky, v pravém dlel ospalý modrojas. Natáhla ruku, sňala mi z hlavy korunu a položila ji do krvavé louže k hlavě kohouta.

Zvedl jsem se z nosítek, oprášil si klobouk a nasadil si ho místo věnečku. Rozhlédl jsem se po kraji, na který se snášel soumrak. Na druhé straně úžlabiny svažující se ke Vsi někdo stál. Díval se k nám. Byl příliš daleko, než aby se dalo poznat, o koho jde, ale zdálo se, že je ta postava černá jak bouřkový mrak. Dala se do pohybu, spěšně se pustila směrem k vesnici, zatímco my jsme obrátili své kroky k lesu. Bezhlavý kohout mezi břízami osaměl.

Dívky mne dovedly do dubového háje s mýtinou, kterou jsem už znal. Pod ústředním stromem se seříznutou korunou, odkud jsem o Velikonočním pondělku snesl kostěný srp, mě posadily do trávy a ta nejmladší

mi vzala klobouk. Ostatní včetně Kateřiny se postavily za mne a jedna – nevím která – mi pročísla dlaněmi vlasy; musela poznat, že jsou mokré, ale žádná slova podivu nezazněla. Otočil jsem hlavu, ale mladé, od práce už mozolnaté dlaně mi ji vrátily zpátky. „Král se bude dívat na strom. Nesmí se ohlížet, jinak kouzlo ztratí svou moc.“

Chvilí bylo ticho a pak se do večerního zpěvu ptáků vmísil dívčí hlas:

*Roje, co se v máji rojí,
za plný vůz sena stojí.*

V tu chvíli jsem zaslechl bzučení včel a instinktivně se přikrčil. Nikde se však nic nehnulo, jenom lístky v koruně stromu se chvěly.

Došlo mi, že ten zvuk vyluzují hlasivky děvčat, jež se teď rozestavila do půlkruhu po obvodu doubravy. Ohlédl jsem se.

Tři z dívek vystoupily zpoza stromů, Kateřina mezi nimi nebyla. Nejmladší, drobná, asi čtrnáctiletá Barbora, a dvě dívky statnější, velká a malá, tmavovlasé sestřenice Marie a Agáta. Jejich postavy ostře vystupovaly proti blízkým kmenům a vzdáleným křovinám – svlékly se do bílých košil, které jim sahaly po kolena. Na krku měly podivné náhrdelníky. Prošly kolem mě a bez jediného slova vyšplhaly do koruny dubu, kde se usadily na nejsilnějších větvích a vzaly do rukou předměty, jež měly uvázané na stuhách zavěšených kolem hrdel.

Marie, jež seděla nejvýš, začala kotníky prstů tlouct do malé mosazné pánve a k tomu odříkávala:

*Nebe je šedé, den se nám šepí,
hromu se dočká, kdo v Peruna věří.*

Rachotila při tom nehty o dno pánvičky a já zaslechl burácení hromu. Agáta kousek pod Marií na popěvek navázala:

*Nebe se stříbří, sežeh oheň mez,
kdo zůstal v poli, blesk se po něm svez.*

Po posledním slově srazila pěsti, až to třesklo a z dlaní jí vyšlehly jiskry. Nyní jsem zahlédl, co v nich svírá: dva motouzem spojené křemeny. Prohlédl jsem si rukávy a ramena kabátu, zda na nich jiskry ještě nežhnou. Ale hned na mě dopadla sprška kapek. Podíval jsem se nahoru a spatřil Barboru, jak zvedá kožený měch s vodou a polévá kmen.

*Nebe je černé, krůpěj už padá,
z babizny suché holka je mladá.*

Třikrát zopakovaly dívky svou litanii a umlkly, slezly ze stromu na zem a zmizely mi z očí. Ihned je vystřídala zbylá dvě děvčata z Kateřininy májové družiny, jejich jména jsem neznal. Každá příběhla z jedné strany a hned se začaly honit kolem dubu. Na krku měly kožené vaky a z nich pily vodu. Nepolykaly ji, ale prskaly ji po sobě. Kmen byl za okamžik zmáčený a já s ním, o to zřejmě šlo.

Najednou, aniž bych postřehl, odkud se vzala, byla mezi dívkami opět Katynka, oděná stejně jako ony jen do bílé spodní košile. Držela v rukou dlouhou větev, jejíž sotva rozvité lístky už uvadaly. Poznal jsem v ní součást královského lůžka, na němž jsem od rána ležel a otlačil si o ně záda. Kateřina nastavovala větev dívkám před ústa, a když byla dostatečně mokrá, počínala si s ní jako kněz s kropáčem. Po kůře dubu tekly potůčky vody smíchané se slinami a stejná směs mi promáčela vlasy, kabát i kalhoty a dívkám jejich košile. Najednou tu běhaly, tančily a skákaly nahé, s košilemi přilepenými k tělu. Ty ostatní jsem vlastně neviděl. Měl jsem oči jen pro Katynku a za nic na světě bych je byl neodtrhnul od řader probodávajících pláténko, klenuté hrudi, mírně vystouplého břicha, oblých stehen, kulaté zadnice.

Vstal jsem a vykročil k ní. V tu chvíli kouzlo skončilo. Dívky se promísily, zatočily v kole a rozprchly po lese, ve tmě mezi stromy podobné bílým plamínkům, které jeden po druhém zhasínají. Nevěděl jsem, která z těch šesti je Katynka. Zavrával jsem a přišlápl si klobouk.

Obešel jsem les i vesnici a zamířil ke dvěma nejzápadnějším z Holanských rybníků. Minul jsem samotu zvanou Zemina a chvíli nato hájovnu, stojící ve východním cípu hvozdu, jenž se táhne od Koňského a Nebeského rybníka přes Kozelské vrchy až k Žandovu. Dával jsem si na čas. Než jsem došel k vrbině, propojující kořeny vrostlými do hráze jednu vodní nádrž s druhou, snesla se bezmračná noc s hvězdami a příslibem měsíce. Vítr byl suchý a pohrával si s vrbovými proutky, jako by to byly záclony na oknech velkých altánů, stojících každý na jediné křivé noze. Rozhrnul jsem je a vstoupil pod sehnutou korunu nejbližšího stromu. Bylo tu vlhčeji než venku a větší chlad. Z jedné zelené komnaty jsem přešel do druhé, hledaje vhodný strom – takový, jehož kmen a větve v sobě drží nejvíc vody. A on si mne našel sám, zvedl mi paže a přitáhl si je, nenápadný, pomenší, stojící zcela stranou na samém konci hráze. Přivábil mé dlaně jako magnet, pocítil jsem jeho pulsující mízu, stoupající kmenem do větví a vzápětí padající dolů, jako by ve stromě byla pumpa. Pustil jsem se kůry a dalo to zabrat, voda lnula k vodě, pod kabátem se mi rozedmuly žábry a plíce zapomínaly dýchat. Stal jsem se rybou na suchu a chvíli se potýkal se stromem. Pak jsem konečně popadl dech, natáhl pravačku a utrl první proutek, který mi pod ní přišel, krátký mladý výhonek o nic starší než dva úplňky.

Ohnul jsem ho, byl krásně pružný, švihl jsem s ním, míhal se nádherně. Spojil jsem konce v kruh a udělal uzel; proutek to vydržel. Vyšel jsem ze stínu vrby a rovnou vkročil do rybníka, bez zaváhání a hlavně bez ohlednutí. Nebesák nebyl hluboký a uprostřed mi byla voda po prsa. Pěkně jsem zčeřil vodu, rozháněl vlnky k břehům, plašil spící kapry a dopaloval číhající štiky. Prošel jsem vodou a na druhé straně vylezl na zarostlý břeh, prodral se houštím a vstoupil na zemskou silnici. Nedívat se na světla v oknech stvolíneckých chalup, hledět jen do tmy před sebe, kde se černá masa Vlhoště zvedá do modré noci, jenom se neohlížet, jít a jít. Dal jsem se do běhu a švihal kolem sebe jako pomatený šermíř, do drnů na poli, do květů bezu, do luční trávy, do suchých struh. Do hvězd, které se ke mně posměšně nakláněly, a do plamenů, co se mi zvedaly za patami a já se na ně nesměl podívat. Krajem se hnál

sloup prachu a já byl v něm, tvor bez vůle, bez vědomí a bez paměti, somnambul poháněný obrovskou cizí silou.

Byl jsem nahoře. Zastavil jsem se před vlhošťským viklanem. Cesty vzhůru jsem si vůbec nebyl vědom, běželo se mi lehce, jako bych byl utíkal z kopce, nikoli do svahu. Něco neviditelného mě vzalo za ruku, pevněji sevřelo dlaň kolem proutku a napřáhlo ji k úderu.

Plesklo to lehounce, ani myš pod kamenem se nepohnula ve spánku. O to strašnější byl hrom, jenž zaburácel mezi hvězdami. Nejdřív hluk hromu, pak světlo blesku. Dešťová voda vytryskla z hlubin země a vyletěla k nebi, srazila se s novým hromobitím a sletěla dolů, zřítila se na vyprahlou zem, až to zapraštělo a svět se zatřásl od pólu k pólu.

Bouře zuřila do rána, a když se rozednilo, byly rybníky vylité z břehů a pole se proměnila v blankytná zrcadla. Nedíval jsem se. Byl jsem zalezlý ve své Věži a tvrdě jsem spal.

Ve snu jsem s lampou v ruce sestoupil do sklepa, jenž byl uklizený a přivedený do té podoby, jakou mu za poslední měsíc dodal Franci. Podél stěn, které tvořila holá skála, se táhly silné fošny a na nich stály vyrovnané porcelánové koflíky, dokonce jsem poznal pár modrobílých kousků, francouzskou fajáns, míšeň z bílého a růžového porcelánu a dva čínské koflíky z nefritu, s bílým dýnkem vykládaným perletí, jak jsem tušil, hned když jsem je spatřil na nejvyšší polici. Ať jsem se natahoval, jak jsem chtěl, byly příliš vysoko. Rozhlédl jsem se po nějakém stupátku a povšiml si dřevěné bedýnky pohozené v koutě, ležela tam dnem vzhůru, jako by něco příkrývala. Došel jsem pro ni a zvedl ji – byla prázdná, ale v podlaze pod ní vězel čtverhranný poklop. Tu jsem si uvědomil, že pod nohama nemám kámen, ale prastaré trámy, zapuštěné do kamených stěn. Vzal jsem za železný kruh a poklop zvedl. Pod ním zívala černá tma, zcela pohlcující světlo lampy, byla tam zima, hotový mráz. Vrátil jsem se k policím a stoupl si na bedýnku, byla vratká a křehká, ale jakž takž jsem se na ní udržel. Vzal jsem do rukou první nefritový koflík – byl prázdný a na dně se opravdu třpytila perleť. Věděl jsem, že ten druhý mám nechat být. Zamrazilo mě. Přemožen zvědavostí jsem po šálku sáhl,

byl přikryt víčkem. Vzal jsem je mezi palec a ukazovák a nadzvedl. A vzpomněl jsem si, že jsem zapomněl zavřít poklop v podlaze. Ohlédl jsem se. Za mnou ležel v kaluži vody veliký losos a upíral na mě jedno krví podlité oko. Z rozevřené tlamy trčelo jakési zahnuté ostří. Nebyl to rybářský hák, nýbrž kostěný srp. V úleku jsem upustil nefritový šálek a ten se rozstříkl po černé podlaze, stejně jako můj sen, když jsem se naráz probudil. Ještě byla noc a někde v dálce klapal vodní hamr.

Na druhý den se nebe umoudřilo, kraj byl pod vodou a já se cítil úplně vyždímaný, dopoledne jsem spal a po obědě, který mi donesl urousaný sluha, jsem odpoledne strávil u okna. Kromě Francla jsem nikoho nespatriil, nikdo kolem Věže nešel k rybníkům, proč taky, když vody bylo najednou tolik. Jen k večeru, když jsem vystoupil do podkrovní a pohlédl k šedivé homoli na obzoru, zahlédl jsem na louce pod lesem na jejím úpatí shrbenou postavičku. Táhla za sebou na dlouhém provaze dobytče. Zvíře se zpěchovalo, jako by šlo na porážku. Chvíli poté, co tato dvojice zmizela mezi stromy, prošli stejnou cestou tři lidé a brzy po nich ještě čtyři. Doběhl jsem si pro dalekohled, ale když jsem se vrátil, objala Vlhost' mlha a kromě skal na západním svahu, o jejichž hrany se rozdírala, zakryla celou horu.

Na třetí den voda opadla a malé sinavé slunce začalo nesměle vysoušet meze. Obul jsem si vysoké, lojem napuštěné galoše z tlusté kůže a vyšel na hráz Dolanského rybníka, abych se přesvědčil, zda dělníci jsou opět u díla. Zkrátil jsem si cestu přes ječný lán a díval se pod nohy, abych nezapadl příliš hluboko do rozbahnělé půdy; kaluží bylo v brázdách stále dost. A jak jsem dával pozor na každý krok, našel jsem na poli maso.

Zvedl jsem tu beztvarou syrovou hmotu, z níž na dvou stranách koukala vlhká a bílá, od hlíny špinavá kost. Maso nepáchlo, bylo čerstvé. Visesy z něj fialové žilky a v jednom místě se leskla žlutá chrupavka, velká jako má dlaň a přetátá nejspíš sekyrou nebo řeznickým sekáčkem.

Odhodil jsem nález zpátky do brázdy a šel dál. Po pěti krocích jsem narazil na druhý. Jako ostrůvek v moři vězel v kaluži uprostřed brázdy kus plece; bílá žebra z něj trčela jak z lodního vraku. Než jsem lán přešel,

napočítal jsem pětáctýřicet krvavých kusů. Ležel tam vlastně celý jeden vůl, pokoutně poražený, narychlo rozsekaný, ale nesněžený, předaný na pospas – komu?

Rozházené maso neudivilo jen mě. Vyprávěli si o něm nádeníci na hrázi a ten nejtroufalejší mi poradil, ať si udělám na panství pořádek. Den jsem pak strávil tvrdou prací, abych si vyčistil hlavu od přílišných snů. Po klekání jsem se šel umýt a převléknout, dal si poslat pro koně a odcválal do Vsi s úmyslem najíst se v hostinci a pohovořit si s rychtářem o tom, co jsem ráno našel v polích. Koník byl po běhu jako divý, tak jsem ho prohnal hlava nehlava po rozmoklé pláni. Přijeli jsme příliš brzy, Kolář byl ještě v kostele; řekl jsem si, že ho tam půjdu vyzvednout. Jenom tím stoupnu ve Fideliových očích, ukáží-li se občas na bohoslužbě. Nechal jsem koně rychtářovu podomkovi s pokynem, aby se o něj postaral, a přešel přes náves ke kostelu.

Na mši bylo plno. Fidelius stál na kazatelně a svíral vyřezávané zábradlí, až se zdálo, že je svými sukovitými prsty každou chvíli rozlomí a zřítí se po hlavě do samého středu shromážděných hříšníků. Vystoupil jsem po točitých schodech na uzoučké triforium, odkud se šlo dozadu na kůr a k varhanám a dopředu do prosklené lóže, kterou tu pro sebe dal před lety zbudovat můj otec. Udělal to, jak předpokládám, proto, aby měl pokoj od některého z Fideliových předchůdců – spíš než z upřímné zbožnosti.

Maso v poli, o této nehoráznosti se tu teď zuřivě kázalo. Farář věděl, co by to mohlo znamenat, anebo si to spíš domýšlel, podobně jako já. Hovořil o Molochovi a hrůze těch, kteří mu sloužili, a do protikladu stavěl klid a mír v duších těch, kdo věří v trojjediného Boha, jenž nevyžaduje krvavé oběti. Jeho řeč byla působivá, prudká a naléhavá, chvílemi z ní zazníval tón téměř zoufalý, jako by Fidelius nepřesvědčoval jen farníky, ale také sám sebe. Staroveští seděli s hlavami na prsou, jak jsem ostatně čekal. Jenomže to nebylo jako při běžném kázání, kdy je falešnou modlou myšlen mamon, kdepak. Teď se tu mluvilo o hříchu vážnějším, o tmářském vzývání přírodních bůžků, dávno zapuzených, a přece ne úplně mrtvých.

Jeden starý sedlák náhle zvedl bílou hlavu a skočil faráři do řeči. Byl to statkář Rab, otec Romana a Ondřeje. Kostel zatajil dech.

„Tak, jak to líčíte, to není,“ pronesl hlubokým hlasem, „země dala vodu a je dobré zemi poděkovat. Jakýpak Moloch? Ten ve svých útrobách páčil živé děti.“

Faráře promluva staršího muže zaskočila, i když ne na dlouho. Zeptal se nyní nikoli svých oveček, ale přímo starého berana, zda v noci pohnojili pole masem z mrtvé krávy, anebo podřezali a rozčtvrtili živé zvíře.

Sedlák se rozčílil, ale jeho starší syn ho napomenul. „Táto, mlčte přece,“ bylo slyšet až ke mně nahoru. Mladší Ondřej si, soudě podle výrazu tváře, přál, aby byl zůstal doma. Roztržitě si hladil jizvu pod zkráceným uchem.

Vyhledal jsem pohledem rychtáře. Mačkal v rukou klobouk se širokou střechou a podle všeho se modlil, aby se k tomu nemusel vyjadřovat. Pár lidí se po něm ohlédlo, jako by čekali, že se jich zastane. Nezastal se. Neopatrným kývnutím hlavy dal faráři najevo, aby pokračoval.

Fidelius už stačil ovládnout zlost a stál na kazatelně klidně, jen v očích mu ještě zůstávala zloba a ruce na volutách zábradlí byly zaťaté v pěst. Ještě než vyzval farníky k modlitbě, zpytování svědomí a lítosti nad hříchy, prohlásil směrem k rychtáři, že doufá, že se záležitost s masem v polích nebude opakovat. A zvedl oči i ke mně, jako by podporu čekal i zde.

Zbytek mše byl pater před oltářem otočen zády ke shromážděným, kteří si pokradmu něco špitali. Nerozuměl jsem jim, Fideliově latině ano, ale o tu jsem neměl zájem. Když bylo po kostele, nestihl jsem utéci včas. Fidelius mě dostihl mezi dveřmi a požádal mne, abych za ním nazítří zašel.

Bývalá škola, kterou Fideliova okázalá skromnost vyhandlovala za pěknou faru, byla sice jen zchátralou chalupou, ale kromě rozlehlého sadu k ní vzadu přiléhal prostorný, pilinami vysypaný dvůr, obklopený ze zbývajících stran roubeným špýcharem, prázdnou maštálí, stodolou

plnou sena a polen, dvěma stejnými dřevěnými boudami a zděným přístavkem, vystupujícím do dvora ostrým rohem. Měl sešíkmenou stříšku a cihlový komín třikrát převyšující střešní hřeben domku; po zašlé omítce se popínaly šlahouny růže, na nichž právě vybujely nachové květy. Za nimi se ztrácela malá černá okénka, zevnitř i zvenčí opředená pavučinami. Dříve to musela být nějaká manufaktura; farář tu měl, jak jsem po chvíli shledal, řezbářskou dílnu.

Nebyl doma. Hospodyně se nabídla, že pro něj dojde, ale já byl zvědavý a šel za ním dozadu sám. Ocítl jsem se v místech, kam se urozené návštěvy nevodí. Přešel jsem dvůr, a než jsem stačil zaklepat na záru-beň dveří přístavku, stanul v nich Fidelius. Rukáv šedé haleny měl pokrytý hoblinami, dlouhou koženou zástěru umaštěnou a místy propálenou. Potřásl jsem mu rukou; byla tvrdá a pevná. Omluvil se, že mě nepřijímá v domě, ale tady; ujistil jsem ho, že si dílnu milerád prohlédnu. Vstoupil jsem. Vonělo to tam čerstvým dřevem i něčím, co nebylo tak příjemné, snad kolomazí. Rozhlédl jsem se, neposlouchaje jeho výklad. Nebylo tu nic mimořádného, a něco přece.

Za Fideliovými zády, napravo od vchodu, za pultem osvětleným zvenčí a plným všelijakého náradí, stála mohutná skříň, měla pootevřené jednokřídlé dveře a ve škvíře mezi nimi, stejně jako na podlaze kolem, leželo rozházené kvítí – jetel, řebříček, kopretiny, rezeda – a nechybělo ani několik zelených obilných klásků.

„Co je tam uvnitř?“ chtěl jsem vědět. „Tohle býlí vám povadne, sušte je raději na sluníčku.“

„Co je tam uvnitř, neuvadá,“ odvětil s napjatým úsměvem, přiskočil ke skříni a zaklapl dvířka. „Všechno nepatří na slunce.“

Změřil jsem si skříň pozorněji a spatřil na dvířkách vyryté nějaké písmeno, snad D s nedokončeným květinovým zdobením ve spodní části, ačkoli to mohlo být také P s velmi krátkou, do podoby zvlněné přesličky vyvedenou nožičkou. „Vypadá to jako rakev, kterou onehdy přivezl do Londýna z Egypta nějaký lord, noviny tehdy o ničem jiném nepsaly. Víte, co v ní našli, když ji otevřeli? Usušeného člověka, snad nějakého krále,

pohřbeného a nabalzamovaného dávno předtím, než přišel na svět váš... než přišel na svět náš pán Ježíš.“

„Nějaký ubohý barbarský král, co toužil po nesmrtelnosti,“ řekl Fide-lius a v zamyšlení pozvedl před oči ruku s dlátem.

„Takových je vaše skříň jistě prosta. Ale je krásná sama o sobě, jednu takovou bych potřeboval a hned teď ji od vás koupím. Hodila by se mi do Věže, nezabere moc místa. Nemám, kam si pověsit frak.“

„Promiňte, ale není na prodej, já přece nesmím nic prodávat, to snad pan baron chápe. Dal bych vám ji, jenže ji sám potřebuji.“

„K čemu? Posledně jsem si všiml, že máte nábytku dost.“

„Odpusťte mi, když vám účel neprozradím. Je to moje skříň, vyrobená pro mé osobní potěšení.“ Něčemu se usmál. „A co s ní zamýšlím, to si ponechám pro sebe. Ale abych vyšel vstříc vaší urozené... či spíše přirozené zvědavosti...“

Přistoupil ke skříni a otevřel ji; byla prázdná, až na těch pár polních květin na podlaze; ty farář vymetl podrážkou boty. Poznal jsem ještě ne zcela vyschlé hrušňové dřevo – podle vůně. Voněl tam ale především dub, což bylo zvláštní, protože čerstvé dubové dřevo jsem nikde v dílně neviděl.

„D jako dub,“ řekl jsem. „Magický strom.“

„To snad ne!“

Ukázal jsem na skříň. „Voní dubem, ale je to hrušeň. Jak je to možné? Navíc je ta almara hotová přinejmenším několik týdnů, snad měsíců – vidíte sám, jak plášť už ztmavl, zatímco vnitřek zůstal světlý.“

„To dělá s nábytkem sluníčko. Já pracuji se dřevem zcela prostě – když se mi nějaký kousek dostane do rukou, nemůžu ho odložit, dokud s ním něco neudělám. Třeba sušák na zvířecí kůže, co jsem vyrobil v zimě, nebo skříňka pro hodiny s kyvadlem, znám v Lipě šikovného mecha-nika, bylo to pro něj. No, to není důležité. Kdybyste věděl, kolikrát mě za to v semináři potrestali. Dodnes si to vyříkávám se svým svědo-mím, měl bych se víc modlit a méně truhlařit. Ono se při tom dobře kon-templuje, to byste nevěřil, jak to občerstvuje mysl.“

„Věřil. Já ze svého titulu bych měl vést zahálčivý život, válet se na seně s děvečkami – prosím za prominutí –, pořádat hony a hostiny a prohánět poddané. Ale unudil bych se k smrti. Dřív mi přinášelo radost povolání diplomata, dnes už mi nic neříká, tak velebím rodinné stříbro – opravuji rybníky.“

„Mě však, na rozdíl od vás, neobdařil náš Pán tak svobodným duchem.“

„Chcete říct, že to Bůh ze mě udělal volnomyšlenkáře?“

„Ne, mezi tím je přece rozdíl – svobodnější duch ještě nemusí znamenat volnomyšlenkářství. Chci ale říct, že si dělám výčitky. S radostí o to větší se pak plížím sem do dílny, jako kdyby On nevěděl o každém mém kroku!“

Usmál jsem se. „Sám si zakazujete vlastní ovoce. Proč asi? Aby bylo ještě sladší než nezakázané.“

Nyní se zarazil a zčervenal jako rak. Pak si povzdychl, ukázal na D vyryté do dveří skříně a řekl: „Možná to znamená detestabilis.“

„Ohavný, odporný, zavrženíhodný? To jistě přeháníte a jen ve mně vzbuzujete tím větší zvědavost na to, co s tím sarkofágem zamýšlíte.“

„Anebo to znamená diabolus. Nepopřete, že co jste vyjmenoval, jsou jeho přívlastky.“

„Že by zrovna d'ábel vedl vaši zručnou ruku? Jděte, tomu nevěřím. A hned vám vytknu, že se dopouštíte hříchu: příliš své hříchy zveličujete. Všechny naše slabosti jsou přece odpustitelné.“

Na to nic neřekl, ale oči se mu stočily k paravánu opřenému o protější zeď. Hned jsem se rozhodl, že záhadě prázdné skříně s květinami přijdu na kloub, a zkusmo jsem udělal krok k paravánu. Nemýlil jsem se. Pater Fidelius mi zastoupil cestu. Jeho malá sporá postava najednou vyhlížela výhrůžně, věděl jsem, že pustit se s ním do křížku by byla chyba.

Ještě jednou jsem se na něj zazubil. „A co když je to P? P jako peklo? Nezavíráte se tam sám?“ Pak jsem se obrátil na podpatku a vyšel ze dveří do slunečného dne. Na botách mi zvonily ostruhy, dupání Fideliových okovaných bot jsem však nezaslechl. Stál v dílně u okna a mračil se na

mě. Když si všiml mého pohledu, rysy se mu vyhladily, ale zůstaly vážné. Popošel ke dveřím dílny a zůstal v nich stát.

„Prosím běžte dál, hospodyně zatím uvaří kávu.“

Bylo to od něho neslušné. Místo aby mě vyprovodil, poslal mě napřed a zůstal v tom svém kutlochu ještě pár minut. Zametal stopy, co jiného.

Měl jsem sto chutí jít pryč. A přitom jsem měl pro jeho podivné chování pochopení. Bylo zřejmé, že jsem ho málem nachytil na švestkách. Ale na jakých? Anebo na hruškách. Když jsem si sedal ve světnici za vyřezávaný stůl, napadla mě jedna nepěkná myšlenka: že pater Fidelius proto tak velkodušně přenechal solidní faru učiteli a jeho třídě, že u ní nebyl takovýhle šikovný, ze všech stran uzavřený dvůr s čarodějnickou dílnou. Zato tady je i se svým tajemstvím dokonale ukrytý aspoň před světem, když už ne před svým Bohem.

Při čekání na kněze jsem upíjel hořký nápoj a ochutnal tvarohový koláč. Fidelius to udělal chytře – když po pár minutách vešel, byl převlečený do sutany a umytý. Uklonil se mi s vysvětlením, že se mnou nemohl usednout k jednomu stolu v tak nedůstojném stavu, čekal mne totiž až později.

Na okně bzučela černá moucha, chtěla ven. V koutě stála úzká postel s rozestlanými bílými duchnami, vedle ní vysoká knihovna plná ohmataných svazků. Jak jsem si stihl všimnout, byli v ní i autoři profánní, ale samá neškodná jména. Čelo knihovny bylo ozdobeno řezbou, tak zašlou a zčernalou, že ji nemohl mít na svědomí Fidelius. Představovala lebku se zkříženými hnáty, spočívající na vyřezávaném svitku s vymalovaným nápisem Qui gladio ferit, gladio perit. Kdo s mečem zachází, mečem schází. Ano, to platí i o knihách. V opačném koutě byl oltářík s křížkem, druhý kříž visel nade dveřmi, mohutný a hranatý, vyrobený z jednoho kusu dřeva, podobný meči. Nepochybně farářova práce.

„Udělal jsem si ho na oslavu svého vysvěcení,“ řekl, když si povšiml, kam se dívám. „Už je to přes deset let. Dlouho jsem sloužil Jeho Excelenci

nejmilostivějšímu panu biskupovi jako písař a mohl jsem zůstat. Já ale toužil po obročí a nevelké farnosti.“

„A tak jste je dostal a jste spokojený.“

„Dostal. Byl bych spokojený, kdyby Stará Ves nebyla Starou Vsí. Jistě jste si lecčehos všiml už dřív, ale ta záležitost s krvavou obětí – to je vrchol, to se už nedá tolerovat. Jenomže církev ztrácí vliv, po Josefových reformách jí nezůstal v ruce nástroj, jímž by udržela lid v poslušnosti. Budu k vám upřímný: já na ty lidi nestačím a žádám vás o pomoc. Označil jste se za volnomyšlenkáře, ale já vím, že jím nejste. Ale i kdybyste jím byl, přece vám musí vadit, že se zdejší sedláci vracejí k pohanství a tak ostudně věří na pověry.“

„Třeba se k pohanství nevracejí. Třeba tu vždycky bylo.“

„Jak to myslíte?“

„Vezměte si, velebný pane, takovou velikonoční kraslici. Představuje vzkříšení, pokračování jednoho života v druhém. A teď si vzpomeňte na sarkofág přivezený z Egypta do Anglie, vyprávěl jsem vám o něm v dílně, ta vaše skříň vypadá úplně stejně. Nuže ta egyptská rakev je popsána neznámým písmem a je do ní vyryta spousta obrazů, myslím, že právě vás by tohle zajímalo. Na jednom z těch obrazů je vypodobněn nějaký dávno mrtvý egyptský král – anebo je to jakýsi egyptský bůh, předpokládám, že taky dávno mrtvý. Sedí u stolu, tak jako teď my. Před ním leží veliké vejce, je nakloněné na jednu stranu. Král či bůh ho nejlí, lije na něj z nádoby vodu. Hned vedle je tentýž obrázek, opravdu navlas stejný, až na jednu jedinou věc. Vejce se pod proudem vody naklání na druhou stranu. Ptáte-li se, jak to souvisí s Velikonocemi, nebudu vám umět odpovědět, spíš budu mít kupu dalších otázek: proč se vejce malují? Proč se darují? Proč jim předchází bití vrbovými pruty? Pokud se mě však zeptáte na maso v polích, odpovím vám, že je možná lepší tyto zvyky lidem ponechat – jak jejich provádění, tak jejich tajemný význam. A je možná lepší úplně zapomenout na slovo pověra. Co je pro vás pověra, je pro jiného víra. Tak mu ji nechte.“

„Jde o nebezpečné tmářství. Oni obětovali zvíře, s tím se nesmírím a nebudu to tolerovat. Žádám vás, abyste mi s tím pomohl. Jinak to přeroste přes hlavu vám i mně, pak ale bude pozdě.“

„Takže jim mám udělat přednášku? Dát jim za příklad Rousseaua?“

„Ne! Ale mohli bychom na ně jít přes rychtářovu dceru. Mne nemá ráda, ale vás si prý oblíbila. Jestli jí nenapravíte hlavu vy, tak už asi nikdo.“

„A co když napraví hlavu ona mně?“

„Ona vám?“

„Třeba pro ni o tu hlavu přijdu, co já vím? Katynka je krásná a neobyčejně chytrá, ale chová se divně. Pro vesnici je jí škoda, lepší budoucnost by ji snad čekala ve městě. Kdyby ovšem o nějakou budoucnost stála.“

„Radil jsem jí, aby vzala nějaké dobré místo vychovatelky, dokud se nevdá. Možná i domácí učitelky malých dětí. U Kouniců by ji byli přijali.“

„A ona se vám vysmála.“

Sklonil hlavu. „Právě. Ale i když to vypadá jako marnost, musím na ni přece dohlédnout. Vyhýbá se mi, ale já se jí vyhýbat nesmím.“

„Vodí děvčata na Vlhošť k obětnímu kameni. Chcete tam tajně chodit za ní?“

„Když to bude nutné, ano. Myslím na její duši.“

„Myslete raději na svou.“

„A vy na svou. Až moc ráda poslouchá, co jí vyprávíte o světě. Může na vás pak oči nechat.“

„Ano, ty povídačky jsou jediné, co ji na mně zajímá. Bohužel.“

Koně jsem nechal ve vesnici a vyšel si po bílé cestě mezi ploty za humna a bujícími alejemi do polí. Kam jdu, jsem nevěděl, jist si jen pocitem, že po rozhovoru s knězem někam jít musím, svižným rázným krokem v přímém směru. Za vesnicí už jsem se nemusel rozhodovat, udělala to za mne Vlhošť, jež jako jantarová hora, jakmile byla na dohled, sama stočila mé kroky k sobě. Žárlivá hora, sebestředná, příliš krásná, než aby se dala minout bez povšimnutí, a příliš panovačná, než aby poutníka propustila, dokud jí nepřijde složit hold. Dobrá hora, do široka daleka budící důvěru, že ten les jednou skončí a cesta povede dál.

Mezi borovicemi se šlo dobře, hlava se rázem vyčistila a bylo mi, jako bych kráčet po obláčkách borové vůně. Hnědé jehličí neslyšně praskalo pod nohama a ještě tišší bylo trhání pavučin. Stromy se rozestoupily a za nimi stálo jiné obilí než kolem Vsi, tohle bylo žito, povyroslé a zelené, s ojedinělými klasy chvatně vytáhlými a už žlutavě stříbřitými. Pole bylo středně široké a táhlo se do mírného svahu. Tam, uprostřed čáry bližšího obzoru, se tyčila proti mase hory bílá boží muka. Vpravo se kolem lánu stácel les, tím jsem právě prošel, a vlevo, o hodný kus dál, se černalo trní lemující mělký úvoz. Na půl cesty mezi lesem a zvýšeným obzorem měl žitný lán svůj středobod, nebo spíše dva. A právě odtamtud vítr donesl k mým uším zpěv:

*Hořela lípa, hořela,
pod ní má milá seděla,
jiskřičky na ni padaly,
její očičky plakaly.*

Tu píseň jsem znal od děvčat ze Vsi, ale až nyní se mi její slova vybavila jako živý přeludný obraz: hořící strom a pod ním bytost tak nešťastná, že ji ani nenapadne spasit život útekem. Bez rozmýšlení jsem se vydal za zpěvem. Chimérická představa vyvolaná verši po chvíli nabyla na hmotě a skutečnosti, jenom ty plameny a jiskry chyběly. Pod olámanými pahýly větví dávno uschlého stromu seděla Kateřina, to ona si zpívala v poli, sama, hlasem posazeným výš než obvykle. Po tvářích jí tekly slzy, oči se upíraly do prázdna. Vypadala jako šílená, jak se tam krčila zády k vybělenému kmeni, s lokty opřenými o nohy a s dlaněmi přitisknutými na uších. Asi dvacet kroků za stromem stála podivná nízká konstrukce ze dřeva, mezi vlnícími se žitnými klasy připomínala černé hranaté zvíře. Podobalo se to koze na řezání dříví, tvary živočicha však vystupovaly ze sklížených a stlučených ohoblovaných prken ještě patrněji, tahle práce byla podivuhodně precizní, dílo vyšinutého umělce. Byla to dřevěná kráva s kostěnou lebkou naraženou na bidle sloužícím jako páteř, s pevně zapřenýma nohama, které vpředu i vzadu tvoří

písmeno A, se špičatými, do půlměsíce zvednutými rohy a protáhlou, zlověstně vyceněnou čelistí. Obluda se prázdnými očními důlky dívala přímo na Katynku, jako by ji tím pohledem nutila ke zpěvu, pod pohrůžkou, že jinak ji spolkne. Malý trojský kůň s dutým břichem, kam by se vměstnal jeden člověk. Na hřbetě připomínajícím sedlovou střechu se sušila čerstvě stažená, hrubě očištěná, smrtí páchnoucí volská kůže.

Došel jsem ke stromu, přinutil se spustit oči z té rohaté bestie a smekl jsem před Katynkou klobouk. Usedl jsem vedle ní. Promluvila rychle a krátce, tu jedinou větu vyřkla dřív, než jsem se stačil zaposlouchat. Nebyla to rozumná slova. „Dej, o čem doma nevíš.“ Ale mohl jsem se přeslechnout. Vyzval jsem ji, aby to zopakovala, ale odvrátila se a zavrtěla hlavou, jako by vyřčené chtěla zrušit.

„Jak můžu dát něco, o čem doma nevím?“ zeptal jsem se, ale byla to slova pronesená k netečnému profilu její krásné tváře, k jejímu hluchému zelenému oku. „Leckdo si myslí, že chceš ze staré Vsi odejít a že nebudeš šťastná, dokud si neprosadíš svou. Sama to ale nedokážeš, a pokud očekávají ode mě, že ti v tom pomůžu, musím je zklamat. Možná zklamu i tebe. Ale já přišel, abych zůstal. A navíc chci, abys zůstala i ty. Vesnici si bez tebe neumím představit, ostatní to taky nedovedou. I když tě druzí pomlouvají, mají tě rádi a obdivují tě. Jenom ti nerozumějí. A otci bys zlomila srdce.“

Nic na to neřekla, zapochyboval jsem, jestli mě vůbec slyší. Tiše si broukala popěvek, který předtím zpívala nahlas. Znělo to ještě žalostněji. Zavřela oči.

Přinutil jsem k veselejšímu tónu aspoň sebe. „Ale vezmu tě na výlet, budeš-li chtít, udělá ti to dobře. Nechám zapřáhnout dva koně, bude to vyjížďka jaksepatří.“ Nehnula brvou, já mluvil dál, musel jsem, přesvědčený o tom, že právě proto jsem na pole přišel – že jsem k ní byl přivezen. „Pojedeme k jednomu velkému rybníku, říká se mu Dokský, není to než pár mil. Ve mlýně pod hrází si dáme pečení a pak si půjčíme loďku. Zavezu tě k ostrůvku, stojí na něm na skále rozbořený hrad. A kdo ví, možná potkáme nějaké zajímavé výletníky, to místo začíná být proslulé svou krásou.“ Otevřela oči, jež zůstávaly upřené do jednoho neurčitého

místa. „A ještě něco ti ukážu. Něco zázračného, cos ještě nikdy neviděla.“ Ted' se zamračila. Aspoň něco! „Až budeme na rybníce, zuju si botky a vystoupím z loďky – aniž bych se potopil. Chceš to vidět? A neboj se, jako ten tvůj Jakub neskončím.“

Tahle slova byla nevhodná. Možná jsem je vyřkl naschvál. Při zmínce o Jakubovi jí cuklo ve tváři, jako by byla dostala políček. Ovládla se ale. Zvedla pochybovačně obočí. V jejích očích jsem se Jakubovi stále nevyrovnal; to mě nutilo pokračovat. „Vystoupím z loďky uprostřed rybníka, stoupnu si na hladinu a oběhnu ostrůvek. Pak zase nasednu, suchý a nažehlený, nanejvýš s trochu mokřými chodidly.“ Poslední slova ji přiměla zvednout ruku a uchopit pramen mých vlasů, co se oddělil od ostatních a spadl mi do čela. Mnula ho v prstech, zkoumajíc jej pátravým zeleno-modrým pohledem, pak mi přejela hřbetem ruky po skrání, bylo to skoro jako pohlazení. Ohlédla se na tu dřevěnou příšeru a opět se podívala na mě. V očích měla netajený odpor, ale její ústa se téměř usmívala. „Dobře,“ řekla bezbarvě. „Pojedu s vámi. Ono je to koneckonců jedno – tady nebo tam.“

To mě urazilo. Vstal jsem, narazil na hlavu klobouk a chvatně se rozloučil, zanechav Kateřinu v přítomnosti dřevěného zvířete. „Tak po senách,“ houkl jsem na ni jako na děvečku a rázoval pryč. Nedala najevo, že mě slyší. Než jsem od ní odvrátil zrak, s napětím, ba s jistou strnulostí ve tváři pozorovala svou dlaň, která našla v mých vlasech vodu. Hleděla do ní, jako by z ní četla budoucnost. Mou i svou.

Na cestě k lesu mne ta najádka opět provázela svým zpěvem, slovům bylo dobře rozumět, neboť plula po suchém východním vánku.

*Měj mě, můj Jene, měj mě rád,
koupí mi otec vinohrad.
Ty budeš orat a já sít,
budeme se spolu dobře mít.*

Jak jsem řekl, tak jsem udělal. Bylo krátce po prvních senách, když jsem ujížděl s Katynkou po zemské silnici ve svém landauru taženém dvoj-

spřežím. Na cestu jsem se nastrojil, k nezbytnému cylindru si vzal re-
dingot s nastavovaným límcem a manžetami proti prachu. Katynka si
pro tu příležitost ušila tmavozelený prostříhovaný pléd z drahého suk-
na a na nohou, jež jsem ve Staré Vsi viděl obuté tak zřídka, měla ote-
vřené střevíce s nízkým podpatkem a šněrováním, jež obepínalo kotní-
ky a mizelo pod lemem mezulánky. Aby řeč nestála a také z určité ne-
japnosti, do níž se na cestách dostávám, vyslovil jsem někde u Nového
zámku názor, že hraběnka Kounicová jistě nevlastní krásnější boty, než
jsou tyhle. Katynku to vyvedlo z míry tak, že si povytáhla sukni, aby se
na nových střevících popásla pohledem. Odhalila tím nohy až skoro ke
kolenům a mne překvapilo, jak rychle pod vybraným oděvem ztratily
svou selskou prostotu; v těch sandálech se šněrováním do půl lýtek
byly ještě krásnější a najednou i koketní. Dívka vypadala spokojená
s tím, co vidí, pak jí tváře polil ruměnec a lem sukně zase spadl dolů. To
už jsem se však pozorně díval z okýnka, vzor taktu a etikety. Minuli
jsme zaniklou vesnici Mnichov a míjeli dlouhý mělký rybník, ústící
v průrvě, důmyslně vysekané do skály řemeslníky ronovských pánů.
Jediná stoka, jak jsem nyní vysvětloval své spolucestující, tak spojila
vzdálené Holanské rybníky s rybníkem Dokským, mladší a rozlehlejší
vodní nádrží s dvěma ostrůvky, Myším a Kachním, a s nádhernými,
hustě zalesněnými břehy, které pod vrchem zvaným Sroubený a neda-
leko jiného vrchu zvaného Borný přecházejí v mírnou, až k vodě se
svažující a v dopoledních hodinách osluněnou skálu zvanou Splav.
A právě tam máme namířeno. Řekla, že u rybníka už kdysi dávno
s otcem byla. Některé kopce podél cesty znala: Borný, Maršovský vrch,
Pec, Dub a Šedinu, v dáli na jihovýchodě pak rozpoznala dvě modré
homole Velkého a Malého Bezdězu.

Zastavili jsme u mlýna pod hrází. Náš landaur nebyl první vůz od-
stavený pod přístřeškem u stodoly a zdaleka ne poslední z těch, které
sem měly namířeno. Vlastně jsme dorazili v nejvyšší čas. Když jsme
vystoupili a protáhli si strnulá záda a ztuhlé údy, spatřili jsme další
výletníky a dlouhou šňůru povozů, které teď zcela ucpaly silnici. Ně-
kteří mladí pánové nechtěli čekat a už šplhali na hráz a další jim byli

v patách. Dámy seděly za okýnky kočárů a v otevřených koleskách a mračily se; nejlepší místa pro jejich vozy jsou obsazená, odstavit je bude možné až o kus dál a ony budou muset tu štreku zpátky šlapat pěšky. Franc se na ně šklebil a prsty jim strouhal mrkvičku. Okřikl jsem ho a přikázal, aby osušil a vyhřebelcoval koně. Poslechl a šel, ale pod vousy si bručel cosi o tom, jak se chtěl podívat na zoubek dvaatřiceti mlynářovým loupežníkům. Katynka mi vysvětlila, že má na mysli karty.

Hráz byla zpevněna dvěma řadami vzrostlých bříz. Vykročili jsme. Vodu jsme měli po levé straně a mířili alejí ke Splavu, Katynka pod parasolem prostovlasá, já ve svém cylindru. Ostatní páry na korzu nás asi považovaly za milence, lepší dámy si k očím přikládaly lorňony a mračily se na Kateřinu, zatímco mně věnovaly kradmé úsměvy. Všiml jsem si několika vysokých pánských klobouků docela podobných tomu mému. Brummellova móda se i v českém království šířila jako alpská lavina.

Písečná stezka přešla v kořenové schodiště na holé skále. Jak už jsem odhadl podle ruchu u mlýna a v aleji, Splav nebyl zdaleka tak opuštěný, jak se o něm psalo v mém průvodci cestovatele. Pod slunečníky tu posedávaly německé i české nedělní rodinky, byly obklopeny košíky, a nehledíce na časnou hodinu, nerušeně obědvaly.

Našli jsme si palouček nad skálou. Za námi se terén vyrovnával a začínal tu tmavý jedlový les, kam co chvíli odbíhal některý z pestře oděných výletníků a záhy se vracel. Jen jsme usedli, Katynka zapomněla na měšťánské vychování a prohlásila, že má „vlčí hubu“. Tomu jsem se zasmál, načež to řekla jasněji: má strašný hlad. Nabídl jsem jí pochoutky z mošny, kam mi je v plátěných ubrouscích nabalila služebná: studené bramborové placky, šunku od hostinského, kouli kozího sýra a ráno natrhané jahody. Vytáhl jsem též kameninovou láhev s bezovým vínem a oběma nalil do cínových pohárků. Vyhladovělá Katynka se cpala, jako by týden nejedla, až jsem ji málem napomenul. Z amanta rázem tatínkem.

Ten apetit je dobré znamení, říkal jsem si. Pololeže jsem upíjel sladké víno, s kloboukem posunutým do týla mžoural do slunce, které už

vystoupilo vysoko na oblohu, a pak, s dalekohledem u oka, jsem pomalu brázdil zrakem rozlehlou plochu rybníka, žabincově zelenou od vodního květu, tu a tam probodenou bílým trojúhelníkem plachty.

Opřen o loket jsem na pár okamžiků usnul a pak mě vyburcoval Katynčin výkřik. Nohy měla přitažené k tělu a oči upírala k houštím pod námi. Pohlédl jsem tam a zprvu mezi stíny a skvrnami slunečního světla nic nepozoroval. Pak jsem si všiml toho, co právě zahlédla Katynka: stín tmavé postavy, jež pohrdá výhledem na rybník, je otočena čelem k nám a občas pohne hlavou. Mezitím něco soustředěně kutí pravou rukou, nejspíš kreslí. Pochopil jsem, že neznámý si skicuje vrchol skály s pásem lesa. Dostali jsme se mu do obrazu, možná tam seděl od rána a my ho vůbec neviděli.

I vsedě muž vypadal vysoký. Od hlavy k patě byl oblečen do černého, v černém širáku a černých vysokých botách, v nichž mu muselo být vedro. Takhle z dálky trochu připomínal havrana. Vedle sebe měl položenou hůl a tlumok.

Pátřavě obhlížel skálu pichlavýma šedýma očima a nás jako by nebral na vědomí, nebo se tak aspoň tvářil. Pravou rukou držel čtvrtku tuhého papíru, zatímco levá po něm létala s lehkostí, kterou by mu Voves mohl závidět. Podle rychlosti práce jsem tipoval na uhel. Náhle se podíval přímo na nás a já si ho mohl pod krempou širáku lépe prohlédnout: silný nos, široké lícni kosti, spodní část bledé tváře a krk zahalené hustým vousem, který u límce košile opticky splýval s pláštěm. Ústa vypadala spíš jemná, a kdyby se cizinec neusmál, téměř by nebyla ve vousech vidět. Jejich aristokratickou křivku pak náhle pokazil úsměv, který muž poslal vstříc našim zvědavým očím. Ten úšklebek byl nejednoznačný – obsahoval živočišný záblesk velkých žlutých zubů, napovídající, že bystrým očím neunikla Katynčina lýtka. V koutcích úst ale seděla trpkost, předčasná zkušenost, vědomí, že každá krása je zranitelná a krása mladých dívek netrvá než chvíličku. Napadlo mne, že vypadá jako věčný Žid.

Zvedl jsem ruku na pozdrav, ale odpovědi jsem se nedočkal. Dal jsem se do jídla a vyprávěl Kateřině o ostrůvku se zříceninou loveckého

hrádku, který kdysi stál nikoli uprostřed rybníka jako dnes, ale v hlubokých lesích a patřil Ronovicům a potom Berkům z Dubé, než byl nadobro opuštěn a okolí zaplaveno. Katynka podotkla, že teď je hrad aspoň lépe vidět a že takový zásah do krajiny schvaluje, vždyť přispěl k její malebnosti. Souhlasil jsem a pokračoval ve výkladu: Dokes byl původně potok, u něho vznikl dvůr a později vesnice s panským domem. Obyvatelé vykáceli lesy a založili polnosti. Král pak potřeboval rybník a nařídil louky a pole zatopit, ale že to byl panovník dobrý, přidělil vesnici jiné pozemky a ještě ji povýšil na město. Češi mu říkali podle názvu potoka, nově příšlí Němci ho přejmenovali na Hirschberg – a město má skutečně ve znaku jelena přeskakujícího horu.

Tu se k nám někdo sklonil. Byl to ten černý kreslíř, stál přímo u nás a hůl třímal v ruce jako nějaký loupežník. Oba jsme se lekli, všiml jsem si, jak Katynka sevřela v dlani nůž, kterým před chvílí ukrajovala sýr. Namísto srpu, napadlo mě.

Ale cizinec ji nepřišel obrát o svačinu ani o čest. Znova se zazubil, natáhl ruku a poklepal špinavým nehtem na fajfku, která mi čouhala z kapsy kabátu. Chtěl tabák. Do kornoutu, který si udělal z pokreslené čtvrtky, jsem usypal ze své tabatěrky. Kývl hlavou a bez jediného slova si nacpal dýmku, zabafal a odhodil kornout na zem. Pak si klepl troublelí dýmky o širák, upřel své odrzlé oči nejdřív na mě, pak na Katynku a odešel dlouhými kroky, s holí a tlumokem přes rameno.

Podle té chůze jsem ho poznal. Byl to onen muž, jehož jsem potkal v polích při své kající cestě na Vlhošť, za březnového rána, den po tragédii na Koňském rybníce. Ten spolupoutník v temnotách.

Katynka zatím rozvinula v dlaních jeho výkres. Nestačil jsem se divit: neobyčejně nadaná ruka v něm načrtla krátkými lomenými tahy vrcholek skály a les, tak jak jsem je viděl i já, když jsme přicházeli. Nezapomněla ani na dvě sedící postavičky, sličnou pannu v nabírané sukni a křivého kmeta v obrovském cylindru. Zasmál bych se tomu, kdyby se na obrázku navzdory předloze nezvedala z lesa za postavami pochmurná středověká stavba. Tesknota a beznaděj, takhle ta kresba působila. Pár mistrovských tahů uhlem ťalo Katynku do srdce.

Rozplakala se a neviděla, co její slzy dělají s kresbou: oživovaly ji a měnily, udělaly z náladové krajinky zapomenuté mokřišisko, v němž se o hustě šrafované nebe opírá černá makovice na nalomeném stonku: věž uprostřed bažin, sídlo, v němž na pocestné číhá strašný lesů pán.

V duchu jsem složil poklonu umělcovu vnitřnímu zraku.

Došli jsme zpátky k mlýnu a zastihli Francla na zápraží, pil s mlynářem pivo a něco mu zaujatě vykládal. Křikl jsem na něj, že se vrátíme odpoledne, on jenom kývl a ani nepřerušil větu. Přešli jsme hráz ke kopci Sroubený a tam jsem si od rybáře, líčícího ve stínu olší na kapry, pronajal loďku. Věděl, co se nesmí zanedbat, aby mu neušel úlovek – čepý vesel měl namazané sádlem, aby jedinkrát nezaskřípaly. Pěst se mu ještě nesevřela kolem půlkoruny, kterou jsem mu dal, a už si balil udice a čeřen, abych si to nerozmyslel. Komu loďku vrátíme, s tím si nelámal hlavu a spěchal domů za ženou, jako by byl ulovil zlatou rybkou.

Kateřina měla za přirozené, že mě poveze ona. Zasedla k veslům se samozřejmostí, která mne rozesmála. Svlékl jsem kabát a vysvětlil jí, že se nehodí, aby dáma vezla pána. Nabídl jsem jí místo na zádi, abychom k sobě seděli čelem. Uvelebila se však na přídi a nemínila se hnout, takže jsem se opřel do vesel s nepříjemným vědomím, že jí ukazuji záda a jsem pozorován ze zálohy. To už by bylo lepší, kdyby veslovala ona. Otočil jsem se k ní s tímto návrhem, ale ona pozorovala dalekohledem ostrůvek, cíl naší plavby. Pramice byla zelená, s vysmolovaným dnem a třemi ohlazenými lavičkami. Řídila se snadno, přestože před' zatěžovala urostlá Katynka.

Ostatní loďky se držely při břehu, dvě plachetnice právě vplouvaly do vzdálené zátoky. Brzy jsme na širé vodě osaměli. Dělal se drobné vlnky a pod přídí narážely jedna do druhé, lenivý vánek je vedl po hladině pomalu a opatrně, jako malé děti. Za pramicí se táhla zahnutá dráha z bublin, které nechtěly prasknout, neustále se prodlužovala a zůstávala vepsána do vody, jako by někdo tam dole dbal na to, abychom se po stejné trase vrátili zpět.

Jak jsme se blížili k ostrůvku, pozvolna jsem zpomaloval. Dvakrát jsem se ohlédl po Kateřině, k mému uspokojení si toho nevšimla, ležela na levém boku, s jednou nohou pokrčenou pod tělem a dívala se, jak její dlouhé vlasy, splývající z pramice, hladí vodu.

Držel jsem vesla jen mezi prsty a lehce se jimi dotýkal vlnek. Nebylo slyšet nic než občasné výkřiky racka a monotónní šelestění rákosí na ostrůvku, který byl již téměř na dosah. Kateřina ležela vpředu a ani nedutala, ponořená v myšlenkách, nebo spíš v hlubokém spánku, s hlavou položenou na tvrdém dřevě, s trochu zachmuřeným obočím a s mosazným tubusem dalekohledu zaklíněným pod krkem.

Na takový okamžik jsem čekal. Co možná nejtíšeji jsem zvedl vesla z vody, nechal je okapat a bez jediného klepnutí je položil podél postranic. Katynka se nehýbala, vlasy a levou ruku měla ve vodě a nevěděla o tom. Kousek od nás se zableskla nad hladinou rybka a žbluňkla zpátky. Dívku to neprobudilo. Narazil jsem si cylindr do čela, hodil na sebe kabát a protáhl se. To, co jsem se chystal provést, jsem dělal naposledy jako kluk, nanejvýš jako výrostek, který měl zálibu ve skopičinách. Nyní, na prahu středního věku, jsem zapochyboval, zda to ještě dokážu.

Nad hladinu vyskočila druhá ryba, taky udělala přemet, a když opět zmizela, pochybnosti byly pryč. Rychle jsem se zul a boty zastrčil k mošně pod lavici. Postavil jsem se v loďce, stále zády ke Katynce. Nadzvedl jsem pravou nohu, postál jen na levé. Chvilí jsem vyrovnával balanc a potom opatrně, tak aby se pramice příliš nezhoupla, jsem položil chodidlo na vodu.

Byla studená. Zakousla se mi do paty a bříšek prstů, vzepnula se do oblouku a vyplnila nožní klenbu. Přenesl jsem na nohu váhu... Hned jsem vězel ve své staré kůži – léta služby člověku byla pryč. Připadal jsem si jako lesní bůžek, mocný ochránce vod a nepřítel lidí, připravený skládat i přijímat oběti. Zašklebil jsem se na spící dívku. Chodidlo se náhle propadlo pod hladinu a ta se jako pouto sevřela kolem kotníku. Uvízl jsem – jednu nohu ve vodě, druhou na lodi.

Chvatně jsem vytáhl z pramice i levou, to už bylo lepší, právě na rychlosti nyní závisel zdar celého kousku. Zadupal jsem, jako bych zkoušel pevnost podloží, a pravá noha se vymanila ze sevření křeče. Voda mě udržela. Třemi čtyřmi skoky jsem doběhl k přídi a postavil se před spící Kateřinu: pramice, vlnky, vzdálená hráz a za ní červená střecha mlýna, kopec s rozeklanou skálou nad zátokou, to všechno se teď v teplém vzduchu tetelilo obdivem.

Nohy kmitaly na vodě ve vysilujícím tempu, zatím mne spolehlivě držely. Stál jsem tam s rukama za zády a zaluskal prsty, abych Katynku probudil. Nesměl jsem promluvit – jediné slovo by mne poslalo ke dnu.

Nevšiml jsem si, kdy otevřela oči. Když zjistila, že je v loďce sama, rychle se rozhlédla a potom se otočila k ostrůvku. Stál jsem pod skálou, ale nikoli na břehu, protože v tomto místě břeh nebyl, kámen se tu kolmo zařezával do rybníka. Vesele jsem šlapal vodu a tvářil se, jako by to byla samozřejmost. Od bosých nohou stříkaly kapky, v kruhu kolem mě se dělal vír. Nevykřikla, rty se jí naopak roztáhly do nechápavého úsměvu. Zapanáčkoval jsem jako pes, udělal pukrle a dvakrát oběhl loďku. Když jsem byl zase před přídí, postavil jsem se na obě nohy, zlomil se v pase a s páteří rovnou jako pravítko se dívce poklonil.

Slunce zakryl mrak a rákosí ztichlo, vyděšení raci odlétli. Katynka se smála tak, že se to muselo po hladině donést až ke Splavu. Zatleskala, a než jsem jí v tom stačil zabránit, s dětsky důvěřivým úsměvem a rozradostněnými očima se mi přes bok lodi vrhla do náruče. Ozvalo se plesknutí, rybník se roztrhl a my se černozelelou dírou propadli rovnou na písčité dno. Než se nad námi zavřela voda, viděl jsem, jak Katynčina rozesmátá ústa zahlcuje žabinec.

Mokré šaty mi nevadily. Sedl jsem si na kozlík vedle vozky a převzal z jeho rukou opratě. Po odpoledni ve mlýně mi je rád přenechal – hráli s mlynářem a pacholkem betla, pili ležák a vyprávěli si o vodníkovi, který prý žije v jeskyni pod Splavem. Přiměl jsem koně ke klusu a zeptal se, jak taková potvora vypadá. Sedí na trojnožce, škytal Franci, šije porybnému boty a za nocí hlídá za úplaty ovce a koně, s nimiž to umí

jako nikdo jiný. Seká latinu, dokud nepřijde úplněk; jak měsíc doroste, číhá vodník za rozbřesku na děvčata jdoucí na trávu a tu nejhezčí zatáhne do své jeskyně. Ona s ním musí žít po pás ve vodě a loučemi z vodních trav zatápět v kamnech na dně. To žádná nevydrží víc než pár dnů: buď mu uteče, nebo si ho rozhněvá věčným hubováním a on ji utopí, její dušička skončí pod víčkem malovaného koflíku. Vodník musí o příštím úplňku na lov znovu.

Zachechtal jsem se a vyjádřil podiv nad tím, jak představivost lidí dokáže přetvořit skutečnost. Franci po mně loupal okem a karatelsky zvedl prst – hastrman mě může slyšet a poslat na mě salamandra nebo svíčkovou rybu, anebo, dodal přiškrceným hlasem, bahenní světýlka, bludičky. Vrtěl jsem hlavou: jaký zmatek může lidová slovesnost vnést do skrytého řádu přírody, jak si to všecko překroutí, to je k neuvěření! Chtěl jsem to Franclovi nějak jednoduše vysvětlit, ale jemu spadla hlava na prsa, usnul na tom svém bidýlku, tak jak to umí jen drožkáři.

Přitáhl jsem opatřé a koně zpomalili. Zaklepal jsem na střechu vozu, a když se nic nezvalo, nadzvedl jsem záklopku na malém okénku a nahlédl dovnitř. Katynka na zadním sedadle usnula, zabalená ve Francově vlněné dece. Mokrý šaty si vysvlékla a rozvěsila po kabině, aby dřív uschly.

Měl jsem klid porozjímat o tom, co se stalo u Myšího ostrova. Postě za to odpoledne jsem si vybavil Kateřinu, v dojemné víře v mé kouzelnictví klesající ke dnu Dokského rybníka, se mnou v objetí. Takový odchod z tohoto světa by byl romantický – pohříchu by však odešel jen jeden z nás. Kolikrát jsem si to už stačil vyčíst? Tisíckrát? A vybavil jsem si to znova – jak jsem v husté zelené vodě upadl, když se na nás zřítíla ze všech stran, jak jediným pevným bodem bylo písčné dno pod nohama, kde jsem ten pád do maelströmu mohl v klidu přečkat a kde by ona v minutě našla smrt. Byla tam tma a Katynka se mi ztratila, šmátral jsem kolem sebe jako slepý a snažil se ji popadnout za sukni nebo za vlasy, ale prsty vždy zmáčkly jen vodu. Najednou jsem byl až nahoře pod hladinou, a tu ke mně pronikly paprsky slunce, které opět vyšlo za mrakem. Rozhlédl jsem se a uviděl Katynku hluboko pod se-

bou. Stála na dně, udiveně mě pozorovala se zakloněnou hlavou a z úst, která se nepřestala usmívat, prchaly poslední bubliny vzduchu. Těžké sukně ji držely dole, tkanice svírala v dlaních, byly na nich nesmyslné uzlíky, které vypadaly, jako by je byla sama zavázala.

Ryba s rukama se vyšvihla nad hladinu, udělala přemet a vbodla se do vody jako nůž. Doplula si pro dívku, která už dýchala vodu. Ryba s nohama ji vzala do náruče a doběhla s ní k potopené skále. V kamení byly vytesány schody, před staletími se tudy stoupalo k hradní bráně. Vynesl jsem Katynku na ostrůvek a položil ji na malé přístaviště. Otočil jsem ji na břicho a zvedl, aby vydávala vodu. Mohlo jí to plíce utrhnout a já poznal, že žije. Zelená loďka se houpala v rákosí a čekala, až nasedneme.

V následujících dnech se mi několikrát zjevil Odradek – jednou jako špulka nití v Katynčině klíně, podruhé jako černý kocour s očima svítícíma do noci, potřetí to byl rudý pluh, s držadly vyřezanými do podoby dlaní a radlicí zvednutou do výše, jako by oral vzduch. Už jsem se nebál – nebo jsem aspoň dělal hrdinu –, a když se mi za bílého dne kousek od Věže utrhł pod nohama břeh a já spadł do potoka a tam proti mně ze tmy vyrazil obrovský losos, vydržel jsem pohled jeho strašného oka, dokud se i se zbytkem ryby nerozplynulo. Osvědčený recept proti strašidlům, pošetile přehlížejí jejich varování.

Za Nezasmálkou se opravdu zavřela voda, utopila se v Dokském ryb-níce. Katynka byla jako vyměněná, z tváře jí vyzařovala dobrá nálada, modré oko měla čisté jako studánka a zelené bylo klidné jako lesní tůň. Její otec platil v hospodě jednu rundu za druhou a muselo se pít na baro-novu počest, to jemu on děkuje za proměnu, která se s holkou stala. A ostatní připíjeli a pomrkávali po sobě, jim bylo jasné, o jakou proměnu šlo, a vsázeli se, kdy pyšné divožence vypučí břicho.

Ob den jsem odmítal Kolářova pozvání na oběd nebo na večeři, pak od něj dokonce přišel dárek, dekorativní majolikový jelen s vysvětlením „když má náš milostpán tak rád ten porculán“, který namísto do kreden-ce s koflíky putoval do Franclovy chalupy. Učitel se mi vyhýbal, doslechl

jsem se, že mě pomlouvá. Stavil se u mne pater Fidelius, nechtěl jít nahoru a kázání si odbyl mezi dveřmi: „I lidé vlažní ve víře mohou mít ty nejpozoruhodnější schopnosti od Boha.“ Na otázku, co ho vede k takovým soudům, odpověděl: „Katynka se byla vyzpovídat. Vím, že vám vděčí za záchranu života, možná za víc.“ Blahosklonně jsem se s ním rozloučil a skrz zavřené dveře na něho vyplázl jazyk. To, že mi přišel poděkovat a pochlubit se Katynčinou zpovědí, svědčilo jenom, kolik si toho dívka nechala pro sebe.

Chodila za mnou často. Nechával jsem jí na osovém trámu mlýnského kola za Věží schovaný klíč, aby když nebudu zrovna doma, se mohla uvelebit na pohovce s kteroukoliv z mých knih a četla si třeba do pozdního večera, dokud se nevrátím. Vybírala si především cestopisy, a protože byly skoro všechny v němčině, dělalo jí po dlouhých hodinách čtení trochu potíže přejít zpátky do češtiny. Latinsky ani řecky neuměla, ale kdyby byla měla školy, jistě by vynikala. Za její píli a zájem jsem ji kazil prvotřídní madeirou a sladkostmi od kupce z Lipé, za dlouhých červnových soumraků ji doprovázel až po staroveská humna, znovu a znovu vykládaje o svých cestách po Flandrech, po Francii a po přístavech Středozevního moře. Nemohla se těch historek nasytit, ale trvala na tom, abych si nevymýšlel. To bych ale nesměl být já, abych si pořádně nezaprášil; čím víc trvala na holé pravdě, tím víc jsem kořenil vše fádňí a šedé a obyčejné. Ona mi věřila a já viděl, že se to vyplácí: s každým novým úžasným, podivně přemrštěným příběhem byl její svět o něco bohatší.

Opakovaně loudila tajemství mého chození po vodě a já je nakonec prozradil, přesvědčen, že ona si s ním jako lidská bytost nedokáže nic počít. Vyložil jsem jí alchymický princip stlačování vzduchu pod chodidly, bleskurychlého vytvoření neviditelného polštáře, který praskne hned poté, co se od něho noha odrazí a udělá skok, aby si ve zlomku okamžiku vytvořila další vzdušnou podušku a pak další a další. To proto se po vodě spíš běhá, než kráčí, pak tam nic nezůstane a prasklá bublina neunese už ani vrabce. Můj otec, řekl jsem jejím užaslým očím, se to naučil od jistého druhu brazilských ještěrek, proslulých tím, že křes-

ťanští misionáři před nimi v zatemnění mysli padali na kolena, když je uprostřed pralesa spatřili kličkovat po řece mezi krokodýly.

Nastaly šťastné dny. Po modré obloze se táhly dlouhé pruhy bílých mraků, na jejichž koncích se tvořily trychtýře podobné vosím hnízdům. Ty se ve správný čas otevřely a vypustily na naše pole vydatný déšť. Lidé na to koukali s otevřenou pusou a dušovali se, že to ještě neviděli a že je to Boží dílo. Příslib štědré úrody naplňoval mé poddané dobrou náladou a odvahou k smělým plánům na novou stodolu, přikoupení záhumenku nebo rozmnožení stádečka ovcí, vždyť na všechno bude po brzké sklizni dost času. O mase z poraženého dobytčete, rozházeném onehdy v polích, se slušelo mlčet.

Moji dělníci měli na paměti, že sklízet se toho roku bude dříve a více než jindy, a s prací na hrázích a stokách nelenili. Na louce za Věží se též pilně pracovalo, především s nově navezeným dřevem. Šafář mne přemluvil, abych dal opravit rozvalené mlýnské kolo a vůbec uvedl Černý mlýn opět do provozu, aby to u Holanských rybníků zase klapalo. Zprvu jsem nechtěl ani slyšet, vždyť mletím mouky jsem se nikdy živit nehodlal a neměl jsem to zapotřebí, ale přestože by to znamenalo znovu prokopat a vydláždit mlýnský náhon, vyhloubit jímku a vymyslet odvedení značného množství vody do potoka plynoucího úzkým a mělkým korytem, šafář naléhal tak dlouho a tak houževnatě do mě hučel, znaje mou mírnou povahu a slabost pro rybníkářství, že jsem mu jednoho deštivého rána přikývl a pověřil ho dozorem nad přípravami. Neměl jsem tehdy nejmenší tušení, kdo za tím stojí, komu tím dělám radost a jak kolosální chyby se dopouštím.

Uběhlo pár horkých lopotných týdnů a nastal „týden černý“, poslední před letnicemi. Tentokrát se půst nedržel, to až v pátek a v sobotu před Božím hodem. V polích, u rybníků a na Věží se řemeslníci činili až do svatodušních svátků, farář tentokrát nic nenamítal a o to pečlivěji se připravoval na vigilie a slavnost bohoslužby. Kateřina, která byla od výletu k Dokskému rybníku až přehnaně veselá a pravidelně mi nosila zprávy o dění ve Staré Vsi, se k mému úžasu nechala Fideliem zapojit do slavného zakončení sedmi radostných povelikonočních týdnů. V neděli

se měly konat tři křty a farář ji požádal, aby mu přinesla tu nejlepší vodu – je přesvědčen, že právě ona bude vědět, kde ji hledat. Katynku ten úkol potěšil, líbilo se jí, že farář s ní najednou jedná jinak a už nemluví o zanedbané zpovědi. Nepochopila jeho lest, jak ji dostat zpátky do stádečka, a já mu ten záměr nechtěl kazit. Ve čtvrtek se tedy omluvila, že nazítří nepřijde, půjde s děvčaty pro křestní vodu. Kam se pro ni vypravíte, chtěl jsem vědět, a odpověď jsem znal, ještě než ji vyslovila: přece na Vlhost', kde všechna voda pramení a v čistotě není nad ni. Bude to voda zpod viklanu? popíchl jsem ji. Na půl úst odpověděla, že z druhé strany hory, to se rozumí.

V pátek po klekání jsem s dalekohledem u oka přehlížel rybníky a v poli nad Dolanským zpozoroval pět postavíček. Byly oděny v bílých řízách, husím pochodem šly úzkou pěšinou mezi klasy a nedívaly se vlevo ani vpravo, a už vůbec ne dozadu. První z nich, ta, co se za chůze rozháněla srpem, jako by bojovala s neviditelnými duchy, se v jednu chvíli oddělila od ostatních, a zatímco na ni čekaly, došla ke břehu. Stály tam v řadě pačesaté vrby, jednu si vybrala, přistoupila k ní a pak ji se srpem v ruce objala. Chvíli tak setrvala a potom se vrátila k ostatním. Díval jsem se, jak jejich průvod stoupá stezkou klikatící se úbočím, mizí pod větve-
mi jedlí a borovic, znovu se objevuje na vykácených, zapadajícím sluncem osvětlených stráních a ztrácí se pod korunami buků a dubů kousek pod vrcholem. Vlhost' zářila sytou letní zelení a připomínala oblý, do-
hladka zbroušený a soumrakem zmatnělý smaragd.

Ještě jsem stál u kulatého okénka pod krovem Věže, když dole zabušil na dveře Franci a s rámusem upustil na terasu náčiní, které jsem mu poručil obstarat: dva olejové kahany, lano s oky na obou koncích, sekýru a hornické kladivo. Sešel jsem k němu, oblečen do staré sokolnické zástěry. Na hlavu jsem si namísto brumeláku narazil vlněnou čapku. Tam, kam jsme se chystali, nebylo prosluněné léto jako tady, ale studená černá tma. Rozhodl jsem se podrobit zkoušce svou noční můru.

V bývalé mlýnici v přízemí Věže jsme zapálili kahany a Franci přistoupil k dvířkám v pravé stěně. Nebyla zamčená, avšak natolik zane-
sená staletým prachem, že šla otevřít jen stěží. Pomohl jsem mu, pak se

vzdorným zaskřípěním povolila. Za nimi byla jen obyčejná nika a loket silné kamenné zdi. A přece i něco navíc: poklop v podlaze. Zapřel jsem se do něj kladivem, vypáčil ho a zvedl. Franci zatím navázal na lano kahan a spustil ho do sklepení.

Žebřík byl zpráchnivělý, jak jsem předpokládal. Franci mě překvapil – najednou stál ve dveřích s novým žebříkem, prý ho odpoledne vzal dělníkům na hrázi a schoval v příkopu pod můstkem. Vsunuli jsme ho do jámy. Trval jsem na tom, že polezu první. Za okamžik jsem byl dole a pomohl sestoupit starému sluhovi. Podivil se, kde se to se mnou ocitl: na černé trámové podlaze napuštěné páchnoucím lojem. Sklep měl pevný strop, valená klenba byla zdvojená a nepodpíral ji žádný sloup, pole zato zesilovaly mohutné kamenné opěráky ukotvené přímo ve skále, na níž Věž stála. V místnosti nebylo zhora nic, jen vlhké hrbolaté stěny, kde hranatá cihla střídala kulatý kámen, pokryté pavučinami, jež v prohlubních vyzdívky vytvářely protáhlé škapulíře – skryše sklípkanů, hrobky polapeného hmyzu. Nijak jsem před Franclem nezastíral, že jsem svým obyčejným, ani trochu strašidelným sklepem zklamaný. Dal jsem mu úkol: musí zde s partou chlapů zavěsit na zeď pár bytelných polic, hodlám zde skladovat cennosti.

Franci protáhl obličej a zmizel. Pak se světlo z jeho kahanu dopotácelo do kouta, osvítilo ho a objevilo druhý poklop, podobný tomu, který jsem znal ze svého snu. Byl do něj zapuštěn železný kruh a otvor, který zakrýval, byl poměrně úzký. Sluha vzal za kruh a zatáhl. Poklop se ani nehnul, ale kruh se rozpadl na kusy. Oproti dubovému dřevu víka, které za ta léta ztvrdlo v železo, se skutečné železo rozdrobilo jako preclík. Sekyře však poklop neodolal. Zasekl jsem ji hluboko a použil jako páku, zabrali jsme oba najednou a oba se svalili na zem, když víko povolilo. Podržel jsem je pootevřené, zatímco Franci pod něj vpáčil kladivo. Pak jsme je zvedli a překlopili, udeřilo do podlahy s hromovým zaduněním. Věž se otřásla v základech, kolem nás praštělo zdivo. Nedbali jsme, plně zaujati pohledem na druhou stranu poklopu, tu, co byla po dlouhá léta dole. Pokrývala ji tenká lesklá mázdra. Přejel jsem po ní prstem, byla

tvrdá jako kámen a zcela průhledná, dřevo pod ní trochu mokvalo. Byl to ledový povlak.

Podíval jsem se na sluhu, ale ten už do otvoru spouštěl kahan. Shlédl jsem za světlem. Franci odmotal čtyři pět loktů a kahan dosedl na zašle bílé, žlutě prosvícené podloží. Kov zarachotil na něčem tvrdém a mně před očima vytanula scéna, již jsem byl svědkem každý rok ve Francii, v Německu, v Čechách: uhodí první mrazy a kluci vyjedou na rybník na bruslích vyrobených ze starých nožů. V jámě pod námi bylo ledové lůžko o neznámé tloušťce. Nedalo by se však změřit, kde končí zmrzlá voda a začíná skála? Nebylo by to příliš nebezpečné?

Kouř z lampy štípal do očí a světlo z nedostatku vzduchu skomíralo. S hornickým kladivem za pasem jsem se svým sluhou dal spustit dolů, po žebříku to nešlo, pro tento otvor byl příliš široký. Měl jsem ve Franci naprostou důvěru, věděl jsem bezpečně, že mne ve sklepení nenechá. Že by mu mohlo selhat srdce nebo by mohl omdlít ze špatného vzduchu, to mě napadlo, až když jsem stanul na své vlastní podzemní ledové kře. Nezbyvalo než věřit ve šťastný osud. Smrt udušením, vyhladověním nebo umrznutím ve sklepě jsem si nesměl připustit. Pomyšl jsem na Kateřinu. Co by tomu řekla?

Sekal jsem do ledu, dokud v lampě byl aspoň tenoučký plamínek. Kamenného dna jsem se nedobral, ale než kahan zhasl, stačil jsem si všimnout, že souvislá vrstva na povrchu, kde byla teplota nepatrně vyšší, se o něco níž ostře, geometricky člení. Vysledoval jsem v tomto dělení určitý vzor. Než mě, kladivo i lampu pohltila ta nejhlubší tma, jakou otevřená krajina nezná, spatřil jsem pod nohama pravidelné obrysy, nějaký kvádr. Byl dlouhý jako paže, široký a hluboký polovic. Těch kvádrů bylo ve sklepě nepočítané, jeden vedle druhého, složené na sobě vyplňovaly prostor ode zdi ke zdi, od neznámého dna až po povrch, k němuž mi přimrzala chodidla.

Franci měl už pár let po šedesátce a podobně jako já byl překvapivě čilý na svůj věk, ani on na něj nevypadal. Vytáhl mě snadno a já mu na oplátku pomohl po žebříku do mlýnice. Třásl se zimou. I na mne, tvora studenokrevného jako arktický losos, byl mráz ve sklepě příliš. Pozval

jsem sluhu nahoru a zabaleného do přikrývky ho posadil do křesla. Rozdělal jsem v krbu oheň a ohřál v kotlíku vodu, do níž jsem sobě i jemu vchrstl z karafy velkou dávku brandy a přidal lžící medu a pár kuliček nového koření. Strávili jsme při pití zbytek večera. Štědrost se mi vyplatila, leccos jsem se od Francla dozvěděl. Vyprávěl, jak kdysi vezl svého předchozího pána na Lemberk. Všiml si tehdy, že tam mají podobnou díru v zemi jako já pod Věží, vlastně jakousi nádrž. Nebyla to cisterna v pravém slova smyslu, i když voda se v ní nacházela – zmrzlá. V zimě do ní naskládali kvádry ledu vysekané z rybníka, které tam pak vydržely dlouho do dalšího roku. Vzpomínal, že v červnu, možná dokonce v červenci jim kuchař připravil kýtu z jelena, která v té ledové spíži ležela od února. Maso bylo výborné, dostal tehdy v kuchyni celou pečenou lýtkovou kost, na takovou hostinu se jen tak nezapomíná.

Jak už to můj Francl umí, dal se do řeči s kuchařem. Ten se mu svěřil, že maso „z lednice“ podává jeho pán návštěvám, zatímco sám dává přednost čerstvému. Jednou se totiž stalo, že špatně skolili laň. Navíc ji zapomněli vyvrhnout a stáhnout a rovnou ji hodili do ledové jámy. Po dlouhých týdnech ji vytáhli a položili na pec, aby rozmrzla a lépe se porcovala. Jedva nabrousili nože, zvíře se na peci vztyčilo, skokem se přeneslo přes jejich hlavy a prchlo do lesa.

Té historce jsem nevěřil, ale líbila se mi. Zeptal jsem se sluhy, zda opravdu věří, že zmrzlé maso, pakliže i po dlouhé době a náležité úpravě tak znamenitě chutná, se dá opravdu oživit. Měl už v hlavě a s odzbrojující bodrostí odvětil, že mi to přece povídá a že ta historka o lemberském pánu a lani je pravda pravdoucí, jako že se Ferdinand Francl jmenuje. Prý se takhle dá přechovávat celá staletí i živý člověk.

„A je to pak stále on, týž...?“ hlesl jsem, přes teplo krbu rozechvělý náhle víc než prve ve sklepe. Ale tluchuba mě neposlouchal a mlel jinou báchorku.

Vodu, kterou Kateřina s družkami přinesla z Vlhoště, farář posvětil v sobotu před vigiliemi. Potom vyhlásil bdění a setrval při něm až do nedělního rána, celou dobu na kamenné podlaze před oltářem. Neby-

lo málo těch, kteří to s ním vydrželi, a nechyběl mezi nimi ani starý Rab, který posledně tak sveřepě hájil krvavou obět'. Mě samotného ani nenapadlo držet půst. Protože to o mně věděl Matěj Kolář, jenž se v poslední době stavěl k odříkání a rozjímání s podobnou přezíravostí, poslal ke mně podomka s dotazem, zda bych neráčil přijmout pozvání na večeři. A tak jsem večer trávil u něj, poslouchaje nad uzeným a pivem jeho rychtářskou sebechválu a citelně postrádaje Katynku, která zas byla kdovíkdě. Ve společnosti jejího otce jsem si připadal velmi starý, mnohem starší než předešlého dne, kdy jsem pil s Franclem. Potom ponocný odtroubil jedenáctou a já pohlédl z okna na kostel zářící do světlé tmy, jež se na vesnici snesla teprve před necelou hodinou. Domů se mi nechtělo, a když mi Kolář nabídl možnost přenocování, přijal jsem pod podmínkou, že mi nepřenechá svou postel s nebesy, ale ubytuje mě v kamrlíku pro hosty. Vyhověl mi, spal jsem dobře až do rána.

Probudilo mě denní světlo, které někdo pustil do pokoje. Zamžoural jsem proti oknům a spatřil Katynku, jak odtahuje záclony. Nevšimla si, že po ní pokukuji z modře pruhovaných peřin, a na znamení svátku zdobila okenní tabulky zelenými větévkami. Haluzek měla plnou náruč. Když jimi opentlila obě mansardová okýnka, přešla k posteli a naklonila se nade mnou, aby dva malé proutky zastrčila za obrázek svatého Antonína na zdi nad mou hlavou. Její prsa, způli uvězněná v červené šněrovačce a způli odhalená mému pohledu, se stala pokušením pro mě i pro namalovaného světce. Oči jsem zas pevně zavřel, ale nebyl jsem dost rychlý. Nevím, jestli v tom byla rafinovanost, anebo bezelestnost, když řekla:

„Jednu lipovou a jednu březovou, aby si u Antoníčka mohl odpočinout Duch svatý, až povane kolem. A vám přeju dobrého božihodového jitra, milostpane, dole ve světnici máte prostřeno, tatíček pro vás sehnal kávu a já upekla sladké rohlíky.“

Nechtěl jsem rohlíky ani kávu, byl ze mě svatý Antonín a ten ji stahoval k sobě na postel, nehty jí páral spodničku, drápal ta přetékající prsa

a přidal pár škrábanců na zadek, roztrhl od sebe ta objemná stehna a celým svým tělem se mezi ně zabořil.

Jenže jsem si to jenom představoval, byla to fantazie o dobře namaném rohlíku svatého Antonína. Katynka na mě hleděla jako na blázna a řekla, že se bude konat slavnost králů, začne po odpolední mši a mám prý určitě přijít. Zase musím dělat krále? zatvářil jsem se otráveně a dodal, že bych šel raději za Antonína. Odvětila však zcela vážně, že by to nebylo spravedlivé vůči odvedeným mládencům, ti mají větší nárok, a ani ona nebude za královnu, neprovdaných děvčat je přece dost a třesou se na to. Byla na odchodu a já ji chtěl ještě zdržet: proč se objímá s vrbami u Dolanského rybníka? zavolal jsem na ni. Chodím jen k jedné, odpověděla Kateřina ze dveří, a šeptám jí tajné věci. Protože nechodíš ke zpovědi? dodal jsem s úsměvem. Však ani vy nechodíte, řekla a sešla do světnice.

Odpoledne po mši, kterou kněz světil v rudém ornátu, spustili starověští z klenby chrámu dřevěnou holubici a uspořádali průvod. Ve dlouhém dvojstupu se klaněli Duchu svatému a postupovali své místo dalším. Potom se znovu řadili venku, protože kostel byl na takové ceremonie těsný. Díval jsem se ze svého místa na kruchtě a pozval k sobě nahoru Katynku, ale plaše to odmítla, že se to pro ni nehodí, a nechci-li být při bohoslužbách a slavnosti sám, pošle za mnou tatíčka, který by se cítil poctěn. Tato náhlá ohleduplnost k otci mi byla divná, ale nezbylo než uznat, že i špatní rodiče mají nárok na úctu svých dětí. Společnost toho muže jsem teď nemohl odmítnout. Když ke mně vysupěl, špatně maskoval své nadšení, že shlíží na celebraci jako vrchnost, a naparoval se jako krocán v kurníku. S chutí bych ho byl srazil dolů, kdyby tam nesesedla půlka vesnice. Potom si ho vyžádali do průvodu. Se starými se mi jít nechtělo, tak jsem si proklestil cestu k chase, která u kašny už chvíli připravovala vlastní slavnost. I zde se řadil průvod, tenhle byl ovšem královský a zdaleka ne tak ukázněný. Král stál v čele s korunou z březové kůry na hlavě, s dřevěným mečem v pravé ruce a dřevěným koníkem mezi koleny, přidržoval si ho tam a nesměl z něho slézt. Měl k sobě královnu, ale nehrála teď tak významnou roli jako

o prvním máji, jenom kostěného srpu jsem si všiml, nesla ho v proutěné mošně. Mládenci na krále neustále pokřikovali a dobírali si ho, párkrát mu dokonce vzali korunu a on si ji na nich musel znovu vydobýt a přidal jim k tomu pár ran na záda. Byl to mladý hromotluk, kterého jsem neznal, odvedenec z českoněmecké rodiny s ne zcela vyjasněným vyznáním, co nevidět měl rukovat. Hrál roli chudého krále, byl nucen snášet výsměch svých poddaných, a přitom před nimi měl zachovávat důstojnost a žádat po nich poslušnost. Jako vynalézavý panovník věděl, co na spodinu platí, a proto nechal vyvolat, že v dubovém háji se toho večera koná velkolepý turnaj, kam on všechny velkodušně zve a slibuje, že kdo ho porazí v rytířském klání, tomu dá za ženu samotnou královnu, ochotně a bez smlouvání, a možná mu i přenechá královskou korunu, to si však pěkně rozmyslí. Za rozverného smíchu se dal průvod do pohybu a podobal se spíš stádu než královské družině. My s Katynkou jsme šli v odstupu za ním a nevšímali si poznámek, které ti nejmilejší na půl úst trousili naším směrem. Kateřina se červenala, ale když jsem jí navrhl, aby šla s kamarády, že mi to nebude vadit, odmítla se slovy, že už k nim vlastně nepatří. Podotkl jsem, že ještě není vdaná, a kdyby chtěla, mohla by znovu celému tomu divokému spolku předsedat jako dřív. Ona na to, že to ví a že v létě se všechno rozhodne. Do astronomického léta zbývalo pár dní a ona měla na mysli den svatého Jana. Pokud mi bylo známo, vymýšlela s několika vyvolenými, jak toho roku zpestřit slavnost svatojánské noci.

Tentokrát jsme však byli jen pozorovateli a stejnou roli hrál i učitel, který se mi v poslední době prokazatelně vyhýbal. V očích měl tohoto večera skelný pohled, což jsem přičetl kořalce. Od pálení čarodějnic jsem ho viděl jen párkrát, sotva jsme se stačili pozdravit. Neušlo mi, že na sobě už nemá můj modrozlutý kabát, ač se příležitost nabízela. Vyšel si do kostela ve starém kajzrroku se záplatovanými lokty. Tento úbor jen podtrhoval dojem, jež budily jeho rozcuchané vlasy a strniště na bradě. Cvikr mu na nose seděl šejdrem a napříč pravým sklíčkem se táhla prasklinka. Když jsem mu šel potřást rukou a pozvat ho, aby se v průvodu přidružil k nám, s úsměvem a přehnanou vděčností odmítl –

tolik nám to prý sluší a on by byl třetí do páru. Protočil jsem oči a nechal ho okounět opodál.

Průvod se pohnul. Jako první šli trubači, měli v dlaních napnutou ostřici a hráli na ni jako na šalmaje, potom šli bubeníci, ti bouchali vařečkami do starých poklic. Hudebníci měli za zády šaška v hadrech, pobíhal mezi nimi s příkazy od krále a rukama nohama vysvětloval, co mají hrát, což jim nebránilo dělat stejný rámus jako doposud. Královský pár byl obklopen rádci a dvorními dámami a buď se nechal rozptylovat šaškovými kejkli, nebo si nechal od dvorního hvězdopravce hádat z ruky, anebo ochutnával z toho, co mu přinesl kuchař; jednou to byly lesní jahody, podruhé voda ze studánky, potřetí šťovík utržený na pastvině, ale také kus sýra, který vzal někdo s sebou, a černý okorálý chléb. Katynka mě k vladaři dovedla vždy, když byla přinesena nová pochoutka, byl jsem ochutnávač a musel ze všeho okusit jako první. Byla to pocta, o níž každý rok všichni usilovali víc než o roli krále. Mně byla propůjčena jako vzácnému hostu letničních slavností. Nijak jsem o to nestál, ale nechtěl jsem kazit zábavu, a tak jsem poté, co průvod dorazil do cíle, předstoupil před Jeho Veličenstvo s úmyslem přidat k jejich tradičnímu rituálu něco nového.

Nalil jsem králi do dlaně pramenitou vodu, ne víc než dvě tři kapky, a vyřkl jsem nad nimi takováto slova: „Země je voda a lidé povodňané, jejich těla jsou kosti a tkáně a svaly ponořené do kapaliny, hrst prachu v moři, světadíl v oceánu. Nedržíš v dlani rosu, pane, to rosa drží v dlani tebe, a hasíš-li žízeň za horkého dne, pak nepiješ ani tak ty, jako vláha, která se vpíjí do studny, jež nedopatřením vyschla. Tahle voda, o níž se domníváš, že ji máš v hrsti, je velmi stará, tisíckrát kalená a stejně často čištěná, tyto kapky jsou z pramene Nilu, nabrané do červeného džbánů mladou otrokyní, vylité na shrbená záda jejího pána. Rozplynuly se, když dívka větrala lázeň, vystoupaly nad hradby Asuánu a dostaly se do větrného stínu nad pouští. Celá staletí se pak držely ve čtvrtém nebi, kde není ani světlo, ani tma, zato celá jezera krystalů, milionkrát odrážejících lidí, zemi, vodu, mraky hluboko dole. Pak se cosi stalo a nebeská jezera ztvrdla na kámen, utrhla se a spadla

dolů, tam se roztříštila a způsobila potopu – byly v ní i tyto kapky, které ti stékají po zápěstí. Uteklo hodně vody, než slunce vysušilo záplavu ohnivými jazyky, které si připomínáme v tento letní svátek, a dovolilo vzniknout ostrovům, kde se usadili lidé, ti, jimž bylo dáno se zachránit. Měli špatného vládce, ten smýval vodu vodou a umyl si ruce nad zbojníkem mírným jak řeka v deltě, byly to právě tyhle kapky, které pak vstoupily do ráje sedmého nebe, ale nezůstaly tam, vrátily se dolů, protože věčnost vody nespočívá v nehybnosti, nýbrž ve věčných návratech. Déšť to byl vydatný a sladký, slané moře ho pozřelo a proměnilo v ledovou kru, jež dvakrát obeplula Zemi, než roztála a pustila uvězněné kapky na svobodu, aby uvízly v žábrách lososa. Rybu vylovil rybář, pleskl s ní na dno člunu a vesloval do přístavu, od západu se blížila bouře, Calais bylo nakrátko francouzské a na druhý den mělo poznovu padnout do rukou Angličanům. Když se večer losos pekl na ohni v krčmě Le Canard Clabadeur, naše voda se vypařila z vyhozených vnitřností okamžik předtím, než je sežral krčmářův pes. Unikla z domu dýmníkem, nad opevněným městem ji sebral vítr a odnesl na sever. Ve vnitrozemském ovzduší se opět srazila a za letní bouře spadla do Arden, vpila se do hustého jehličí, proplula písečnou půdou a narazila na nepropustný jíl, který ji svedl k prameni bezejmenné říčky. Odtud se napila žena, která sekala opodál travu. Naše kapky jí vnikly do těla, a že byla samodruhá, usadily se jí v břiše a jako součást vodního lůžka podpíraly hlavu nenarozeného dítěte. Po mnoha týdnech se porod ohlásil: lůžko prasklo a voda unikla. Se splašky se dostala do řeky, teď už jiné, která ji donesla k městu zvanému Wittenberg. Ve vědru ji vytáhli studenti z univerzity, aby s ní zalili květiny na hrobě Martina Luthera. Cestou však jeden druhému podrazil nohu a obsah vědra se vylil na pěšinu vedoucí podél náhonu. Kapky přepadly přes okraj a spadly rovnou na lopatky mlýnského kola, o palec jimi pootočily a skončily v jímce. Tam odpočívali stěhovaví ptáci z Fríska. Byl podzim, ptáci nořili zobáky do vody, aby se osvěžili před dalekou cestou. Ze svých těl pak vypustili naši vodu, když se zastavili u klidného rybníka v Českém království. Očištěna

sluncem babího léta vyputovala vzhůru a za listopadové plískanice zase spadla dolů, svržena do hvozdů pod hradem zvaným Helfenburg. To bylo před osmi měsíci. Za tu dobu se pod zemí dostala až sem, pod naše nohy. Pramen ji vrhl na povrch ve chvíli, kdy se k němu sklonil tvůj poddaný. V těch kapkách najdeš celý svět a celý čas a je jen jeho otázkou, kdy tuto vodu nabere červeným džbánkem z Nilu ruka mladé otrokyně.“

Domluvil jsem a uvědomil si ticho, které se kolem mne rozhostilo. Všichni včetně královského páru upírali zrak na vlhkou dlaň, jako by z vody chtěli vyčíst to co já.

„Ten příběh se sice dobře poslouchá,“ ozval se tiše král, „ale je celý vymyšlený. Cestu vody nedokáže nikdo vysledovat, leda snad Všemohoucí.“

„Ten příběh mohl být jiný,“ připustil jsem, „ale příliš by se od mého nelišil. Je to pořád táž voda, byť tisíckrát proměněná, jako před tisícovkou let.“

Ke králi pak přikročila Katynka. Neberouc ohled na jeho majestát, setřela mu posledních pár kapek z dlaně a potřela si jimi čelo, snad dokonce udělala křížek, jako by to byla voda svěcená.

Přiskočil k ní učitel a podával jí kapesník. Jak byl neohrabaný, vrazil loktem do krále.

Na Katynku si nikdo netroufl, když brala vládci z dlaně vodu, ale kantora bez váhání popadli dva zbrojnoši, silní chasníci, které nikdy neučil a u kterých neměl žádný respekt. Poručili tlampači rozhlásit, že chytili lesního muže a musí ho dobře uvázat, sic by jim odloudil všechna děvčata. A skutečně ho připoutali k nejbližšímu dubu. Hned se našli královští vojáci odhodlaní vyzkoušet si na něm svou mušku a řadili se s malými, z prutů a lýka udělanými luky, aby po nebohém Vovsovi vystřelili po šípu ze svázaného ječmene. Zvítězil Rabův Roman, který učitele zasáhl mezi oči – král ho za to pasoval svým dřevěným mečem na rytíře. Voves protestoval a vyhrožoval, ale vysmáli se mu a králka si od Katynky vypůjčila srp a požala jím trávu kolem stromu, obratnými prsty uvlala chomout a přetáhla ho vězni přes hlavu. „Je třeba pokrotit les-

ního muže, můj pane...“ řekla přísně a král ji doplnil: „... nařizuji vyprat mu hubu nevymáchanou.“

V lýkových poutech ho čtyři zbrojnoši odvedli k tůni, rozvázali ho, zvedli za ruce a za nohy a hodili do vody. Byl jsem připraven skočit za ním a vytáhnout ho, kdyby se topil, ale tu se Voves postavil a voda mu byla po pás. Láteřil a hledal brýle, na břehu sebral klacek a začal se s ním rozhánět. Královská družina se rozprchla a odevšad se ozývalo: „První koupání, první žehnání.“ A Katynka vedle mne šeptem, jakoby pro sebe prohodila: „Kdepak. Až zítra, půjde-li to.“

Pak se mládež začala trousit zpět, učitel si za stromem ždímal kalhoty. S rolí obětího beránka nepočítal, ale pomalu se s ní smířoval. Královský pár nyní smutně oznámil, že nastává noc a povinnost složit poddaným účty z panování. Katynčin kostěný srp byl nabídnut v plen pro toho, kdo by chtěl soudit. Dva mladí muži nesměle vykročili, ale první popadl srp Voves a vítězně ho zvedl nad hlavu. Věděl, jaké má letniční hra pokračování.

„Užili jste si radosti i blaha, chudáky okradli o poslední zrnko a nevinné trestali bez bázně, tak nyní pykejte, neboť vám nastal soudný den.“ Dvakrát máchl srpem nad hlavou krále i jeho paní, a zatímco král se při obřadu usmíval, v ní byla malá dušička. Újma nebyla tak hrozná: král přišel o límec košile a králka o pramen vlasů, obojí poslal Voves po hladině tůně a prohlásil, že lid je usmířen až na jednoho poddaného, toho ovšem nebude jmenovat. Vrátil Katynce její srp a zavadil při tom pohledem o mě. Před půlnocí jsme všichni vyšli z lesa. Držíce se ve dvojicích a trojicích kolem pasu jsme mířili ke spící vesnici. Učitel šel vpředu, Katynka uprostřed s královským párem. Já průvod uzavíral. Ve stínu posledních stromů jsem se od něj oddělil a vydal se za pachem vody.

Do Věže jsem se vrátil nad ránem. Na východě začalo svítat a do ticha u rybníků vpadl první ptačí křik. Dověkl jsem se po schodech nahoru, kde na mě od večera čekala vystydlá večere. Nechal jsem ji ležet a vzal si jen víno v broušeném poháru. Postál jsem s ním na chvíli v okně, pozoruje, jak se černá tekutina mění v měkkém svítání v krvavou.

Probudilo mě bouchání na dveře. Ležel jsem v posteli v kalhotách a košili, kabát a holínky se válely na podlaze. Stále ještě mám dobré vychování, pomyslel jsem si s upokojením a odvrátil se ke schodišti. Prudce se řítilo do mlýnice, musel jsem se přidržet zábradlí. Byl už den, podle slunce jsem hádal na osmou hodinu. Bušení do dveří neustávalo. Závoru jsem zvedl s karabáčem v ruce, pro jistotu, ale když jsem otevřel, nikdo tam nebyl. Jen naproti přes loučku, kde nad ústím nově prokopaného koryta rašilo lískové a jasanové houští, se něco běhalo a já hned poznal starou známou značku. Tentokrát to nebyla krajka, nýbrž kapesník, ten Vovsův, zapůjčený Katynce předešlého večera v lese.

Když jsem se oblékl a obul, došel jsem pro kapesník a hned se rozhlížel po druhé značce. Spatřil jsem ji až nahoře na hrázi, byla červená. Bez váhání jsem přebrodil potok a vyškrábal se nahoru. A zatajil jsem dech. Přes pískovcový balvan byla přehozená červená šněrovačka a za pěšinou mezi trny růžového keře vězela bílá sukně. Jakmile jsem šaty sebral a svázal do uzlíku, něco jsem zaslechl. Byl to zvuk lidských nohou vstupujících do klidné vody.

Spodní košile ležela na plochém kameni, vedle ní čtyři další. Rozhrnul jsem trní a podíval se, kdo mi to přišel kalit vodu.

Dívky stály ve vodě po stehna a všechny měly rozpuštěné vlasy. Tři byly tmavovlasé, otočené ke mně zády, jedna byla světlá, ta stála natočená bokem. V té jsem poznal letniční královnu. Katynka stála čelem k těm třem tmavým i ke mně. Byla úplně nahá. Jedla nějaké ovoce a něco říkala, znělo to tiše a monotónně a dívky se spíše než na slova soustředily na to, aby ve studené vodě zůstaly v klidu, jako by to předepisoval nepsaný, mně neznámý rituál. Byly krásné asi jako všechny venkovské dívky kolem dvaceti, ale já je neviděl pro tu, která k nim hovořila. Ta byla nejkrásnější a z téhle skupinky taky nejstatnější. Když mluvila, nadzvedala se jí ňadra. Břicho měla rovné, dole mírně vyklenu-té, pas ne zrovna úzký, zato boky široké. Její stehna se rozkračovala ve vodě jako pylony orientálního chrámu. Její světlý klín se v hladině tmavě odrážel a byl podivně hladký, porostlý chloupky, které se nekrotí. Na krku měla zavěšen úzký kožený řemínek a na něm křížek, který se

ztrácel ve stínu mezi prsy. Jen chvílemi se odtamtud zalesklo uvízlé zlato.

Zeleným a modrým okem hleděla přímo na mne. Právě v těch očích, nikoli v dívčině nahotě, jsem postřehl stín provinilosti. Nádherným zlatým ovocem, jež dobývala její ústa, bylo vzácné granátové jablko. Katynka je neoloupala, odtrhávala slupku bílými zuby a plivala ji kolem sebe do vody. Obnažená rudá dužnina byla plná průsvitných jadérek nalitých k prasknutí. Při každém zahryznutí z nich stříkala dívce na prsa lepkavá šťáva a spolu s chuchvalci vyplivnuté dužniny a jader odtud v kapkách padala do rybníka. Voda kolem ponořených stehů byla červená.

Ostatní to už nevydržely a začaly žadonit o kousek té dobroty. Katynka zvedla plod nad hlavu a držela ho tam jako jabloň, jež nese nejlepší ovoce na nejvyšších větvích. Dívky se jí pověsily na paže, a včerejší královna jí dokonce objala nohama trup a chtěla po ní vyšplhat až k sladkému jablku, ale Katynka všechny prosebnice se smíchem setřásla a odhodila granátové jablko daleko za sebe. Dívky se za ním vrhly s mocným šploucháním a hlasitým křikem, ale voda prudkost jejich paží a nohou zpomalila, dělaly chybu, že si pro ovoce chtěly doběhnout. Katynka jim klidně dala náskok, pak se ponořila a proplula kolem nich hbitě jako vydra. Jako první dosáhla místa, kde se granátové jablko potopilo, vynořila se a s prohnáním úsměvem se otočila k ostatním ve vodě i ke mně v křoví, ještě jednou se zazubila a pak sebou mrskla jako delfín, udělala kotrmelec, a než zmizela pod hladinou, zablýskla se nad vodou její zadnice.

A to už nebylo žádné rituální koupání, ale očividná provokace. Za pohoršeného dívčího křiku jsem se vytratil a spílal si, že jsem se nechal nachytat. Ale snad jsem si to i zasloužil, možná mi naznačovala, že nechám-li se ovládat citem, může toho někdo zneužít. Pokud tomu tak bylo, viděla do mě líp než já do ní a rozeznala má slabá místa. Pochopil jsem, že začít si s touto ženou je jako zahrávat si s ohněm – buď z toho bude užitek, anebo katastrofa. Že si Katynka naopak nebezpečně zahrává s vodou, to jsem v tu chvíli netušil ani já, slepá voda sama.

Musím se nyní vrátit k opovážlivci jménem Franci, svému starému sluho-
vi, jehož kosti a klouby jsem často šetřil, a místo abych ho hnal na
kozlík, raději jsem si do vesnice zajel na koni či zašel po svých. Měl
jsem ho za staříka nad hrobem, a on se v týdnech předcházejících za-
čátku astronomického léta proměnil v činorodého muže v nejlepších
letech. Měl u mne dobrou službu a já už nějaký čas před letnicemi oče-
kával jeho prosbu, abych ho vyvázal a nechal ho v chalupě pod skálou
dožít jako na vejminku. Byl bych mu vyhověl, ale on na mě udeřil s ně-
čím jiným. Byl jsem ještě v posteli, když vstoupil se zvláštním světlý-
kem v očích. Zvedl ruku a vysypal na stůl všechny své zlatáky, schová-
vané, jak jsem věděl, v tajné kapse pod koženým bederním pásem, kte-
rý nesvlékal ani v lázni.

„Dá-li Pámbu,“ řekl toho jitra, „semeleme ještě letošní zrno.“ A vylíčil
mi plán na opravu mlýnice, kterou hodlá zaplatit ze svých peněz. Ode
mě potřeboval jen souhlas a věděl, že mu ho dám – klapání mlýna vne-
se do mého pochmurného domova život, a i kdyby si zdejší lidé nadále
nechávali mlít ve velkém mlýně na Robečském potoce, bude se u nás
aspoň točit kolo. Aťsi třeba naprázdno – to mu prý vadit nebude.

Už před časem se o obnově kola zmínil šafář, a teď mi došlo, že ho do
toho vemluvil právě Franci. Souhlasil jsem i tentokrát, s těmito podmín-
kami: že do podniku půjdeme každý s polovičním vkladem a napůl se
budeme dělit o zisk; a hlavně budeme mlít levně, levněji než všichni
ostatní mlynáři v kraji. Aniž by si byl s to uvědomit, jak mu vycházím
vstříc, neboť oproti němu dávám navíc k dispozici svůj dům a pozemek,
plácl si se mnou a okamžitě začal jednat.

Dovolil jsem mu odvolat polovinu dělníků zpevňujících hráze a za-
městnat je ve Věži, navíc najal ve Vsi tesaře, kováře a jejich tovaryše,
pořídil je levně, protože na panském dřívě pracovali zadarmo. Také od-
chytil vandrovní sekerníky z Lipé, otce s dvěma syny a dvěma synovci,
než se stačili dostat k hranicím. Ti byli zahraničně drazí. Na pile pod No-
vým zámkem nakoupil pět fůr nového dřeva rozličné tvrdosti a nechal je
složit vedle starého za Věží, v nejbližších dnech z něho měla vzniknout
celá nová mlýnice s mlecí podlahou a dvoupatrovým trámovým lešením,

držícím jednoduchý převodový systém. Žasl jsem, jakými výrazy se můj sluha ohání, jeho povislá psí morda byla najednou plná výrazů jako stojáky, kladnice a ježci, malé a velké převody, čepy a hevery a hlavně střevíce, kterými se, jak jsem pochopil, měří mlýnské kolo. Složitá mechanika mu byla jasná, a dokonce mi ji dokázal roztřesenou rukou nakreslit, lišácky se tázaje, zda by do tak malého prostoru, jako je naše mlýnice, nebyl přece jen lepší vystrák, ovšem on ho nedoporučuje, protože veliké vodní kolo by nám utrhlo osu, kterou jako jedinou nebudeme měnit, nechceme-li probourat zed'. Často jsem nevěděl, o čem mluví, on však působil zcela sebejistě, a tak jsem mu po poradě se sekerníky a šafářem všecko odkýval. Řemeslníci se utábořili za válem obkružujícím Věž a zbudovali si u lesa přístřešek, improvizovanou dílnu, kde začali otesávat trámy a napouštět dřevo. Ženy jim tam nosily ve džbánkách pivo, oni na ně hvízdali a posměšně zpívali ztenčenými hlasy:

*Můj milý, nech mě,
byla jsem v mlejně.
Dva dny a dvě noci
mlela jsem pšenici,
spát se mi chce.
Honzíčku milý,
nech mě chvíli.
Až budu vyspalá,
pak budu veselá,
polaskám tě.*

Staré mlýnské kolo vytáhli pomocí kladky z příkopu. Bylo jasné, že ho nelze opravit. Rozbili ho palicemi. Tuhle podívanou si Franci ušetřil a se zacpanýma ušima, aby neslyšel sténání dřeva, vyměřoval se starým sekerníkem rozteče hřebenačů, celníků, bubnů, pastorků, lopatek a os. Potom mohla být do čerstvě prokopaného a o několik loktů sníženého náhonu vpuštěna rybniční voda, příkop se naplnil a voda kroužila kolem Věže, jako by to opět byla vodní tvrz.

Nové kolo na spodní vodu mělo být o něco menší než původní, proud se měl opírat do čtyřiapadesáti přesně vyměřených a propočítaných lopatek a sekerníci je začali stavět až jako poslední, poté co měli hotovou mlýnici a všechna menší kola převodová. Gigantická hřídel zůstala na svém místě – jen nosníky byly vyměněny –, kovář ji zpevnil železnými svorami a ukoval hákový čep, který namlátil na loket hluboko do nově seříznutého konce letitého kmene. Osa byla kratší a pro nové kolo bylo třeba příkop rozšířit a svisle obednit břehy. Pracovalo se od pondělka do soboty, od rozbřesku do setmění, v lesní dílně často i pozdě do noci. Nové kolo, jež Franci s hrdostí v hlase nazýval dvoukružním hřebenáčem, nám rostlo před očima. Bylo krásné, pro rozpěru věnců byly zvoleny široké fošny s okovaným středním otvorem, čtvercovým okénkem vyříznutým napříč čtyřmi paprsky kola; mělo těsně přiléhat na rovné ztesané plošky hřídele.

Ustrnul jsem nad hotovým dílem. Když je sekerníci zvedli a opřeli o dílnu, spatřil jsem kříž, jenž pevně spojoval kulatý obvod a zely v něm železné hřeby.

„Jako mapa světa, milostpane,“ prohodil starý sekerník a pomodlil se na kolenou před kolem otčenáš. Přidali se k němu jeho synové a synovci i všichni řemeslníci a jako poslední také Franci, kterému se podařilo náležitě ohnout kolena a žuchnout do trávy právě při posledním verši. Trval pak na tom, že po zavěšení kola musí mlýnu požehnat farář, což jsem nemohl neslíbit, ostatně Fidelius se teď tvářil jako přítel a několikrát se přišel přesvědčit, zda dílo zdárně pokračuje. Jenom Katynka za mnou přestala chodit. Jednou jsem ji přistihl za náhonem. Nehybně stála mezi lískami a rozšířenýma očima hleděla na mlýn jako na děsivou obludu, která se právě vynořila z bažin.

Ještě něco ze mne můj bývalý sluha vymámil: svolení, že může nechat žernovy vyломit na mých pozemcích, z bílého skaliska na úpatí hory Vlhošť. Zboží dodavatele z Úštěka prý nestojí za moc, nechat kameny přivést až z milštejského lomu by trvalo tři neděle, nehledě na to, že by stály nekřesťanské peníze. Při tomto dovětku jsem mávl rukou a blazeovaně mu pokynul, ať dělá, co uzná za vhodné.

Pověst o obnově Černého mlýna, jak se Věži s velikým kolem začalo opět říkat, se roznesla široko daleko. Ani jsem se nedivil, když z Lipé přijel kočárem nafintěný pan nadlesní a hned začal práci kritizovat: měl jsem se obrátit na něj – proč se mu vlastně vyhýbám? – jeho síly pracují rychleji, levněji a lépe, to kolo se docela jistě točit nebude, lopatky měly mít větší sklon. Nato mi vystavil účet za olše a osiky, jež moji dělníci porazili na hrázi mezi rybníky v domněnání, že jsou na mých pozemcích. To byl pravý důvod, proč přijel, a dokonce se ubytoval ve Vsi; jako by předpokládal, že budu s placením otálet. Tím jeho urážlivé chování neskončilo. Po týdenním pobytu řekl, že sice mám právo postavit svému sluhovi třeba dva mlýny, když na to mám, ale Franclovo provozovat řemeslo nesmí, protože nepatří k cechu. Ovšem budu-li na tom trvat, on ho do cechu dostane. Nebude nás to stát skoro nic, pouhou desetinu zisku z mletí a slib, že se baron de Caus stane pravidelnou ozdobou večeří s hudbou a tancem, které svobodný pán K. I. Kabelatsch pořádá každou první sobotu v měsíci pro honoraci z celého kraje. „Urození pánové si u mého otce nechávali opravovat sedla – a považte, ke mně se jezdí pobavit a najíst. Já totiž dovedu vydělat peníze, na rozdíl od nich. Téhle schopnosti si dnešní doba, doba páry, cení tucetkrát víc než nějakého šlechtického glejtu, nemyslíte, barone?“ Nestál mi za odpověď.

Nechal jsem osedlat koně a odjel do Lipé. Uběhly dva dny, než jsem sehnal aspoň sedm zástupců cechu a vyžádal si Franclovo přijetí: stálo mě to nepočítaně žejdlíků piva, čtyřicet zlatých do cechovní pokladničky a vylhanou historku o tom, jak Franclovův otec na smrtelné posteli zasvětil syna do tajů mlynářského řemesla.

Když jsem se vrátil do vesnice, přivítal mě Kolář s novinkou, že se stal zázrak, protože kolo už je zavěšeno a do svatého Jana se začne točit, ostatně na to všichni přijímají sázky a on si na mne a na toho povedeného sluhu také přisadil. Ani jsem se nemusel ptát, kdo sázel proti nám – byl to samozřejmě vrchní nadlesní, který si ve Staré Vsi počkal na to, jak ve městě pochodím. Teď mi vyšel z hostince vstříc a ještě si utíral ubrouskem mastnou hubu. Pozval mě na oběd. On mě! Ve své

drzosti neznal mezí. Nezdržoval jsem se s ním, vyhoupl se do sedla a popohnal koně k domovu.

Čekali jenom na mě. Jen se kůň vrátil na mýtinu a zastavil před příkopem zavláženým vodou z potoka, zaslechl jsem povel, pod rybníkem vytáhli hráze a v tu ránu se náhon naplnil, a dokonce přetekl – zlé znamení, jak jsem zaslechl z davu. Ale nádherné hřebenové kolo, vysoké téměř jako dva dospělí muži, se začalo hladce otáčet.

Zatím naprázdno. Budoucí běhoun a spodek, dva nové mlýnské kameny vylomené z Vlhoště, se na terase opíraly o balustrádu a čekaly na provrtání a okřesání.

Byla noc po oslavě, v dílně spali opilí řemeslníci a na lopatkách mého mlýnského kola se jako na orloji točil čas. A spolu s ním jakási tmavá kukla, co zvečera připlula náhonem a nyní se vozila nahoru a dolů, podivný zámoitek bez rukou, bez nohou, s cípatou hlavou, Odradek. Hodil jsem po něm lahvi od burgundského, roztříštila se o věnec kola a ten mrňous se v něm proháněl dál, mlčenlivý, vyčkávající, neviditelný, nic víc než špinavá skvrna na černém plédu noci. Vše bylo v pohybu, ryby v rybníce, zvířata v lese i spáči pod přístřeškem, kolo rachotilo a v polích mezi zlatými a stříbrnými klasy se pomilovalo na tucet mladých párů, poté co se v kostele pomodlili za to, aby úrodu nepotlouklo krupobití.

Odradkovo otravování jsem nevydržel, nepočkal jsem, až se přelud rozplyne, vždyť co nevidět mohl připlout ten druhý a začít se svými němými výčitkami. Tu příšernou němohru jsem nemínil sledovat; jednoduše jsem ji odmítl. Johan Salmon de Caus, dozvěděl bych se, se zhlédl v roli lidumila a čím dál tím víc zapomíná na to, kým se narodil, kým je a kým musí být do posledního dne svého života. Lidé ať jsou lidmi, on ať je jejich postrach, jejich varovný prst. Protože pokud jím nebude, stanou se postrachem oni a jejich prsty už nebudou varovat – budou jen trhat a brát, urvi co urvi.

Prchl jsem před Odradkem do stínu olší. Pod hrází byla neprostupná tma, již se protáhlo snadno zvíře, zvlášť kluzká ryba jí proplula a také

všichni tvorové bez špatného svědomí. Já to štěstí tentokrát neměl, voda se přede mnou uzavřela a odmítla mě vpustit. Musel jsem se vrátit na hráz, kde na mě bylo od všad vidět. Světla bylo jak o polednách, červenová noc předstírala den a mě uklidnilo, že nejsem sám, kdo vypadl z role. Obrovské kulaté hvězdy se rozpily po obloze a splynuly jedna s druhou, zanechavše mezi sebou jen titěrné černé čtverečky všehomíra. Rybník se třpytil jako oceán pod Jižním křížem a mrtvý strom ležící uprostřed se proměnil v korálový útes. Za ním na druhém břehu někdo stál. Zelený kabát s dlouhými šosy, zvednutým límcem a zlatými knoflíky, jezdecké kalhoty a holínky ke kolenům, rozepnutá žlutá vesta a rozhalená košile. Z bělostného límce však čouhala protáhlá hlava štiky s velkýma očima a hubou plnou špičatých zoubků.

Dal jsem se na útěk, ale obluda běžela po druhém břehu za mnou, skočil jsem do vody, ale dopadl na pevný letní led a rychle zas klouzal ke břehu, protože příšera si vzpomněla udělat totéž. Sáhl jsem si v běhu na čelo, na bradu, na nos, byl jsem to stále já, ten obličej patřil člověku. Ale rybník už se zužoval a kulaté rybí oko na druhé straně se zvětšovalo a bylo stále blíž. Už zmizely hráze, můstky, lávky i cestíčky rybářů mezi rákosím, vletěl jsem do stojaté zbahněné vody v nejzazším cípu, ale už to nebyl rybník nad Věží, nýbrž ten pod Smrtkou. Viděl jsem skálu přímo nad sebou a čekal na rybu s nohama a rukama a tělem navlečeným ve fraku, až na mě vybafne za nejbližší vrbou.

Ale nad rybníkem se dál tiše skláněla skála a z jejích obrysů ukradla tma vše příšerné. Zlatá, černými otvory proděravělá noc zůstala za mnou a spolu s ní přízrak. Stál jsem po kolena v bažině, která kvetla a svítila jako opečovávaný hrob, a pomalu jsem se poroučel dolů, pod divoké kosatce a blatouchy, pod tělíčka hmyzu tlející v mělké vodě. Poletovala tu světýlka, měl jsem je za svatojánské mušky a pak pochopil svůj omyl: byla sinavě bílá a blikotala ve tmě jako motýli s hořícími křídly. To už jsem zapadl po pás a zoufale hledal oporu pro ruce, abych se vzepřel slizkému tahu hlubiny. Na blízku byl jen orobinec, který se trhal v prstech, a dřevěná rybářská lávka, od plovoucích drnů rozeznatelná jen svou hranatostí. Natáhl jsem k ní paži a břichem se položil na

vodu, abych co nejvíc rozprostřel váhu, ale nohy jsem měl jak zalité olovem, něco mi stáhlo nejprve pravou, potom i levou botu a ovinulo mi nahé kotníky měkkými prsty. Tu jsem si vzpomněl na to, co se povídá o utonulých, které jejich bližní nenajdou a nevytáhnou na břeh. Umrlici zůstanou ve vodě, pod vymletým břehem, v zarostlých zátokách nebo v močálech, hnijí tam dny, týdny a roky a čekají na vysvobození. To může přijít od plavce, smrt se dá směnit za smrt a život za život. Byl jich teď pode mnou celý zástup, drali se mi po nohou, brali je do zčernalých prstů a stahovali je dolů, začal jsem kopat, abych je setřásl, a tím víc se potápěl, hrábl pod sebe rukou a nahnátl dlouhé, blátem spleené vlasy nějaké ženy a pod nimi tvrdou pevnou lebku; její ruce mi sevřely boky a nehty jako háky se mi zaryly pod žebra.

A našly tam žábry. Sevření povolilo, příšery ode mě odpadly, strach z vodní bestie v nich doted' přetrval. Bahno hned zřídlo, mohl jsem už hýbat nohama a plesknout sebou o kousek dál, na dosah rybářské lávky. Sevřel jsem jeden dřevěný sloupek, byl opracován lidskou rukou, jež se mi skrze něj nabízela. Vyšplhal jsem na prkno, leželo vodorovně nad močálem a nehnulo se; jestliže byl celý vesmír v pohybu, potom se otáčel kolem tohoto bodu.

Tma přešla v šero, ale noc ještě nekončila. Pamětliv výstrah, jichž se mi dostalo, počkal jsem v zatáčce císařské silnice na toho, kdo první bude vážit cestu ránem. Do bosých nohou mě studila rosa, srážela se a stoupala vzhůru v mlhavých mračnech. Vidět bylo sotva na dva kroky.

Ani teď jsem nedodržel, co jsem si předsevzal. Pomalu se rozednilo, země vsála mlhu a přitáhly vysoké mraky, z kterých nezaprší. Na cestě se nikdo neobjevil až do půl šesté. Pak prošly kolem dvě ženy, neznal jsem je, byly odněkud ze samot. Stará i mladá nesla v koši hříby, asi do města na trh. Nic by mě nemohlo přimět, abych jim ublížil, ani Odradek ne. Seděl jsem na spodní větvi křivého doubku, třel si nohou o nohu a klepal se zimou, jist si alespoň tím, že můj pronásledovatel zůstal někde daleko a že do toho vlhkého, střízlivě podmračeného rána nepatří.

Opačným směrem než ty dvě ženy šel vejminkář, kterého jsem si všiml ve Vsi, bezzubý stařeček s ohnutými zády a širokou, do očí naraženou čepicí, jaká se hodila do mrazu. Tlačil před sebou prázdný trakař, nejspíš aby si v lese nakradl dřevo, anebo ve vší nevinnosti jel pro něco zeti, možná pro pytel krup, možná pro nové šindele, které by v rukou neunesl. Děda páchl močí a já na stromě ani nedutal, aby se nezastavil a nedal se se mnou do řeči, nabízejí šnupeček.

Sotva se odšoural k zákřutu cesty, zaklapala v lese kopyta a zahrčela kola. Ještě než se kočár objevil, věděl jsem, kdo to je. Natáhl jsem ruku po dubovém výhonku – ve chvílích nouze může být stejně mocnou zbraní jako vrbový prut.

Svou oběť jsem si vybral, nemohla být svěřena nikomu než mně. Jako bandita jsem si uvázal přes tvář kapesník, pro případ, že by mi utekla. Vzkročil jsem na cestu přímo před kočár. Proutkem jsem švihl bližšího z koní a ten se vzepjal, po něm i druhý, uskočil jsem právě včas. Rozjetý kočár přerval řemení, ještě kus jel sám a zapíchl se ojí do silnice, kočí sletěl z kozlíku, až to na šterku křuplo. Vaz si však nezlomil, protože zasténal, když jsem ho překročil a došel si pro jeho pána. Střecha kočáru byla vyboulená a prasklá, musel jsem se zachechtat při pomýšlení na napudrovanou hlavu pana nadlesního.

Pasažér se tím smíchem vyděsil a asi zapomněl i na bolest. Myslel si, že ho přepadli lupiči, vlastně tomu tak bylo. Sklo v okénku s klapnutím spadlo a začernalo se v něm ústí hlavně. Bambitka spustila s ohlušujícím prásknutím a kulka prolétla vysoko nad mou hlavou. Rána se mnou však provedla něco podivuhodného: rozdvojila mě, aniž bych byl zasažen. Zatímco baron se krčil za zadní nápravou a držel se za uši, neboť mu někde v komoře lebeční třískla do tisíce tympánů bolest, hastrman klidně přistoupil k oknu, strčil do něj pařát, vytáhl za ostří úzkou napraženou dýku, odhodil ji, sáhl si pro objemné tělo vrchního nadlesního a protáhl ho otvorem. Dveře kočáru praskly a Kabelatsch řval jako tur. Opět jsem byl sám sebou. Ten muž mi ležel u nohou, bez parádního kabátu a bez drzostí, hlavu pod napudrovanými vlasy zkrvavenou. Nohy měl zamotané v teplé přikrývce a zběsile se je snažil vyprostit, byla

překroucená a zachycená v kočáru, marně sebou mrskal ze strany na stranu. Slyšel jsem sliby i výhrůžky, pověsí mě prý na hák. Vzal jsem ho pod bradou tak jako rybář, když popadne úlovek, zaryl mu drápy pod kůži a do cukajícího jazyka. Pak bolestí omdlel. Odtáhl jsem ho ke Koňskému rybníku, do zátoky s mělkou vodou, kde písek přechází v bažinu a v noci se objevují sinavá světla. Snadno jsem našel lávku, která mne prve zachránila, a dopravil ten nehybný žok na samý konec prkna. Polibek na rozloučenou a potom si rychle utřít pusy, brr, obrátit oběť na břicho, ještě se třese, ale dušička už je na cestě, černější než krkavčí pírkó. Překročil jsem tělo a postavil se za něj, zvedl mu nohy a šoupl bezvládný trup dopředu. Přepadl přes konec lávky a ponořil se, potom jsem nohy v hedvábných punčochách narovnal a prudce zatlačil na podrážky, jako bych tím nadutcem chtěl rybník zašpuntovat.

Nejsem tak otrlý, aby mnou ten pohled neotrásl. Nad Vlhoští se kupily mraky, slunce se někde omeškalo, na cimbuří ronovské zříceniny se něco blyštělo. Z nehybné hladiny Koňského rybníka, z místa krytého rákosím a orobincem, kde z křovin pevného břehu vybíhá stará dřevěná lávka a končí nad bažinou, trčelo lidské tělo, v posledním odlesku bývalé marnivosti předvádějící sametové modré kalhoty ke kolům, bílé punčochy obepínající lýtky, střevíce z černého safiánu s velikými tuhými mašlemi. Zbytek těla byl pod hladinou, vězel v něčem měkkém, pevném však až dost. Neznatelně se chvěl, jako by s ním tam dole někdo něco prováděl. Kolem trupu stoupaly bubliny a pukaly na hladině, každá v sobě nesla podivné smolné světýlko. Pak se začal pan nadlesní poroučet a pomalu zajížděl do rašeliny jako loď, co klesá přídíl napřed. Zvedl jsem ruku k ústům – vraky trčící z vln mi nikdy nepřestanou nahánět hrůzu. Utekl jsem po lávce na břeh a tam se otočil. Z vody už koukaly jen vodnatelné kotníky a chodidla v bílých punčochách. Skvostné střevíce jsem měl v ruce a upaloval s nimi domů. Pro ty dole, kteří si teď Kabelatsche rozeberou, by jich bylo škoda.

Cesta nahoru netrvala ani dvě hodiny. Jakmile jsem byl u studánky, pleskl jsem sebou do kamenného žlabu, až se voda rozstříkla do mechu a do trávy. Seděl jsem tam jako v železné vaně, svlékl si ve vodě šaty

a pořádně je vymáchal. Myslel jsem na to, co z nich smývám. Prosil jsem bůžky o odpuštění. Poté jsem zaklonil hlavu, opřel se o opracovaný kámen a v chladivé lázni si po té šílené noci a přízračném ránu odpočal. Ve Staré Vsi odbíjeli jedenáctou.

Do plotového sloupu nad žlabem bylo vyryto srdce. K a J, četl jsem v něm na jaře. K a nic stálo tam teď, namísto J jen uštípnutý kámen. Někdo sem vystoupil s kladivem a dlátem a oddělil mrtvé od živých.

Vylezl jsem ze žlabu a až nyní si všiml, jak je tráva kolem studánky zdupaná. Čerstvě vyšlapaná stezka vedla vzhůru, kde se zatáčela mezi buky. Když jsem se ohlédl, mé vlastní šlépěje už nebylo skoro vidět, zatímco z druhé strany, směrem od Vsi, muselo toho rána rozhrnovat trávu aspoň šest párů nohou. Znovu jsem vzhlédl k úběžníku cest a tichými kroky se vydal k vrcholu.

Mezi kmeny se něco zablesklo – vzpomněl jsem na bludičky, spatřené v noci nad močálem. Nyní byl den a bílé plamínky v zeleni nebyly strašné, naopak. Měla je na svědomí jediná vlající říza, zatímco jiná roucha se poklidně řasila opodál.

Přikradl jsem se co možná nejbliž, aby mě dívky nespatřily. Poznal jsem je, všechny byly ze Vsi a náležely ke Kateřinině družině. Tři stály pod tlustým a tři pod štíhlým vrcholem obřího vejce a rozhoupávaly je, až se borovice rostoucí z viklanu klátily ze strany na stranu, dole jen nepatrně, zato nahoře jako by jejich korunami lomcoval víchr. Okolní les stál tichý a nehybný, pouhá divadelní kulisa.

Kateřina se kamene nedotýkala. Bosa tančila po trávě požaté v nevelkém kruhu kolem viklanu, levou ruku zaťatou v pěst, v pravé svůj kostěný srp. Její tanec byl vážný a slavnostní, tou zbraní snad příbuzný starověkým bojovým tancům. Vypadala jako Athéna, nebo aspoň jako herečka, která ji představuje, pohybovala se s grácií a samozřejmostí, nevypočitatelné pošvihávání srpem pak v sobě mělo něco varovného – náznak možného šílenství. Jistě by litoval ten, kdo by se jí připlétl do cesty. Nepoznával jsem ji. Měla zavřené oči, na tváři žádnou masku, nic, jen své city. Byla tu bolest, lítost, žal. Jako by tančila naposled.

Pařížské léto sedmnáct set devadesát dva, tohle se mi vybavilo při pohledu na její zvláštní počínání. Jako tajný vyslanec Fridricha Viléma jsem uvízl ve městě, kde to vřelo jedním povstáním za druhým a zuřivá lůza si podávala prapor revoluce s nespokojenými příslušníky měšťanského stavu. Pozoroval jsem ze svého balkonu proudy lidí valící se ulicí a snažící se vlámat do zabeđených paláců, než je smete nápor těch, kteří se ženou za nimi. Na základě ustanovení vládního výboru byla zrovna přiznána občanská práva choromyslným. Samaritánští bratři, kteří se starali o blázny, byli vyhnáni z města a jejich svěřenci vypuštěni do ulic.

V té naší řádila toho dne skupinka dvou tuctů otrhanců, kteří se buď hlasitě smáli, anebo nešťastně naříkali, ale pořád se drželi jeden druhého za šosy jako ztracené děti. Vcelku nebyli nebezpeční, až na vyzáblou stařenu, která je vedla. Neměla oči, jen dvě slepé jamky, na rtech pak rozmarný úsměv. Rozháněla se šavlí, kterou sebrala kdovíkde, předvádějíc s tou vznešenou zbraní pajdavý taneček. Zařičela radostí pokaždé, když se jí podařilo někoho v davu přetáhnout, ať to byl lůzou vysvobozený blázen, anebo vyhladovělý příštipkář, který si šel vyřídit účty s vrchností. Mladíkovi v oděvu venkovana rozsekla ústa, rozcuchané holce v pánských nohavicích málem utála ruku. Doprovázel ji hrbatec, který jásal nad každým úspěšným zásahem výskoky do vzduchu jako cvičená opice. I na něj však došlo, čepel se mu zaryla do šíje jako gilotina a on se skácel babě pod nohy. Ta přes něj upadla a vzápětí byla ušlapána.

Ted' se tu mezi stromy proplétala s naostřeným srpem Katynka, taky jako slepá, propínala nohy, hroutila se v bocích a pažemi rozrážela vzduch, jako by jí smýkaly vzbouřené vlny. Srp zatím sekal, kosil, požínal. Pochopil jsem. Hora se třásla a kámen se houpal, úroda v údolí byla téměř zralá: zvlněné žluté moře, kterým ted' Katyncina mysl proplouvala jako průzkumný člun.

Ještě dvě drobné události toho dne mě znepokojily a obě, jak se dohaduji, souvisely s tancem u vlhošťského viklanu. Dole jsem potkal Fidelia, uhá-

něl hlava nehlava, jako by chtěl horu co nejrychleji oběhnout. Sutanu měl do půl těla svlečenou a utaženou v pase, na nahé hrudi, ramenou a pažích se leskly svaly a z černých vlasů stékal pot. Sukně si držel vyhrnuté. Jeho silné šlachovité nohy vůbec nepatřily knězi, spíš pouťovému zápasníkovi. Lekl se mě, a jen se zastavil, rychle se pokřičoval. Zůstal jsem ohromeně stát. Že by staroveské šílenství postihlo i jeho? Nebylo to poprvé, co jsem ho viděl, jak bez cíle utíká lesem. Ale setkání se mnou ho očividně zaskočilo, natolik byl při smyslech. Styděl se, potřeboval své nedůstojné chování ospravedlnit.

„Vyhání to nemoc z těla, barone. A někdy i tělesnou moc.“ Usmál se, nejspíš v domnění, že se mnou může hovořit jako muž s mužem.

„Když je jí moc,“ zazubil jsem se povzbudivě.

„Nedělám to před farníky, ale občas mě při tom někdo zahlédne, všem očím se nemůžu schovat. Nakonec to není žádný hřích. Tohle ne.“ Mezi slovy se snažil popadnout dech. „Náš Pán mě obdařil silou, kterou nesmím používat jako ostatní muži. Chci-li se zbavit nejpapných myšlenek, zkouším modlitby a běhání po lesích.“ Nečekal na odpověď a odkráčel. Díval jsem se za ním, dal se do klusu a do ostrého běhu přes kořeny na pěšině.

Došel jsem domů s žaludkem sevřeným hladu a ihned usedl k prostřenému stolu, hospodyně mi připravila marinovaný jazyk s nakládanými houbami a černým chlebem. Jedl jsem na terase a zasytil se rychle, pohled na Vlhošť mi nedopřál klidu, takže jsem i zbytek pokrmu naházel rybám. Nato jsem vystoupil na Věž, vzal si k ruce dalekohled a z kulatého okénka pod střechou dlouho hleděl na kulatou horu. Těsně pod nehybným vrcholkem jsem zahlédl podivné zvichřené komíhání, jako by tam skřeti trásli několika stromy najednou.

Po zmizení nadlesního z Lipé se vedlo vyšetřování a slušelo se, abych mu byl aspoň občas přítomen. Rychtář ani policejní úředník z města, jehož doprovázel hromotlucky biřic, nenašli ke zraněnému kočímu žádného dalšího svědka a chystali se uzavřít případ jako nevyřešený. Ani revírník Škvor k tomu nedokázal mnoho říci a kroutil hlavou hlavně nad nálezem

pohozené bambitky a dýky – jeho ohaři je očichali a pak, světe div se, začali štěkat na pana barona a jeho nové boty. Však za to dostali co proto. Škvor tvrdil, že kdyby se mu v lese usadil loupežník, on sám by o tom věděl jako první a počkal si na něj. Pak se ukázalo, že Kabelatsch po sobě zanechal tisícové dluhy u lichvářů v Dubé a v Hradišti. Ctihodná vyšetřovací komise, v níž jsem seděl i já, došla k závěru, že nadlesní utekl, aby neskončil na pranýři nebo v šatlavě, navíc zaonačil své zběhnutí jako přepadení. Policejní úředník toto vysvětlení přijal, tvářil se však pochybovačně.

Po Vsi se nemluvílo o ničem jiném než o tom, že jsou tu drábové z města. Pater Fidelius neměl k celé záležitosti co říct a pomodlil se za Kabelatsche a odpuštění jeho hříchů, ale Voves nás v hospodě překvapil poznámkou, že v tak čarovném kraji jako tento se ani nemohou nedít divné věci a on osobně má pocit, že nadlesní je mrtvý a že ho zabilo něco nepředstavitelného. Trochu se mi při tom zpotily dlaně. Po mně znervózněl i farář, to když se policejní úředník zeptal, zda se ve Vsi či v okolí vyskytly případy posedlosti d'áblem – posedlý člověk mohl nadlesního unést a někde ho mučit. Stejně jako na Kolářovi i na Fideliovi bylo vidět, že s celou záležitostí nechce nic mít a policajtova všetečnost mu vadí. A učitel, jako by necítil náhlé dusno, žvanil dál: ve vesnici se konají pohanské obřady a pěstuje se dionýský kult, chasa je zkažená, za což je možno poděkovat předchozímu učiteli, který byl příliš mírný, on však musí bohužel říci, že k lumpárnám a nekřesťanskému uctívání model navádí mladé lidi, a dokonce i děti tady dcera našeho pana rychtáře. Ohromeně jsme na něj hleděli a nevěřili vlastním uším – vždyť to byl on, kdo si tak liboval v lidových zvycích a rád se jich účastnil, ochotný udělat ze sebe šaška, jen aby byl na chvíli nablízku Katynce. Teď ze sebe dělal svatouška, asi proto, aby si ho úřady nezačaly spojovat s volnomyšlenkářstvím. Další vysvětlení znělo: odvěta za drsné žertování při oslavě letnic. Najednou z nás byli spojenci, z Fidelia, Koláře a ze mne – popřeli jsme, že bychom o takových praktikách něco slyšeli. Načež jsem dodal směrem k Vovsovi:

„Jako učitel nesmíte opomíjet povahu zdejších lidí, která je chvíli vznětlivá jako oheň, potom zas mírná jako voda v potoce. Ještě to s nimi neumíte.“ Chvíli na mě civěl, než mu došlo, že jsem zdůraznil dvě slova, která když se spojí, tvoří v němčině jméno Feuerbach, pak už držel pu-su a po odjezdu úředníka s drábem odtáhl jako spráskaný pes. Zapili jsme nepříjemnost rosolkou a rozloučili se. Venku mě Fidelius pozval k sobě. Neměl jsem vůbec chuť jít, ale naléhavý výraz jeho tváře mě přiměl kývnout na souhlas.

Cestou jsme nepronесли jediné slovo, střed vesnice byl stále ochromený přítomností drába a jako by ani nedýchal. Lidé se jen dohadovali, proč tu byl; leckdo neměl čisté svědomí. Nad špičatými střechami se ještě modralo nebe, nohama jsme se už brodili v soumraku a za okny se opatrně rozsvěcely lampy. Za hranicí bývalého opevnění zástavba zříd-la, parcely se rozšířily a chalupy dostaly bukolitější ráz. Tady se dý-chalo volněji. Ubohá fara už byla na dohled, nad její zahradou se třpyti-la první večerní hvězda.

Fidelius mi otevřel. V temné síni mne vzal za rameno a lehce mě po-strčil do malého výklenku pod schody vedoucími na půdu. Byla zde oproti venku úplná tma, ale namísto očekávaných sklenic se zavařeni-nou jsem nahmatal železnou kliku a jemné lištové zdobení bytelných dvířek. Nebyla zamčená, smekl jsem tedy klobouk a vstoupil. Vlasy jsem se otřel o nízké kamenné nadpraží.

Místnost byla velmi malá a tmavá, ale světla tu bylo víc než v síni; vpouštěla je úzká slídková okénka. Rozhlédl jsem se po té komoře, dříve se tu patrně skladovaly školní lavice a vycpaná zvířata. A ještě dřív, za hospodáře, jehož už nikdo nepamatoval, tu mohla být spíž nebo másel-nice. Bylo tu překvapivě sucho. Fidelius toho využil ve svůj prospěch; v šeru jsem viděl police a na nich tlusté i tenké svazky, spolu s dřevě-nými deskami uchovávajícími nesvázaná lejstra. Když jsem si jedno dal až před oči a zašilhal na písmena, došlo mi, kam jsem byl zaveden: do matriky, jež knězi sloužila jako druhá, soukromější knihovna a pracov-na. Na kožených hřbetech v policích jsem zahlédl několik slavných jmen tlustě vyvedených ve zlatě: Ovidius, Vergilius a Homér. A kousek

pod nimi, k mému velkému překvapení, leželo nesvázané, ručně opsané pojednání od Vesalia.

Farář zavřel dveře a rozsvítil lampu. I zde byla nad regálem s knihami vyřezávaná lebka a pod ní rozvinutý svitek, stejně jako ve světnici. Nápis zněl: *Spinam timet quicunque, non carpet rosam*. Kdo se bojí trnů, neutrhne růži. Rozhlédl jsem se. Nyní jsem spatřil malý vyřezávaný psací stůl s palcovou ohrádkou, aby brky, papíry a kalamáře nepadaly na zem, a také důmyslnou židli vyrobenou z trojnožky, do níž byl zapuštěn dřevěný šnek a na něm otáčecí sedátko s opěradlem; ty původně patřily k jinému kusu nábytku. Jistě Fideliova práce.

Farář mi tu kuriózní židli nabídl a začal se probírat papíry ležícími na stole. Byl rozčilený a netrpělivý, evidentně něco hledal, čímž se stalo, že převrhl kalamář a vylil inkoust, který v malé místnosti hned kysele začpěl. Očekával jsem šťavnatou kletbu, ta nepřišla. Fidelius mlčel a se zarážející samozřejmostí utřel inkoust cípem sutany, jako by to byla zástěra řemeslníka. Konečně našel, co hledal, byly to čtyři zažloutlé listy kvartového formátu. Zvedl lampu a usadil se s nimi na šatní truhlu stojící u hrubé omítnuté, dávno nebílené zdi.

Fidelius mě do kroniky nahlédnout nenechal, přestože jsem na to jako vrchnost měl plné právo. Spokojil jsem se s tím, co mi přečte. Zápis, který vybral, byl starý osm let a po stranách doplněný datovanými poznámkami mnohem mladšími. Zmiňoval Katynku. Starý kněz zde psal o dětech, na něž dohlížel, které učil, biřmoval a připravoval na život dobrých křesťanů. Vzpomínal i na léta působení v semináři a učitelování v šlechtických rodinách. Několikrát dal ve svých zápisech průchod citům, právě v souvislosti s Kateřinou. Tak pronikavý a mimořádný duch, jak psal, nesídlil v žádném chlapci z těch, s nimiž se kdy setkal, dívka však nebude mít příležitost jej řádně využít. Farář měl navíc pochyby o její způsobilosti chodit ke svatému přijímání, neboť děvče mělo vrtkavou povahu a jevilo sklony k podivným názorům a mělo nebezpečné nápady; jednou za vesnicí přistihl dívky, jak si hrají na ukřižování. Katynka byla nahý Kristus s čelem podrápaným ostny trnkového věnečku a dlaněmi rozpíchanými ševcovským šídlem. Ostat-

ní nad ní upřímně plakaly, i ona nad sebou. Farář sám ji z kříže sundal, odvraceje zrak od těla, na němž již bylo znát počínající dospívání. Dostala přísné napomenutí od něj i od otce a k tomu měsíc domácího vězení, nesměla se stýkat s nikým kromě nich dvou a i učení se odbývalo na rychtě. A když ji konečně pustili, schovala se v lese a domů přišla až následující ráno, s horečkou. V té chvíli si na staré faře hospodyně postěžovala, že někdo v noci ukradl z kotce nejtlustšího králíka. Kněz šel na jistotu. Stihl to. Poblíž mýtiny, kde se dívky scházely k hrám, našel liščí noru a před ní zvíře vyděšené pachem dravce. Nora měla podobu rozevřeného chřtánu, někdo ji tak upravil: nad otvorem byly umístěny dvě jedlové šišky pro oči, kulatá tvář pak byla vyznačena klacíky a větvičkami. Dva jasně žluté paprsky z pampeliškových květů vybíhaly ke zvířeti, jež bylo spoutané na plochem kameni; objímaly je jako chapadla. Králík pištěl strachy. Kněz o tom nikomu neřekl, ani Kolářovi, jenom Katynce naznačil, že může přijít ke zpovědi, až se uzdraví. Nepřišla. Nepustil ji pak k biřmování. Přestala chodit do kostela a nikdo s ní nic nesvedl, jak rostla do krásy, její pověst ve Vsi dostávala čím dál tím víc trhlín. Když bylo dívce osmnáct, přišla za knězem a vyznala se z hříchů. Sám ji pak biřmoval a v zápiscích dal průchod naději, že pokud ji dříve sužoval neznámý démon, teď už ji nadobro opustil.

Fidelius dočetl a zvedl ke mně zarudlé oči.

„Nelámejte nad Kateřinou hůl,“ řekl jsem, stále ještě trochu zaražený letitým zápisem.

Dotčeně poznamenal, že tak nikdy nečinil nad žádným z farníků. A dodal, že je přece správné vytáhnout nejprve břevno z oka svého. Ale když to říkal, maličko uhnul pohledem.

„Ona ale není obyčejná ovečka z vašeho stáda,“ pokračoval jsem, „sám jste si to právě přečetl a cítí to i ti, kteří o popsané epizodě nic nevědí. Je to mimořádná bytost plná protikladů, ale čisté zlo byste v ní myslím nenašel.“

„To v žádném smrtelníkovi,“ přikývl Fidelius, „stejně jako čisté dobro. Učitel má spoustu špatných vlastností, ale občas říká pravdu, třeba

dnes, když mluvil o našem kraji, o jeho čarovnosti a o tom, co dělá s lidmi.“

„Chcete říct, že kdyby Katynka nežila tady, pod Vlhoští, mezi Holanskými rybníky, byla by někdo úplně jiný. Souhlasím. Jsem tu sotva půl roku, ale už na sobě pozoruji jisté změny.“

„K horšímu, nebo k lepšímu?“ Tmavé oči mu hořely očekáváním.

„Ani k jednomu; a vlastně k obojímu. Přiblížil jsem se lidem jako nikdy dřív, začali mě zajímat, začal jsem se jim více podobat. Hm – je hloupé to takhle říkat.“

„Není!“ vykřikl Fidelius. „Cítím to jako vy. Začínám se protivit Písmu a Božímu řádu, zoufám si pro to, a přece vím, že se s ním o to těsněji sžívám. Jsou to muka – ale není právě tohle pravý život?“

„Je,“ řekl jsem a vstal, sahaje po klice. Ale zastavil mě.

„Počkejte. Vy jste silný a tvrdošíjný, ale to já jsem taky. Měl bych k vám tucty otázek, ale nevyslovím je. Vy naopak máte spousty podezření o mé osobě, ale taktně mlčíte, protože jste přesvědčen, že svůj úřad přese všechno vykonávám dobře.“

„Skutečně to tak nějak bude,“ hlesl jsem. „Ale co ode mne ještě chcete? Už půjdu.“

„Chci, abyste Katynku odvedl, barone. Jí to tu nesvědčí.“

Zůstal jsem na něj zírat a opět si sedl.

„Mám si ji vzít? Odvézt do Prahy? Nebo do Vídně?“

„Nevěříte, že vás žádám o takovou věc? A přece na vás apeluji: odvezte ji. Ať už jako svou ženu, nebo milenku. Učitel vás za to bude proklínat, i já vás budu nenávidět. Zároveň však budu vědět, že jste učinil správně. Je přesvědčená, že jí, a vlastně nám všem, hrozí nebezpečí, jež s sebou nese nová doba. Jaké? To neví. Strašné. Nenechte se mýlit tím, že v posledních dnech seká latinu. To jí není podobné. Ona něco tuší. A chystá si obranu. Vemte ji pod svou ochranu a jed'te s ní třeba ke všem čertům. Ano, klidně to takhle řeknu: ke všem čertům! Bude to pořád lepší, než kdyby zůstala tady.“

Zavrtěl jsem hlavou. „Váš názor nesdílím, asi si nerozumíme. Já nikam odjíždět nebudu. Přišel jsem, abych zůstal. Mluvili jsme o našem kraji. Nemůžu ho opustit.“

„Myslel jsem, že ji milujete.“

O tom jsem se s ním nehodlal bavit a zvedl jsem se k odchodu. „Studentý jako ryba,“ povzdechl si Fidelius tak, abych to slyšel, ale mé kroky to nezastavilo. V síni jsem si však spletl směr a namísto do ulice vyšel na dvorek. Nad hospodářskými budovami svítily hvězdy, byla světlá letní noc a ze zahrady bylo slyšet cvrčky. Chvíli mi trvalo, než jsem se zorientoval. Už jsem se chtěl vrátit do domu a projít jím na ulici, ale tu mi oko zavadilo o okénko dílny, zacloněné šlahouny popínavé růže. Za rudými květy, za jednou ze skleněných tabulek se bělala lidská tvář. Hleděla na mě, možná spíš skrze mne, zcela bez hnutí. Lehce se usmívala, ve své čisté dívčí dokonalosti nadpozemsky krásná..., kdyby nebylo dvou velkých nestejných lesklých očí.

Tvář patřila Katynce. Její nehybné oči mi poroučely udělat čelem vzad a co nejrychleji ze dvora zmizet.

Kolo za oknem se točilo, pod vnějším ostěním bylo vidět lopatky v nezadržitelném momentu vrcholné slávy, těsně před pádem dolů do studené koupele v náhonu. Voda stříkala na všechny strany a rozbíjela se o okenní tabulky v kapkách ustavičného deště. Mlýnice hlučela a rachotila, tady v patře jen tlumeně, zato v přízemí se nedalo vydržet. Zvykal jsem si pomalu, ale živý mlýn mě naplňoval radostí a nechal jsem kolo v pohybu i přes svátky.

Ve dvou stříbrných svícnech hořelo po třech světlech, stůl byl prostřený červeně a modře a na přání hospodyně na něm chyběly nože; kdyby někdo položil jediný nůž střenkou vzhůru, jak mi vysvětlila, uklouzli by po něm duchové a za poranění by se zle mstili.

Už po polednách přišla Katynka pomoci s přípravou hostiny. Byla ještě přísnější než hospodyně: pověsila na příborník s ostrými noži a vidličkami zámek. Když jsem se zeptal, kde nechala svůj kostěný srp, řekla, že je protentokrát bezpečně zahrabaný. Potom rozestavila všechny hrnce,

mísy a díže po nábytku a ozdobila je vlastnoručně ušitými hadrovými panáčky. Byly to dárky pro dobré duchy. Na minutu v šest vstoupil rychtář, s kloboukem v jedné a lahví rosolky v druhé ruce. Brzy po něm dorazili Voves s Fideliem a nakonec udýchaný Franci. Pozval jsem také šafáře, ale omluvil se, že by raději slavil s rodinou. V sedm hodin jsem pokynul hospodyně, aby nosila na stůl.

Začali jsme polévkou z rybích hlav, pak přišla na řadu pečená štika v kyselé smetanové omáčce a čerstvý chléb. Ryby jsme nachytali ráno s Francem pod hrází, lovili jsme je na malé běličky a výborně jsme se bavili. Teď jsem jim naléval zlaté rýnské, učitel je hltal a farář uskrával. Koláře jsem uctil černým pivem poté, co jsem si dosyta vychutnal jeho grimasy nad vínem. Po večeři přinesla služebná naklíčenou čočku a semenec a tahali jsme každý po klíčku, aby se vidělo, kdo bude mít největší úrodu. Poslední tahal Fidelius, který se nad rybou dožadoval nože a nedostal ho; nyní se zdráhal zúčastnit další barbarské pošetilsti, jak to nazval, navíc ho trápily oči – měl je červené a uhýbal jimi před světlem i našimi pohledy. Kateřina ho přemluvila, on zatáhl a vyhrál. Těžko říct, koho to zaskočilo víc, zda jeho, nebo nás. Rychle se vzpamatoval a řekl, že i on občas sklízí zrno, pokud je dobře zaseté. Významně se na ni podíval. Katynka sklopila oči a bouchla talířem o stůl víc, než bylo nutné. Pak ale ke knězi přistoupila, ovinula jeho výhonek červenou stuhou, zabalila ho do vlhkého bílého klůčku a vrátila mu ho – má ho prý nazítří na svatého Jana vyhodit z okna fary do zahrady, jeho stádečko se pak mnohanásobně rozroste. Čekal jsem od něj pohrdavý smích, a nedočkal jsem se, Fidelius dárek obřadně, s vážným a soustředěným výrazem v tváři převzal, a než jej schoval v záhybu sutany, byla to náhoda, anebo záměr, že se spodní částí dlaně otřel o bílé dívčino zápěstí?

Všiml si toho učitel. Naráz, už po několikáté, do sebe obrátil sklenici. Kolem jeho talíře byly roztroušeny vinné loužičky. Za sklíčky brýlí vypadaly jeho oči uplakaně. Kateřina mu nevěnovala jediný úsměv, přestože se v hovoru obracel hlavně na ni. Četl nedávno německý překlad jistého Shelleyho cestopisu a teď dával k dobru postřehy o význačných

místech Itálie a Korsiky. A Kateřina se na něj ani nepodívala a řekla, že ho zná: pan baron má v knihovně výtisk vázaný v safiánu. Viděl jsem, jak se mu klepe brada. Přišlo mi ho líto. Znovu prudce zvedl pohár k ústům, ale víno nevyšpláchno. Pohár byl tentokrát prázdný.

Po večeři jsem nechal kolovat svatojánský chléb – musel se ulamovat, nebylo čím krájet – a k němu se jako specialita podával čínský zelený čaj. Kolář a Fidelius neopomněli poznamenat, že sladký chlebiček s kořením by se měl jíst až druhý den, ale tím jejich protesty skončily a já se s požitkem díval, jak jim létají od úst drobky. Katynka usrkla čaje a náhle zvedla ruku před ústa. Její otec si myslel, že si spálila jazyk, ale ona třásla hlavou a upírala na mě oči, jako by mne viděla poprvé.

„Už jsem to někde pila,“ hlesla a zmateně se rozhlédla kolem sebe. „Ale kde? Leda ve snu.“

„Možná to byl sen o tom, co teprv bude,“ řekl Fidelius. „Snad se ti zdálo právě o dnešním dni.“

Vrtěla hlavou. „Už je to pryč. Nevím, co to bylo.“ Držela se za srdce a druhou rukou zamyšleně otáčela šálkem, jedním ze dvou nefritových. Do druhého jsem si nalil sám a ostatním nabídl míšeň.

Voves prohlásil, že není nad pravou kávu, čaj je podle něho jen trpká voda.

„Voda je nejlepší nápoj ze všech,“ oponovala mu Kateřina. „A tenhle zelený nápoj má v sobě něco božského.“ Fideliovi zaskočilo a rozkašlal se, ona pokračovala: „Káva vám odvádí drahocennou vodu z těla, vypadáte pak jako sušená treska a nejen to: vysychá vám mozek.“ Vstala a postavila na kamna druhou konvici. Vysvětlil jsem jí, že lístky se dají zalít několikrát. To už byl Franci přiopilý a Voves, zdrcený Katynčiným útokem, ho začal rychle dohánět. Farář teď rozjímal nad kouřícím šálkem, v myšlenkách někde jinde, patrně ve své dílně. Rychtář se blaženě usmíval na dceru, usrkával ležák a opakoval: „Kdepak, ta moje holka se nedá.“

Po setmění jsme se zvedli od stolu a vyšli ze mlýna. Začala svatojánská noc a Katynka pro nás měla překvapení. Za můstkem přes vodní příkop se s námi rozloučil kněz, na držení pohanských zvyků si prý

nepotrpí, zábavu nám ale kazit nechce, bude-li neškodná. Pak se vydal po cestě ke Staré Vsi. My jsme se na křižovatce dali užší stezkou, odbočující po okraji políček vlevo a stáčejíci se k lesu. První šla Katynka, za ní já, za mnou Kolář, za ním Franci a notný kus pozadu učitel. Jako banda polních zlodějů – vždyť ječmen byl skoro zralý. Tuto noc by si však netroufl kosit ani zloděj.

Pod rozložitou lípou, za níž se černal vstup do hvozdů, jsme se zastavili a Katynka nám rozdělila úkoly: měli jsme nalézt devatero bylin a květin na svatojánskou postýlku, přinést jich co nejvíc. Každý měl nalézt dvě a učitel, vzhledem ke své opilosti, jen jednu. Dostal tu nejnápadnější, diviznu. Žádný vděk neprojevil, jen vytáhl špinavý kapesník a utřel si nos. Také k Franciovi byla dívka milosrdná, dostal chrpu a vlčí mák. Liboval si, že počká na východ měsíčku a pak udělá jenom tři kroky a natrhá kvítí třeba na sedm postýlek, když bude slečinka chtít. Nato se uvelebil mezi kořeny, vyvalil břicho a usnul. Otci, který po něm závistivě pošilhával, dívka přikázala najít řebříček a třezalku. Dobře je znal, dělala mu z nich odvar na posílení nervů. Sama si uložila přinést heřmánek a jitrocel, byliny hojící rány. Nakonec se obrátila ke mně a v jejích velkých očích, světlém i tmavém, se tajil smích. „Vy, pane barone,“ řekla a vycenila zuby, „máte jako člověk zkušený a zcestovalý úkol nejtěžší. Sežeňte mi růži, ne bílou, žlutou ani růžovou, ale rudou, a musí vonět jako rajská zahrada. A pak mi musíte přinést svatojánská kola, ta, co páchnou peklem. Sbírejte je o půlnoci, až měsíc zesílí jako slunce a rozevře jejich květy – jinak svatojánská kola nenajdete. A kde hledat růže, víte.“

„A když ty květiny nepřinesu?“

„Pak pro ně budu muset sama a nezatacujeme si.“ A všem řekla: „V jednu hodinu po půlnoci na mýtině, kde uprostřed stojí osekaný dub.“

To místo všichni znali.

Byla vlháká noc. Franci spal pod lípou a rychtáři stačilo, aby poodešel k pásu krajních stromů; tam se sehnul pro své byliny, narval jich plnou náruč a pohodil vedle Franci. Pak si na tu kupku položil hlavu a bez

jediného slova zavřel oči. Voves řekl, že divizna roste u Koňského rybníka, a vykročil tím směrem, prý půjde rovnou cestou přes meze a hájek a nemůže se ztratit. Zapřísahal jsem ho, aby to nedělal, rybník je z východu samá bažina; mohl by se utopit. Zpupně se zachechtal, na svatojánská světýlka se rád podívá a možná se mu v rákosí ukáže poklad, půjde-li Katynka s ním. Ta se od nás teď mlčky oddělila a po pár krocích zmizela v lese. Sevřel jsem manžetu modrožlutého kabátu, který mi patřival, a jak se mi kantor chtěl vyšknout, v rukávu to ruplo a manžeta mi zůstala v prstech. S omluvou jsem mu ji podal, ale on poulil oči na mé ruce a jeho kysele čpící ústa se chvěla. „Drápy!“ řekl zhnuseně. „To jsem si nikdy nevšiml, jaké vy máte drápy. Co je to za vrchnost, když má takové ruce? Jako lemur! Krokodýl!“ Měl jsem chuť do té jeho huby praštit, ale schoval jsem ruce za záda a udělal krok zpět – kdyby si to mé prsty rozmyslely a vrhly se mu po krku. „Hřejeme si na prsou salamandra,“ dodal Voves, který vycítil, že by mohlo dojít ke rvačce, a udělal jeden výhrůžný krok vpřed. Otočil jsem se na podpatku a přes pole vykročil ke Staré Vsi. Ještě dlouho mě provázel jeho smích.

Ves byla na nohou. Mládež se chystala na noční slavnost a v houfech putovala k lesu, chlapci v nablýskaných holínkách a děvčata s květy ve vlasech. Na návsi plála vysoká vatra a kolem ní seděli otcové, popíjeli pivo a kouřili fajfky, zatímco matky si opodál pod morovým sloupem dávaly vzájemně ochutnat svatojánský chléb. V uličkách kolem návsi hořely pochodně a v jejich svitu se sem a tam míhaly spěchající bílé halenky v barevných šněrovačkách a bílé košile pod tmavými vestami. Dál byla tma, za okny většiny chalup se ale svítilo. Šel jsem k rychtě, kde rostla spousta růží – Katynka věděla, že mě posílá na vlastní zahradu, a já jen doufal, že uvázala psy. Vzal jsem to oklikou, přes náves to nešlo, jestliže jsem nechtěl být poznán. Naštěstí jsem neměl cylindr. S rozcuchanými vlasy a zvednutým límcem kabátu jsem nikomu nestál za pozornost.

Zdlouhavě jsem obešel střed vesnice a úzkým průchodem mezi ploty se dostal do známé obloukové ulice. Tudy jsem se podél zdí proplížil

k osvětlenému domku, jehož zadní dvorek sousedil se zahradou rychty. Bylo tu šero a někde za ohradou se ozval pes. Postavu, která do světla louče vyběhla ze stínů mezi branami dvou protilehlých statků, jsem uviděl na poslední chvíli. Vmáčkl jsem se do bezového keře a čekal, až dotyčný přejde kolem. Nešel, ale utíkal. Byl celý v černém, malý snědý muž s loveckým kloboučkem na kulaté ostříhané hlavě, v černé kamizole zapnuté ke krku a úzkých kalhotách. Na šterku zakřupaly jeho okované boty. Podle nich jsem ho poznal. Byl na nějaké tajné pochůzce, ke všemu v dokonalém převleku za pekelníka. Tiše jsem se zasmál a smích mě hned zase přešel. Dostal jsem nápad.

Uběhlo jen několik minut, než jsem na druhém konci vesnice přelezl plot bývalé školní, nyní farní zahrady. Psi od souseda štěkali jako pomínutí, ale nikdo si jich nevšímal. Jistě takhle vyváděli celý den během příprav na svatojánské radovánky. V sadu pod stromy byla tma, přeběhl jsem neposečený trávník a přilepil se k prkenné stěně jedné boudy. Věděl jsem, že ze zahrady se na dvůr nedostanu – zadní vrátka dřevníku byla na petlici a druhá schůdná cesta vedla skrz chalupu, ale ta byla jistě zamčená. Musel jsem po střechách. Zlézt jednu z hospodářských budov mi přišlo jistější než přelézat chatrný krov fary. Našel jsem si jabloň, jejíž větve se téměř dotýkaly dřevěného okapu stodoly, a vyšplhal se do koruny, odkud jsem přeskočil na šikmou střechu. Břidlice klouzala, ale dalo se po ní vystoupat až na hřeben. Tam jsem přehodil nohy na druhou stranu, svezl se k okraji a zarazil se špičkami nohou o okap. Dohmátnout na něj, pevně se chytit a spustit tělo do volného prostoru už byla hračka. Dopadl jsem nohama na udusanou zem a rozhlédl se: dvorek byl temný a tichý.

Šikmo do dvora trčel příkrčený žlutý přístavek jako klín, který někdo vyrazil ze zdi kladivem a nechal být. Proti se rýsoval úzký komín, ale žádný kouř nevypouštěl, aby jím otrávil vzduch. Naopak tu bylo cítit krásnou sladkou vůni. Růže na stěně byly skvostné i ve spánku a voněly do pozdního večera. Černé okýnko, z něhož na mě minule vyhlédla tak nečekaně ta podivná tvář, skoro nebylo vidět za hustým listovím. Utrhl jsem jeden květ a to mi přišlo málo, takže jsem přidal ještě dva, pak

čtyři, pak šest. Celkem jsem faráři ukradl sedm růží. Dobře mu tak, řekl jsem si a nastrkal květy do kapes.

Obrátil jsem se ke stodole a hledal očima oporu pro nohy, až znovu polezu na střechu. Vedle vrat ležel pod okapem dřevěný žlab, kdyby náhodou chtělo zapršet. Došel jsem pro něj, postavil ho a zapřel tak, aby pode mnou nepodklouzl. Vypadal spolehlivě jako almara.

Vzpomněl jsem si na Fideliovu skříň. A už jsem nemohl myslet na nic jiného. Vrátil jsem se k růžovému keři, rozhrnul trnité šlahouny a nahlédl do okénka. Pult vlevo, složená prkna na druhé straně, vzadu skříň přistavená k boční zdi. Okénko bylo malé a nedalo se otevřít, a tak jsem přešel ke dveřím a zkusmo, bez valné naděje vzal za kliku. Bylo zamčeno. Klekl jsem si na zem a přiložil oko ke klíčové dírce; nebylo vidět nic, ale uvědomil jsem si něco zvláštního – souviselo to nikoli s tím, co se skrývalo uvnitř, nýbrž se samotnými dveřmi. Poodstoupil jsem od nich a v ohromení hleděl na zdobené kování kolem zámku. Bylo vyvedené do tvaru kosočtverce či diamantu o čtyřech vrcholech, klíčová dírka pak měla podobu obráceného S, tedy otazníku. Obojí jsem velmi dobře znal. Vytáhl jsem z kapsy velký železný klíč od Věže a s naprostou jistotou ho vsunul do zámku. Vklouzl tam hladce a otočil se skoro sám, sotva jsem pohnul zápěstím. Dvojí dílo jednoho kováře, dávno mrtvého a nikdy nepředpokládajícího, že jeden ze dvou identických klíčů si kdy najde párový zámek.

Strčil jsem do dveří. Pomalu se otevřely a do dvora zavonělo dřevo. Vstoupil jsem do dílny a přivřel za sebou, na podlaze ležely chuchvalce prachu a závěje pilin a já důsledně šlapal jen na ostrůvky holé země, aby tu Fidelius nazítří neobjevil mé stopy. Stanul jsem před skříní.

Pohlédl jsem na půlměsíc se zdobnou kudrlinkou, umně vyřezaný do dřeva. Jak jsem kdy mohl pochybovat, že je to písmeno D? Ačkoli, jak jsem tak na něj hleděl v dílně osvětlené pouze nocí pronikající okýnkou, to spíš bylo P než D, anebo jednou D a podruhé, z maličko pozměněného úhlu, zase P. Podivuhodný hieroglyf. Mimo řezbu byla skříň hladká jako sarkofág, jenže neměla žádné víko. Vpředu do ní byla vsazena dvířka, ale těm chybělo jakékoli madlo nebo klika. Mohl bych dvířka

vypáčit, ale to by je poničilo. Nemohl jsem potřebovat, aby se Fidelius o mém vloupání dozvěděl.

Znovu jsem ohmatal písmeno očima, pak i prsty. Řezba šla v jednom místě hloub. Vložil jsem do rýhy ukazovák a přejel jím tam a zpátky. A prst mi najednou zapadl do nějaké jamky, pod jeho bříškem už nebylo teplé dřevo, ale studený kov. Zatlačil jsem na něj, ozvalo se lupnutí a těžká dvířka odskočila, div že mi nevykloubila prst. Nahlédl jsem do vzniklé škvíry a viděl jen černo. Opatrně jsem vzal za roh dvířek a pomalu táhl. Byl jsem připraven uskočit, kdyby se skříň ukázala být Pandořinou skříňkou a její tajemství chránila nějaká vystřelovací, nebezpečně ostrá jehla. Škvíra se zvětšovala, ozvalo se zaskřípění podobné zívnutí. Do temnoty sarkofágu proniklo šero, odlesk slabého světla přicházejícího oknem. Někdo tam uvnitř stál a usmíval se na svět venku. Jako by čekal na svou hodinu.

O pár kroků jsem couvl, zapomenuv na nastražené piliny. Obě ruce jsem držel před ústy, abych nevykřikl. Vlastně nebyl důvod. Socha na mne hleděla bez pohnutí, nehybná, hladká, usměvavá. Jestliže jsem na okamžik podlehl klamu, že je to skutečná Kateřina, teď jsem se sám sobě musel smát. Zmátl mě dvojí, nesterpně probarvený záblesk v očích, pouhý náznak odlišnosti, protože o barvách se v tom šeru nedalo mluvit. A taky ten úsměv. Nyní jsem nepochyboval, že mám před sebou dokonalou sochu, jež by dělala čest i antickému mistru. Natáhl jsem paže a ponořil je do sarkofágu, objal jsem sochu, zvedl a obezřetně ji vytáhl ven. Byla velmi těžká a tak hladká, že mi v dlaních prokluzovala a já ji málem upustil, popadl jsem ji šikmo za trup: pravačkou v podpaží a levačkou kolem boků, trochu si ji v rukou nadhodil. Nato mě její levá ruka sevřela kolem pasu. Polil mě studený pot, ale přinutil jsem se pannu nepustit a došourat se s ní až k pracovnímu pultu. Zde na ni padlo bělavé světlo měsíce, který se právě přehoupl přes střechu stodoly. Spatřil jsem kovové klouby a ucítil slabý závan kolomazi.

Opřel jsem ji o ponk a důkladně si ji prohlédl. Stála na mírně rozkročených nohou, s nimiž se dalo pohybovat. Byla to spíše loutka než socha, dílo svým způsobem geniální, ale i šílené. Tvář měla vypracovanou

do nejjemnějších detailů, z nichž nejúžasnější byly oči – teď jsem se díval do pravého modrého a levého zeleného, byla to sklíčka mně dobře známá, ta, co učitel zasadil do drátěného cvikru pro postavu Katynky-Magdaleny ve velikonoční hře. Tentokrát měla pozměněný tvar, neboť byla pevně zasazena do dřeva, a jejich podobnost s Katynčinými očima byla pozoruhodná, až na to, že skleněné duhovky neobklopovalo bělmo a chyběly v nich zornice. Vypadaly jako oči srny. Ale byly tu i řasy, dlouhé a černé, a ty nemohly být vyrobeny z ničeho umělého ani z kožešiny lesního zvířete, jezevčí štětiny kolem očí by vypadaly ohavně. Navíc se od originálu lišily tmavou barvou. Usoudil jsem, že jsou to skutečné řasy a musely patřit samotnému tvůrci – než si je vytrhal a obětoval svému dílu. Všiml jsem si, že nezapomněl ani na mateřské znaménko nad pravým koutkem úst, jež se pootvírala ve slabém úsměvu. Rty byly měkké, aspoň na pohled. Dotek už mýlil mín – tvrdé dubové dřevo bylo nepoddajné, a když jsem do něj rýpl nehtem, jako bych ho pohládl. Vlasy působily trochu uměle. Bylo znát, že jsou to koňské žíně, i když zjemnělé, mnohokrát pročesané a zbarvené jako Katynčiny vlasy – navlas stejné. Co to asi dalo práce takového koně najít? A jak ho připravil o ten ocas?

Socha stála opřená o pult, nohy mírně pokrčené, pravou paží podél těla, levou ovinutou kolem neviditelného tanečníka. Farář musel vidět Kateřinu nahou, to ztepilé tělo bylo věrnou kopií aspoň po vizuální stránce. Nadzvedl jsem je a položil na stůl na záda. Zblízka jsem si prohlédl klouby, opravdu se s nimi dalo hýbat, až na prsty u nohou a na poslední články prstů u rukou, jež byly až po konečky pevné. Trup byl spolu s nadry, rameny, pasem, břichem a boky z jediného kusu dřeva. Napevno na něm seděl i krk. Hlavou se dalo hned pod čelistí otáčet a hned o celých tři sta šedesát stupňů, což vypadalo přízračně. Umělé dlaně fungovaly dobře, byly jen nelidsky tuhé a měly vražedný stisk. Zkusil jsem dát soše do pravé ruky dláto, sevřel jsem jí prsty kolem rukojeti a poodstoupil. Udržela je, s paží pozdviženou, hotova k práci anebo k boji. Kovové klouby měly dostatek pevnosti, aby zůstaly v poloze, kterou jim určí hybatel. Paže i nohy, ať už byly pokrčené, či

natažené, se měly k tělu ve stejném úhlu a postavení jako u člověka, ale když se na ně přitlačilo, zvrátily se do polohy nepřírozené a vypadaly pak jako zlomené nebo vykloubené. Musel jsem obdivovat Fideliovu znalost anatomie a přisoudil ji jeho utajené knihovně. Přejel jsem dlaní po jemně modelovaných nadrech, jež zůstávala nehybná, ať socha ležela, nebo stála, pohladil ploché břicho a mírně vydutý podbřišek a sklouzl prsty níž, až mezi oblá tvrdá stehna. Mechanické kyčle je ochotně rozevřely.

V tomto místě stavitel anatomii nerespektoval. Tělní otvor byl jednoduchý a dokonale kulatý, vsunul jsem do něj ukazovák a zjistil, že dřevo je zhoblováno a jemně začištěno a že dutina je o kousek dál měkká – konec prstu jako by vězel v jakémsi pouzdře. Zkusil jsem tu vystýlku vytáhnout a podařilo se mi to, po chvíli jsem měl před očima lesklou nadýchanou látku, nejspíš damašek, který svou hebkostí, bohatostí a šarlatovou barvou připomínal záhyb biskupského roucha. Vrátil jsem pouzdro do dutiny a dal pozor, aby se látka nepotrhalo. Dřevěná Katynka jako by si to nechtěla nechat líbit, její ruka se po mně malátně ohnala a dláto, jež stále svírala, mě škrábalo do krku. Tvář na mne upírala nevyzpytatelný modrozelený pohled a teď, v tomhle jasném měsíčním světle, se vůbec neusmívala. Vzal jsem jí ostrý nástroj z ruky, pověsil ho na místo a hotovil se k opatrnému přenesení sochy do skříně. A nyní jsem si všiml levé nohy, která doposud zůstávala ve stínu.

Zatímco pravá noha byla pohyblivá v kyčli, koleni a v nádherném vysokém kotníku, který přímo vyzýval k pohlazení, levá byla bezchybně opracována nahoře a vybavena kolenním kloubem, ovšem zbytek, od poloviny lýtky včetně kotníku, nártu, paty a prstů a chodidla, byl jenom naznačen a připomínal dřevěný sokl nebo koňskou nohu – anebo čertovo kopyto.

Napadlo mě, jestli ji kněz naschvál nenechal v tomto stavu. Mohl se děsit šílenství a temného osudu mužů, kteří propadli půvabům ideálních, neskutečných žen. Jistě četl Cervantese, určitě také Hoffmanna. A rozhodl se, že své krasavici ponechá memento umělosti. Ano, to by odpovídalo farářovu zvláštnímu naturelu. Hřích přijít může, pokání musí.

Zdálky jsem zaslechl troubení ponocného, nastala půlnoc. Zavřel jsem sochu do skříně alespoň přibližně v tom postoji, v jakém jsem ji našel, zamkl za sebou dveře dílny a vykradl se na dvorek. Pak jsem po přistaveném žlabu vyšplhal na střechu stodoly a nezapomněl ho skopnout zpátky. Rána dutě zaduněla do noci a psi ze sousedství spustili svůj ryk.

V uličce jsem potkal dva tři opozdilce spěchající k lesu, ostatní tam buď už byli, anebo bděli v chalupách. Zastavil jsem se až na louce nad vesnicí, kde mě Kateřina na jaře švihla kopřivou. Padl jsem do vysoké trávy a chvíli popadal dech. Kolem mě bylo bílo, stráž se podobala křivému rybníku, jako by zrcadlila nebe plné hvězd. Ale byly to bílé květy rozvité jako ve dne, jenže nevoněly, spíš naopak. Dovtípil jsem se, že to musí být ta svatojánská kola, která mi Katynka uložila najít. Kam oko dohlédlo, vidělo kopretiny. Natrhal jsem jich nepočítané a spěchal dál. V běhu jsem si je cpal za kabát, myslel na to, že s růžemi v kapsách by se neměly promíchat.

U lesa jsem zahlédl kulatého človíčka s náručí plnou polního kvítí, zůstávala za ním stopa z chrp a vlčích máků a taky různých trav. Byl to Franci, který zaspal, v poslední chvíli se vzbudil, narval květiny a upaloval na slavnost. Dohnal jsem ho a srovnal s ním krok. Chlubil se se svou kořistí, a dokonce se podivil, že já toho nesu tak málo. Já se ho na oplátku zeptal, kam nese to krmení pro králíky, ale to už k nám dolehla hudba a my k ní stočili své kroky.

Mýtina byla prázdná až na strom stojící uprostřed a dřevěnou kolíbku pod ním; houpala ji Katynka. Tanečnický bylo vidět v okolní doubravě, míhali se mezi stromy jako lesní duchové, téměř všichni ve svátečním a nalahko, protože noc byla teplá. Tančili příliš rychle, ospalí hudebníci jim chvílemi nestačili, jejich lenivá melodie se hodila spíše pro marionety. Rozhlédl jsem se po Fideliovi, ale v tmavém přestrojení za myslivce, v němž jsem ho předtím potkal, by ho bylo vidět sotva na pár kroků. Nicméně jsem si byl jist, že tu někde obchází a pozoruje své

ovečky při kratochvíli, která by mohla, ale také nemusela být považována za neškodnou.

A jeho vlastní soukromá kratochvíle? Bylo třeba udržet ji v tajnosti. Ihned by ji odsoudili, něco takového si ani nedokázali představit. On by jim zas připomněl syrové maso v polích, zbytečný smích a hrubosti při orbě, milenecké soulože v brázdách při setí a jiné před křesťanstvím neobhajitelné excesy. Sklopili by zrak a nechali by faráře být, pak by na něj přišlo do Litoměřic nepodepsané udání a namísto Fidelia by starověští dostali jiného kněze, nějakého bezpohlavního pánbíčkáře, kulatoučkého cherubínka v černé sutaně. To by byla škoda.

Mezi tanečníky jsem zahlédl rozesmátého rychtáře a o kus dál učitele. Kantor po mé hostině už vystřízlivěl a vysílal k nám zamračené pohledy. Dívku, s kterou se točil v kole, přestal vnímat. Franci položil máky a chrpy Kateřině k nohám a vysloužil si od ní pohlazení a polibek na tvář. Když odcházel k muzice, ještě se omámeně usmíval. Já jsem za své pomáčkané růže a páchnoucí kopretiny nedostal nic, jen se mě zeptala, proč si ji tak prohlížím.

Porovnával jsem podobu s Fideliovou loutkou; o tom jsem však mlčel. K doneseným květinám přidala i ty mé, aby jimi vystlala dřevěnou svatojánskou kolíbkou, která již prázdná čekala opodál.

Připomněl jsem jí, že mi slíbila tanec, a nastavil jí rámě. Zavěsila se do mě a nechala se odvést. Ostatní nám udělali mezi sebou místo a já se pokoušel napodobit jejich skoky a obraty. Moc mi to nešlo, k dvorským tancům to mělo daleko a jiné jsem neuměl, zvlášť polka na mě byla moc rychlá. Zato Katynka tančila lehce, jako by jí ten pohyb byl přirozenější než chůze. Vlastně mě ani nepotřebovala, když se mnou chtěla zatočit, naznačila to držením rukou, když chtěla vyhodit do vzduchu, opřela se mi o ramena a odrazila se, zatímco já stěží hledal ztracenou rovnováhu. Na jednu stranu to bylo příjemné, rozhodně jsem jí byl partnerem a doslova i oporou a jejího pevného pružného těla jsem se dotýkal s rozkoší. Vcelku se mi dařilo předstírat, že to já ji vedu v určitém harmonizovaném sledu ladných pohybů, které skončí spolu s hudbou. Na druhou stranu jsem si při tanci uvědomoval, jak

snadné by bylo podlehnout této neurozené dívce a stát se jejím sluhou, z vlastní vůle, bez nucení – a být s tím ještě spokojen.

Nikdo si nás nevšímal a nikdo se nesmál, ale lesní křepčení mi pomalu začínalo vadit. Připadal jsem si osamělý. Katynka už neslyšela hudbu, na rozdíl ode mne se otáčela pořád rychleji podle nějakého vnitřního rytmu, se zavřenýma očima, vnímajíc jen sebe samu uprostřed vesmíru. Vypadala, jako když tančí ve spánku. Vzpomněl jsem si na skálu nad Provodínem, na Spící pannu, její do polí rozpuštěné vlasy a otevřená, klidně oddechující kamenná ústa.

Zastavil jsem se, Katynka pokračovala, už úplně ode mne odpoutaná, když jsem odmítl oddat se tanci spolu s ní. V tu chvíli mě kdosi odstrčil a ona měla nového tanečníka, kolohnáta s klátivými pohyby. Přenechal jsem ji učiteli a pozoroval ho, nevedl si špatně, visel na dívce očima a napodoboval vše, co dělá. Hráli mazurku. Rytmus necítil, stejně jako já, ale víc se snažil vyjít partnerce vstříc.

Vida, jednoho otroka by Katynka měla, a jak šťastného. Ve Vovsově tváři seděl blažený úsměv vesnického trotha.

Vrátil jsem se k dubu, vzepjal paže k nejnižší větvi a vytáhl se na ni. Nosem, ušima a prsty jsem okamžitě ucítil vodu proudící stromem a spolu s ní uplývání času. Uvelebil jsem se na větvi a natáhl si nohy, pozoruje svítání. Noc, ve své první půli natažená jako harmonika a plná divů, se nyní, ve chvíli klidu, rázem smrštila a skončila – když se nic neděje, pádíme ke smrti nejrychleji. Východní obloha se prosvěttila a na obzoru se ze země počala zvedat černá masa hory. A teprve nyní jsem si všiml, že na Vlhošti hoří světlo. Kolébalo se ze strany na stranu v rytmu hudby, jako by tančilo nad krajem, spjaté s ním v oslavě čarodějného svátku svatého Jana.

Ohlédl jsem se po tanečnících. Učitele vystřídal starší Rabův syn, hrála se zase polka a on držel Kateřinu pevně kolem pasu, počínal si obratně a se samozřejmostí nejsilnějšího chasníka ve Vsi. Nikde kolem nich jsem však neviděl Katynčiny družky. Ty byly někde jinde. Opět jsem se pohledem vrátil k hoře. Světýlko si počínalo jako kyvadlo, samo mi zavřelo oči a ukolébalo mě ke spánku.

Když jsem se na větvi probudil, ptáci cvrlikali do šedého jitra a na kabátě se mi perlila rosa. Tráva pod stromem byla zdupaná, mýtiny i háj vylištěné. Kolébka byla pryč, na zemi zůstalo jen pár povadlých květin. Na Vlhošti teď nebylo vidět žádné rozhoupané světlo, jen nehybný zelený prales, tu a tam protkaný stříbrnou nití některého z bezejmenných potoků.

Seskočil jsem z dubu a celý rozlámaný se vlekl lesem domů, do pořádné postele.

Spal jsem celé dopoledne. Slunce bylo vysoko a už se obracelo, počínajíc svou dlouhou pouť k západu. Bolela mě hlava. Sluha mi strčil pod nos talíř s obědem, poslal jsem ho pryč a přetáhl si příkrývku přes obličej. Zdřímkl jsem si a pak procitl do smutku a sklíčenosti. Nechtěl jsem se před tím pocitem schovávat, naopak. Hodil jsem příkrývku na zem a pozoroval sluneční paprsek pronikající škvírou mezi zelenými závěsy. Vyšplhal na postel, přešel po ní k bílé omítce, a jak slunce na nebi klesalo, pomalu stoupal ke stropu. Desetkrát jsem pootevřel oči, převalil se a zase je zavřel, a když jsem je otevřel pojeďnácté, stálo nade mnou zelené světlo jako varovný prst a skrz víčka mne bodalo do očí. Posadil jsem se a poslouchal. Bylo pět hodin, ve Vsi svolával zvon na svatojánskou mši. Na nočním stolku stál kropenatý koflík, v něm vystydlý odvar z makovic. Napil jsem se a bolest v hlavě poněkud polevila.

Zvonili klekání, když mi štolba otevřel vrata a já vjel do dvora rychty. Ve vsi jsem nikoho nepotkal. Vstříc mi vyšel Kolář, měl zavázané čelo a z koutku úst mu visela vystydlá fajfka. Pokynul mi, abych šel dál. Skoro nic doma neměl, pohostil mě tedy špekem a černým chlebem a ani se nesnažil zakrývat, že by se znovu rád natáhl na lavici u pece, jen co ukáží jeho domu paty. Zeptal jsem se, kde všichni jsou, a on řekl, že mladí zas něco tropí v lese a staří půjdou po kostele za nimi.

Poznamenal jsem, že je těch slavností nějak moc a že se jich už nebudu účastnit.

„Dnes ale bude uspořádán hon na zeleného Jana,“ řekl Kolář, „to si nesmíte nechat ujít.“

„Farář a učitel tam budou?“

Zavrtěl hlavou. „Velebný pán určitě ne, držel zas v kostele kázání proti pohanským přežitkům – a jak by se při tom nedíval na mě? A učitel-ský? Jistě půjde zase ‚sledovat folklór‘, jak tomu říká – a opět nic nepochopí. Navíc se potáhne za Kateřinou jako chvost za liškou, k tomu je mu každá příležitost dobrá. Propadl klamu, že má u ní nějakou naději.“

„A má?“

Zakoulel očima. „Ani kdyby se na vrbu pověsil a kokrhal.“

Koníka jsem nechal v maštali na rychtě a vystoupil na stráň nad vesnicí. Pod velkým dřevěným křížem u rozcestí jsem spatřil svatojánskou kolíbkou. Došel jsem k ní. Byla plná květin a bylin, které jsme v noci nasbírali. Uvadaly jen pomalu, protože byly celý den zalévány z vědra postaveného vedle. Zvedl jsem ho a zbytek vody chrstl do kolíbkou. Mezi květinami probleskovaly žluté pentle a papírové obrázky Jana Křtitele. Když jsem si všechny ty červené, bílé a modré květy a světlezelené lístky a barevné papírky prohlížel, upoutal můj zrak kousek zelené látky, prosvítající pod stonky a listy. Povytáhl jsem ho. Klůcek byl ovinut kolem nějakého dřevěného válečku. Vzal jsem ho do ruky a rozbalil. Z povijanu se vyloupl Odradek, soška spícího novorozeněte. Rozhlédl jsem se – louka byla prázdná, voněla tu rezeda a devětsil a z křoví se poklidně ozýval drozd. Odradkův nohsled nikde. Oddychl jsem si. Znovu jsem modlu zabalil a vrátil do svatojánské postýlky, pod květy kopretin a růží. Úplně s nimi splynula, stala se neviditelnou. Pokračoval jsem v cestě.

Tentokrát nebyli pod dubem, ale o kus dál v lese. Nechybělo mezi nimi pár tuctů starších lidí. Než jsem se k nim však dostal, zastoupily mi cestu podivné bytosti s dřevěnými meči, chasníci převlečení za ochránce lesa, s brněním z borové a přilbami z dubové kůry. Vzali mě mezi sebe a odpochodovali se mnou ke své velitelce. Nemusel jsem se ptát, kdo to je, a přesto mě to překvapilo, vždyť Katynka se těchto her několikrát zřekla, a pak ji stejně znova přemluvili a ona šla soudit nebo kralovat. Tentokrát mi pokynula na dálku a ukázala na místo mezi přihlížejícími dvořany. Všiml jsem si, že si lidé předávají z ruky do ruky ně-

jaké jídlo. Vojáci mě dostrkali do jejich veselého houfu a nějaký bělovlasý muž mi podal džbán s bylinným vínem. Odmítl jsem, ale on naléhal; řekl, že pohrdat dary země v čase hojnosti znamená zvat do domu bídu. Vzal jsem od něj džbán a napil se. Víno bylo kyselé, vylisované z jakýchsi bobulí. Otrásl jsem se a muž se drsně zasmál. Teď jsem ho poznal, byl to sedlák Rab a byl opilý. Vrátil jsem mu džbán a on mi podal vejce uvařené natvrdo, ohryzané, jak šlo předtím z ruky do ruky, a taky zbytek velké mrkve. Poslal jsem ty pochoutky dál. Sedlák zdvihl obočí a zakroutil hlavou.

Lesní posádka se náhle před diváky rozestoupila a já znova zahlédl Katynku. Oděná v bílém, s chudobkami a fialkami vetkanými do vlasů, stála s dvěma dívkami na žebřiňáku ozdobeném pentlemi a zrcátky a ověšeném hrnci a rendlíky. Děvčata zpívala. Držela mezi sebou panáka velkého jako dospělý muž, dovedně spleteného z mladého rákosu, s dlouhými, košťatům podobnými prackami visícími přes okraj vozu. Obecenstvo se mu smálo. Nad očima, naznačenýma jen svislými škvírami mezi rákosovými stvoly, seděla tomu krasavci červená hučka, docela podobná mému slavnému brumeláku. Za řehotu, který mě řízl do uší, jsem se rozhlédl, zda někde neuvidím učitele, našeho folklorního nadšence. Ta karikatura byl nejspíš jeho nápad a on se teď někde schovával.

Nemohl jsem jinak než vzít žert v dobrém a zasmát se spolu s ostatními, i když v nitru jsem žádnou radost necítil. Prohlédl jsem si panáka ještě jednou a shledal, že je ještě příšernější, než jsem si myslel: kolem zápěstí měl omotané provázky a na nich v popravčích smyčkách visely dvě žáby. Jak s ním děvčata třásla, žáby na provázcích poskakovaly a co chvíli pleskly do přilby vojáka držícího stráž pod žebřiňákem. Přeběhl mi po zádech mráz, nechápal jsem, co tak směšného na tom vidí druzí. Naopak dívky na voze udržovaly výraz zcela vážný, což působilo ještě podivněji. Zadoufal jsem, že je to pouze chvilková Katynčina a učitelova taškařice na můj účet, zatímco moji poddaní mě nadále chovají v úctě a vážnosti. Ale nebylo mi mezi nimi volně.

*S věží je zeleň, mladá, veselá,
spěš, králi Jene, volej anděla.
Ať s duší dobrou do nebe letí,
ať duši špatnou čert nevezme ti.*

Některé sloky jsem slyšel, jiné zanikaly v podivném smíchu obecnstva. Tolik jsem ze hry pochopil, že panák představuje zeleného krále jménem Jan. Je s ním veden soudní proces, neboť špatně vládl, symbolem jeho neschopnosti byly žáby, jež nechal popravit za to, že prý sežraly úrodu. Ony však ve skutečnosti poctivě hlídaly, to královi vlastní správci dopustili, aby úroda lehla suchem, a ve snaze ujít trestu svedli svou vinu na chudačky žáby. Král jim uvěřil, dal za pravdu lidem a potrestal zvířata, která postrádala jejich výřečnost a nedovedla se hájit. Při popravě se král zapletl do vlastních smyček a odhalila jej jasnozřivost prostého lidu.

*Jasná krev nevinná nedá se smýt,
špatného vladaře pospěšme stít.*

Ženy začaly naříkat, nebo pláč aspoň předstíraly. Kvílely nad nepovedeným vládcem a nad jeho smutným osudem a muži jim odpovídali, že se nedá nic dělat a musí přijít trest. Dívky na žebříňáku volaly na všechny strany, ať lid sám rozhodne, jakou smrtí má zelený Jan sejít ze světa. Dav sborově odpověděl: „Jako král! Jako král!“ Pak znovu kolovalo víno, trvali na tom, abych se napil, a tak jsem si lokl a hned poslal džbán dál. Hned nato ke mně doputovala alpaková tabatěrka. Tu jsem poznal – patřila učiteli. Tak přece tu někde je! Nejspíš mě odněkud pozoroval. Na znamení přátelství a dobré vůle jsem tabatěrku zvedl, nasypal si na zápěstí pořádnou dávku laciné směsky a zhluboka nasál chřípím. Tím jsem propásl pointu svatojánského představení. Tabáku bylo moc. Zalomcoval mnou a já mohutně kýchl, zlomený v pase se rozkašlal a popadal dech. A jak jsem byl v předklonu, povšiml jsem si skrze slzy něčeho v trávě, jediné červené skvrny v okolní zeleni. Natáhl

jsem ruku a zvedl ji. Byl to javorový list, na čtyřiadvacátého června nachově rudý jako v polovině října.

V tu chvíli se zvedl povyk zakončený vítězoslavným hlaholem:

*Zelený Jan, zelený Jan
je oklamán, je oklamán!
Zelený Jan! Zelený Jan!
V oběť dán!*

A tvrdý, neveselý smích jako z přinucení.

Slzící oči konečně prohlédly a zaměřily se na žebříňák. Katynka třímala v jedné ruce kostěný srp a v druhé rákosovou hlavu; zelené tělo viselo přes okraj vozu zplihlé a nehybné. Napřáhla se a hodila trofej i s kloboukem daleko do houští. Žáby na provázcích už nevisely, někdo je odřízl a položil na směšné maličké máry. Dav provolával slávu královně a dožadoval se nového krále. Nato dva vojáci přinesli z rozcestí svatojánskou postýlku a zvedli ji nahoru dívkám, aby ji zapřely mezi žebřiny a odříkaly verše:

*Sem bude porozen nový král,
po devět věků co v zemi spal,
po věků dvanáct co panovat bude
a právo a mír nastolí všude.*

Muži se vrhli k vozu, jedni dozadu, druzí k oji, a rozjeli se s ním po cestě k vesnici. Kateřina stála nad prázdnou kolíbkou a předstírala pláč. Dělalala to velmi dobře, až se zdálo, že slzy jsou opravdové. Zavolal jsem na ni, ale neslyšela mě. Přes zástup vesničanů jsem se k ní nedostal. Zůstal jsem tedy na místě a po chvíli se starým sedlákem osaměl. Rozloučil jsem se s ním, dokonce jsem smekl klobouk a zastrčil za mašli červený javorový list.

„Taky už na vás došlo,“ řekl posmutněle a vyklepal o strom vyhaslou fajfku.

Domníval jsem se, že mluví o červeném listu. „Nelíbí se vám má ozdoba?“ řekl jsem, a aniž bych čekal na odpověď, sešel jsem na stezku a dal se po ní k vesnici.

„A víte, že nelíbí, milostpane?“ zavolal za mnou. „Grunt bych dal za to, abych sám tu parádu nosit nemusel, ale jenom bych do řeky vody přilíval. Čas sám si mě zdobí, on je tu pán.“

Až doma jsem pochopil, co měl na mysli. Uložil jsem klobouk do šatníku a zavadil pohledem o svůj obraz v benátském zrcadle – o obraz kmána, žádného barona. Nad levým spánkem se mi zachytilo nějaké smetí, chtěl jsem ho setřepat dlaní, ale nepustilo se. Byl to pramen bílých vlasů.

Žně přišly brzo, ještě před půlkou července vyšli do polí sekáči a začali se mocně rozhánět, jeden vedle druhého, vzdálení od sebe tak, aby se neohrozili. Postupovali pečlivě a pomalu, obilí pod bříty poslušně padalo. Zůstal-li některý klásek stát, podsekly ho srpy žen, postupujících za muži v uvolněných, uštěbetaných řadách. Lidé si navzájem pomáhali, majitel většího lánu přilepšil sousedovi snopem či dvěma, raduje se ze štědré úrody. Šafář dal okřesat žernovy a za Franclova dohledu je namontoval na hřídele, potom jsme všichni tajili dech, zda je dřevené lešení v mlýnici udrží. Udrželo, po vymlácení jsme mohli začít mlít. Protože jsme sedlákům nabídli semletí levně, Černý mlýn byl zamluven na dlouho dopředu a další nabídky jen pršely. Ten, kdo u mě semele, musí i levně prodat, to byla má podmínka a jen málokdo na ni nepřistoupil. Zamiloval jsem se do svého obrazu, do představy dobroděje, který myslí na svůj lid a nasytí hladové. Nechtěl jsem vidět ty druhé, neslyšel nářky a prosby mlynářů z okolí, jimž jsem zničil ceny ještě dřív, než se začalo svážet.

Jednou o půlnoci mi kolo vyneslo pod okna Odradka, aby mi zvědavě nakoukl do pokoje a zachechtal se rozšklebenou hubou. Náhonem letěla voda a rozbíjela se o můj hřebenáč, který se nepochopitelně zastavil v půli obratu – jako by ho dole něco drželo strašlivou silou. Utek jsem od okna a schoval hlavu do peřin, dokud se hřebenáč zase

nerozeběhl a přelud neodnesly vody včerejšího dne. Odradek mě však nechtěl pustit jen tak a až do kuropění mi jako vratný proud znova a znova posílal tenhle sen: jsem uvězněn v kole svého vlastního mlýna, a nikoli voda, to já je poháním svýma nohama. Shora ke mně doléhá smích. Když zvednu hlavu, vidím Francla, jak se rozvaluje v mém okně a cpe se husími stehny – v každé ruce drží jedno, obě jsou tučná a baculatá, ale mrtvolně bílá. Francel je požírá syrová, ještě je na nich peří, visí z nich modré žíly a žluté šlachy. Francel už není žádný sluha, je to boháč, je to pán. Má rubínové prsty. Prsteny s rudými kameny. „Hamry a prádelny a hutě a železárny a velkomlýny,“ volá z okna. „Doly a lomy a pily a přehrady a plavební kanály,“ kokrhá kohout. „Pevné silnice! Kouřící manufaktury! Pohodlné domy! Šťastná chudina! Práce pro všechny!“ vyje šakal. „Ráj porobených!“ kráká krkavec. „Už žádné oběti!“ hýká osel. A já zběsile utíkám mlýnským kolem a přeji si, aby do mě udeřil blesk.

Ode dne, kdy se roztočilo kolo Černého mlýna, nezbyval na radosti a svátky čas. Sedláci měli plné ruce práce s úrodou a řemeslníci zas s opotřebovanými kosami a polámanými loukotěmi. Červenec s sebou přivedl podzim, zaskočení jsme byli všichni, hlavně mí dělníci, kteří se po obnově mlýna vrátili ke zpevňování hrází a shledali, že rok kvapem stárne a práce je ještě moc. Prudce se zhoršilo počasí, léto, které se předběhlo o čtvrt roku, teď o čtvrt roku dřív skončilo, v den, kdy Katynka přišla z Vlhoště se slzami v očích a divnou zprávou, že kámen se přestal hýbat. Podívala se na mne, jako bych to zavinil já. Potom jsem v Holanech potkal učitele a vzal v hostinci za vděk jeho obtížnou společnost. Se špatně skrývanou radostí mi prozradil, že Katynka už mě dávno přestala obdivovat, nemluví o mně, a když už se zmíní, říká mi baron Medard. Jak jsem to uslyšel, vzkypěla mi žluč a otrávil mysli. Ve Věži, která se mi před očima a pod nohama měnila v prosperující manufakturu, se mi přestávalo líbit. Oč rostly vyhlídky na pěkné peníze z podnikání, o to hlubší byla má nepohoda. Stará Ves předem vyhlásila datum obžinek, jako vůbec první vesnice v širokém kraji, to mi náladu

trochu zlepšilo, ale pak přišel na návštěvu Fidelius a požádal o podporu návrhu, aby farníci obětovali obžínkové radovánky modlitbě. Poslal jsem ho pryč. Vesnice jeho nápad odmítla a mnozí si za jeho zády klepali na čelo, vychvalující barona jako nejlepšího pána v zemi, navíc dobrého bracha, který se cítí být jedním z nich a nezakází žádnou legraci. Už kvůli němu je nutné vystrojit veselici, jakou tu nezažili ani ti nejstarší. Na modlení je času dost.

Za špatného počasí se práce zpomalily. Příznivé odhady doby sklizně, o nichž dlouho nikdo nepochyboval, se ukázaly jako mylné. Poslední snop měl být svázán na svatého Vavřince, ale v tento den se ještě sekalo, obilí, zpočátku poslušné, se pod břity uhýbalo a polehávalo ve svéhlovém větru. Pak přišel déšť a po něm kroupy, jež se od dubna někde omeškaly a teď chtěly dohonit katastrofy, které opomněly natropit. Došlo na modlitby, ale nepomáhaly. Jednoho rána jsem na rozcestí pod křížem našel rozčtvrceného kohouta a zahrabal ho, než o tom někdo řekne faráři. Na Vlhošť vystoupili muži se sochory a palicemi a pokusili se měsíční kámen rozhoupat – nehnul se ani o píd'.

Moji dělníci mě zavolali na hráz Dolanského rybníka, abych rozhodl o stromu, který hrozí vyvrácením, ale vzdoruje pile. Poznal jsem starou vrbu, které Katynka sdělovala svá tajemství. Poručil jsem, aby ji podřízli obloučníci. Vylámali nástroji zuby a stejným způsobem pak pokazili velkou pilu, dva muži ji mezi sebou tahali sem a tam, až zjistili, že obě strany listu jsou stejně hladké. Kmen uhníval, dřevo bylo roztřepené, pod kořeny se nebezpečně podemílal břeh, avšak strom neochvějně stál, držení v zemi snad pouhou svou vůlí. Vypůjčil jsem si od šafáře sekyru, odhodlán dokončit dílo sám. Svlažil jsem si skráně vodou z rybníka a pustil se do díla. Sekal jsem do dřeva jak do kamene, padlo na to celé dopoledne, strom však nic. Ztupeným ostřím jsem starý kmen ohlodal kolem dokola, vymáchal se nanovo v rybníce a vši silou se do vrby opřel – ulomil jsem ji půl lokte nad zemí. Kmen se skácel do vody tak, jak jsme nechtěli, a vzal s sebou kus břehu, který teď vypadal jako vykousnutý. Z pařezu, jenž byl dutý a nedržel ho ve vzduchoprázdnu žádný kořen, trčela nahoře i dole kamenná modla, pevně tkvící v rozdupané prsti. Bůžek vyrůstal z jámy

a rozpažoval kratičké ruce, jako by nás chtěl obejmout, a vesele se smál. Dělníci se pokřižovali a vzali nohy na ramena.

„Radši tam ten strom zase vraťte,“ stálo na lístku, který mi někdo večer strčil pod dveře.

Na svatou Helenu jsem na dveřích Věže našel obilný věnec, znamení chystaných obžínek. Doufal jsem, že ho přinesla Katynka, a vzal ho nahoru, aby oživil pokoj, v němž jsem přestal rozhrnovat závěsy. Pověšen na stěně prozářil Věž jako malé zlaté slunce. Nemohl jsem se dočkat neděle; myslet na povinnosti a soustředit se na práci jsem se mezi Čechy odnaučil, i já teď žil od slavnosti k slavnosti, jako by mezi svátky nebylo nic, co by stálo za prožitek nebo zapamatování.

Na druhý den bylo po radosti. Stejný obilný věnec seděl na hlavě kamenného bůžka z vrby, na roztažených pažích stály svíčky a v trávě opodál ležel zaříznutý, oškubaný a vyvržený kohout. Děti s tím běžely rovnou za farářem a farář za mnou. Nedovedl jsem skrýt své podráždění.

„Musíte jim to zatrhnout,“ řekl Fidelius ještě ve dveřích.

„Pošlete si do Litoměřic pro posilu, když je neumíte zvládnout.“

„Ono jde i o světské zákony. Jestli se do toho nevložíte, máte tu toho policajta zpátky jako na koni.“

„Jak já bych mohl pomoci? Už dávno víte, jak jsem ve víře vlažný – a to říkám ještě docela mírně, otče.“

„Takhle mě neoslovujte, nejde vám to od srdce a mohl bych to chápat jako výsměch, nebyl byste ostatně první, kdo se mi posmívá.“

„Požádejte si o jinou prebendu, když si z vás dělají dobrý den.“

„Já odtud nemůžu odejít, jak jsem vám už jednou vysvětlil.“

„Ano, ty řeči o tom, jak jste zamilovaný do zdejšího kraje. To já taky. I lidi z vesnice mám rád.“

„Proto bychom měli táhnout za jeden provaz.“

„My dva se o něj budeme leda přetahovat.“

„Proč to říkáte?“

„Myslím na Katynku.“

Zarazil se. Zavrtěl hlavou. „Nerozumím vám.“

„Ale rozumíte. Proč tu sutanu nepověsíte na hřebík, když milujete ženskou z masa a kostí?“

„Jsem hříšník. Vy jste bystrý pozorovatel, kterému neunikne sebe-menší detail na povrchu, ale do hloubky přesto nenahlédne. Katynce je vskutku těžké odolat. Komu se to zdaří, zvítězí nad ní i nad sebou. Kdo podlehne, toho potěš Pánbůh.“ Odmlčel se a pak pokračoval: „Lidské jednání řídí podivné pohnutky, je to snad odlesk nevyzpytatelnosti jiných cest, nevím. Kvůli Kateřině bych za sebou spálil všechny mosty a odvedl ji odtud, když vy to odmítáte. Ale je tu ještě někdo – někdo, kdo mezi nás přibyl teprve nedávno – a kvůli němu musím zůstat.“

„Chcete se obětovat, ale dejte si pozor na falešné mesiášství.“

„Nebojte se, toho se vystříhám. Ale mluvíte-li o oběti, jedna se chystá a nebude to oběť čistá. I proto za vámi jdu. Ten věnec, co jste si pověsil na zeď, je pozvánka na slavnost obžínek, že? Bylo by dobré, kdybyste je zakázal.“

„To mě ani nenapadne.“

Pokýval hlavou, jako by takovou odpověď předpokládal. „Vaše mlýnské kolo je slyšet až do Vsi, přestože běží zatím naprázdno; větší nemají snad ani Němci v Lipé. Ale zamyslete se nad tím, zda jste přišel opravdu proto, abyste se stal mlynářem. Co uděláte příště? Čím ještě se zpronevěříte tomu lepšímu, co ve vás je? Na té slavnosti vás bude čekat pokušení. Zkuste mu odolat.“

Takhle si zavěštil a odešel. Díval jsem se z okna, jak si jeho černá postavička razí cestu vysokou trávou, přemýšlel jsem o jeho slovech. Znal jsem tajemství jeho záliby v opracovaném dřevě, ale nyní jsem pochopil, že on o mně se dozvěděl víc, že se mu podařilo poodkrýt masku na mé tváři. A kupodivu mi to udělalo radost.

Jestli jsem si kdy přál mít na souši plnohodnotného protivníka, pak tohle byl nepřítel, který se nebál postavit se mi tváří v tvář.

Nastal den slavnosti. Ze žlutých polí byla strniště, na nichž se rozdoutnaly první ohníčky podzimu. Měl jsem jet na koni, ale neudělal jsem to, abych se zalíbil svým lidem a měl se k nim jako k sobě rovným.

Chytili mě v březovém mlází u potoka, právě ve chvíli, kdy jsem pravou, od Francla naleštěnou holínkou vkročil do brázdy obilného políčka, s úmyslem zkrátit si tudy cestu ke Vsi. Neviděl jsem jim do tváří zastíněných přilbami z kůry, a když mi poutali lýkovým provazem ruce, dorozumívali se posunky, abych je nepoznal po hlase. Mohl jsem hádat jména a vyhrožovat, aby mě pustili, ale uřízl bych si tím ostudu, stejně jako rvačkou – ta by se jejich velkorysému pánu ospravedlňovala těžko.

Klidně jsem se nechal zajmout, s vědomím, že jsem ten, kdo prošel polem ve chvíli, kdy se ženci hotoví posíct poslední strych. Vzali mě mezi sebe a mašírovali se mnou dál do polí, pryč od vesnice. Hora na obzoru byla neskutečně obrovská a zdálo se, že se dál rozrůstá, jako by si chtěla zabrat pro sebe celé panorama a být tím posledním, co uvidím před svým soudem.

Moji poddaní propukli v jásot, když viděli, koho jim vojáci vedou. Začali kolem mě křepčit jako afričtí divoši a provolávat slávu duchovi pole, králi lesa a knížeti vody – tím trojjediným strašidlem jsem měl být já. Tvářil jsem se sklíčeně, abych je neklamal, ostatně jsem se nemusel příliš přetvařovat. Poslední neposečený kousek pole byl kruh o průměru padesáti kroků. Jeho středobodem byl suchý strom, pod nímž jsem onehdy našel plačící Kateřinu. O kus dál koukaly z žitných klasů vybělené kravské rohy, právě k nim jsem byl doveden, zdvižen ze země a posazen na ostrý hřbet dřevěného dobytčete, čelem dozadu. Jednomu z vojáků se při tom svezla z hlavy přilba a já ho poznal, byl to Roman, mládenec, který od jara toužil stát se nástupcem posluhova Jakuba a nechtělo se mu to úplně dařit. Nepodíval se na mě, ale všiml jsem si samolibého úsměvu, s nímž otočil nahou tvář ke shromážděné chase. Poprvé se ve mně hnul hněv. Pár obličejů se tázavě obrátilo ke Katynce, jež stála jako vždy uprostřed své suity, o půl hlavy převyšujíc dav. Romanův pohled se jí na něco ptal, ona odmítla hnout brvou. Čekal od ní odměnu za úspěšný lov?

Byl jsem jejich duch obilí, král lesa, kníže vody; ti bezstarostní mladí vesničané neměli tušení, jak případná je to volba a jak vytríbenou mají intuici. Cítil jsem k nim všem pohrdání smíšené s úctou, až na dvě výjimky:

tou první byl farář a ten se slavnosti neúčastnil, tou druhou Katynka, která mi teď přišla posadit na hlavu královskou korunu. Jsem si jist, že kdyby ta výsada byla udělena jiné dívce, můj výstavní klobouk by byl zachráněn. Ale jak bych pak dopadl já? Katynka mi sňala cylindr z hlavy a už ho chtěla nahradit korunou, když si povšimla, že z něj crčí voda. Na okamžik zaváhala a pak na něj bez jediného slova diadém navlékla, byl upleten ze zelených vrbových proutků a posázen drahými kameny z červených jeřabin. Chasou vizáž ocenila pochvalným mručením, pár hlav se uklonilo. Pokynul jsem jim gestem monarchy.

Sekáči, po celou dobu korunovace připravení na obvodu kruhu, začali kosit. Byli čtyři a nechyběl mezi nimi Roman ani jeho bratr, kdysi zkrácený o ucho. Každý kosař postupoval z jedné světové strany k prostředku, kde na dřevěné krávě seděl vládce zahleděný zpět, do minulosti, již bylo třeba ukončit. Připadl jsem si jako tolar uprostřed koláče, k němuž se o závod prokousávají děti, ale neměl jsem ponětí, jakou mohu nabídnout výhru. Roman se ke mně prosekal první, a protože měl dlouhé ruce a uměl se pořádně rozmáchnout, zůstal po něm nejširší průsek a děvčata postupující za ním sebrala největší úrodu. Po této čtveřici nastoupili k neposečeným klínům další čtyři mládenci a po nich čtyři poslední, jenže na ně už z žitného koláče mnoho nezbylo. Roman soutěž vyhrál a teď šlehl významným pohledem po Katynce, až jí jasné zahořely tváře. Odměnu vítězi udělí ona, kdo jiný?

Zručné ruce dívek zatím splétaly Romanovo žito do věchtů a přivazovaly mi je k tělu. Po chvíli jsem vypadal jako masopustní příšera. Nevadilo mi to; mezi diváky začalo kolovat víno. Z každého doplněného džbánu jsem si musel zavdat jako první. Slavnost se mi líbila čím dál tím víc. Slunce pálilo, ale chránil mě klobouk s korunou a u poddaných vzbuzoval respekt. Sotva jsem na ně přes krejzl z klásků viděl, ale připadali mi najednou nejistí. Asi nevěděli, jak ve hře pokračovat. Potom však někdo zavřeštěl:

Žito! Žito! Žito!
Brzo budeš bito!

Pochopil jsem, že špatný král dostane výprask, ale ve svém obilném kožichu jsem s tím nemohl nic dělat. Nahrbil jsem záda – když už to musí přijít, ať je to vrbovým proutkem nebo zase kopřivou, hlavně ne cepem. Zástup se rozevřel jako vlny moře a kat, jenž jím procházel, byla obilná panna. Vyděsila mne, najednou bych dal přednost člověku a jeho pádné ruce. Zmocnil se mě pocit, nikoli poprvé, že mě mí poddaní prokoukli a teď si to se mnou vyřídí jednou provždy. Zavřel jsem oči a o to potrestání si řekl – ať už konečně přijde a ať je rychlé, vždyť proto jsem tady, věděl jsem to odjakživa a marně bych se tomu vyhýbal. Cožpak jsem si to nezasloužil? Jenže trest není obět, tolik jsem věděl od Odradka.

A zas z toho byl jen žert a já byl nucen se smát, násilím obraceje koutky úst vzhůru, slzy zklamání vydávaje za slzy smíchu. Obilnou pannu, narychlo svázanou z posečeného žita a navlečenou do bílé svaatební košile, nesla před sebou Katynka, přede mnou se zastavila a zvedla ji jako k ráně. Potom ji narazila dřevěné kráve na hřbet naproti mně. Svázali nás k sobě, moje paže kolem slaměných zad, její košťata kolem mého krku, a už nás zvedali čtyři mladí pořezové a třásli s námi jako s obsypanou jabloní. Kymáceli jsme se, padali dopředu, dozadu i do stran a vždycky nás zas vrátili zpátky. Dav se popadal za břicho a volal „komu se nelení, tomu se zelení“, já se objímal s mátohou a v chrípí mě štípal obilný prach čpící po smrti.

Už jsem myslel, že mě ostrý hřbet zvířete co nevidět rozpůlí, jak s ním vojáci cloumali sem a tam. Něco mi zasvištělo kolem ucha a slaměná krásvice ztratila hlavu. Podíval jsem se pod krávu, jestli nespadla tam; mezi stěbly se červenaly jeřabiny. V tu chvíli přistoupila Katynka k Romanovi a zastrčila si za pás kostěný srp. Chasník něco napichoval na hůl. Byla to obilná hlava. Zvedl ji do výše, seděla na ní korunovaná střecha mého klobouku. Krempa mi nadále stínila oči, ale vítr mi dírou ofukoval temeno hlavy a vysušoval zbytky vody ve vlasech. Kráva teď stála pevně na zemi, vojáci vzdávali čest trofeji na tyči. Zcela vyčerpaný jsem se konečně svezl na zem a bezhlavá nevěsta se mnou.

Dostali strach, bylo po psině i po obřadu, najednou se mohli přetřhnout péčí o svého barona, co nezkazí žádnou legraci. Dali mi k ústům měch s vínem, řekl jsem si však o vodu, dostal ji a vychrstl si ji na obličej. Podpírán svými trýzniteli jsem se vydal za ostatními, kteří už táhli k vesnici. V čele šla Katynka s Romanem a vypadali jako princátka z pohádky.

Vše spělo k ránu, ta noc ani nezačala, a už se rozednilo. Na stolech zůstaly všechny koláče a polovina mas, chleba nejedl nikdo, nyní se čekalo na novou mouku, vždyť s mletím se mělo začít hned po vymlácení, suché bylo zrno dost. K tanci hrály čtyři muziky, náves byla plná, jak jsem ji dosud neviděl, Stará Ves slavila obžínky nejdřív z celého kraje a lidé se sjeli zdaleka. V kole se točila hlavně děvčata, neodvedení mladíci se nalévali pivem a zpívali sprosté písničky. Roman držel Katynku kolem pasu a ona jeho za ramena, on na ni čučel jako bulík a ona měla oči zavřené. Tančila spíš sama se sebou než s ním, jako by byl slaměným panákem zaslíbeným jiné. Ale slušelo jim to, zabítý Jakub zřejmě svého následníka našel. Odvrátil jsem od nich zrak a prošel se uličkou mezi domky. Skoro se tu nedalo prodrat, všude překážely povozy, přes jejich kola a postranice se lámalo pár opilců. Pobíhal kolem nich zcela střízlivý rychtář, spílal jim, že mu dělají ostudu, a dokonce je tloukl obuškem. Biřici je nakládali na dvoukolák a odváželi je jako zvířata na porážku. Kola na dlažbě nedrkotala, v ulicích leželo obilí, kočičí hlavy na návsí zmizely pod rozmetanými snopy. Ve stínech pod bezovými keři si našly měkkou podestýlku milenecké dvojice. Trhani, kteří ucítili snadný lup a stáhli se do Staré Vsi kdoví odkud, paběrkovali nevymlácené klasy a zvědavě nakukovali do oken chalup.

S rychlým rozbřeskem přispěchal déšť a smyl z tváře města pot a nečistoty. Zároveň se rozezněl kostelní zvon, začala ranní pobožnost, kupodivu o několik hodin dřív, než bývalo v neděli zvykem. Bohoslužba měla být tím pravým začátkem obžínkové slavnosti, ale na Fideliovy morality měl teď, na konci lidového hodokvasu, náladu jen málokdo. Bylo po slávě.

Seděl jsem opřený o morový sloup a pokuřoval, když tu jsem mezi hloučkem lidí v kostelním portále zahlédl Katynku, poznal jsem ji podle světlé kštiny a bílého šátku spadlého na ramena. Její počínání mě udivilo. Na okamžik se mi ztratila z očí, myslel jsem, že šla do kostela, ale když už se zavíraly dveře, hbitě z tmavého vchodu zas vyklouzla a odkradla se podél kostelní zdi, aniž by si toho vyjma mne někdo všiml. Ba ne – viděl to ještě někdo, zahlédl jsem bílou košili, jak se oddělila od skupinky mladých mužů, kteří si na obrubě kašny nacípávali fajfky a nadávali, že jim do toho prší. Košile letěla širavým ránem a táhl se za ní štiplavý tabákový dým. Zmizela za kostelem. Vzpomněl jsem si na Fideliova slova o nebezpečí, jež Katynka cítí přicházet, a rázem jsem byl na nohou.

Prošel jsem kolem zahrady poslední chalupy a bílou mužskou košili měl pořád v dálce před očima. Do strniště tloukl hustý déšť, na boty se balila prst' a zpomalovala krok – mně i tomu přede mnou. Jenže mne, na rozdíl od něho, déšť posiloval. Brzy jsem mu byl v patách. Měl namířeno k místu, kde se včera odehrál obžinkový obřad. Cítil jsem zklamání a zklamání vystřídala zloba. Pokud se Katynka hodlala spokojit s náhražkou, já se s ní spokojit nehodlal. Zklamala mě svou lidskostí, svou vůlí k přežití. Hořce jsem se zasmál. Já, který jsem podlehl lidským citům a rozmarům, jsem se horšil nad její vrtkavostí.

Zatímco on musel v dešti pořád jen běžet, já na něm plaval, už dočista nahý: boty jsem zanechal v osikách, kabát a košili v olších a nohavice ve vrbách nad rybníkem, kde jsem si také utrhл proutek. V tom závodě jsem nemohl prohrát, byl jsem si jist, že blahodárný déšť mi seslal sám Odradek. Byl jsem celý žhavý na odměnu pro vítěze.

Nevěděl o mně do poslední chvíle, dal jsem si pozor, aby mne nezahlédl – kvůli němu, abych ho nemusel zabít. Když udiveně otočil hlavu, zplihlé vlasy se mu v úleku zvedly jako bodliny. To už jeho oči neviděly a ústa zůstala němá, švihnutí sem, švihnutí tam, po nose a po ústech se táhne šrám. Přejde ho to do příštího úplňku. Točil se na místě jako pouťový medvěd, ruce sekaly do dešťových kapek, a když upadl, drtily

v prstech kamení. Ale co jsou lidské svaly a kosti proti vodě, její nezměrné síle a moci? Samy jsou z ní uhněteny a musí jí podlehnout.

Uschlý strom byl už na dohled, soka jsem skolil v nejvyšší čas. Co já vím – možná i to bylo součástí rituálu.

Roman předešlého dne poctivě vysekal do žita brázdu, ostatní mládenci však nebyli tak svědomití, a když viděli, že nevyhrají, nechali své díly být. Obilí stálo v nestejných paprscích kolem starého stromu a uprostřed se zvedal kulatý zlatý ostrůvek podivuhodně podobný slunci, tak jak je kreslí děti. Z ostrůvku čněl suchý strom a kravské rohy, s nimi protáhlá kostěná tlama zvednutá k zataženému nebi. Volská kůže visící přes konstrukci připomínala stan nebo sedlovou střechu. A skutečně nyní sloužila jako přístřešek, protože pod ní byl někdo živý. Pod vyceňnými zuby lebky se uvolnil pramen světlých vlasů. Přicházel jsem ke zvířeti z boku krytého kůží. Aby mě dívka nezahlédla, obešel jsem je a postavil se dozadu.

K prkenným nohám se tiskly nohy lidské, bílá lidská kůže se dotýkala mokrého dřeva, oblé lidské tělo pod příšerným lešením se chvělo chladem. Pod kravskou lebkou vězela hlava s dlouhými vlasy, paže se pod předními nohama roztahovaly ve stejném úhlu jako stehna pod zadními. Právě tyto dvojí nohy, dřevěné a lidské, se nyní nabízely obdivu, jedny zasazené ve druhých, jedny hranaté a nahoře i dole stejné, druhé zakulacené v lýtkách, ale v kolenou a kotnících štíhlé. Špičky chodidel se bořily do měkké zeminy, paty byly trochu zdvižené, aby se šlachy pod lýtky bolestivě nepřepínaly, polokoule hýždí pak skrývalo skloubení hřbetního trámu. Cena pro vítěze v závodu sekáčů se zcela otvírala mému pohledu: bledé pohlaví, tolik se podobající vyloupnutému obilnému zrnku, osemení s oplodím, jež obepínaly jádro s hlubokou rýhou uprostřed. Světlé rovné chloupky se otvíraly ke světlu a připomínaly řasy přivřeného albínského oka.

Do zdravého zrna se začal jedovatý námel a vypustil do něj svou šťávu.

Dívka vyjekla a já z ní vzápětí vyklouzl; byl jsem samá krev. Její krev, hleďme, právo první noci jsem si obhájil. Moje vlastní krev měla

vystříknout vzápětí. Že v trávě pod dívčinými rozhoupanými prsy čeká kostěný srp, jsem do poslední chvíle nevěděl, všímaje si krásnějších věcí, všeho, co tvořilo měkkou, poddajnou lidskou tkáň. Teď mi však před očima blýskly tvrdé bílé zuby. Pramen ostrých vlasů mě švihl přes hrdlo a tělo skrčené pod volskou kůží se přehouplo z jedné nohy na druhou a vymanilo se ze sevření dřevěných údů. Ze stínů vyrazila silná paže a na jejím konci zbraň. Zaútočila mi na zkrvavený podbřišek a neviditelná ústa vychrlila proud děsných, nepochopitelných slov: „Dej, o čem doma nevíš!“

Bylo to dílem okamžiku, ochránil jsem se rukou, která sama vletěla srpů do cesty, a přišel o ukazovák. Druhá rána nenásledovala, vymrštil jsem se na nohy, přeskočil dřevěný hřbet a utekl přes pole k nejbližšímu rybníku. Krvavou stopu ve strništi smyl déšť, ránu mi uzavřely vodní trávy rostoucí ze dna, bolest mne přešla po nejlepším víně, co jsem si dovezl z Francie. Odradek se mi nezjevil, aspoň pro teď mě ušetřil své společnosti. Vyšel jsem z toho dobře, oběť prstu mě zchromila, ale s tím se dalo žít. Horší byla představa života bez ní. Byl jsem si jist, že mě už nikdy nebude chtít vidět.

Podzim skončil stejně náhle, jako začal. Září nebylo ani v půli, když se voda stojící v polích od srpnových plískanic proměnila v led. Rybníky vylité z břehů ztuhly, v kluzké bílé mázdře se hrbily chlumce jako ostrůvky v ledovém moři a toporné snopy se proměnily v ostré útesy. Vše bylo na kámen – voda, stromy, zem – a kámen zvonil jak železo. Rozkvetlé kvítí neodkvetlo, žlutnoucí listí nezhnědlo, dobytčata hynula ve stájích, kopyta mrazem přikovaná k podestýlce. Zoufalé bučení dolehlo až ke mně do Věže, zvířata v kotcích ještě stála, ale nohy už se proměnily v rampouchy, zabodnuté odspoda do těla jako čtyři špičkové jehly. Pot chlévů se srážel v jinovatku, všechny barvy bledly, i černá ztratila svou kryvost, zředěná šedobílou nebarvou ledu. Staroveské mráz zastihl nepřipravené, mnohého položila nemoc, pár starých vejmkářů vypustilo ve studených dušních duši a děti se nehnuly od rozpálených pecí. Obecní slouha umrzl na obchůzce v prvních okamžicích no-

vého dne – půlnoc ještě odtroubil, slyšeli ho, ale jednu hodinu už ne. Ráno ho prý našli s rukama hluboko v kapsách, opřeného o kostelní zeď a podle výrazu tváře dopáleného na počasí, se skleněným pohledem upřeným vzhůru. Měl rozbitá ústa, ve vousech krápníčky krve. Tentokrát známého opilce nikdo nezmlátil – kůže ze rtů zůstala přimrzlá k mosaznému náustku kravského rohu, který měl pověšený kolem krku.

Když mi hospodyně přinesla zprávu o pohromě, nemohl jsem uvěřit. V krbu už sálal oheň a na stole voněla káva. Ještě ospalý jsem vyhlédl z okna a namísto krajiny spatřil jen jeden veliký bílý květ, namalovaný na sklo mrazem. Zdálo se, ožývalo skučení psů.

Poslal jsem do Vsi vzkaz pro Koláře: rychtář má oznámit poddaným, aby z mých lesů odnesli všechno volně ležící dřevo a užili ho na otop. Franci mě žádal, aby směl zůstat doma, že venku je zima jak v lidomorně. Přesvědčil jsem ho, že musí jet, neboť jde o život, a ne pouze o jeden. Smutně, nicméně poslušně se ujal své staré služební role, dal zapráhnout do dvojkolky a odjel. Ostatně neměl nic jiného na práci, neboť mráz si kruté zahrál s jeho mlynářskou pýchou. Kolo stálo, znehybnělé živlem, který ho ještě včera poháněl, jakoby přepadené obrovským ledním medvědem, který se postavil na zadní, objal svou kořist a splynul s ní v jednu nedělitelnou průsvitnou masu. Pod okny se klenul fantastický vítězný oblouk z kříšťálu, oslava triumfu přírody nad člověkem. Vylámané lopatky se proměnily v náhrobní desky, nakřivo trčící z té vztyčené vody a z tříště v korytě pod mlýnem.

Ve Vsi nebylo nikoho, kdo by pamatoval tak kruté září: namísto babího léta holomráz. Farář už nemusel vybízet farníky k pokání a zvát je častěji do kostela, sami za ním chodili a prosili o zvláštní modlitby za odvrácení katastrofy. V lucerně nad cibulí věže se nepřetržitě svítilo, zpěv se rozléhal po vesnici a noční vítr ho občas zahnal až k Černému mlýnu. Mraky, znamení kýženého oteplení, však nepřinášel; veškerou vodu jsme měli pod nohama, nad hlavou jen šedomodré pusto.

Litoval jsem je, ale nemohl nabídnout víc než dřevo ze svých lesů. Přikázal jsem svým dělníkům kácet všechny soušky a skládat je na návsí, aby si každý mohl vzít tolik dřeva, kolik potřebuje.

Byla noc. Stál jsem na terase, od hlavy k patě zabalen v teplých hounách, a dusil jsem se špatným tabákem. S hlavou zakloněnou jsem patřil na krásu hvězd a zahlédl mezi nimi svůj omyl: byly tam nahoře, nikoli ve mně, Kant měl pravdu – vždyť jsem byl ochoten pokácet pro své lidi veškerý zdravý les. Krása je lhostejná a na lhostejnost ve mně nezbývalo místo, něco tam uvnitř se zvrtilo a udělalo to hastrmana člověkem. Jednou za to zaplatím.

Jinde se udál opačný proces, ty novinky mi přivezl Franci a hned nato uleh, už od poslední nastydlý na prsa. Učitel Voves, osvícenec, buditel a volnomyšlenkář, který se poslední dobou držel stranou, zahloubán nejspíš do Ludwiga Feuerbacha, vystoupil jednoho mrazivého rána na patu morového sloupu a překvapil staroveské zprávou, že v okolí vesnice se od jara potuluje ryba s nohama, příšera, která přivolala zkázu na jejich kraj. Někdo doběhl pro faráře, ten přišel a poslouchal s rukama založenýma na prsou, pak i on vylezl na kamenný hranol a vstoupil kantorovi do řeči. Starou Vsí skutečně obchází Leviathan, ale to jejich vlastní údy váží jeho cesty, neboť se usadil v jejich srdcích, pustili si ho tam spolu s vírou v modly a teď sklízí úrodu. Nezbývá jim než znovu otevřít nitro, vypudit netvora a vpustit Boha a pak se dobrat zlomku dřívější spokojenosti, budou-li pokorní a trpěliví. Slyšme modloslužebníka, zařičel učitel a ukázal na kněze, hříšník kárá hříšníky! Jestlipak víte, komu se ve skrytu domova klaní tento dřevomilný fráter? Spřáhl se s tím, jenž se k nám v březnu přistěhoval, a ti dva spolu svedli ke svým rejdujícím nevinnou slabou duši a uvrhli ji do neštěstí. Po oslavě sklizně jsem viděl. Nedořekl. Farář ho tvrdou pěstí udeřil do brady. Voves sletěl ze sloupu na zmrzlou zem, rozbil si brejle a dal se do pláče. Ani Fidelius neměl daleko k slzám, ostatně měl zle zanícené oči, jako by v nich měl písek. Zhrozeně je upíral na svou zaťatou ruku, podobající se tesařskému kladivu.

Rychtář, který stál mezi shromážděným davem, nebyl schopný zasáhnout. Zato Roman Rab, nyní už uzdravený z dočasné slepoty, otevřel ústa, přes něž se táhl rudý šrám. Zeptal se kněze, proč nenechal učitelského domluvit, moc prý ho zajímá, co tak světoborného viděl o obžínkách. Fidelius mu odsekl, že je to zpovědní tajemství nejmenované osoby, a odešel. Kdo je ta osoba, která si přišla do kostela pro rozhřešení, jsem si domyslel.

Francl churavěl a nelepšil se, byl za ním doktor, prohlédl ho, a když jsem se zeptal, kdy se kočí uzdraví, odpověděl vyhýbavě. Ani mně nebylo dobře, trpěl jsem nedostatkem vody. Ta byla sice všudypřítomná, pro mne však bezcenná; z ledu a jinovatky jsem nemohl čerpat potřebnou sílu. Jedné noci, kdy jasně zářil měsíc a mrzlo, jako když břitvou řeže, jsem se nahý vykradl na rybník a sekrou vysekal do ledu díru. Bylo to v místě, kde na hladině zůstaly rozkvetlé lekníny, nyní křehké jako vánoční ozdoby borských sklářů. Vklouzl jsem pod vodu, dole bylo jako v márnici, zima a tma. Od stropu visely spletené lustry zmrzlých leknínů. Nenarozená poupata, poslední, ještě zavinitá a napohled živá, se vzpínala k neprostupné hladině. Hustá ledová kaše mi ucpávala žábry, ale pokud jsem plaval při dně a vlnil se jako úhoř, bránil jsem se umrznutí.

Že se na rybník seběhla tlupa chlapů, jsem zjistil pozdě. Poznal jsem to z toho, jak se rozezněl led. Potom ho začaly nepatrně rozechřívát tmavé teplé šlápoty. Mířily k díře, mé jediné únikové cestě. Něčí ruce zvedly odhozenou sekrou, jiné strčily do díry bidlo s hákem a zarejdily s ním, jen taktak jsem se vyhnul a od otvoru se raději vzdálil. Ze stop v ledě jsem vyčetl aspoň dva známé podpisy, jeden patřil porybnému, z toho jsem si nic nedělal, druhý revírníkovi – a s tímhle divousem jsem se věru nechtěl pustit do křížku. Květy leknínů pukaly pod jeho holínkami a znělo to jako rány z pušky.

I na střelbu došlo. Porybný musel zahlédnout pod nohama můj stín, protože strhl z ramene mušketu a vypálil v bláhové naději, že prostřelí deset palců ztuhlé vody. Les vrátil ránu desateronásobnou ozvěnou. Následující ryk hajného ke mně také pronikl, slyšel jsem, jak se tam

nahoře hádají a jak Škvor přebírá velení. Odplaval jsem co nejdál, pod vysoký břeh zpevněný vrbovými kořeny, mezi nimiž se drolila hlína. Nalezl jsem tu zamrzlý leknín, jaký jsem nikdy předtím neviděl – když uhodily mrazy, poupě, které si na hadovitém stonku razilo cestu k hladině, aby se rozvinulo spolu s desítkami jiných, rozkvetlo už pod vodou, jeho bělostný květ zářil do tmy jako přelud. Kolem leknínu byl led nejtenčí, takový palec dva, snad by se dalo utéct právě tudy. Ovšem bylo tu také málo kapalné vody a já se musel vmáčknout do nevelké kapsy pod břehem. Okamžitě mě v sobě uvěznila – pronásledovatelé tu měli svou příšeru jako na dlani, jen kdyby o ní věděli. Nebylo k tomu daleko. Zaslechl jsem Škvora, jak říká ostatním, že se jde podívat ke břehu a ať počkají u díry, kdyby jim škodná chtěla vyklouznout, kudy přišla. Musel jsem pryč. Jenže jsem byl tak vysílený, že jsem se nevzmohl na víc než na chabý úder rukou, které bolestně scházel prst. Ledová krusta praskla, ale škvíra byla tenká a hned se zespoda plnila vodou, která okamžitě tuhla. Připadal jsem si jako pohřbený zaživa.

Ležel jsem pod břehem a rybíma očima pozoroval hvězdy. Skrz led se zdály obrovské a zlaté, rozšířené po celém nebi jako tisíce sluncí. Vesmír mezi nimi se smrskl na pár černých čtverečků, klíčových dírek, jimiž se protáhnou jen dušičky zbavené břemene hříchu. Po ledě se pomalu blížily těžké kroky.

Na břehu nade mnou někdo seděl, tichá postava v beraním kožichu. Dřepěla na samém okraji a upírala zrak dolů – přímo na mě. Zavřel jsem oči a počítal okamžiky, kdy tenký led prorazí revírníkův lovecký tesák. Pak jsem zaslechl hovor, oči jsem zase otevřel a opodál uviděl obrovské podrážky, jak se zastavují kousek ode mě, přesně v místě, kde je ještě unesl led. Škvor si nakrucoval ježaté kníry a neviděl nic kromě dívky, které zpod huňaté čepice spadaly na ramena světlé vlasy. Dolehl ke mně její hlas. Řekla, že rychtář nehodlá organizovat záchranu hlupáků, kteří se v noci pouštějí na rybník za strašidly a pak se proboří. Copak se celá Ves nemodlí za to, aby led konečně roztál? Chlap se rozesmál: on mít takovou hubatou holku doma, od rána do večera by ji řezal a po klekání nepouštěl z domu. Dívce se objevil v ruce srp, vytažený

snad ze záhybů kožichu, ale hajný se nezalekl a pokračoval: nenechal by si ji přerůst přes hlavu jako divoké víno – taková úroda nese jen kyselé hrozny. Náhle na něj zprostřed rybníka někdo zavolal, ostře a pánovitě, někdo, kdo tam ještě před chvílí nebyl. Poznal jsem farářův hlas a ten teď zapůsobil lépe než mé vrbové proutky. Škvor se ještě jednou podíval zpod hustého obočí na Katynku, pak mlčky nadzvedl klobouk a vrátil se k pokrotlým honcům na rybníce, kterým Fidelius právě dával kázání, aby už nevěřili učitelovým tlachům. Potom je odvedl do vesnice.

Hvězdy pobledly, rybník se vylidnil, les kolem vody ztichl. Kostěné ostří proniklo ledem, zaseklo se do dna těsně vedle mého hrdla, jednou, podruhé, potřetí. Vsunul jsem do spáry rameno, pak loket a poté jsem se ve své ledové rakvi posadil. Zvedl jsem hlavu a obhlédl břeh – dívka se srpem byla pryč. Vzpomněl jsem si na předčasně rozvitý leknín uvíznlý v ledu a zašmátral po něm pod hladinou, byl by to hezký dárek. Ale ruka ho nenalezla.

Francl odcházel bez rozloučení a bez díky, jako svobodný člen cechu mlynářského, byť s jepicím životem. Pivní břich mu splaskl, dávno přestal jíst a nepil už ani pivo. Hospodyně mu přikládala studené obklady a obracela ho na bok, aby zabránila proleženinám. Holit se od ní nechal, a když jsem se nabídl já, urazil se. Ponechal jsem ho aspoň u sebe ve Věži. Sedmý den nemoci se začal dusit, naznačil hospodyně, aby přivedla kněze a otočil se ztrhaným zarostlým obličejem ke zdi. Když ho uchopila za rameno farářova silná ruka, byl už studený.

Sledoval jsem z křesla Fideliovy rozpaký, jeho váhání, zda udělit poslední pomazání, přestože se Francl nestihl připravit. Nakonec mu je dal.

Hospodyně zažehla po dvou svících v hlavách i nohou postele a chvíli jsme nad mrtvým postáli. Pokoušel jsem se o lítost k muži, který mi věrně sloužil do chvíle, než vycítil příležitost, jak na stará kolena přijít k majetku a váženosti.

Lítost nepřicházela. Pokud šlo o Francla, nemohl jsem se zbavit podivného pocitu křivdy, ač jsem pro něj nenacházel důvod – jako bych

měl mrtvému co vyčítat, jenom to nejsem schopen pojmenovat. Když jsem ho za krutého mrazu poslal do Vsi, nebyl to ode mne akt pomsty? Je možné učinit něco takového bezděčně, pouze s jakýmsi spodním povědomím, že by to ode mne mohl být trest?

Zvedl jsem oči k vitríně příborníku, sklo bylo odsunuto a na čínském a míšeňském porcelánu ležel mlýnský prach.

„Měl jste tehdy jet vy,“ vytrhl mne kněz ze zamyšlení, „mohl jste mu o pár let prodloužit život.“

Na jeho výčitky jsem neměl nejmenší náladu. „Farář, a stará se o délku pozemského života? Není mu lépe tam, kde je? Pokud to není peklo nebo očistec.“

„Pojďte odsud, je ohavné takto mluvit v přítomnosti zesnulého,“ řekl rozechvělým hlasem a vzal mne za rukáv. S Franclem zůstala jenom hospodyně. Aspoň že ta nad ním upřímně zapláče.

Proč jdeme dolů? říkal jsem si, když jsme sestupovali po schůdcích do mlýnice. Nemá ze mě Fidelius strach? Neví už úplně všechno?

Na cestu po schodech jsem svítil lampou, dole nám pod nohama zapraskala obilná zrnka. Byla tu zima, snad i mírný mráz. Všude ležela mouka. Fidelius si přehodil přes sutanu černý vlněný svrchník, který předtím nechal viset přes zábradlí. Usedl na bednění vedle násepky, pod níž byly znehybnělé mlýnské kameny. Jak tam seděl, vůbec nevypadal jako kněz. Vypadal jako soudce.

Dlouze si mě prohlížel a já, opřený o lešení, mu oplácel stejně zkoumavým pohledem. Když promluvil, zvedl se mu od úst obláček páry.

„Pamatujete, jak jsem vás žádal, abyste z našeho kraje odešel, barone? Mluvil jsem o Katynce, ale měl jsem na mysli oba – ji i vás. Učitel s revírníkem proti vám štvou celou vesnici. Sedláci je nejdřív nebrali vážně, potom uvěřili. Mráz nepolevuje a oni jsou čím dál zoufalejší. Jistě víte, jak jsou zdejší lidé pověřčiví, vzpomeňte si na to maso v poli. Vinu za kalamitu přičítají vám, i za to dlouhé jarní sucho a vůbec za všechno. Škvor shání muže, kteří by si s ním troufli na trestnou výpravu. Voves chtěl poslat do Lipé pro žandarmy, ale vynadali mu a pohrozili výpraskem. Chtějí si to s vámi vyřídit sami.“

„Se mnou? Copak rychtář nedovede sjednat pořádek?“

„Stará se o to, aby z mrtvých zvířat byl užitek. Stloukám pro farníky jeden sušák na kůže za druhým. Těší mě to, i když musím spěchat a dělám jen obyčejné.“

Zamračil jsem se. „Vy děláte sušáky na dobytčí kůže?“

„Ano. Před rokem jsem na žádost starších vyrobil jeden pěkný – dřevěnou krávu, náhradu za jinou, velmi starou a chatrnou, co se už rozpadala. Musela vypadat stejně jako ta, co ji měli předtím, i tahle měla patřit obci; dobytčí kůže na ní mohl sušit každý, byla-li volná. Jenže ona svému účelu příliš nesloužila. Jakmile jsem dílo odevzdal – a dal jsem si na něm záležen, dokonce jsem je opatřil kravskou lebkou –, odtáhli tu krasavici do žitného pole za vesnicí, kousek od toho místa vede pěšina k Vlhosti. A kráva tam stála až donedávna. O obžínkách na ni posadili obilného krále a zasnoubili s obilnou babou, o tom asi leccos víte, že? Až tehdy jsem si uvědomil, že jsem zvíře podle starého vzoru postavil tak, aby se na něm dalo sedět... nebo se pod ním schovat. Důsledky jsem tak docela nedomyslel.“

„Vědomě ne, ale vaše vnitřní vědomí, o kterém nevíte, stvořilo dokonalého molocha. Možná i vy někde v té tajné hloubi duše víte, že sklidit úrodu a pak se pomodlit a opít prostě nestačí. Pokud jde o mě, v tomhle jsem zajedno se svými poddanými.“

„Úspěšná sklizeň, řádná oslava a pokorné díkůvzdání – jak to, že to nestačí?“

„Protože vaše ovečky jenom přihlížejí – vy vykonáváte rituál, vy skvěle proměňujete, vy slavíte zmrtvýchvstání. A oni hrají druhé housle a mají pocit, že je třeba udělat něco navíc.“

„A společná modlitba? Přijetí těla Páně?“

Pokrčil jsem rameny.

„Ty vaše oplatky že mají zažehnat zlé duchy a neúrodu? Co jsou proti tanci při úplňku? Proti skoku skrz očišťující plamen?“

„Mluvíte jako odporný neznaob, barone.“

„A vidíte, přece znám víc bohů než vy, Boží prostředník.“

Seskočil z bednění, jako když ho uštkne. Rozkročil se na ohoblovaných prknech mlecí podlahy a celý se třásl. Vydával jakési skřeky, jež teprve po chvíli dostaly smysl.

„Přišel jste a tvářil se jako křesťan –“

„Ale tím já jsem. Byl jsem pokřtěn ve svatoštěpánském chrámu...“

„Což je ve vašem případě úplně lhostejné! Přišel jste sem a já se zradoval, že dostávám spolubojovníka proti těm pohanským přežitkům, navíc urozeného a vlivného. A koho jsem dostal? Jste horší než ďábel – proti vám jsou ti zdejší chrapouni hotová nevinátka.“

„To je mi vážné obvinění,“ řekl jsem klouzavým hlasem, který však už začal prskat jako ledová kra.

„Dávejte si pozor na ústa, jak se jednou urazím, myslím na pomstu, mám už takovou slabost. Ujišťuji vás, že jsem byl zvyklostmi svých poddaných udiven víc než vy. Na rozdíl od vás jsem ale pochopil, jak dokonale ti lidé cítí krajinu, na níž jsou závislí. Vy jim sice můžete dát něco navíc, řekněme jako misionář, ale nesmíte jim brát to, co měli ještě před vámi. Právě takhle si počínali misionáři – ti špatní. Jak můžete vědět, kdo přijde po vás? Co když to bude někdo s úplně opačným učením, než je vaše? Začne jim napravovat hlavu po svém a oni si to nechají líbit, proč ne, když si to nechali líbit od vás? Naučil jste je poslušnosti a pokoře, umění zbavit se odpovědnosti za hříchy. A ten nový je naučí zase něco jiného – nějaké nestoudnosti, jež prohlásí za nové náboženství.“

Říkám vám, že jestli je zúplna vyrvete z kořenů, jež je drží pevně v zemi, kořenů společných jim, slunci, měsíci, dešti, stromům, květinám a zvířatům, a povznesete je příliš vysoko, ten nový příchozí je zase srazí dolů. Ten pád jim přerazí páteř. Snad právě toho se obává Kateřina.“

„Hleďme!“ zasmál se. „Ze světáckého učitele se stal žáččin fámulus. Kde je vaše rozvaha a moudrost? Zmizely spolu s prstem z vaší pravice. Obětoval jste je lásce k čarodějnici s hezkou tvářičkou.“

„Kouká vám z očí chuť zapálit pod Katynkou hranici. Jak vám rozumím! Živé byste se zbavil a mrtvou, kterou jste si vyřezal ze dřeva, byste si nechal – pěkně doma ve skříni, aby nemotala farníkům hlavy, já už vím, co znamená ta dvojí iniciála na tom vašem sarkofágu. D je pro De-

meter, vidíte? P pro Persefonu. Všiml jsem si, jaké knihy čtete – není to jenom žaltář a liturgika. Stvořil jste bytost z mýtů, bohyni úrody, jež trávila část života v říši mrtvých a část v říši živých. Říkalo se jí taky koré. I já četl klasiky, a kdybych měl ještě svůj klobouk, musel bych před vámi smeknout. Copak vás ale nenapadlo, že když strkáte svého velebníčka do dřevěného lůna, vzdáváte tím hold božstvu staršímu, než je váš ukřižovaný? Vy jste horší než ti chrapouni, jak jste je nazval. Vy jste velekněz bohyně úrody a soudě podle té mrazivé pohromy venku se vaše paní náramně zlobí.“

Vrhl se na mě. Byl sporý a mrštný, a kdybych byl neuhnul, mohla na mě jeho pěst dopadnout jako na učitele. Druhou ránu jsem mu už nedovolil, chytil jsem ho oběma rukama za zápěstí a sevřel mu je jako v želízkách. Proti vodnímu živlu neměl šanci.

„Tak přece jen vy,“ sípal, „to vy jste slídlil v mé dílně. Měl jsem vás v podezření. Dal jste si pozor na piliny na podlaze, ale rozsypal jsem je i venku na dvorku a tam už jste obezřetný nebyl. A dřevěný žlab, co jste po něm lezl, taky ukazoval na vás. Kdo jiný by ho uzvedl? Zapomínáte na svoji sílu a na její meze – v tom je vaše slabina. Když jenom pomyslím, že ten ubožák Voves mohl mít pravdu! Prý vás viděl plavat deštěm, viděl vás uhranout mladého Raba vrbovým proutkem. Co jste vůbec zač? Držíte mě jak v kleštích, a přesto jste kluzký jako ryba, jako žába, jako... salamandr! Vidět váš úsměv – to už je příjemnější hledět do tváře štiky. A slyšet váš smích – i křik divoké kachny zní líp. Vypadáte sice jako člověk, jako zkažené, rozmazlené princátko, které nedovede zezstárnout, ale chechtáte se jako hastrman, co se jím straší malé děti.“

Taková slova od kněze mě ohromila a na okamžik jsem povolil stisk. Využil té nepozornosti, vykroutil se mi a prudce mě odstrčil, až jsem zavrával.

„Nezbývá než se přesvědčit, co jsi skutečně zač!“ řekl tiše a hodil mi do tváře hrst mouky. Trest za oslepení jiného.

Jediným trhnutím mi otevřel kabát, až knoflíky zazvonily o podlahu. Zároveň rozhalil košili. Mnul jsem si oči, couval před ním a párkrát se po něm ohnal jako po dotěrné černé mouše. Praštil jsem pěstí do opěrného

sloupu a málem jsem omdlel bolestí, bylo to, jako bych o ukazovák přišel podruhé. Hned jsem se ale rozehnal levou a udeřil přímo před sebe. Zasáhl jsem. Fidelius přeletěl přes bednění nad mlýnskými kameny a narazil do zábradlí. Napůl ho vyvrátil, ale neulomil. Kdyby se tak stalo, nikdo by ho z podkolí mlýna nevytáhl.

V tu chvíli nad námi zazněly kroky a na schodech se objevila hospodyně. Úplně jsem na ni a mrtvého Francla zapomněl. Vyděšeným hlasem se dožadovala ujištění, že se milostpánovi nic nestalo.

Oba jsme čekali, co ten druhý udělá, směšně mrkajíce rudýma očima; já je měl plné mouky, těm jeho chyběly řasy.

Vzpamatoval jsem se první a poslal hospodyně domů. Byla již oblečená, opatrně sešla ze schodů, a aniž na nás pohlédla, s tichým „spánembohem“ za sebou zavřela vstupní dveře. Mezitím se Fideliovi podařilo vstát, sáhnout po lampě a zvednout ji do výše. Pak jako by zkameněl. Podíval jsem se na svou odhalenou hrud': žábry pod žebry spaly, chlopně pevně zavřené jako odpočívající oči. Už jsem se nenamáhal skrýt je košilí a pobaveně jsem sledoval, jak farář natahuje roztřesenou ruku a jedním znejistějším ouřezkovitým prstem se dotýká průsvitné, jako šupina tenké blány mezi třetím a čtvrtým žebrem, pak ji nadzvedne nehtem, odkryje chlopeň a ponoří ukazovák do otvoru rudého jako rána po bodnutí halapartnou.

Plamen v lampě zablikal, zhasl a znovu se rozhořel, zvenku se ozvala rána, pak druhá, pak odněkud něco spadlo. Na mlýnském kole začal pukát led a já jsem se jakýmsi neblahým zázrakem rozdvojil.

Farář ucukl rukou a někdo se hnusně zachechtal, byl jsem to já, stojící na dva lokty od sebe samého, střízlík s rozšklebenou hubou, dýchající knězi do tváře zápach rybiny, zatímco já, ten druhý, se klepal opodál, šílený strachy, co teď se mnou bude, když je mé tajemství vyzraženo. Ale Fidelius si mě nevšímal, oči měl jenom pro dvojníka, jenž se nebál jeho ani toho, komu slouží každý kněz.

„Ryba s nohama. A s leccíms jiným. Voves viděl, co dělala s Katynkou pod tím sušákem na kůže.“

„Ty sám jsi krávu vyrobil!“ rozkřikl se střelák. „Kdybych holku ne-nabral já, udělal by to ten mladej, jenže dostal ránu mezi oči a padl do jiný brázdy. Tak učitelskej si užíval na dálku? Ve špehování jste oba mistři, svého času by vás tenhle –“ ukázal palcem na mě „– vzal do holportu: kantor, flandák, hastrman! A co ty? Tys nešmíroval, když Káča nastavila zadek králi sekáčů? Nebo jsi doma obskakoval tu její kopii?“

Chtěl jsem si zacpat uši, ale zapomněl jsem na chybějící ukazovák. Nezbylo mi než poslouchat. Ti dva mluvili o mně – já sám jsem o sobě mluvil – stál jsem na druhém konci mlýnice – a přitom byl tím, kdo teď faráře chytil pod krkem. Pokrotle řekl:

„Přiznávám, že jsem jí podlehl. Koho si neomotala kolem prstu? A tebe, kterýs ji chtěl svými řečmi opříst jako pavučinou, o prst připravila. Jsi člověk jen napůl, ale pošetilý za dva. Využila tě, ani o tom nevíš. Já můžu zavřít dřevěnou pannu do skříně a potom zpytovat svědomí, ale ty, aby ses odpoutal, bys musel Kateřinu zabít.“

„Mluvíš z cesty.“

„Vůbec ne. Náš kraj a ona, to je jen jedno tělo, jediné všeobjímající vědomí. Sám to přece cítíš. Cokoli jsi po svém příchodu k nám udělal, udělals z její vůle, z vůle naší země. Tak jako všichni, já taky. Já kvůli ní zapomněl na samotného Hospodina; kvůli ní se k němu zase vracím.“

„Kvůli čarodějnicí? Děláš mlhu, flandáku! Chtěl tě připravit o rozum. Bude zahanben ten, kdo slouží modlám – na slova žalmistova jsi už zapomněl?“

„Jsem zahanben, ano, ale hanba pro mě není ničím novým. Slabost ve víře mě nakazila dávno před tím, než jsem poznal ji nebo tebe. Už když jsem skládal sliby, činil jsem tak se strašlivou lhotejností, namísto pastorece jsem se raději zabýval majetkovými lejsky na biskupském úřadě, bylo mi to milejší. A pak, když mi bylo nejhůř, jsem požádal o farnost a přišel sem; první, kdo mi přišel do cesty, byla Katynka. Jako překážka, jako výzva. Jak jsem za ni děkoval! A pak ty. Jeden horší než druhý. Poznal jsem lásku, poznal jsem nenávist. A jestliže mě láska uvrhla na nehlubší dno, potom mě nepřítel z toho dna zvedl.“

„Ten nepřítel jsem byl já?“ To já teď říkal tahle slova, ten tichý pozorovatel, zatímco běs povolil stisk pařátů a o krok ustoupil.

„Ty. Děkuji ti.“

Zcela se uklidnil, odevzdal tělo jiné vůli, ať mé, nebo cizí. Byl si jist, že ani vrahova ruka teď na jeho duši nedosáhne, provedl svou zpověď a očistil se.

Padl na kolena a začal se modlit.

Překročil jsem ho. „Dostaneš, oč si koleduješ,“ řekl jsem tak tiše, že jsem sotva slyšel svůj hlas. Ale on ho zaslechl, vztáhl ke mně ruku a sevřel mi zápěstí.

„Ať uděláš, co chceš, bude to ku Jeho slávě.“

„Jste pyšní, ty i tvůj Bůh, a oba jste na mě krátkí. Znáám jiné, ti taky ostrouhali. Jsem kníže vody a je jenom na mně, jestli lesy uschnou a pole zaplaví řeka. Tvoje Katynka není než prach pod mou botou. O tom tě brzy přesvědčím.“

Zesílil stisk na mé ruce jako prve já na jeho, nebylo snadné se mu vytrhnout, i když dlaně měl studené a kluzké potem.

„Nepřesvědčíš. Jsi pyšnější a ješitnější víc než já a obelháváš sama sebe. Pamatuj, že i na tebe dojde. Jestli ne v tomhle životě, tak v dalším.“

„Co když tě zabiju?“

„Nezabiješ.“

Smýkl jsem jím o hřidel palečného kola, ale pořád mě nechtěl pustit. Rozervál jsem mu drápem předloktí. Pak zůstal ležet, těžce oddychoval, ze zraněné paže mu vytékala krev a rozpouštěla jinovatku na zamrzlém soukolí mlýna.

Viděl jsem hastrmana, utíkal polem, prst přes noc ztěžkla, napojena z tající ledové kůry. Les ožil, pod březovým mlázím se začervenala liščí srst a v korunách stromů se ozvali ptáci. Kolem remízků se držel ranní opar, jenž sliboval vystoupat vzhůru a zastínit krásnou lhostejnou modř, proměnit se v ošklivé šláře vody a v podobě deště se vrátit na zem – a nezmrznout. Než uhoří skutečné zimní mrazy, příroda se připraví. Dubovým hájům se zelený mužík vyhýbal, já se mu smál, věda,

čeho se bojí, co nechce vidět, nač nechce při svém úprku narazit a komu odmítá skládat své účty. Ale nemusel mít strach, Odradek ani ten, co ho doprovází, se už neobjeví. Utíkal jsem za ním a nemohl ho chytit, nemohl ho zastavit a odradit od toho. Byl rychlejší než já, předběhl i sama sebe – mne, který jsem za ním v zoufalství klopýtal. Proběhl kolem lípy, do jejíchž větví někdo pověsil žlutomodrý kabát, nevšiml si učitele, co v tom kabátě uvízl se smyčkou kolem krku. Hastrman neviděl, neslyšel, hnal se jak dravý proud, v náručí dívku, co taky předešla sebe samu, nesl ji jako ženich, když přenáší přes práh nevěstu. Když doběhl k močálu, vhodil ji do jeho mazlavých peřin, v tom cípu Koňského rybníka, kde voda nezamrzá. Počkal si v rákosí, až její tělo klesne do hloubky, do černé náruče vodního monastýru. A znovu se dal do běhu a já za ním, na prsou se nám houpal klíč a tentokrát já, nikoli on, jsem nesl na ruku dívku, co měla za pasem kostěný srp. Persefonu, koré, Demeter.

Mlým se jí nelíbil, nechtěla sytit hladové za každou cenu. Měla raději svou horu a já její hoře ublížil. Skládala četné oběti, a nic to nepomohlo. Nadešel čas, aby se obětovala sama.

Nebránila se. Donesl jsem ji k Černému mlýnu, vstříc jeho temnotám, kde voda netaje a Odradek mlčí. Kde Katynka bude spát.

Requiescat in pace.

Kniha druhá

Výbuch. Snad to tak musí být.

Poledne, srp měsíce, který teď vychází i ve dne, odvrátil tvář k prázdnému nebi, synovsky lhostejný k trhání těla své matky. Sám býval součástí země, masem vyříznutým z jejího lýtka, když rozhodovali jiní, obětovaný, aby z daleké černé pustiny řídil příliv a odliv našich vod. A teď nehnul ani brvou.

Moje pokora, na rozdíl od jeho, je pryč. Jsem tady a nemůžu jinak. Nadcházejí dny hněvu.

K okraji kráteru stoupá moloch a v poslední křeči své někdejší troufalosti ruší, byť na zlom okamžiku, zákony hmoty, pohybu a přitažlivosti: jeho megatunová masa železa letí vzhůru, sama od sebe, kola ani pásy se netočí a motor mlčí. Byl sestrojen strojem, snadno, jednoduše, dá se rozebrat či přesunout jinam, přepravit k jiné hoře, až Vlhošť nebude mít co dát. V loupení krajiny se dá pokračovat jinde, stačí k tomu jen dostatek lhostejnosti. A nové rypadlo.

Osmery halogenové oči, nabité náhlou energií, se otvírají, přestože je den, a naposled obhlízejí svou krvavou žeň. Pak se rozletí do šira a jako meteority tvrději odmítají zhasnout. Oheň vyšlehně i pod drtičkou kamene, jež dosud připomínala zakletý zámek a teď se proměnila v burácející raketu. Raketa se vznese, přeletí zbylé stromy pod horou, vystoupá až nad samotnou horu. Tam se zastaví, zváhne se a s jakousi ležérností mechanismu necítícího bolest se rozskočí. Po svazích se vzápětí kutálí žhavé železo, žářem vrácené do podoby beztvaré rudy. Jako by tato dávno vyhaslá sopka začala opět chrlit lávu.

Co já se na stará kolena ještě nenaučím! Tenhle zákon nezná žádný chemik, jen alchymistům je znám, teď i mně. Třaskavý vodík, aktivovaný hořícím kyslíkem spolu s pralátkou flogistonem, nabývá před rozpadem podoby ikozaedru, ledového dvacetistěnného krystalu, který se po rozpadu stává malým sluncem plným smrtící vody. Časový spínač jsem sestrojil z hranatého zeleného budíku koupeného v zastavárně; na displeji měl nápis Vzájemná pojišťovna Praha.

Můj starý dalekohled nelže, jeho mosazný okulár mi přibližuje rypadlo na dosah ruky. Ještě před chvílí stálo vedle molocha, ještě včera

se zakusovalo do zeminy skrývající drahocenný kámen. Teď neexistuje. Ničitel je zničen, aspoň pro tuto chvíli.

Udeří mě tlaková vlna a sváže mi tělo do kozelce. Bolest je prudká a krátká, dalekohled jsem odložil právě včas, aby mi nevyrazil oko. Ležím na Ronově, na štíhlé čedičové homoli, již uchránily před těžbou trosky hradu. Tlustá hora naproti nenesla žádnou zříceninu a teď je sama v rozvalinách, po desetiletí vyžíraná ze strany jihovýchodní. O pískovec neměla těžební společnost zájem, ale vytrhala žlutobílé vlhošťské skály dynamitem, aby si zjedнала přístup k čediči. Z hory zbyl plášť, snad o málo víc, jakási omluvenka za demolici kopce, pomníček na kolosálním, zoufale prázdném hrobě. Vrcholek je snížen o třicet metrů, plánují prý odříznout ještě sto dvacet. Buky, duby, jedle, borovice a modříny jsou pryč, prodané do ciziny, zvířata se dávno rozprchla do polí, uhynula nebo byla zastřelena. Nad kráterem hory krouží čáp. O něco dál, skoro až nad obzorem, se začalo šerit, je to mračno havranů, co se zvedli hned po výbuchu, vyrušení z klidu ospalé podzimní neděle. Vyčkávají, dodávají si odvahy, nevědí, jestli se rána neozve znova. Potom se mračno rozprostře nad krajem, ptáků jsou stovky, nedávno přiletěli, aby tu přečkali zimu. Čáp měl naopak odletět. Neudělal to. Počíná si divně. Sleduje vrány, i on se bojí, ale krouží nad horou dál. Tam dole asi měl hnízdo, možná i družku. Zbyla jen jáma a chvíle pro pietu. Vrány se blíží, čáp vylétne výš. Neprchá, naopak; vybírá si, kam zacílí svůj útok. Pak se vrhne mezi vrány, stává se střelou vypálenou do davu. Jeden černý pták je zasažen, útočníka pohltní křičící hejno. Dívám se na to dalekohledem a jako bych se díval do sebe – do duše teroristy. Vidím smrt, která přemáhá strach. Smrt dohnanou k zabíjení.

Poslední úlomky strojů, ozubených kol, složitých převodů a mechanických kladiv padají spolu s jemnou elektronikou na kráter i kolem něj, lopata bagru se kutálí po stráni a zastavuje se až dole o násep chránící hranici lesa. Kousek od toho místa ústí šterková cesta, po níž nákladáky odvezly skoro celou horu. Vedle, v mokré půdě, v polámané skrumaži osikového a vrbového houští, v kopřivách, leží balvan podobný obrovskému vejci. Je zpola vražený do země a mezi mrtvými kořeny,

kteřé ho obalují jako pletenec žil, usychají čtyři pahýly stromů. Mezi pařezy se černá malý čtverhranný důlek. Smírčí kříž, co v něm vězel, není nikde vidět, musel se vylomit či si ho někdo z dělníků odnesl a postavil na zahradu chalupy. Nebo bude pod kamenem. Směs, z níž je balvan uhněten, se na německém surovinovém trhu nedala prodat, tak tu dřepí v zemi, přehlížený a zapomenutý. Než ho shodili, nikoho ani nenapadlo, že se kdysi dovedl houpát sem a tam. Bez kříže, bez čtyř stromů a bez své úžasné rovnováhy se stal tou nejbezvýznamnější součástí všehomíra.

Obce, které tu stály tenkrát, tu stále jsou, ze samot roztroušených pod kopci dokonce vznikly čtyři nové. Ze Stvolínek je servisní stanice pro těžaře – kostel je zavřený a hroutí se sám do sebe, v sakristii si někdo otevřel stánek s výsekovým masem. V hostinci se čepuje pivo, s ním však pohostinnost končí, poutník zde hlavu na noc nesloží. Zato bistra s občerstvením svítí celou noc, papundeklové ubytovny jsou našlapané, z jejich usmolených oken věčně visí vyprané spodky a ručníky. Prádlo se suší rychle, výfuky velkokapacitních nákladních aut jsou v permanentním provozu. Vozový park těžební společnosti Titania se nalézá pod ubytovnou. Nejen zaměstnanci, celý kraj žije na směny. Stal se továrnou na kámen.

Mým cílem původně nebyla drtička a rypadlo. Byl jím sklad trhavín, jejich účinného, za každé situace spolehlivého semtexu. Kde ho mají, to se mi zatím objevit nepodařilo, takže jsem zaútočil na Vlhošti, v samém středu jejich vyhlazovacího tábora.

Stará Ves už není. Po válce vystěhovali poslední obyvatel a celé okolí středověkých rybníků zatopili. Vymysleli si alibi: bahnitá půda bude mít výnosnější a lepší využití.

Zdejší měkké podloží je od těch dob suché na troud. Chléb z místních polí chutná po popelu a rezivém kovu.

Shlízím z ronovského hradu do vlhošťského údolí, jednoho z nejkrásnějších koutů poznatelného světa, který inženýři jednoduše škrtli – na mapách i v krajině. Po rumišti plném kopřiv se táhnou dva šedé pruhy improvizované silnice, dva pásy ze zmetkových panelů, původně

určených pro sídliště v České Lípě. Každý pás z jedné strany obtáčí horu, rozdělují se a zase setkávají, křížují se a míjejí. Na rozbitém, neustále se snižujícím vrcholu se spojí. Zde se nakládá jemnější kamení, velké balvany se svrhávají dolů jako krmivo pro drtičku. A tu jsem právě zničil.

Jediné, co si údolí uchovalo z minula, jsou bílá boží muka, jen zázrakem nevyvrácená ze základů – podle rozryté země se kolem křížku otáčejí nákladáky. Memento byvší krásy není nedotčené posledním stoletím. Není dobré přikládat k očím dalekohled, a už vůbec ne ostřit na detail. Kříž nikdo neulomil, Kristus na něm zůstal, někdo ho přitloukl čelem ke kříži. I hasrman se někdy otřeše.

Přijíždějí automobily, nikoli nákladní. U božích muk zastavuje první, vystupují z něj strejcové vyrušení od nedělního oběda. Někteří z nich ani nestačili pustit z ruky pivní láhev, když to bouchlo. Ted' se s touto zbraní, doplněnou o minimax, vrhají na požár cisteren naplněných chemikálií na leptání kamene. Objeví se první policejní auto, prudce brzdí na panelové silnici, dostane se do smyku a vjede do škarpy. Strejcové se smějí a tříčlenná posádka se na ně vztekle vrhne. Sledují němou hádku, přerušenu nejdříve jedním, hned nato druhým požárním vozem. Z cisteren stoupá červený čmoud, podívaná má už své obecnstvo. Údolí je najednou plné aut, uniformy jsou zelené, modré i černé a přibývají další. Když se rozhlédnu po kraji, všude na černavých silničkách blikají majáky policejních aut. Pohlédnu dolů, vidím hasiče v prudké rozepři s těmi, kteří na oheň nastříkali pěnu z příručních hasicích přístrojů. Strejcové před policisty semknou řady a výhrůžně zvednou pivní láhve, narychlo vyprázdněné a připravené k boji. Nějaký muž v tvrdovém saku, které zkombinoval s opruhovanými tepláky, se je pokouší uklidnit. Je to předseda obecního úřadu ve Stvolínkách.

Mezi barevnými auty proklíčuje černá limuzína. Když zastaví, vystoupí z ní pomenší muž. V prstech levé ruky drží cigaretu, která se znatelně chvěje. Ředitel Titanie Pavel Otrla – poznávám ho podle fotografií z novin: olysalý padesátník v šedém obleku, v levém uchu malá stříbrná náušnice, k pravému přilepený přenosný telefon, na nose nepraktické

módní brýle. Odulý obličej brunátní, hádá se nejspíš s pojišťovacím agentem, který odmítá přijet na místo události v neděli mezi dvanáctou a jednou.

V závěsu za limuzínou prudce brzdí otlučený džíp. Kola jsou zablokována a vůz ještě klouže smykem, když z dvířek už vyskakuje hřmotný chlap ve vojenském mundúru a s vystříhanou hlavou. I jeho podobu znám z tisku, byl to on, kdo před půl rokem vyjel bagrem proti skupině mladých lidí, kteří tu protestovali proti vytěžení hory a devastaci okolí. Bylo jich asi třicet, připoutali se k sobě a bránili vjezdu nákladáků; bagr jejich řetěz hravě přetrhl a jen zázrakem nikdo nepřišel o život. Protest skončil zlomenou rukou, vykloubeným ramenem a několika zlomenými žebry.

Opatřil jsem si o tom drsném muži informace; za úplatek u jeho podřízených. Jmenuje se Lee Laudon, pochází z Plzně, je nemanželským synem amerického vojáka, sloužil v československé lidové armádě a dotáhl to na kapitána, pak si zahrál na desperáta na jugoslávských bojištích a dnes je v záloze. U Titanie pracuje už řadu let, ve vložšťském kamenolomu řídí odstřely.

Tváří se ještě zuřivěji než ředitel, vypadá jako buldok. Co chvíli si osahává pouzdro s pistolí, které mu visí od přezky na pupku a houpe se mu mezi nohama. Na tlustém zadku má druhé, menší; kouká mu zpod neprůstřelné vesty jako buldočí ocásek. Z policajtů přímo číší zvědavost na jeho zbrojní pas, ale pod jeho pohledem se roztřesou jak ratlíci a rychle se dívají jinam. Přesto pohrává na tvářích pivních strejců úsměšek a pochechtávají se i ti, kteří by za to mohli přijít o práci. „Generál Laudon“, popřípadě „generál Lee“, jak mu tu přezdívali, tu není oblíben. Jeho muži nemívají příležitost zasmát se na jeho účet a teď si ji náležitě vychutnají. Myslí si, že rypadlo a drtičku kamene nedopatřením roztrhal střelmistrův semtex. Dlouho se smát nebudou. Jde jim o výdělek, mizerný měsíční plat nádeníka, který je teď ohrožen, stejně jako tučná gáze toho nadělaného šaška s náckovskými manýry. Znásilňování krajiny je jim lhostejné, drtička kamene pro ně není pekelný stroj. Neuvažují v těchto pojmech, ani to neumějí. Fabrika je facha

a facha jsou prachy a prachy – to je přežití z dneška do zítřejšího dne. Nepohrdám těmi lidmi, ale abych s nimi cítil, to taky ne. Jejich poslušnost každému, kdo jim dá vydělat, se mi hnusí. Můžu se ale na ně zlobit? Na ty horníky, dělníky, techniky, těžaře, geology, inženýry? Vždyť jsou to cvičení opičáci. Šance něco urvat, takhle vidí mou horu. Jako znělec, živec, bauxit, čedič, nerostnou surovinu určenou k odebrání; pro koho tu je, když ne pro nás? Bez náhrady, zato za měsíční kostku cukru a prémii: žlutý banán. Až horu sprovedí ze světa, nechají po sobě díru do země a budou na tu díru hrdí. Vždyť tak pilně, tak obětavě pracovali. A ten kus udělané práce je za nimi vidět.

Titania odvádí státu daně, stát bohatne z takových podniků, protesty proti Titanii jsou bezpředmětné a marné, dokonce nežádoucí. A snadno kriminalizovatelné.

Vzal jsem si ponaučení. Kde jsou protesty proti týrání přírody bezpředmětné a marné, dokonce nežádoucí, snadno kriminalizovatelné, tam se musí tyranii postavit hrubá síla. To je zákon zachování přírody. Třaskavina proti třaskavině. Vzorek pro výbušnou vodu jsem našel v otcových sešitech. Je to tvůrcův odkaz ničiteli. Jako znalec cest, jimiž se voda prodírá z podzemí k povrchu, byl otec zkušeným alchymistou; já teď konečně dokázal využít jeho poznatků.

Přijíždí sanitka. S tím jsem nepočítal. Některý z hasičů, ať těch povolaných, nebo těch samozvaných, si nejspíš popálil kůži? Ne. Ukazuje se to jinak. Bílá dodávka je zbytečná, volají černou. Teď ho vynášejí. Dalekohled mi padá z ruky. Příliš pozdě – viděl jsem to tělo, nebylo zuhelnatělé, jenom polámané jako stromek smetený vichřicí. Hlídač. Na něj jsem zapomněl. Ví bůh, že jsem udělal chybu.

Následujícího dne otiskuje celostátní deník fotografii vdovy po oběti teroristického činu, obézní staré ženy z nedalekých Kravař, s tváří zrůzněnou pláčem. Snímek je rozmazaný, plaččiny slzy snad potřísnily i objektiv. Pomsta je hořkoslaná. Není tu nikdo, kdo by mě vyplácnul, kdo by mi uložil pokání a vyměřil trest. Otec je dávno mrtvý. Odradek se už nejevuje. Leda ten druhý.

Ale co je mi do lidí? Nic. Všechno. Nemůžu bez nich být. Ať udělají cokoli, jako by se tím na mně podepsali.

Jsem jako přehrazená voda – na povrchu smích plavců, pod hladinou ticho zatopené vesnice.

Přišel jsem znovu, osudem nanovo nasazen do svého kraje. Nechtěl jsem to, a přece to musí být, navzdory námitkám. Dívám se. Nemůžu nevidět.

Nebyl jsem tu. Cesta je zanedbaná, bažantnice se podobá džungli. Využívá ji myslivecký svaz. Opodál, v houštinách na skalce, se rozpadá rokokový letohrádek. Je obehnán mizerným drátěným plotem a prorůstá jím trní, mezi korintskými sloupy se černá vyhaslé ohniště a bílé stěny napadla houba. Stejná cesta jako dříve vede Valdštejnovou alejí k Novému zámku, je z něj hotel pro cizince s vyhlášenou restaurací. Kamenný můstek tu zůstal, sochu však nalézám jen jednu – zmrzačenou. Johánek z Pomuku přišel o hlavu. Když se vykloním přes nízké zábradlí, spatřím ji na dně potoka. Kateřina, jež stávala naproti němu, chybí celá.

Novomlýnská přehrada pohltila všechny středověké rybníky i s propojovacími kanály, navršenými hrázemi, vysekanými koryty, olšovými a březovými alejemi, sádkami, propustěmi, stavidly, náhony a přepady, chalupami hrázných a porybných. Pod hrází, jež kdysi bývala mnohem nižší a podpírala jen vody Dolanského rybníka, stojí velkokapacitní Nové spojené mlýny, tovární komplex přidružený k malé vodní elektrárně. Zprvu byla kola poháněna jen ze stoky mezi rybníky, posléze, jak se mlýny rozšiřovaly, vyžadovaly čím dál víc vody a prudší spád. „Fabrika na mouku“ zde vyrostla krátce po první světové válce, Černý mlýn, zvaný též Rybná či prostě Věž, zmizel v zástavbě nových cihlových budov, jichž během dalších let přibývalo. Dokonce se mezi nimi ztratila hlavní budova „fabriky“, ačkoli prý ještě stojí někde uprostřed celého objektu. Kvůli této expanzi tu po druhé válce vystavěli přehradu. Zásobování obyvatel potravinami přerostlo v jedno celé průmyslové odvětví. Jestliže mlýnskému kolu stačila mlýnice, potřebovala série kol továrnu. A když už tu stála továrna, byla kola rozmontována a vyměněna za výkonnější turbí-

ny. A pak se to všechno zastavilo. Dělníci odešli. Přišli jiní. Hora, jež stála nad přehradou, začala ubývat jako měsíc po úplňku. Bez naděje na nový nov.

Druhým důvodem pro stavbu přehrady bylo vysušení věčně vlhkého kraje, jeho pověstných močálů a záplavových luk. Povedlo se. Přehrada do sebe vsála všechnu vláhu; kupodivu už ji nebyla schopná předat tam, kde jí bylo zapotřebí. V jejím okolí jsou dnes mělké písečné doly. Vítr je tu obzvlášť ostrý, prý od války, a rozfoukává písek po kraji. Na okraji lesů vznikají bílé návěje, ale sníh to není. Tomu, kdo je nadán zlověstnou obrazotvorností, připomínají saharské duny. Nad širou vodou vichr nic nebrzdí, snadno zde nabírá rychlost vichřice a vysílené smrkové lesy ho nestačí lámat – naopak, to on dělá ze stromů třísky. V polomových prolukách se rychle usazuje písek.

Neměl jsem tam chodit. Mohl jsem si domyslet, že den po útoku budou trhaviny střežit. Na správnou stopu mne zavedly noviny – paradox všech paradoxů. „Pachatel kupodivu nevyhodil do vzduchu sklad s průmyslovou trhavinou, nacházející se v utajované lokalitě v okolí Ralska.“

Odtud je to primitivní. Má cesta vede rovnou do vojenského prostoru, na bývalé letiště sovětské okupační armády. Je veřejným tajemstvím, že jsou tu tajné hangáry ukryté pod navršenou zeminou a je jich tolik, že kromě letadel se tu dalo poschovávat nepředstavitelné množství vojenské munice. Dnes je chudá česká armáda pronajme každému, kdo dobře zaplatí.

Jdu pěšky. Pěšky budu i prchat. Předtucha, že vůz by mě snadno prozradil, se projeví jako správná. I tak to zkazím, to je mi jasné už ve chvíli, kdy si kyselinou ze skleněné křivule proleptávám cestu dvojitém pletivovým plotem protkaným ostnatými dráty. Podcenil jsem ochranu utajovaného objektu, nepomyslel na neviditelná čidla kamer – a ještě na něco. Vyzbrojen dvěma vlastnoručně vyrobenými bombami a jedním vrbovým prutem čekám na půlnoc v borovém háji za hangáry. Pak vyrážím proti černě oděným strážným, jeden druhému právě připaluje cigaretu. „Rozdělovat oheň je tady přísně zakázáno,“ říkám těm urostlým

klukům a ukážu na výstražnou cedulku na vratech jednoho z hangárů. Švihnu oba přes oči přesně v ten moment, kdy se ke mně vyděšeně otočí. Řvou bolestí, dočasně oslepeni. Odepínám jim z kombinéz vysílačky, strhávám z ramen samopaly. Mé oči se vracejí k zeleně natřeným vratům, vedoucím přímo do nitra pahorku. Kromě přeškrtnutého plamene je na nich ještě jedna cedulka: žlutý trojúhelník. Nebezpečné chemikálie. Kdybych to tady vyhodil do povětří, způsobil bych ekologickou katastrofu. Já!

Dávám se na ústup, ale cesta k díře v plotě už je zavřená. Do měsícem prosvětlené noci se v umělé hroudě mezi ranvejemi otevírají travou porostlá dvířka a v nich stojí metrákový chlap, zezadu přesvícený fialovými zářivkami. Vypadá jako vládce pekel. Padám k zemi a plazím se k nejbližším stromům. Nespouštím z chlapa zrak. Znameníť terč, tenhle kolohnát s vojenským ježkem na melounovité hlavě, škoda, že nemám čím střílet. Víím, s kým mám tu čest, je to střelmistr Laudon z vlhošťského dolu. Lidská obluda, která měla být dávno pod zemí.

Kulka z automatické pistole se zaryje do smrkového kmenu, za nímž se kryju. Beru nohy na ramena, skrývá mě lesní stín a řídký opar, jenž stoupá z jehličí a ze země. Náhle jako by v lese otočil vypínačem. Všude je plno hřibů, pátrací reflektor šíleného houbaře se prořezává mlhou a osvětluje jeden po druhém, aby je hned nato rozmetala po větvích a houštinách dávka ze samopalu. Utíkám hloub do lesa, vůbec ne jako o život, nýbrž doopravdy.

Zaslechnu řev naftových motorů, ten hluk mě žene vojenským újezdem na jih. Les je tu protkán systémem asfaltových cest, dost pevných na to, aby unesly tank. To je pro mě špatné. Dva džípy ostrahy si hravě poradí i s kličkováním mezi stromy. Po těchto cestách pojedou jako po dálnici. Anebo... Možná to nejsou takoví profesionálové, za jaké je mám: slyším kovovou ránu a praskot větví, jeden pár světel v mžiku pohlcuje tma. Teď zbývá jeden vůz a pěšáci, jdou po mně se psy. Dvě nejrychlejší zubaté mrchy jsem oslepil proutkem, zbývají ještě tři a ti zatím neztrácejí stopu, přestože psodvi zůstávají pozadu. Mlha není dost vlhká, proplovat se mi nedaří a nenadálý déšť, jímž bych jim spolehlivě zmizel,

zůstává zbožným přáním. Klopýtám o kořeny a o klacky. Mírím tam, kde cítím vodu. Konečně stromoví řídne a přede mnou se otvírá široké zrcadlo měsíce; čarovné, ale divně zkalené. S pocitem úlevy tříštím jeho odraz a vrhám se pod hladinu – a zaryju se čelem do dna. Posadím se, ramena a odřenou hlavu nad mělkou mastnou vodou. Neodpustím si kletbu, rybník je skoro vypuštěný, vody je tu sotva nad kolena, zato petrolejového smradu jako v rafinérii. A z lesa už vyjíždí džíp. Pátrací reflektory neomylně zacílí přímo na mě a z kabiny se vykloní postava, která má namísto hlavy namířenou pistoli.

Psi zůstávají na břehu, do páchnoucího kaliště se těm citlivým čenichům nechce, hustá olejnatá břechka by je po několika tempech utopila. Do jejich zuřivého štěkotu křičí hrubý hlas, abych se vzdal. Zvedám ruce. Auto se pomalu noří do vody, silné světilny ozařují mastný povlak na hladině a všechno polopotopené haraburdí: ojeté pneumatiky, spečenou změť plastických lahví, děravé kanystry, jedna celá rezavá vrata a jednu kompletní polní kuchyni s roztrženým kotlem. Tenhle neodpustitelný vojenský bordel mi vyhrává závod a zachraňuje život. Zuju si boty a nejprve pravou, potom i levou nohou si stoupnu na hladinu. Stojím na ní. Otočím se na patě, čelem k namířenému revolveru. Zbraň se zachvěje.

To je má chvíle. Bleskově se obracím a uháním po hladině doprostřed rybníka, voda zrádně klouže, ale daří se mi udržet rovnováhu. Ten v autě se mezitím vzpamatuje, vystřelí jednou a podruhé, obě rány zoufale vedle. Jedna kulka zalétla do lesa na druhém břehu, druhá poblíž zazvonila o nějaký kov. Motor chrochtá a světla plavou, z mříže chladiče stoupá pára, džíp zdatně rozhrnuje vodu jako sněhový pluh, koleje po kolech se za ním zavírají pomalu, rozlitá ropa je hustá jako kaše. Vůz je ale pomalejší, o tolik pomalejší než mé bosé kmitající nohy, jež právě oběhly oblouk a zastavily se za vozem. Nad dvěma červenýma očima se ihned otevírá jedno zářivě bílé, otáčí se kolem osy a nachází mě. Zarachotí převodové ústrojí, auto s vytím couvá, nabírá rychlost... a vráží do kotle polní kuchyně, s ocelí roztrženou jako po detonaci tlakového hrnce. Kotel pevně vězí v písčném dně a při nárazu se sice

pohne, ale nevyvalí. Rána mě ohluší víc než výstřely z pistole. Voda kolem vozu se vaří a vniká do čerstvé trhliny v zádi. Jedno kolo je úplně rozervané. Vrak stojí na mělčině, potopit se nemá kam.

Vím, že nemusím spěchat. Motor chcípnul, v kabině se nic nehýbe, na břehu zuřivě, ale bezmocně štěkají psi a jejich páni jsou někde daleko. Náhle sám sebe vidím z odstupu. Levačkou pomalu otvírám dveře automobilu a pravačkou chytám do ruky pistoli, která vypadla ven. Že nemám na ruce prst, kterým pistolníci mačkají spoušť, toho si otřesený řidič nevšimne. Žije, ale sedí za volantem nějak strnule, jako panák pro zkušební havárie. Nemůže pohnout hlavou. Ani rukama. Bezmocně koulí očima, ale mluvení mu jde. Zaťaté zuby cedí jeho mínění o mé osobě: jsem teroristická svině a patřím před vojenský soud. Ptám se, jestli se nebojí smrti, kterou mu vidím na jazyku. Odpoví, že byl v horších situacích. Po odulé tváři se rozlévají nachové podlitiny. Má štěstí, říkám po chvíli, nechci ho zabít, přestože ukradl z povrchu země celou horu a nic jiného než odprásknout si nezaslouží. Vzmůže se na plivane, který mě zasáhne do krku. Uchopím pistoli za hlaveň, otřu plivane pažbou a udeřím ho potřísněnou zbraní mezi oči. Na hřbetě nosu se mu udělal hrbol, kůže je proražená, je vidět chrupavka a kost. Krev vytéká pozvolna, v úzkém čúru; prameniště je bílé jako omrzlina. Laudonovi tečou zpod zavřených víček slzy bolesti, rty se svírají, aby nevydaly ani skřek. Když přejde první šok, otevřou se ústa a v jednom nepřerušném sledu na mě vychrlí proud nadávek. Můžu z něj udělat fašírku, řekne Laudon poté, už klidněji, ale jsem na špatné adrese, on jenom vykonává, co mu uložila firma. Z armády ho vylili; má snad chcípnout hladu? Nějak si vydělávat musí, dělá jen to, co umí. Jestli ho zabiju, oddělám pouhého knechta a podnik pojede dál. Mám si být jist, že až Titania vytěží tenhle kopec, přesune svá rypadla a trhaviny na další.

Zeptám se, zda tedy odmítá odpovědnost za zničení přírody a jeho důsledky. Za všechno může vedení podniku, odpoví, on je žoldák, navíc špatně placený.

Na vině je tedy pan ředitel Otrla, usměju se.

Oči přisvědčují spolu s ústy. Ušetřím ho, ale odnese to místo něj někdo jiný. Trest za zmrzačení hory padne na jinou hlavu. Titanii řídí Otrla, Laudon je pouhý vykonavač jeho příkazů, najatý za pevný žold. Ted' si bude muset od trhání skal odpočinout.

Nechám ho v autě. Pouštím zbraň do vody a brodím se ke břehu, psi jsou pryč a kolem nádrže je hrobové ticho. Příště, říkám si, budou sklízet ti, kteří zaseli. Pěšáky nechám na pokoji. Starý hlídač byl nevinný, a přece přišel o život. Děje se to den co den. Je nejvyšší čas, aby začali pykat viníci.

Všecko se nezměnilo. Něco zůstalo stejné. Měl jsem onehdy cestu lesem, a že jsem nedával pozor, jak složité se pěšina dělí, zabloudil jsem. Les strádal suchem, v olámaném, poddolovaném kraji to nebylo neobvyklé. Rychle jsem ztrácel sílu. Stromoví se však rozevřelo a přede mnou byla tůň. Přidřepl jsem na travnatém břehu a natáhl ruku, abych nabral vodu a osvěžil se. Ruka mě zradila, odmítla utvořit miskou a ponořit se pod hladinu. Nechal jsem ji klesnout podél těla a napřímil se. Upřeně jsem hleděl do vody. Byla čistá, ale zdála se černá kvůli jehličí na dně. Ted' bych tam nepotopil ruku za nic na světě. Voda se dala prohlédnout jen v určitých místech – tam, kde tmavým nánosem zlatě probleskoval písek. Co všechno v té vodě může být? napadlo mne. Asi neskrývá nic jiného než možnost, že se v ní něco skrývá. To mi připadalo strašné. Voda se vůbec nehýbala. Mohlo v ní na mě číhat všechno, a nemuselo tam být nic. Jedno horší než druhé. Obešel jsem tůňku a zalehl do trávy tam, kde byl břeh nejnižší a dno zcela temné. Vyklonil jsem se přes okraj a vpil se očima do hladiny. Ani se nepohnula, její hladký rovný povrch nenarušila jediná vlnka. Spatřil jsem sám sebe. Kromě obrazu třešticího pohled na předobraz tam nebylo nic. Dno zmizelo, hloubka tůně byla nezměrná a já nevěděl, kde je dole a kde nahoře. Dostal jsem závrať. Pak jsem utekl. V té černé vodní jámě jsem byl úplně sám.

Měnit jednou dané, zasahovat do toho, co tu vždycky bylo, je dovoleno pod jednou podmínkou: že stvoříme dílo lepší, určené k uctění toho či těch, kdo stavěli v krajině hory a napouštěli jezera; dílo prostřené k oběti těmto stavitelům.

Také můj otec sekal do skal, ale jako tvořitel. Nejdřív to byl obyčejný mladý rybníkář z Bělé pod Bezdězem a na pohled se ničím nelišil od místních lidí. Pak se dostal do Itálie a spatřil Berniniho díla. Jel za ním do Říma a navštívil ho. Sochař byl tehdy na vrcholu slávy a vzal šikovného Čecha do učení, říkal mu „kouzelník vody“ a nechal si od něj poradit při stavbě některých svých fontán. Otec si oblíbil prameny tryskající v grottách a naučil se je stavět. Když viděl jeho práce mistr, propustil ho v obavách, jestli si nevychoval konkurenta. Otec mu nechtěl překážet a vydal se zkusit štěstí do Francie. V sedlovém vaku si vzal několik fantastických nákresů. Dostal se do Anjou a představil se na vévodském dvoře. Tamní vládce si u něj objednal fontánu, jež by v sobě spojovala pohanskou krásu římských soch i křesťanské dogma jediného Boha. Měla to být velkolepá stavba a vévoda se kvůli ní nepohodl s králem, který mu vytkl, že v ní „utopil“ peníze původně určené pro výzbroj vojska. Zakázal mu přístup ke dvoru. Stavba otci zabrala dvacet let, a přesto zůstala nedokončená. Byla to grotta s kašnou, odkud tryskal pramen tak silný, že na sloupu vody unesl malou dělovou kouli. Jak neustále sílil a slábl, koule se hnala buď nahoru, nebo se řtila dolů, ale voda ji vždycky zachytila. To vše bylo zarámováno mnoha vodorovnými a také šikmými paprsky vody, vysílanými do prostoru trubkami andělů, ztepilých kamenných figurín, krásných a chladných jako antické sochy. Efekt ohromoval: kulatý kámen nadnášený zdola dlel v tekutém příbytku, neuchopitelném, rozmanitém a měnícím se podle toho, odkud se užaslý pozorovatel díval. Kdo vkročil do grotty, spatřil nejprve trojúhelník s pohyblivým středem a teprve poté shledal, že je to jehlan, pyramida vystavěná z pouhé vody – a uprostřed se vznáší kamenná koule. Vypadalo to jako trojrozměrné Boží oko. V zahradě, kde jeskyně stála, se scházela vybraná společnost, význační šlechtici se přicházeli poklonit zázračnému staviteli a pokoušeli se ho vévodovi přetáhnout do svých služeb.

Dívat se chodil i sám chleboďárce a otec mu dlouho zůstával věrný. Nepřičítal jeho proměnlivým náladám váhu a zpočátku nepostřehl, že Anjou se zajímá jenom o to, jakou dílo vzbuzuje senzací, zatímco umělecké kvality mu jsou lhostejné. Když byla činnost v půli, začalo se zemi dařit, krajina zničená válkou a suchem se opět zazelenala. Na válku nebylo pomýšlení a král mu odpustil. To žádalo oplátku vhodným gestem. Grotta nebyla dokončena, umělec byl propuštěn s polovicí sjednané mzdy. Dozvěděl se to král a ihned ho přijal ke dvoru. Nechtěl po něm fontány, ale potřeboval rybníkáře. Aby si ho udržel, povýšil ho do šlechtického stavu. Měl z něho užitek, dokud zemi nespálila další válka. Otec utekl domů do Čech a nedaleko svého rodiště zakoupil od Valdštejnů malé panství s důmyslně pospojovanými středověkými rybníky a hrádkem, jemuž se říkalo Rybná a který odedávna až do Bílé hory patřil pánům z Lipé. Dlouho tu nepobyl, nové zakázky ho zavedly za hranice. V Německu se oženil a zplodil syna. Než zemřel, trávil většinu času ve svém paláci, v bazénku sousedícím s ložnicí. Do konce života vymýšlel dokonalé hráze, propustě a stoky pro své rybníky a aspoň tu a tam si pro potěšení načrtl nádhernou fontánu.

Otec žil tři sta let, byl stavitelem. Jsem v jeho věku, ale nejsem ničím. Leda ničitelem.

Měsíc se převálil nad krajem, nejdřív ztloustl, potom ubral a nakonec se obrátil k zemi zády. Je říjen a od léta nezapršelo. Viděl jsem v televizi předpověď počasí, předváděli ohyzdné chuchvalce, které se ukázaly být oblaky fotografovanými z oběžné dráhy. Mraky, ty úžasné útvary se stříbrným lemováním, k nimž jsem staletí spolu s lidmi vzhlížel v bázni a úctě, byly poníženy na úroveň špíny pod nohama. Dnes bohorovně shlížíme na mračna shora, světelné roky vzdálení od Země a jejích strázní. A hyneme v těch opojných výšinách žízni. Tady nahoře nikdy neprší.

I tady v Čechách panuje bídné sucho. Ty syrovátkové mazanice táhly nad maličkou Evropou a halily ji do svých pavučin, ale Čechy se na okluzní mapě vyjímalý náramně, nestínil je ani jediný beránek. Rok od

roku se to zhoršuje. Začalo to před deseti lety v den, kdy se na Vlhošti začalo těžit.

Ale zdola je nebe stále nádherné. Stmívá se, blankytnou moskytiérou prosvítají první hvězdy. Měsíc, který stál na obloze po celý den, teď zapadl za obzor spolu se sluncem. Vila stojí uprostřed klidné čtvrti na okraji Mladé Boleslavi. Honosnost okolních sídel a rozloha zahrad svědčí o bohatství ředitelů zdejší automobilky, zavřené okenice a stažené žaluzie prozrazují, že místa blízka srdcím novodobých magnátů leží někde jinde. Tahle vila však není prázdná. Stát o pár desítek kilometrů dál na sever, byla by luxusní rezidencí; tady patří k těm nejošumělejším domečkům. V okně v patře se svítí, blikání televizní obrazovky promítá na závěsy proměnlivou stínohru.

Na hlídací psy jsem připraven. Vyškrábu se na zeď a skryju se ve větvích jinanu stojícího na samém okraji zahrady. Z vily sem není vidět. Přibíhá první dobrman. Neštěká, jen cení špičaté zuby. Odrazí se a vyskočí skoro až k hraně zdi. Tesáky cvaknou kousek od mé nohy. Než spadne dolů, udeřím ho vrbovým prutem po čenichu. Teď stojí dole, trochu omámený. Mžourá očima, vypadá to, jako by se něčemu smál. Za ním se mihne stín a odrazí se od jeho zad. Je to druhý dobrman. Zhoupnu se na větvi a zvednu nohy, zubatá huba se s klapnutím sevře tam, kde jsem před okamžikem měl lýtko. Ale dole už mám spojence. První pes se druhému zakousne do krku, ta zrada přichází zcela nečekaně. Začnou se rvát, funí a kňučí a chňapají si po nohách a po uších. Sešplhám po kmeni a čekám s odměnou pro vítěze. Dobrmani si mě nevšímají a točí se v zuřivém klubku, už nedovedu rozlišit, který je který. Pak se jeden převálí na záda, tiše vyje, má boje dost. Druhý nad ním stojí, svírá mu v zubech kůži za hlavou a výhrůžně vrčí. Pomůžu slabšímu: otevřu zavírací nůž, malou kudličku se střenkou ve tvaru stříbrné rybky, a zarazím ho do krku tomu silnějšímu. Plynulým, klouzavým tahem mu otevřu tepnu a nechám vyšplíchnout krev. Gejzír mi potřísní rukáv, uskočím a čekám. Stojící pes zavravorá, podlomí se mu zadní běhy. Druhý se zvedne na všechny čtyři a chlemtá jeho krev. Ten podřezaný se na to dívá, svalí se na bok do rudé kaluže a taky si

lízne. Otočí se ke mně, hubu má rudou a oči zamilované. V tu chvíli si na mě vzpomene ten druhý, ohlédne se a zavrčí. Je sražen k zemi. Čepel mu proniká pravým okem, zarazím ji až po střenku. Potvora zdechne okamžitě. Čistím si nožík o srst té, co pomalu usíná.

Francouzské okno je pootevřené, vstupuji do měšťácky zařízeného salonu spojeného s jídelnou, s drahým konvenčním nábytkem a karnevalovými maskami na stěnách.

Sejmu ze zdi tvář harlekýna a nasadím si ji. Přichytím si ji na čele baseballovou čapkou. Policie sestavila na základě střelmistrova popisu mou podobiznu. Nechci, aby mě Otrla mohl později identifikovat. Nevím, jestli ho zabiju.

Rozhlížím se po obydlí, barvy jsou laděny světle, bílé, smetanové a bledězlaté. Hrozný vkus. Bílý jídelní stůl je ochmataný, plný drobků, umaštěný od másla. Shora se ozývá zpěv, ženský hlas zkreslený elektronickou reprodukcí.

Příborník je plný porcelánu, ohyzdného, moderního, patrně velmi drahého. Šálky se podobají titěrným nočníkům a kávová konvice vypadá jako lunochod. Zvednu židli, potěžkám ji v rukou a hodím ji proti vitríně.

Hluk tříštěného skla ještě neutichl, a já už stojím nad schodištěm a čekám, až se za rohem objeví roztřesená ruka s revolverem. Televize zmlkne, slyším teď živý mužský hlas, nefiltrovaný reproduktory. Otrla volá na psy, vinu za vysklený příborník přičítá jim. Vyčkává. Psi se neozývají. Pak zaslechnu obligátní: „Je tu někdo?“ Pak něco zašelestí, jako by někdo šoupl po stole kouskem umělé hmoty. Nejspíš odložil ovladač, teď možná sáhne po telefonu. Ano, zvedá sluchátko. A zase ho pouští. Rozmyslel si to.

Konečně se objevuje očekávaná ruka, avšak nepochopitelně špatně vyzbrojená. Svírá pohrabáč. Na chlupaté zápěstí dopadá zelený prut a železo padá na zem. V Otrlově tváři se mísí hrůza s bolestí. Hrábnu do ní a strhnu z nosu brýle. Mrštím jimi o podlahu a dupnu na ně.

Má zlaté zuby. Ze všeho na světě ho nejvíc zajímají jeho psi. Ptá se na ně. Neodpovídám. Beru ho za klopy a vleču chodbou do ložnice. Postel je

rozházená, jak z ní před chvílí vyskočil, televizor hraje, ale má stažený zvuk. Obrazovka představí panorama nekonečných lesů a jezer, odhaduji, že to jsou záběry z Finska.

Harlekýn řekne: „Oni svou zemi chrání jak oko v hlavě, vy tu svou prodáváte po kusech.“

„Co po mně chcete?“ zavřeští. Dovedu ho ke křeslu a strčím do něj. Když tam žuchne, sevře dlaněmi opěrky a prohlédne si mě. Zjišťuje, že nemám střelnou zbraň.

„Zástavu těžby a slib, že Titania vyhlásí platební neschopnost a půjde do konkurzu. Vy se ho zúčastníte, zvítězíte a pak zrušíte sami sebe. Řekněme do konce roku.“

„To je nesmysl. Kdo vůbec jste? O co vám běží?“

„Můžete mi říkat třeba Fidelius. Chci, abyste na Vlhošti přestali těžit. Hned.“

„Co za to?“ Ten kšeftářský obrat mi vyrazil dech. Hlas už nebyl tak vyděšený.

„Život. Nějakých deset let, podle hrubého odhadu,“ odpoví harlekýn a ukáže na krabičku cigaret na pelesti.

„A když neposlechnu?“

„Namísto rakoviny vás zabiju já – a hned. Možná vám dám vybrat: buď provaz, nebo žíly, anebo vanu plnou vody. Musí to vypadat jako sebevražda.“

„Jakým právem mě chcete zabít?“

„Právem zachování druhu. Bez země, kterou mi kradete před očima, a bez vody, jež se vytrácí spolu s ní, nepřežiju. Hájím jen holý život.“

„Vydírat se nenechám, nemám z vás strach, pane Fideliusi, nebo jak se jmenujete. Kdybych ho měl, hlídali by mi barák policajti. Laudon mě varoval.“

Vyskočí z křesla a běží ke dveřím. Seknu po něm prutem, pořádně ho přetáhnu přes zátylek. Padne na zem a lapá po dechu. Jdu otevřít okno. Zvedá se na nohy a sípá:

„Tím ničeho nedosáhnete. Titania má těžbu povolenou báňským úřadem a dohlíží na ni představenstvo, které zastupuje akcionáře. Já jenom

dělám, co mi řeknou. Kdybychom na Vlhošti nelámali kámen my, rejpal by tam někdo jiný. Tachov a Maršov jsme taky nevytěžili my, a co po nich zbylo?“

„Trosky a suť, pustá zem.“

„Těžilo se tam za bolševika. Kde tehdy byli hrdinové jako vy?“

„V cizině.“

„Podívejte, já jsem ochotný jít na kompromis, mně je jedno, který kopec se zachová a který ne, ale Vlhošť je už načatý.“

„Je to ta Vlhošť. Ne ten.“

„Jde tady o míru – buď padne kopec celý, anebo vytěžíme ještě kus a pak to pěkně zarovnáme, aby to vypadalo přirozeně. Už jsem to říkal vašim kamarádům.“

Praštil jsem ho pěstí do zubů, padl na postel a chytl se za pusu.

Usadil jsem se do křesla vedle televizoru a řekl: „Jakým mým kamarádům? Žádné nemám.“

Zatahal se za stříbrnou náušnici. „Tak oni k vám nepatří? Já myslel, že všichni táhnete spolu. Je to nějaká zelená pakáž, já je neznám. Chtěli po Titanii to, co vy, pomlouvali nás v novinách a v televizi. Slíbil jsem, že snížíme kopec o půlku a provedeme rekultivaci, že vysadíme buky a upravíme terén, takže až to zaroste, bude to vypadat jako hůrka, co tam byla odjakživa. Vysvětlil jsem jim, že my těžíme citlivě, ne jako komunisti. Nenecháme po sobě takovou spoušť, jako zůstala na Maršově a na Tachově. Nejsme prasata.“

„Co na to řekli? Ti moji údajní kamarádi.“

„Že je to nezajímá – musím dát krajinu do původního stavu. Jsou to blázni, když tohle chtějí! Prostě to nejde. To nikdo nedokáže.“

„Nejsou blázni. Jejich požadavek je oprávněný.“

„Podívejte se. Já jsem ochotný vytěžit sedmdesát procent čediče a zbytek odepsat. Víte, kolik to představuje milionů? Taková oběť. A je-
nom proto, aby měla pošahaná mládež klid. Nesrovnám kopec se zemí, nechám tam hrbol, když už ho musíte mít, a na něm stromky, aby se mladí měli kde pelešit. To musí stačit.“

„Nestačí.“

„Pak mě budete muset zabít. Ale jsem nahraditelný, o tom vás ujišťuju. A musel byste pomordovat celé představenstvo Titanie.“

„Proč ne?“

Nervózně se uchechtl. „Vždycky jsem se bál teroristů, ale teď vidím, že se s vámi dá mluvit. Vy nejste z nejskromnějších, co? Ale na mně byste si nic nevzal. Pokud to myslíte vážně, zmáčknete předsedkyni představenstva Titanie, jmenuje se Hana Brianovová. Tý mrše nafoukaný neuškodí, když si jednou nadělá do kalhot. To ona rozhoduje o Titanii, já jenom poslouchám. A už mám její nadutosti až po krk. Policajtů se bát nemusíte, neprásknu vás.“

„Kde ji najdu?“

„Většinu roku v Praze, kde tam bydlí, nevím. Ale bývá i tady na severu. Pod Novým Borem má ranč, chová tam koně. Možná byste ji zastihl doma. A bacha – hlídá ji ochranka.“

Scenérie na obrazovce se změnila. Objevil se New York, Manhattan z ptačí perspektivy. Vycházím na chodbu. Slyším, jak si Otrla oddechl. U schodů se zaposlouchám. Všude je ticho, jenom z ložnice se ozývá tlumený hlas. Otrla zavolal na policii. Seberu pohrabáč a jdu zpět. Když mě vidí ve dveřích, upustí sluchátko a běží k oknu. Udělám dva skoky přes pokoj a podrazím mu nohu. Rozplácne se na parketách, zavře oči a přikryje si rukama hlavu. Ve sluchátku se opakovaně ozývá něčí „haló“. Jedinou ranou rozetnu aparát vedví, pak namířím pohrabáčem na televizor a mrštím ho mezi mrakodrapy. Obrazovka pukne a potemní, vyšlehne z ní blesk a pojistky vyhodí proud. Na ležící postavu prší sklo.

Ranč a jeho pozemky se nalézají v půli cesty mezi Sloupem a Novým Borem, v proláklíně mezi zalesněnými homolemi, porostlými smrky a buky na temeni a na úpatích kaštany. I tady je v kopcích zakletý cenný kámen, ale těžít se tu určitě nebude.

Na suché tmavé stráni, kde pod nohama praská jehličí a mech, jsem si ve větvích křivého zimního doubku zbudoval posed. Připravil jsem se na dlouhé čekání. Do těchto míst nikdo nepřijde a listí z dubu do jara neopadá.

Stáje patřící k ranči a přilehlý výběh obtéká v klikatých meandrech potok a zavlažuje úzké údolí. Tráva kolem domu a ve výběhu se zelená a hladina ve vyhřívaném venkovním bazénu se tyrkysové třpytí; nějaký poskok z něj denně vybírá spadané listí. Bazén je udržován ve stálé připravenosti, kdyby se náhodou objevila paní domu a chtěla se vykoupat. Na vyvýšeném místě v cípu ohrazené pastviny je rezervoár s čističkou a přepadem, doplňovaný vodou z potoka. K tomuto nákladnému zařízení, sloužícímu jedné jediné domácnosti, se lze dostat železnými dveřmi malé našedlé stavbičky ukryté v olších. Dveře mají jediný zámek umístěný v kulatém knoflíku kliky.

Po tři dny sleduji tři ozbrojené hlídače v černých kombinézách. Jsou disciplinovaní a kontrolují se navzájem. Za nepřítomnosti majitelky si žádný z nich nedovolí skočit do bazénu, protože by přišel o místo. Kvůli koním tu nejsou žádní psi. To mě uklidňuje.

Dostat se do domu bude těžší, než jsem předpokládal – pohyby ostrahy jsou nepravdivé, aspoň jeden hlídač je vždycky v terénu, zatímco zbylí dva v domě buď odpočívají, nebo pozorují okolí průhledy v žaluziích. Kolem rozložitě, novotou zářící nízké stavby se středomořskými arkádami nestojí žádné budovy. Velká garáž se zamčenými vraty je spojená s domem. Stodola a stáje se nacházejí o kus dál, asi čtyřicet metrů po větru, aby pach nerušil majitelku. Hned vedle se krčí domek správce objektu, kde v podkroví přespávají i štolbové a osobní strážci.

Příjezd majitelky očekávám v pátek. Ale jsem zklamán, nikdo nepřijíždí. Čekám do noci, pak zmožen únavou usínám.

Probudím se do suchého podzimního rána, stejného jako řada předchozích. Na listech se nesráží žádná rosa a zpěv ptáků skomírá. Co jsem tady, neviděl jsem na stráni jediného zajíce nebo veverku. O vysoké zvěři nemluvě.

V zeleném areálu dole za potokem se něco pohybuje. Rozhrnu větve a vysunu tubus námořnického dalekohledu do poloviny. Vidím hnědého koně. Kluše hned sem, hned tam, podle toho, jak jezdčyně nakládá s uzdou. Dívám se z mrtvého lesa na tu radost ze života a zatínám zuby. Není pochyb, koho mám před očima; samozřejmost a sebevědomí,

s nímž na koňském hřbetě křížuje vlastní půdu, prozrazuje Hanu Brianovovou, předsedkyni představenstva prosperující akciové těžební společnosti jménem Titania.

Může jí být nanejvýš pětatřicet, je štíhlá a dost vysoká, na koňském hřbetě se chvílemi nebezpečně naklání, ale je to jen hra, tuhle ženu nikdo ze sedla nevyhodí. Je to jakási rafinovaná drezúra – zvíře mění směr běhu po každých čtyřech krocích, zrychluje a hned zpomaluje, znehybní se vztyčenou hlavou a napnutýma nohama a pak se dá znova do klusu.

U otevřené garáže stojí modré, kovově se lesknoucí terénní auto. O kapotu se opírá tmavovlasý mladík v pulovru a džínách, ruce má složené na prsou a hledí na tu krasojízdu. Ochranku není vidět. Štolba vyvádí ze stáje osedlaného koně, ne tak skvělého, jako je ten majitelčin, ale velmi neklidného, se srstí do červena. Křikne něco na muže u automobilu, ten se jen neochotně odlepí od kapoty a loudá se ke koni, žena to vidí, slyším její smích, který nepolevuje, ani když pluje vzduchem přes nevelký keř. Sama je oblečená předpisově: v červeném kabátku a béžových rajtkách, na nohou má nablýskané holínky a na hlavě tvrdý jezdecký klobouk. Na koni jí to sluší, ale až sesedne, nemožný oblek dá vyniknout všem nedokonalostem jejího vytáhlého, nepřiliš ženského těla.

Mladý muž se drápe do sedla, nohama marně šmátrá po třmenech, chytá se hřívý, kůň mu při tom málem uteče zpod zadku. Štolba poznává začátečníka. Aniž by pustil uzdu, vede koně pomalu k výběhu, odděleného od zahrady jednoduchou břevnovou ohradou – právě přes ni přeskočí hnědka hostitelky. Brianovová se zařadí vedle svého hosta, měkce pěruje v sedle a rozmlouvá s ním. Muž se marně pokouší o uvolněný posez. Projedou brankou, štolba předá uzdu ryzáka paní a vrací se ke stájím. Jezdci se chvíli drží pospolu, mladíkovi je předváděno, jak má správně sedět a jak se zapřít ve třmenech. Konečně se odhodlá pustit se hřívý a narovnat shrbená záda. Žena mu nedbale hodí jeho uzdu, on ji nechytí a uzda cvrnkne koni o uši. Zvíře vyrazí kupředu jako splašené, jezdec

znova popadne hřívu a nalehne na hřbet, nohama křečovitě zaklíněný v postroji. Ta ženská mu to snad udělala naschvál.

Výborně se baví. Směje se, pokřikuje na svého hosta, dokud nepřispěchá štolba a nezasáhne – pískne na koně a ten k němu přiběhne, cválá kolem v kruhu, nechá se chytit za uzdu a zastavit. Žena teď přijede blíž, má kající výraz, vede svého koně bokem ke zvířeti svého hosta. Ten však vyvlekl nohy z třmenů a seskočil. Jde k vozu, otevře si zadní dveře, vytáhne sportovní tašku a zamíří s ní k bráně. Ta je ale zavřená. Čeká před ní, nic se neděje. Žena sedí na koni a něco na něj volá, bez odezvy. Pak mávne směrem k domu a brána se otevře. Muž vychází na krátkou příjezdovou cestu a pak na silnici. Dává se po ní vlevo, směrem k městečku Sloup. Brána se zavírá.

Dokud se žena projíždí, zůstávám na stromě. Přemůže mě spánek. Krátce před polednem, kdy slunce začne ohřívat vzduch i v šerém lese a z kuchyňského komína správce domu se vyvalí kouř, je ve výběhu pět koní. Ani jeden nemá jezdce. Brianovová mluví před domem se štolbou, v jezdeckém oblečku teď vypadá směšně. Zajde do domu a vynoří se zas po půlhodině. Je převlečená do tmavomodrého kostýmu a má jinak učesané vlasy. Kolem hubeného krku je uvázán nachový šátek. Na nohou jsou obuty černé lodičky. Nechá si otevřít bránu a odjede někam autem, nebere si kromě černé kabelky žádná zavazadla. Dva strážní se vydávají na obchůzku pozemků a počínají si důkladně, procházejí maštale a prohlížejí každý keř, nahlédnou i do bazénu. Vědí, že třetí hlídač je sleduje z domu. Do výběhu však nejdou.

Spouštím se z dubových větví, seskakuju ze stromu. Dopadnu na bosé nohy, skutálím se po suchém svahu k potoku a žbluňknou do mělké vody. Vidím, že hastrman už je tam. Zase se mi to stalo – cácháme se v potoce, on a já. To, co mám za lubem, provede on daleko lépe. Ležíme pod hladinou a díváme se do korun stromů, vypadají velmi vzdálené. Pak oba vystrčíme jednu společnou tvář nad vodu, vlasy nám povlávají v proudu. Nad břehem mezi stromy stojí šedá bouda – přístup k rezervoáru. Kam oko dohlédne, táhne se na obě strany břevnová ohrada. Vidím za ní dvě koňské hlavy, právě se tázavě ohlédly k potoku

a bez zájmu se zase otočily zpět. Posadím se. Opodál spatřím hlídače, jeden druhému zapaluje cigaretu. Vylezu z vody a vyškrábu se na břeh. Třetí bodyguard stojí ve dveřích, okusuje kuřecí stehno a s plnou pusou něco volá na ty dva.

Hastrman už stojí za boudou. Čeká, dokud dva strážní nedojdou na druhý konec zahrady a třetí nezmizí uvnitř. Pak přiskočí ke dveřím a nedbá, že by teď mohl být mezi olšemi vidět. Ale nikdo se tím směrem nepodívá. Natahuje ruku. Natahuji ruku a posílen čerstvou potoční vodou vylomím na dveřích kliku. Zámek povolí a dveře odskočí. Vklouznu do nich a přivřu za sebou. Je tu šero. Pod mřížovou podlahou hučí zpěněná voda. Před očima rozeznávám červené kolo ventilu. Je na něm pojistka – utrhnu ji. Vezmu za kolo a otočím jím doleva, zprvu to jde ztěžka, pak lehce. Po třech otočkách se kolo zarazí, přívod vody do bazénu je otevřen na maximum. Vyhlédnu ze dveří. Voda v bazénu se právě převalila přes okraje a rozlévá se po trávníku. Jeden ze strážných mluví do vysílačky, druhý utíká k domku. Vrátním se ke kolu, sevřu ho všemi devíti prsty a vytrhnu ho ven. Ihned mě nabere proud vody, silný jak z požární hadice, ostrý jako kopí. Zády rozrazím dvířka a vyletím před boudu, voda už se valí i z podlahy a žene mě na svém ostrém jazyku po pěkně spasené louce dolů k domu. Něco černého se mi připlete do cesty, při nárazu to křupne, ohlédnu se a vidím strážného, strženého mým tělem a vodou, jak se přes něj převaluje jedna vlna za druhou. Podaří se mi postavit se, mé nohy si vodu rázem ochočují, náhle jsou hbitější než pádlo kajakáře. Splašení koně přeskakují plot, vběhnou do zahrady a uhánějí k domu. Před jeho zdmi se rozdělí a utíkají na obě strany, vlevo do rododendronů, vpravo do žlutých růží, za nimiž je bazén. O dům se tříští první vlna. Šikmo se sklouznu směrem k otevřeným dveřím a naštěstí se strefím – spolu s vodou se vřítím do haly. Bodyguarda vezme jiný proud a strhne ho stranou, někam k vylitému bazénu. Škoda, že majitelka přijde o to vlnobítí.

Doléhá ke mně štolbův konejšivý hlas a hysterie strážných. Vody mám po kolena, když vklouznu do salonu a schovám se za starožitný příborník. Právě včas. Pokojem se brodí třetí bodyguard, kýchá a kleje.

Jde ven. Vyjdu ze skřýše, která není bezpečná. Zvažuji pohovku potaženou kůží. Zkousím, zda se dá rozložit. Ale těžko by se mi dostávalo ven. Nahlédnu za běžový závěs, kdepak, tady se nikdo a nic neschová. V dřevěné skříňce u protější stěny ano, ale je tam obsazeno – nacházím tu největší televizní obrazovku, jakou jsem kdy viděl. Rozhlédnu se, oči mi padnou na vysoké skříňové hodiny, nejspíš raný biedermeier. To mi něco připomíná. Pamatuji dobu, kdy takové pendlovky byly horkou módní novinkou. Otvírám je a zastavuji kyvadlo. Na číselníku zůstává za minutu dvanáct, ještě chvilíčku a začaly by odbíjet. Vstupuji do hodin a zavírám za sebou dvířka.

Voda je zastavena, koně zklidnění, sirény policejních aut se vůbec neozvou. Správce a služka se pokoušejí vysušit halu a salon. Je mi horko a těsně, tuhnou mi svaly v údech, dokonce si přeju, aby si některý ze strážných všiml, že pendlovky neodbily dvanáctou. Musel bych zabíjet, až by hodiny otevřel, možná bych byl sám zabit. Ale aspoň bych se pořádně protáhnul. Zatím tu dřevěním jako loutka, uzavřená v tajné skříni v jedné řezbářské dílně. Ale já nemám, čím se maskovat. Leda jménem mrtvého kněze. Nikdo k hodinám nepřichází, všichni mají práce nad hlavu, aby byl dům venku z nejhoršího, než se paní vrátí.

Nestihli to. Slyším vysvětlování. Někdo utrl ventil rezervoáru a způsobil menší potopu. Nikoho nenašli, musel utéct. Brianovová se nijak zvlášť nezlobí, aspoň hlas má obdivuhodně klidný. Pokud ji napadlo, že jde o útok na její osobu, nezmíní se o tom. Zajímá ji jen, aby měla odpoledne v bazénu čistou vodu. To se nemusí bát, říká správce. Na opravu ventilu zavolal nějakou havarijní službu. Majitelka jde nahoru, slyším na schodech klapot podpatků. Snad nejde spát? Ale za chvíli se vrací, už bez střevíců, jak mi říkají uši, ale v nějaké měkké domácí obuvi. Vyhlednu ven okýnkem s vyleptanými květy. Má teď na sobě plandavé bílé kalhoty a červenou košili. Otvírá okno a zavírá dveře. Teď si všimla, že se rozbilo několik květináčů. Na stojanu po nich zůstala světlá kolečka.

Na hodiny se ani nepodívá. Jde k baru ukrytému v knihovně, za posuvnou sadou falešných ohmataných svazků se skrývají sklenice a několik lahví. Jednu si vybere a nalije si.

Hastrman cítí, že přišla jeho chvíle. S maskováním už si nedělá hlavu. Otvírá dvířka hodin a udělá krok ven. Zavadí při tom nechtěně o kyvadlo. Hodiny začnou odbíjet, ozve se vyjeknutí a sklenice se rozskočí o podlahu.

„Já nejsem polednice,“ řeknu těm vytřeštěným očím. „Jsem Fidelius. Myslím, že pomalu už bude půl druhé.“

Vidí ducha, strašidlo, příšeru; chlápka, co jí právě vylezl z pendlověk. Pokud se jí na pár okamžiků zmocnil strach, teď už to nedává na jevo. Nemávám jí před nosem žádným revolverem, z čehož usuzuje, že ji nejdu zamordovat. A taky je o dost vyšší než já – o dobré půl hlavy. Znamenitě se ovládá. Je suchá a hubená, emancipovaná a zazobaná, stále ještě mladá. Je v ní i něco staropanenského, jakýsi chlad. Možná to v ní bylo odjakživa.

Pohlédne na střepy a odšoupne je nohou pod skříň. Když se ke mně trochu skloní, vypadá jako pštros. Její rysy ztvrdnou, hlas se ani nezachvěje: „Čekala jsem vás, ale že jste se dostal dovnitř přes ostrahu... Taky se napijete? Co říkáte vermutu? Oblíbené pití mužů v akci. S vodkou?“

Přikývnu, vezmu si od ní tu aromatickou zelenkavou vodu a ochutnám. Při tom se rozhoduji, co si počít dál. Je jasné, že Brianovová mě chce vyvést z konceptu.

„Povězte mi, jak jste se sem dostal, pane Fidelie.“

„Poženete své vazouny před soud, protože vás neuměli ochránit? Zanic nemůžou. S potopou v zahradě nikdo nepočítal. Ale nevolejte je.“

„Mohla bych litovat?“

Pokrčil jsem rameny. „Když si neumím poradit jinak, sáhnu i k násilí.“

„To vy jste nám odstřelil drtičku a rypadlo?“

„Ano.“

„A zabil hlídače?“

„To jsem nechtěl.“

„Jenže se vám to vymklo z rukou, co? To se prý teroristům stává.“

„Nevím, jestli jsem terorista. Nevinnému bych nezkrivil vlas.“

„Ten hlídač byl taky nevinný.“

„Já vím! Udělal jsem chybu. Zapomněl jsem na něj.“

„Nechte mě hádat, proč jste tady. Přišel jste mi pohrozit represáliemi, jestli nenechám zastavit těžbu na Vlhošti.“

„Nemýlíte se.“

„Titania nemá důvod ukončit činnost dřív, než je stanoveno ve smlouvách.“

„Odnegli jste z krajiny horu a nechali tam kulisu, tu kulisu prý chcete ještě seříznout, abyste vytěžili maximum, a pak se blýsknete velkorysou rekultivací. Byl jsem za Otrlou. Ta hora tam stála odnepaměti. Vy jste přišli a prostě ji zrušili, vymazali z map. Minimum, co můžete udělat, je sbalit si saky paky a odtáhnout – ne k jinému čedičovému kopci, ale někam daleko za Ural, protože tam už mě to nepálí.“

„Co jste to za ekologa? Kdyby vás slyšeli vaši kamarádi, vyloučili by vás z klubu.“

„Nepatřím k nim. Nevím, proč mě s nimi spojujete. Otrla si to taky myslel. Mně jde pouze o tenhle kraj, je můj a já jsem jeho. A pokud mi ho někdo krade před očima, musím ho bránit.“

„To je škoda, že k nim nepatříte. Kdyby ano, už byste věděl o situaci víc. Sešli jsme se s nimi k neformálnímu rozhovoru. Poskytli jsme jim spoustu materiálů a právní dobrozdání, že naše činnost neodporuje žádnému zákonu téhle republiky. A oni? Nebyli vůbec schopní argumentovat. Měli nějaké vlastní posudky, špatné a neinformované, plné hysterie a emocionálních výlevů nad devastací krajiny. Jako by nechali rozum někde v posluchárnách. O plánech na rekultivaci nechtěli slyšet. Stejně jako vy požadovali okamžité zastavení těžby. Pochopitelně jsme se nedohodli. Titanie je vynikající prosperující podnik, který drží hospodářství našeho státu nad vodou.“

„A přírodu vody zbavuje. Na Vlhošti bývaly stovky pramenů, které jste rozryli jako divoké svině.“

„Chcete mě urazit, a to se vám nepodaří. Je mi vás líto, je mi líto vašeho jednostranného, umanutého, ano – totalitního myšlení. I já bych mohla volit urážlivá slova, například vyjádřit se o vás jako o zeleném mozku. Dřív se tak říkalo důstojníkům lidové armády, dneska to lépe sedí na ekologické aktivisty.“

„Když už, tak zelené srdce, paní předsedkyně, to by bylo případnější. Jsme přece samá emoce a hysterie, rozum necháváme někde jinde.“

„Tak vidíte, že jste od nich, kdybyste aspoň nelhal. Ale abychom to zkrátili, pane teroristo se zeleným srdcem, já tu dokumentaci o činnosti Titanie dám klidně i vám.“ Došla do sekretáře pro nějaká lejstra. Vrtěl jsem hlavou, že je nechci vidět, ale stejně mi je donesla. „Opakuju, že všechno, co děláme, je legální, což vy o sobě říct nemůžete. Plán otvírky lomu, přípravy těžby a samotného dobývání kamene najdete tady, technický popis zde, přiloženo je povolení hornické činnosti od báňského úřadu v České Lípě.“

„Tady ale vidím, že zrovna to má co nevidět vypršet.“

„Už vedeme jednání s ředitelem o prodloužení na dalších deset let, měla by to být hotová věc. Vaši přátelé se na stejné adrese pokoušejí o opak, o zákaz činnosti. Prosím, na to mají právo, snažit se můžou, o co chtějí, když je to v mezích zákona. Ale ujišťuji vás, že nemají šanci – jistě si umíte představit, jaké odvádíme státu daně, a že by Česká Lípa jako krajové centrum přicházela zkrátka, to bych taky neřekla. Takže sečteno a podtrženo: vláda a úřady by se musely zbláznit, kdyby nám chtěly pozastavit činnost. Těžit budeme dál. A nezkoušejte mi ublížit, ničeho tím nedosáhnete.“

„Vláda je vyměnitelná, úředníci nahraditelní.“

„Já o tom nepochybuju,“ zasmála se, „ale na to, abyste je vyměnil nebo je nahradil jinými, jste příliš malý pán a vaši kamarádi taky, ti totiž budí v lidech akorát odpor. Víte, kolik místních by s ukončením těžby přišlo o práci? A že je tady zaměstnanost mizerná, poté co se zavřely uranové doly. Ostatně jsou lidé, kteří je chtějí zase otevřít. Těžit kámen ještě nemusí být tak strašné, když to domyslíte do důsledků. Chápete?“

„Nechápu. A nemám žádné kamarády. A je mi jedno, jestli zdejší lidi přijdou o práci, nebo ne. Vím jen, že jste mně i jim ukradli horu a spolu s horou vodu. Pokud to ani ono nemůžu získat zpátky, musím vás aspoň zastavit, abyste nenapáchali ještě horší zlo.“

Zvednu stoh dokumentů, jimiž mě obdařila, a hodím jí ho na hlavu. Nevykřikne ani se neotřese. Lejstra jí stékají po těle a ona zůstává

nedotčena, vždyť jsou to jen slova a ona má hroší kůži. Její úsměšek mi uvízne v oku jako střep od ledové královny.

„Když nechcete, prosím,“ řekne bezbarvým hlasem. „Nechám vás v klidu odejít, ale víckrát ať vás nevidím. Jinak si to s vámi vyřídí ochranka a pak policie.“

Vchází hlídač. Když mě vidí, překvapeně otevře pusku a pohlédne na Brianovovou. Ta zaváhá. Není si jista, nakolik jí jsem v přítomnosti bodyguarda nebezpečný. Přeběhnu pokoj a otevřeným oknem vyskočím do zahrady.

„Tady mi nestřílej, hňupe,“ slyším sykot hada. „Chytni mi ho venku.“

Ale než strážný oběhne dům, už jsem u zdi, za níž, jak vím, je silnice. Stojí tu strom, je to akát, na dálku cítím v jeho žilách vodu. Napřahuje ke mně větve jako vlídnou náruč. Trny mi trhají dlaně a čelo, když šplhám vzhůru, ta malá oběť stojí za to, protože budu zachráněn. Našel jsem svůj žebřík a stoupám po něm.

Nechávají mě čekat. Na botách mám bláto a jehličí. Vyhaslý doutník odložím na plechový talíř popelníku. Je středa, nejhorší den v týdnu. Den úředníků okresního báňského úřadu v České Lípě.

Když se dveře ředitelské kanceláře dlouho neotvírají, zabouchám na ně. Potah z umělé kůže rány ztlumí na sotva slyšitelné klepání. Dveře se nicméně otevrou. Stojí v nich jeliman, jméno mu není rozumět, zato funkce – asistent ředitele – zní jasně. Protiví se mi, ale ublížit mu nechci. Dušuje se, že pan ředitel se dozví cokoli, co mají občané na srdci ohledně těžby. Ptá se, jestli bydlím ve strategické oblasti. Zvednu obočí. Popraskal mi po odstřelech dům? Zbláznil se mi z rámusu pes? Zasměju se a vrtím hlavou – ne, ve strategické oblasti nebydlím, dřív, to ano. Asistent řekne: pan Kreuz nemá čas ani energii na to, aby vyslechl každého zvlášť, svou stížnost předložte mně.

Pak mě požádá o občanský průkaz. Nic takového nemám, odpovím. Mám ale šlechtický titul, může si mě vyhledat ve starých matrikách.

Jako kdybych nic neřekl. Pokud nemám občanku, šveholí, musí mě požádat o můj pas.

Vytáhnu ho z kapsy, podám mu ho, pak stáhnu ruku zpět a zas ho schovám. Nechci to policajtům ulehčovat. Jeliman pokrčí rameny a zavře dveře. Vracím se na své místo na chodbě. Čekám v kuřáckém koutku, vtěsnán ve výklenku mezi zaprášenými fíkusy. Vykouřím ještě dva holandské doutníky. Ve čtyři asistent odchází. Kutí něco s přenosným telefonem a projde kolem mě bez povšimnutí. Chvilí před pátou se otevírají jiné polstrované dveře, neoznačené žádnou cedulkou. Ruku na klice drží asi čtyřicetiletý muž v šedém obleku, s umolousanými kalhotami a odřenou aktovkou pod paží. Karel Kreuz osobně, podsaditý a obtloustlý, s bachratým nosem, řidnoucími, na krátkého ježka ostříhanými vlasy a tvářemi poškrábanými tupou žiletkou. Překvapeně začichá a rozhledne se. Nevidí mě. Zaklapne dveře kanceláře a udělá těžkopádný, osudu odevzdaný krok. Pak udělá druhý – a upadne přes mou nastavenou nohu. Zachytím ho, váží snad metrák, a postavím na nohy. Zvednu mu aktovku a dám si ji za záda. Sleduji jeho oči, které začaly v panice rychle mrkat. Jistě – byl varován. Položím mu ruku na rameno a ukážu na jednu z oprýskaných židlí. Kromě nás dvou je chodba prázdná.

Potí se, v tváři soustředěný výraz. Vidí, že nemám zbraň, a rozhodne se využít situace. Pohybem naučeným v kursech sebeobrany mi rozrazí ruce do stran. Aktovka odletí a porazí popelník. Ozve se plechový rachot, oba se ohlédneme po zvuku. Pobaveně se zašklebím a vzápětí dostanu ránu. Kreuz mě pravačkou praští do krku, kousek pod levé ucho. Bolí to, ale neochromí. Nešťastný výraz jeho obličeje prozrazuje, že s tím ani nebylo počítáno. Bránil se, aby se neřeklo. Zvednu nohu a kopnu ho do žeber, spíš do něj strčím, ne moc silně. Ochotně se sveze na židli a odtud na hnědé linoleum. Vypadá, jako by si oddechl, že bojování má za sebou.

Zavolá o pomoc, je to podivný, ochraptělý křik, okamžitě zanikající v tichu tmavé chodby. Dlaněmi si zakrývá obličej, třese se strachy. V očekávání smrtící rány se mění v naříkající dítě, moc nad ním získala hysterie.

Skloním se k němu, z vlasů mi skápně kapka a zapadne mu mezi prsty. Ty se okamžitě křečovitě sevřou.

„Mokrý vlasy! Říkala, že jste měl mokré vlasy. Vytopil jste jí barák a vyhrožoval. Dám vám všechno – jenom mě nechte jít.“

„Karel Kreuz?“ Zvedám ho, choulí se do sebe a kdovíproč se drží za břicho.

„Nechte mě být!“

„V úředních hodinách jste mě nepřijal, tak si chci promluvit teď.“

„Vy jste ten terorista.“

„A vy jste Karel Kreuz, jestli se nemýlím. Ředitel nejzkorumpovanějšího úřadu v zemi, vzděláním ekonom, bývalý podnikatel, co zkazil, na co sáhl. Dnes výkonný úředník. Proklínám vás.“

Vyvalí na mě oči. „Ten terorista s mokkými vlasy. Do prdele. Žádal jsem policii o ochranu, ale ti pitomci se ještě nerozhodli, jestli ji přidělí. Jsou moc pomalí.“

Hlas se mu trochu uklidnil. Nechám ho, aby se posadil na židli, sám nad ním zůstávám stát.

„To máte smůlu. Říká vám něco Vlhošť?“

„Samozřejmě. Na stole mi leží žádost o povolení prodloužit hornickou činnost.“

„Udělíte ho?“

„Nemám důvod ho neudělit. I když jsou zde protesty ekologických aktivistů. Vy k nim prý nepatříte, ale taky nechcete, abych to povolení Titanii dal. Můžu veškeré práce na Vlhošti nechat zastavit.“

„Co tak najednou?“

„Mám rodinu. Mějte ohled na moje děti. Nezapíjejte mě. Neuděláte to, že ne? Nejste typ, co nechává časované bomby v metru. Říkali to. Psaly o vás noviny.“

Zachechtal jsem se. „Vidím, že ďábel by ve vás našel advokáta. Vy musíte být superúředník. Ale nevíničko nejste, že ne?“

„Jsem jenom úředník. Kdybych nerozhodoval já, rozhodovali by jiní. Původní povolení k těžbě bylo uděleno před více než deseti lety, kde jsem já tehdy byl? Už ani nevím.“

„Škodíte zemi, škodíte vodě, škodíte zvířatům a škodíte lidem. Odejděte od toho, než se stane něco strašného. A předtím zaražte Titanii těžbu.“

Něco v mém hlase mu znovu nahnalo strach. „Nechte mě. Jsem otec dvou malých dětí! Nemůžete mě jen tak zabít!“

Vzal jsem toho otce dvou malých dětí za ucho a pořádně ho za něj vytahal. „Tak vykonejte, co po vás chci, a děti nepřijdou o tatínka.“

„Na mně to přece nezáleží!“ zařičel. Ve vzduchu ztěžklém vůní doutníků začpěl kyselý pot.

„Jak to, že ne? To říkáte všichni. Laudon se odvolal na Otrlu, Otrla na Brianovovou, Brianovová na vás. A všichni v tom máte prsty. Všichni jste lidské bytosti, z vody se skládáte a bez vody se neobejdete ani den, a přece děláte všechno pro to, abyste o ni navždy přišli.“

Vypadá zmateně. „Můj hlas je pouze poradní. Já řeknu ne, v Praze řeknou ano, a ještě mě vyhodí. Všechno se rozhoduje v Praze. A vody je dost – co naše Novomlýnská přehrada? Lepší koupání než v Máchově jezeře.“

„Co to žvaníte? Chcete mi opravdu namluvit, že o Vlhošti se rozhoduje sto kilometrů odtud? A ta přehrada by zasloužila vypustit. Je to dobrá, čistá, hygienická, ale mrtvá voda. Živá voda byla v rybnících; ty jste zatopili spolu s vesnicí.“

„Jak to – my? To už je dávno. Co my zmůžeme? Takhle to tady opravdu chodí, probud'te se. Kde jste žil posledních dvacet let?“

„Dvě stě.“

„Tak dvě stě. Když si v Praze vzpomenou, můžou s okamžitou platností ukončit těžbu uhlí třeba na celém Ostravsku, a když budou chtít zatopit příbramské uranové doly, udělají to. Kámen je pro ně prkotina, vedlejší výnosy, přidružená výroba. Voda se počítá na hospodářsky využitelné kubíky, jinak o ni není zájem, vždyť je jí všude tolik – nejsme v Africe. Musím vám vysvětlovat, že oni chtějí, aby se těžilo co možná nejvíc a všude? Ekonomické výsledky můžou být sice mizivé, a přesto budou trvat na tom, aby se Vlhošť dotěžila a aby se otevřely lomy i na okolních kopcích. Další na řadě bude Šedina.“

„Nikdy!“

„Ale ano a to si pište, že já o tom rozhodovat nebudu. Nanejvýš to pak budu koordinovat, dělat dílčí rozhodnutí. Ale výběrové řízení na těžební firmu se vypíše v Praze a zas v něm budou hrát roli známosti a úplatky. Já jsem nanejvýš prodloužená ruka v regionu, ale hlava – ta je v Praze. Jestli chcete mermomocí někoho odkráglovat, zaměřte se na grázly tam, na ty, co mi faxují svoje milostivá rozhodnutí. Zemský hornický úřad. Šéfuje mu nějaký Kostryba, David Kostryba, pokud se nepletu. Trochu ho znám – škoda toho parchanta nebude.“

„Vy byste ho odepsal? Proč?“

„Je to syčák k pohledání. Z titulu své funkce má rozhodovat, kolik a jak smějí těžební podniky dobývat, musí být teda absolutně nestranný. Přitom se o něm říká, že drží slušný balík akcií Titanie – prostřednictvím nějakých příbuzných, nebo koho. Já bych jeho místo zastával mnohem líp, mě by neuplatili. Jenže on je Pražák, vyzná se v tlačenici a má kamarády ve vládě. Ve srovnání s ním jsem vesnický balík. Nás venkovany ke korytům v Praze nikdy nikdo nepustí.“

„Vy si toho člověka vůbec nevážíte?“

„Ani trochu, je to vyžírka a podrazák.“

„Tak proč ho posloucháte na slovo?“

„A co mi zbývá? Musím živit rodinu. Víte vy, co to dalo práce, než jsem se vyšvihl na ředitele?“

„Umím si to představit.“

„Tak vidíte, já to dokázal a jsem teď tady.“

„A jste na sebe hrdý.“

„Jsem, proč to nepřiznat? Pracovat pod takovým člověkem jako Kostryba chce pořádně silný žaludek a já takový žaludek mám. Ten něco snese.“ Pohládí si břicho.

Znechutil mě. Nechávám ho tam samotného s jeho radostí, že se mu podařilo vyváznout se zdravou kůží.

O zatopení mého kraje se rozhodlo po válce, tamní kopce se začaly odtěžovat krátce nato. Vysoké bylo poníženo, nízké povýšeno. Nebylo

psáno, že to tak bude? Možná si to někdo špatně vysvětlil. Krajina ztratila své dominanty i své propasti, zploštila se – stejně jako duše lidí, kteří v ní – a z ní – žijí. Česká část obyvatel Staré Vsi byla rozstrkána po okolí, většina skončila na panelových sídlištích v České Lípě, z jejich dětí jsou buď horníci v uranových dolech, dnes nezaměstnaní, či jejich manželky. Kam se podělo německé obyvatelstvo Staré Vsi? Bylo vyhnáno za hranice. Kdyby ti lidé směli zůstat, asi by o svém kraji nenechali rozhodovat jiné. Ještě by tu stál kámen na kameni a čtrnáct rybníků a jedna vesnice by se neztratilo v jediné přehradě.

Země řve bolestí, vidím její vytřeštěné oči, její dokořán rozevřená ústa: Spící panna už nedříme, už nezívá, je to skála volající o pomoc. Ležím v novém mělkém rybníčku kus cesty od Provodína a skrz průzračnou vodu hledím na tmavnoucí nebe. Čekám. Na břehu se vrší hromady bílého písku, opodál odkrývá travnatý drn lopata bagru. Pod trávou je písek, zdánlivě nevyčerpatelná zásoba. Jámy se zaplňují vodou z Novozámeckého rybníka, ale jak dlouho tam ještě nějaká voda bude? Hladina klesá čím dál níž. Zato bílých vodnatých jizev v krajině přibývá. Ležím v jedné z nich a nevím, co udělat, abych ji zahojil. Umím nahnat lidem strach, ale vždycky se oklepou a plundrují dál. Umím vykonat pomstu, ale od té je k nápravě strašně daleko.

Začínám pochybovat o účinnosti teroru, který jsem rozpoutal ve jménu msty za rozrytou zemi, za ztracenou vodu. Terorista nemůže brát ohledy. Slova nejsou tak účinná jako činy. Bezmocným nezbývá než ležet a křičet. Otvírám ústa a zkouším napodobit Řvoucí pannu – k hladině však putuje jen gejzír bublinek. To je málo. Má pasivita jen přiměje nepřítele k větší aktivitě. Je třeba důrazně se postavit na odpor, a když je třeba, neváhat sáhnout po zbraní. Nemáme jinou šanci. Pokorně ležícím se dnes dostane jediného: kopance.

Rypadlo stojí, na písčné jámy se snesl soumrak. Sedám si ve vodě ponořen po krk a rozhlížím se po světě lidí. Vidím postavu, krade se ze stínu lískových keřů a míří k buldozeru. Má něco pod paží. Není to Molotovův koktejl ani pekelný stroj. Je to velký svinutý papír. U železného kolosu je rozvinut, přitisknut na žlutý lak a přichycen v rozích čtyřmi

ústřížky izolepy. Rozeznávám v šeru mrštné pohyby, dlouhé vlasy, zelenou bundu, modré kalhoty. Nedokážu určit, zda je to chlapec, nebo dívka. Než se potichu zvednu a vystoupím na břeh, jenž není žádným břehem, nýbrž okrajem mokvajících rány, zmizí postava stejně nenápadně, jako se objevila. Jdu k plakátu, který tu zanechala, čtu velká, i v přítomí zřetelná, štětcem malovaná písmena:

*Ubírám tam, kde zbývá málo,
přidávám tam, kde je nadbytek.*

A pod tím stojí menšími literami:

Děti vody jsou mými nepřáteli.

Slova vložená do úst němému buldozeru. Určená komu: obsluze? Každému, kdo půjde kolem? Tím se má něčeho dosáhnout?

To gesto je tak krásně donkichotské, že nad ním nemohu mávnout rukou. Potěšuje mě, utvrzuje mne v přesvědčení, že sám jednám správně, když žádám odpovědnost i od těch méně významných. Začal jsem u střelmistra v kamenolomu. Tihle jdou ještě níž: k dělníkovi, jenž neřídí vůbec nikoho, pouze svěřený stroj. Ani na okamžik nepochybuji, že plakát pochází z dílny mých údajných mladých přátel, které mi leckdo podsouvá a jež dosud neznám. Ale vím, že myslíme podobně. Děti vody jsou mými přáteli, o tom jsem přesvědčen. Dřív nebo později se setkáme. Nevím proč, ale trochu mi to nahání strach.

Zemský hornický úřad sídlí v Lazarské ulici, je to tuctová patrová budova, kterou snadno přehlédnete. Dole je vestibul s vrátnicí, vzadu přednáškový sál, v podlažích nad ním kanceláře. Přijíždím před hlavní vchod, ulice je po obou stranách obsazená auty, tak svého orezlého saaba zaparkuju právě zde, našikmo v mezeře mezi tmavými limuzínami úředníků. Ještě nejsem venku, když z otáčecích dveří skleněné dvorany vybíhá ozbrojená stráž, není to policista, ale člen nějaké bez-

pečnostní agentury. Huláká na celou ulici, a když spatří cizí poznávací značku, začíná s posunčinou. Moje kšiltovka a odřená bunda se mu nezdaří, pak z mých úst slyší češtinu a opět zvyšuje hlas. Chci mluvit s Kostrybou, říkám prostě. S panem Kostrybou, opakuje a dodává, že pokud jsem si předem nesmluvil schůzku, nemůžu s panem Kostrybou mluvit, zato musím ihned uvolnit přístup k budově, tady není veřejné parkoviště.

Odjíždím a zahýbám vlevo, na velkém náměstí mě zastavuje červená. Na sedadle vedle mě leží noviny, ještě jsem je nestačil prolistovat. Ted' si všimnu vlastní tváře na první straně, je vyvedená nepřesně a neuměle a postrádá jakoukoli uměleckou kvalitu. Je nakreslená počítačem. Nejnapadnější a také nejpovedenější jsou dlouhé zplihlé vlasy, malý pršavý nos a vypoulené oči ryby, čelist je nepovedená, příliš jemná, ale zarostlá a skutečnosti neodpovídá ani o polovinu snížené čelo. Pod tím charakteristika: Terorista, co vyhazuje do povětří těžební techniku. Nejspíš zhrzený intelektuál, možná vědec, pravděpodobně řízený ze zahraničí. Nejspíš člen Nové zelené internacionály, nadnárodní levicové ekologické organizace sídlící v Bernu. Typ výbušniny, s níž pracuje, tu není znám. Muž je přirovnán k nějakému Američanovi, který si říkal Unabomber.

Usmívám se nad tím, jak se zase jednou netrefili. S úpravou zevnějšku nebudu mít skoro žádnou práci, podle té malůvky mě na ulici nikdo nepozná. Vůz stojící za mnou troubí, už dlouho mi svítí zelená. Šlapu na plyn ve chvíli, kdy ji vystřídá oranžová, a auto uvedu do pohybu až na červenou. V zrcátku dělám dlouhý nos na řidiče za sebou, zdá se mi, že má u huby pěnu.

Uplynul týden, je právě poledne. Dlouhý černý mercedes z autopůjčovny zaparkuju stejným způsobem jako posledně svůj saab – šikmo před vchodem do úřadu. Jinde v ulici není místo. Z vrátnice vybíhá ozbrojený mankurt, jiný než posledně, a než stačí otevřít pusu, podám mu klíčky a dvoutisícovou bankovku. Připojím poznámku, že on jistě parkování zvládne líp. Ukloní se jako lokaj. Když po chvíli ukazují vrátnému své jméno v knize ohlášených návštěv, pozorují z proskleného vestibulu, jak

je mé auto vmanévrováno na chodník. Jdu k výťahu, v tmavošedém obleku se cítím dobře, v ruce se mi houpe hranatá aktovka. Dlouhé vlasy mám zastrčené pod límcem, jsou učesané a vypadají suché. Baron de Caus, občan Norského království, se přijel ujistit o bezpečnosti investic do těžby kamene v severních Čechách.

Výtah mne vynáší do třetího patra, stříbřité dveře se tiše otvírají. Dlouhá chodba je osvětlena zářivkami, na zdech se leskne umělý mramor, vedle čalouněných křesílek jsou rozmístěny osvěžovače vzduchu. Kroky tlumí tlustý modrý běhoun. Dávám se vpravo, podle instrukcí vrátného. Z jedné kanceláře vyhlédne hlava s drdolem, na chvíli se ztratí, pak se žena objeví znova, teď spolu s nějakým mužem. Je v kabátě a s igelitovou taškou v ruce. Čas jsem si vybral dobře: sekretářka odchází na oběd a na nákup. Šéf kvůli důležité schůzce zůstává, už slyším, jak mu kručí v břiše.

Žena si mě bystře přeměří, omluvně nakloní hlavu a prosmýkne se mezi mnou a mramorovou zdí. S úsměvem, který od ní musel odkoukat, mě muž zve dál. Jdu za ním prostorným sekretariátem, vcházíme do obrovské kanceláře. Stojí tu psací stůl z leštěného mahagonu, podél stěn je rozestaven masivní černý nábytek připomínající luxusní rakve. Na konferenčním stolku je položen táč a na něm stojí dva kouřící šálky s kávou. Muž ukáže na křeslo a počká, dokud si nesednu.

Pak se pohodlně uvelebí naproti mně a přehodí si nohu přes nohu. Prohlíží si mě. Není to dobrý herec, v tváři se mu zračí nejistota. Neví, co si o mně má myslet, můj vzhled ho trochu mate. Na rtech mu nicméně pohrává nezávazný úsměv. Já vidím pozdního třicátníka blahobytného vzhledu, v drahém tmavočerveném obleku, s černou vestou a stříbřitou kravatou. Má pěstěné, nakulmované delší vlasy a pečlivě zastřižené vousy. Ty mají odvést pozornost od silných brýlí, které groteskně zmenšují vychytralé modré oči.

„Baron de Caus? Glad to meet you, sir. Shall we speak English oder wünschen Sie lieber Deutsch sprechen?“

„Baron de Caus,“ odpovím, „und Wir können doch tschechisch sprechen, you abominable parasite!“ Natáhnu ruku po šálku s kávou a vychrstnu mu obsah do obličeje.

Zařve. Ven nic nepronikne, stěny jsou cihlové a v chodbě obložené mramorovými deskami a kancelář má vydatně polstrované dveře. Mne si oči, zkouší, jestli není oslepen. Má trochu opařený nos a levou tvář, nic jiného mu není. Pak si dlaněmi stírá tekutinu z obleku a ještě víc ji po něm rozmazává. Obličej má pihovatý od lógru, z vousu mu padají hnědavé kapky. Náhle strne, vyskočí z křesla a utíká ke dveřím. Podaří se mi zachytit šosy jeho saka, zatočím se s ním dokola, pustím ho a on padne na psací stůl. Zakvičí, hned ale vstává, sebere z desky ozdobné těžítko a mrští jím po mně, předmět mě zasáhne do ramene a odrazí se, chytím ho do rukou. Je v něm něco zataveno – kus uhlí. Pozlacená cedulka sděluje, že jde o exemplář ze sokolovské hnědouhelné pánve: dárek od vděčných horníků. Kostryba už je zase u dveří, sahá po klíce, otvírá. Zamířím a hodím. Těžítko ho zasáhne do hlavy. Podlomí se mu kolena, Kostryba padá a vahou těla zaklapne pootevřené dveře. Svalí se na zem a zůstane ležet na zádech. Jdu k němu a osahám mu hlavu. Rána krvácí, ale lebka proražená není. Přisunu k němu psací stůl, zváhnu ho a překllopím. Kostryba je pod ním uvězněn, teď už mi neuteče. Usednu do židle, dám nohu přes nohu, usrknu kávu z plného šálku a zapálím si doutník. Foukám kouř na ležícího Kostrybu, dokud nepřijde k sobě a nerozkašle se.

„To uhlí v aspiku vám nesedlo,“ řeknu, „nesmíte tak hltat.“

Heká pod stolem, nadzdvihne ho nohama a sune se ven. Když pozvednu v ruce šálek, nechá toho. Tlusté břicho má pod ostrou hranou jako přeštípnuté. Napiju se.

„Varovali mě,“ funí. „Blbci. Varovali mě před někým jiným.“

To mě rozesměje. „Možná ještě někdo přijde.“ Znova si loknu z šálku. „A delegace sokolovských horníků to asi nebude.“

„Vám jde o tu horu, že? Jste to vy – ten zelený anarchist?“ Pokouší se zaostřit zrak. Nadlehčuje si stůl ramenem.

„Kdo jiný? Ale do anarchistů mi nenadávejte. Řeknu vám, že je to skutečně snadné, navléct se do saka a kravaty a zjednat si kamkoli přístup. Snad bych se takhle dostal i k předsedovi vlády. Ten by se divil, kdybych mu zdecimoval kancelář pěkně odměřenou dávkou flogistonu. Přes ozbrojenou stráž bych jej pronesl snadno, v kapse nebo v aktovce, třeba jako lahvičku se sirupem.“

„Tak mluvte, vysypte svoje požadavky. Ten stůl je strašně těžký.“

„Pokud vás varovali, mé požadavky už znáte.“

„Požadujete to, co ta ekologická organizace. Jakže se jmenují? Nemůžu si vzpomenout.“

„Nepatřím k nim. Vůbec je neznám. Každý mě s nimi spojuje, už mě to nudí.“

„Mluvil jsem s nimi, byli tu za mnou. Mám nechat zastavit těžbu na Vlhosti – tohle jste přece žádal v Titanii.“

„A žádám to i teď.“

„Myslíte, že je to k něčemu dobré? Protestovat jste měl před zahájením těžby před jedenácti lety. A ještě dřív – když se o tom rozhodlo.“

„Byl jsem v cizině. Nechtěl jsem se vrátit. Nechtěl jsem nic vědět.“

„Tak proč jste se vrátil?“

„Abych se mizerům jako vy postavil do cesty.“

„Zastavení těžby je zbytečné. Hora už je stejně zničená.“

Vyskočím ze židle, přejdu k němu a stoupnu mu jednou nohou na krk. Jen zlehka. „Tohle už neříkejte.“

Chroptěl. „Titania zaměstnává stovky lidí z regionu, a navíc je ochotná provést rekultivaci nejbližšího okolí hory. V současné fázi těžby je to to nejlepší řešení.“

„To už jsem slyšel.“

„Já vám k tomu víc povědět nemůžu. Au!“

„To je mi líto. Odpovědnost za násilí na kraji, který mi kdysi patřil a patří dodnes, musím žádat od vás. Svalil ji na vás Kreuz, na Kreuze ji svalila Brianovová, na Brianovovou ji svalil Otrla a na Otrlu zase Laudon. A hora zatím umírá – pohádka o kohoutkovi a slepičce má špatný

konec. I my máme málo času. Vy jste ředitel zemského úřadu. Řekněte Titanii dost a ona se zastaví. Nad vámi přece už nikdo není.“

„Jak to že ne? Já za nic nemůžu! Jsem tady teprve tři roky a do minulého měsíce jsem o nějakém Vlhošti vůbec nevěděl.“

„O té Vlhošti! Té! Je rodu ženského a vy svým plundrováním pácháte násilí na ženské podstatě, tak si to nesnažte ulehčovat. Mapy se pletou. Pamatuji doby, kdy se kreslily ručně, ale tak slabomyslné chyby tam nebyly.“

Třeštil na mě oči jako na blázna. Viděl jsem na něm, že v duchu učinil jakési rozhodnutí. Zvedl jsem nohu z jeho krku.

„Prosím vás, dejte pryč ten stůl a já vám k tomu něco povím.“

Odtáhnu stůl. Kostyba se pomalu zvedne, došourá se ke křesílku a padne do něj. Jednou rukou si mne zátylek, druhou ohryzek.

„Negativní expertizu,“ zahuhlá. „Sežeňte si negativní expertizu ministerstva průmyslu a já těžbu na Vlhošti zarazím. Jinak ne – prostě to nesmím udělat.“

„A ministerstvo průmyslu takovou expertizu má?“

Pokrčí rameny. „I kdyby ji měli, asi by to chtěli ututlat. Těžba kamene je jedna z mála nebankovních a nevýrobních podnikatelských aktivit, které se vyplácejí, a jak to je v severních Čechách s nezaměstnaností, určitě víte sám.“

„Ale za jakou cenu se tam těží!“

„Za slušnou cenu ve valutách.“

„Kradete něco, co vám nepatří. Zaplavujete vesnice, kde dřív kypěl život. Necháváte za sebou jen zmar.“

„Jednou tady to přírodní bohatství je, tak se má vytěžít stůj co stůj. To je názor vlády.“

„Za takový názor bych dokázal vraždit.“

„Já ho nezastávám! Jenom jsem parafrázoval.“

„Slyšel jsem ale, že máte na Titanii soukromý zájem, který se kříží s povinnostmi vyplývajícími z vaší funkce tady.“

„Kde jste to slyšel? Je to sprostá lež. Nabulíkoval vám to Kreuz, co?“

„Ano, mám to od něho. Čekal jsem, že to popřete.“

„Jenom zastírá stopy po másle, které má sám na hlavě. Dřív to táhl s Brianovovou, pak se rozešli. Nestačil jejímu tempu. Vypracoval se leda na lepší kancelářskou myš, zatímco z ní je manažerka, kterou firmy přeplácejí, aby jim dohlédla na zisk. Předchází ji skvělá pověst: na co sáhne, mění se ve zlato. Pokud je mi známo, s Kreuzem jsou pořád kamarádi, hrajou si na ruku.“

„Věšíte mi bulíky na nos. Kreuze jste mohl dávno vyměnit. Řekněte mi jasně a krátce, kdo o Vlhošti může rozhodnout.“

„Pokud chcete uspět, neobracejte se s peticemi přímo na vedení ministerstva, tam mají jiné starosti, ale zkuste to na odboru hornictví, šéfuje mu Aleš Mastil, je to ministrův náměstek a můj známý.“

Podívám se na hodinky a vstanu. „Jestli mi lžete, najdu si vás.“

„Počkejte! Není v Praze. V létě řešili nějaký průšvih na Ostravsku, utrhla se klec s deseti horníky a zřítíla se... dopadlo to strašně. Aleš bude do konce měsíce na dovolené, někde rybaří, to je jeho vášeň. Až se vrátí, zkuste to u něj. Ty vaše kamarády jsem za ním taky poslal.“

„Nejsou to mí kamarádi.“ S těmito slovy vycházím z kanceláře. Ve dveřích se prosmýknu kolem sekretářky, která stojí jako přimražená a valí oči na tu spoušť. Otočím se na Kostrybu a přiložím prst na ústa. Rozumí. Je tak vyděšený, že policii nezavolá dřív než za půl hodiny.

Ani mě nenapadne spoléhat se na Kostrybovo mlčení o mé návštěvě. Má sice špatný zrak, ale k mému popisu může leccos přidat a viděla mě i sekretářka, vrátný i ten chlap, co mi parkoval auto. Musím jednat buď rychle, nebo se stáhnout do ústraní a čekat třeba roky na další vhodnou chvíli. Hora však nepočká.

Ale jak jen vypátrat místo, kde tráví svou odloženou dovolenou všemocný ministerský náměstek?

Nesnáším telefonování. Když byla Francie protkána sítí železnic, spisovatel Flaubert řekl, že vlaky napomůžou jednomu: lidi se budou víc navštěvovat a nazvaní ještě víc blbostí, než nazvanili dosud. Co by Flaubert řekl přenosným telefonům? Sám bych si raději nechal useknout druhý prst než na svém těle muset nosit tu plebejskou odpornost.

Tentokrát se mi jeden telefonát nevyplatí a druhý ano. Sekretářka na odboru hornictví je neoblomná, šéfovo telefonní číslo ani místo dočasného pobytu neprozradí, ale bezděčně jí uklouzne, že odjel sám, bez manželky. To se mi hodí. Zkusím obyčejný telefonní seznam. Jméno Aleš Mastil tam je. Ohlásí se mi jeho žena. Představuji se svým jménem, neuchyluji se k úskoku. Jde o vážné pochybení při těžbě kamene v severních Čechách, říkám, už teď je pozdě, ale něco se snad ještě zachránit dá – záleží to jen na něm. Žena je překvapivě sdílná. Je jí líto, že ji nevzal s sebou, měli v létě letět k moři. Z toho sešlo kvůli tomu neštěstí v Ostravě. Čekala, až ho ministr uvolní, ale on jí pak sdělil, že jede na ryby a sám; tak si prý odpočine nejlépe. Žena mi bezelstně sdělí adresu pobytu; rekreační zařízení ministerstva průmyslu v Sázavě nad Sázavou, musím se tam vyptat, kde přesně ten barák stojí, je to někde za městem.

Jedu úzkou silnicí po pravém břehu řeky proti proudu. Zde mají vody dost, v těchto končinách Čech jsem poprvé, poznávám úrodný, harmonický, nezničený kraj, který by bylo snadné přijmout za náhradní domov a o rozdupaný sever se nestarat. Což bych nedokázal. Serpentinu a prudká klesání ze skalnatých srázů nad řekou mě zdržují, nemůžu jet rychleji, letité brzdy nemají sílu zastavit plně rozjetý vůz. Devíti prsty klidně svírám volant, cesta se vleče, co chvíli mě předjede silné, nové, odpornou hudbou tepající auto, po chvíli zabrzdí a odbočí do jedné z chatových osad, děsivých pseudotrampských aglomerací roztroušených po obou březích řeky. To se opakuje několikrát. Takhle nějak může vypadat apokalypsa, říkám si a zvažuji objížďku kolonie tichými lesy nad řekou. Ale už to není třeba. Vychutnávám své entrées. Anděl zelené pomsty vjíždí v bílém saabu do starobylého města.

Černá silnice je poseta žlutým listím, v noci byl liják, teď se z lesů zvedá pára a gotické ruiny benediktinského kláštera dramaticky nasvětluje oranžové ranní slunce. Na sedadle spolujezdce se chechtá hastrman, švihá mě po noze vrbovým proutkem, noha mi dřevění a tiskne plynový pedál k podlaze. Na okamžik jsem usnul za volantem.

Na druhém konci obce zastavuji u krajnice, stáčím okýnko, ptám se na cestu. Objasňuje mi ji rozčuchaný muž, který právě seskočil z kabiny traktoru a koupil si v trafice cigarety. Jede dobře, je to kousek za posledními domy, v lese za odbočkou na Benátky. Jede tím směrem, jestli mi nevadí pomalá jízda, můžu se za něj zavěsit a on mě povede. S díky odmítám: pospícháme. Udiveně zvedne obočí – mimo střapatého mužíka s kšiltovkou, který sedí za volantem a ptá se na cestu, v autě nikoho nevidí. Hodím mu zlaták starý dvě staletí a pokračuji v krasojízdě.

Zbytek cesty trvá pět minut, sotva minu křižovatku, spatřím u silnice vysoký strom a na něm plechovou ceduli s šipkou ukazující vlevo. Je na ní nějaká slovní zkratka. Dešifruji název rekreačního zařízení. Odbočuji na neoznačenou lesní cestu vpravo, končí u černé skládky, třicetileté auto bude mít mezi odpadky dobré mimikry. Zamykám vůz a vracím se k silnici, pak si to rozmyslím, otočím se a vydám se kolem skládky za pachem řeky. Cestou seberu otrhanou tenisku, kdysi snad bílou s třemi modrými pruhy. Zastrčím si ji do kapsy a jdu dál. Je vlhké podzimní ráno. Ten, s kým chci mluvit, je rybář. Kde jinde by byl než u vody?

Hledám dlouho, přes hodinu se prodírám vysokou trávou a křovinatým podrostem proti proudu. Vůně řeky sládne, připomíná pach krve a mně se třesou ruce. Podívám se na ně, leknu se jich, jsou to spíš pařáty krokodýla, pracky salamandra. Vrážím je do kapes s přáním, aby tam tohoto dne zůstaly a nechaly jednat zdravý rozum. Nahmatám plesnivou botu. Zahihňám se. Z mlází se zvedne hejno vyděšených špačků.

Voda je tady čistší než ve městě, v klidných místech pod břehem je vidět kamenité dno. Krátce před polednem nacházím štíhlý ostrůvek na tichém místě, kousek pod zrušeným jezem. Řeka zde má prudší spád s náznakem peřejí, pokud má lovec zálusk na tučného pstruha a ví, kde je třeba políčit, přijde si pro něj sem.

Osamělého muškaře vidím z dálky. Stojí rozkročen uprostřed širšího ramene řeky, voda je mu po stehna. Má vysoké gumové boty podobné nohavicím, modrou kostkovanou košili a přes ní okrovou rybářskou vestu, přes rameno brašnu, na hlavě měkký klobouk. Prudce nahodit, pomalu přitahovat, zkontrolovat návnadu, opakovat znova. Jeho pohyby

jsou mechanické, ani jeden není zbytečný. Nepřemýšlí, odpočívá a pracuje automaticky.

Ničím neprozradí svoji radost z lovu. Jako by si poslal na ryby robota, svou umělou kopii. Jestli jsem někdy potkal stoika, pak v tomto muži.

Můj drobný žert to jen potvrdí. Nenápadně vklouznu do vody. Stroj v podobě rybáře nahodí a pomalu přitahuje, vlascem to zaškube, ruce trhnou prutem a v tváři se nepohne ani sval. Točí kličkou navijáku, je to účinná zbraň, drzým rybářům jsem jich zpřelámal stovky. Potlačuji touhu nacpat mu ji do chřtánu. Zůstávám pod hladinou.

Nesežral mi to. Na vlasci se houpe stará bota. Tak skvělý vodnický žert, a ten nabob se ani neusměje! Nedotkne se jí, vytáhne z kapsičky vesty nůžky a vlasce prostě přestřihne, mušky mu líto není. Bota žbluňkne zpátky do vody, on naváže novou návnadu, rozmáchne se a frrrr, znova nahodí jako už tolikrát toho rána. Ovládá se dokonale. Jsem úplně u něj, můžu ho zabít dřív, než stačí upustit prut. Se zatnutými zuby odolávám chuti podrazit mu nohy. Namísto toho rozvíjím svůj žert – tohle ho už musí nadzvednout.

Přitahuje, navíjí, jeho ruce dostávají signál, zásek, přitahuje rychle, vlasce se zkracuje a... Muška je pryč, místo ní opět vytáhl stejnou botu, dokonce ještě s původní muškou a kusem vlasce. Ten je však navázán k novému! Bere úlovek do ruky – skutečně, je to táž pravá teniska s modrými pruhy. Hledí na ni. Musí být přece překvapený. Musí být vyvedený z míry, omráčený tou fantastickou hrou okolností.

Ale jenom se maličko usměje. Znova přestřihne vlasce a upustí botu do vody.

Zvedám se za jeho zády. Na metr od něho stojím na balvanu, abych byl větší. Ze štítku čepice mi crčí voda. Promluvím na něj:

„Voda uprostřed vod. Co je to?“

Prudce se otočí, střelí po mně pohledem se vším počítajícím, na vše připraveným. Jistěže se lekl, ale umí to zamaskovat. Oči zůstávají mrtvé.

„Voda uprostřed vod,“ napovídám, „a za sebou nechává poušť.“

Stojí bez hnutí, mírně sehnutý, připravený k obraně. Má hádanka se ho nedotýká, jeho uši jsou k takové rétorice hluché.

„Člověk,“ odpovím za něj, „jehož tělo je samá voda, a přesto ji druhým dokáže upřít.“ Nerozumí. Připomíná mi polystyrénového panáka.

Úplně mi tím zkazil náladu, ani utopit ho už nemám chuť. Stejně by to nešlo. Voda po něm steče, takový panák za všech okolností vyplave. V zabledlé tváři se něco pohne, bezkrevné rty se pootevrou, světlé oči pod nazrzlým obočím ztvrdnou. Řeka je tichá. Měla by šumět, plynoucí voda bez hlesu mi vždycky naháněla strach. Voda je jako pěna, protentokrát rozhodnutá naslouchat.

„Čekal jsem vás.“ Mečí, nikoli strachem. Ten hlas mate, mívá se s jeho urostlou postavou. Ale je to jen první dojem. Fistulka bezpohlavního stroje – vlastně to k němu jde. Umělá ruka, jež vypadá jako lidská, ukáže na mou dlaň, člověkem zmrzačenou. Z mluvítka ve voskové tváři se ozve: „Bezprstý terorista. Vaše podoba se policii nepovedla.“

„Skutečně jste mne čekal? Kostryba vás určitě nevaroval, to by tu na mě policajti už nastražili past.“

„Já z vás nemám strach. Terorismu lze čelit jen odvahou, jinak je to předem prohraná bitva.“

„To jste vyčetl v příručce? Měl jste ji půjčit Kostrybovi, ten tu poučku určitě nezná.“

„Byl jste za panem Kostrybou? Myslel jsem si, že ho navštívíte. To se dalo propočítat – pokud jste začal u zaměstnanců Titanie, vedla jediná logická cesta vzhůru, z kamenolomu až na ministerstvo. Ne, David mě nevaroval, jeho potrestání si můžete odpustit. Určitě jste ho vyděsil k smrti. Ale nepodceňujte všechny úředníky – já nemám vůbec důvod se bát. Hluboko ve mně dřímá ekonom a matematik, ale taky ekolog a demokrat, a i když vás o tom asi nepřesvědčím, jsem si jist, že vy a já máme mnoho společného.“

„Jestli ve vás dřímá ekolog, pak chrní opravdu hlubokým spánkem. Zato čert – ten ve vás nikdy nespí.“

Jenom se usměje. „Nemusím se vám zodpovídat, ale klidně si s vámi promluvím – na důkaz dobré vůle. Všechna má rozhodnutí jsou zvažována a zkoumána ze všech stran a musí projít schvalovacím procesem.“

Pokud hledáte někoho, kdo se na Vlhošti prohřešil proti přírodě, hledáte marně. Nikdo takový není.“

„Jak to, že ne?“

„Možná politika, tu byste mohl vinit. Ale ani tam nejsou andělé a démoni, takhle zjednodušeně vidíte svět jenom vy. Je to všechno otázka politických vítězství a ústupků.“

„Žvásty. Tyhle kdyby si nechte pro svého mluvčího, aby jimi z televizní obrazovky oblažil národ.“

„Dobrá. Proč ne? Vaši kolegové z ekologických organizací,“ pokračuje, „dělají záslužnou práci, a dokud se budou pohybovat v rámci zákona, můžou si protestovat, jak chtějí, právní řád našeho státu to povoluje. I já jsem byl mladý a mám pro ně pochopení.“ Jeho blahosklonnost ve mně vzedme novou vlnu vzteku: poučuje mě tu takový samolibý moroň! „My taky ctíme zákon, ale to ještě neznamená, že budeme sedět se založenýma rukama. Děláme všechno pro to, aby tahle země prosperovala. Vytváříme pro to příznivé podmínky. Dáváme občanům možnost dosáhnout blahobytu. O přírodě máme jiné mínění než Děti vody – takhle se ta organizace jmenuje, že? Rádi s ní povedeme dialog a jsme ochotni k ústupkům. Ale když nám někdo řekne, děkujeme, odejděte, ani se nehnete. My jednáme slušně a věcně a totéž vyžadujeme od druhé strany.“

„Vytváříte příznivé podmínky leda pro zloděje! Slyšíte? Pro sprosté chmatáky, jako je Otrla nebo Brianovová! A proto nesete odpovědnost za jejich činy.“

„V tom případě bych se měl představit: jsem Aleš Mastil. Můžete si na mě stěžovat. Pokud na mě chcete podat žalobu, udělejte to. Já se soudím rád.“

„Jmenuji se Fidelius a mluvím o Titanii. Podřezávání Vlhoště musí okamžitě skončit. Jinak na sebe беру odpovědnost samosoudce.“

„Ale jděte, mluví z vás emoce. Nadávka do zlodějů je žalovatelná, dejte si pozor, aby vás paní Brianovová a pan Otrla nehnali před soud. I vy podejte žalobu. Své tvrzení o zlodějích ovšem musíte dokázat, žijeme v právním státě a musíme hrát podle jeho pravidel, ať už jsme na té, či oné straně barikády.“

„V té krajině stála hora – stála tam tisíce, miliony, možná miliardu let. A pak si přijde nějaký prospektor, řekněme někdy na přelomu pitomého dvacátého a ještě ubožejšího jednadvacátého stoletíčka, a za mizerných deset let stačí tu horu celou ukrást. Vykrade ji, vyrve jí vnitřnosti, urazí hlavu, odsekne údy, vyvrátí ji z kořene a úplně ji rozšlape.“

„Chápu, že se na to díváte takhle. Vy byste však měl pochopit, že vše, co dělají, dělají legálně. Mají na to povolení místního i státního báňského úřadu a naše dobrozdání, jejich činnosti není co vytknout, mají vysokou exportní bilanci, jejich představenstvo se skládá ze znamenitých osobností českého podnikatelského stavu. Vzorový podnik.“

„Vzorový vrah.“

„Už se jedná o případné rekultivaci.“

„Jak chtějí zrekultivovat horu, která není?“

„Jsme chudý stát. Kdyby byl čedič pod zemí, bude se těžit tam – jako uhlí. Protože se ale čedič vyskytuje ve vyvěřelinách, musí se těžit tak, jak se těží v Českém středohoří. S tím se nedá nic dělat. Smiřte se s tím.“

„Ne. Ten kámen byl odjakživa v hoře. Měl se tam nechat.“

„To je nesmysl. Máme schopnosti ho vytěžit, zpracovat a prodat, tak proč bychom to neudělali?“

„Naši potomci nás budou nenávidět.“

„Naši potomci budou šťastní, že jim odkážeme sebevědomou prosperující zemi.“

„Zpustošenou placku, jezero s mrtvou vodou.“

„K tomu nedojde, máme celé ministerstvo na to, aby dobývání přírodních zdrojů regulovalo.“

„Tak jak je možné, že ono ministerstvo o případu Vlohošť neví?“

„Ale samozřejmě že ví.“

Ted mě dostal. „Chcete říct, že ministr životního prostředí se tím případem zabývá?“

„Nic takového říct nechci. Ministr životního prostředí se Vlohošť už zabýval a brzy se jí bude zabývat znovu, i když jen krátce. Tak vy jste to nevěděl? To by se vám v Greenpeace vysmáli. Na ekologa jste špatně informovaný. Děti vody před lety protestovaly proti pokračování těžby,

zasazovaly se o to, aby aspoň polovina hory zůstala stát, bombardovaly ministra žádostmi a připomínkami.“

„A on je nevyslyšel?“

„Tenkrát řešil ještě jeden případ, týkal se vybudování přehrady na Jizeře, kterou nechtěl povolit. Podařilo se mu ve vládě prosadit, aby řeka zůstala přehrady uchráněna, ale jak už jsem říkal, je to vždycky něco za něco. Musel obětovat Vlhošť, nikoli celou, ale její větší část.“

„To, co nazýváte obětí, byl sprostý handl.“

„Kdyby nebylo ministrova souhlasu, náš úřad by povolení další těžby nikdy nevydal. A stejné to bude v brzké době – půjde o otázku dotěžení. Pokud vím, na životním prostředí už horu odepsali, stejně je z ní troska. Ale budou za to chtít nějaký ústupek od vlády.“

Ani ranou své umělé tlapy by mi neuštědřil úder, jakého se mi dostalo z jeho slov. Obrácím se na patě, brodím se řekou ke břehu, peru se s proudem. V tu chvíli se má unavená hlava dopustí hříchu. Moci si tak lehnout na hladinu a nechat se unášet, pomyslím si... To by byl život.

Ale jaký život by to byl?

Scházejí mi bílé cesty, jimiž jsem chodíval, dělaly mé putování po souši snesitelným. Na bílých křižovatkách jsem zvažoval další kroky. Dřív byly všude. Dneska jsou černé a od jedné ke druhé se cestuje automobilem, spolehlivě podle značení, za doprovodu hudby z autorádia. Je to pohodlné, ale krása se vytratila. Zmizely aleje s ovocnými stromy, jejichž koruny chránily poutníky před sluncem i deštěm, pár posledních prašných cest nacházím ve svém kraji, mezi obcemi, jejichž význam je pro dnešní obyvatele zanedbatelný – spojnice jim nestály za zpevnění asfaltem. Třešně, višně, hrušně a jabloně už u nich stráž nedrží. Někteří z alejí sice přežívají dodnes, ale jejich cesty – oblíbené, hojně užívané komunikace – jsou zalité dehtem. Jejich listí je nemocné a jejich ovoce plné olova.

Znám jen jednu bílou třešňovku, kterou se chodí pěšky a na jejíž purpurové plody, byť zplanělé, si rád počkám do léta. Mezi třešněmi se krčí pár jabloní, právě rodí, ovoce dozrálo a ztěžklo. Nikdo ho nechce.

Jablka padají k zemi a hnijí, mění se v minulost jablek, potravu pro červy, vosy a ostatní havěť, která v nich nachází zvláštní, opojně sladkou šťávu rozkladu. Sbírám jedno jablko z tisíce a koušu do něj, chuť je spíš trpká, avšak vůně zůstává medová, memento času, kdy o ovoce bylo pečováno.

Je Dušiček. Ubírám se alejí od tlusté hory, po bílé cestě kdysi vedoucí do Staré Vsi, dnes náhle končící v hrázi přehrady. Byl jsem se podívat na lom. Skryl jsem se za veliký balvan zaražený v zarostlém příkopě – býval to slavný vlhošťský viklan. Kořeny, jež ho kdysi obepínaly v mnoha vrstvách, se od minule ještě víc seschly, a když jsem se o ně opřel, pár nejtenčích se ulomilo a uvízlo mezi oky mého vlněného svetru. Přiložil jsem k oku dalekohled a ten si hned našel Laudona s Otrlou a jejich nohsledy – činili se v kráteru hory jako zubní kaz ve vykotlaném špičáku. Střelmistr měl kolem krku nasazen nějaký zpevňovač páteře, vypadalo to jako obojek. Ukazoval dělníkům, kde mají označit skálu pro hloubení dynamitových šachet. U vchodu nového plechového skladiště poblíž božích muk, kde se točila nákladní auta, se v hloučku bavilo šest mužů v černých čepicích a hnědých bundách. Někaká soukromá detektivní služba. Byli vyzbrojeni brokovnicemi. Nové rypadlo na odkrývání zeminy bylo v provozu, nákladňáky hlušinu někam odvážely, ale bylo jich zatím málo, s obnovenou těžbou se zatím nezačalo. Tohle byly přípravné práce. Laudon přebíral od ředitele Titanie instrukce, Otrla si předtím ověřil, že představenstvo mu kamenolom nezavře ani ho z něj nevyhodí, Brianovová se setkala s představiteli akcionářů a slíbila jim hory doly – doslova. Kreuz se zatím nedočkal žádného postoje od Kostryby, Kostryba spoléhal na svého známého na ministerstvu, ten ať rozhodne. A Mastil si umyl ruce.

Za posledním stromem se zvedá holý struskový násep, na němž se za desítky let uchytily tři čtyři břízky. Šplhám nahoru, suchá hlína se drolí pod nohama. Je neuvěřitelné, že na druhé straně se nachází voda. Vrchol hráze je rovný jako pravítko, příroda takto krajinu nemodeluje, v této zemi je nudný terén vždycky vizitkou účelového inženýrství. Mírně se zatáčející asfaltová cesta je i na podzim teplá, tu a tam ji kříží

pukliny. Hladina pod svahek, který je na této straně mírnější, je nehybná a temná. Pod ní se černají kameny přivezené po válce ze Slovenska. Nehodí se sem, zdejší rybníky nikdy neměly tak tvrdé, pusté, nepřátelské dno. Jak je sem shodili z nákladáků, tak tady leží. Účelové inženýrství by snad dokázalo vysvětlit proč; já to nedovedu.

Podé mnou bývaly vody Dolanského rybníka, o kus dál travnatý břeh a hráz s pěšinou a bezovými keři, někde tady jsem pozoroval při koupání Katynku a její družky. Přicházím k místu, kde býval vodní přepad nad skalní průrvou a nad ním se klenul samonosný kamenný most. Teď stojím na popraskaném asfaltu vysoko nad ním, napravo ode mne nedělená, uměle zvýšená vodní plocha a daleko na druhém břehu pláž. Pod srázem je betonová propust a pod ní náhon široký jako autostráda. Z jeho rozpraskaného dna trčí zkroucené železné dráty. Dříve se tudy sváděla voda do cihlových budov Nových spojených mlýnů, dávné pýchy mladé Československé republiky, plebejského státu posedlého výrobou a konzumem. Budovy z červených cihel chátrají. Přehrada má vody dost, ale musí si ji ponechat. Potoky a bystřiny, jež dříve napájely Holanské rybníky, vyschly. Jako by odmítly vlít se do těch ohavných mnohahektarových necek. Byly za to potrestány. Všechny pramenily na Vlhosti a zanikly spolu s horou.

Scházím k mlýnům. Tovární komplex chrání drátěný plot. Na bráně visí cedule s nápisem NEPOVOLANÝM VSTUP ZAKÁZÁN. Ve vrátnici nikdo nesedí, ale v křoví, jež se doširoka rozrůstá nad panelovou příjezdovou cestou, je zaparkováno auto – stará škodovka neurčité barvy, prázdná, poháněná nejspíš bioplynem, soudě podle smradu, který se zvedá z ještě teplého motoru. Mezi ztichlými budovami nikoho nevidím, ostře to tam profukuje, na úhledných chodničkách leží žluté listí, na střechách jsou patrné díry po shozených taškách. Nakukují do nich krkavci, kterých jsou tu spousty: v povětří, na opadaných stromech, na zaprášených parapetech zašlých oken. Až na prach a popílek je tu docela čisto, vlastně by se od zítřka mohlo začít mlít. Ale nezačne. Vodní turbíny a mlecí stroje byly odvezeny, odpočívají kdesi daleko v suchých vyhřívaných skladech. Možná už je dávno prodali v dražbě.

Obcháším areál kolem dokola, jeho přísný pořádek má v sobě něco děsivého, ticho, jež na něm leží, dráždí uši, zatímco všudypřítomný zápach dezinfekce upomíná na lyzolem vyražbovanou márnici. Dříve udržovalo čistotu v mlýnech koště, bylo tomu tak i v mém Černém mlýně, provoněném dřevem a obilím a moukou. Ve velkokapacitních továrnách na potraviny hrozí na každém kroku kontaminace, a aby se tomu předešlo, klín je vytloukán klínem – chemií.

Jdu podle pletiva, vede do lískového houští. Zde se dostávám co nejblíže k samotným mlýnicím. Otvírá se mi nečekaný průhled mezi budovy, na centrální stavbu celého objektu. Dříve jsem bezprostřední okolí svého dávného domova nepoznával, poslední století je zalilo přehradou, a co zůstalo suché, změnilo se na průmyslovou zónu patřící k mlýnům. A přece se tu dají objevit netušené věci. Starou dvoupatrovou mlýnici, obklopenou vyššími a novějšími stavbami, lze spatřit pouze odtud, z jiného místa je neviditelná. Přestože se do zorného pole nevejde celá – zhruba třetinu zakrývá budova olejny a hala nad přidruženou stoupou –, je možné udělat si celkovou představu. Pravidelná budova je vztyčena na půdorysu čtverce a má zesílené všechny čtyři rohy; každý sám o sobě připomíná věž a celek pak bastionovou citadelu. Účel je jasný: při otřesech všech turbín, hamrů a převodových řemenic se stavba nesměla ani pohnout. Vidím zpoza plotu dva ze čtyř rohových fořtů a ke svému úžasu v obou poznávám staré známé tvary Černého mlýna – i s tím patrem navíc, které jsem tenkrát přistavěl.

Mé dojetí přeruší zelený zákmit ve dvoraně před mlýnici. Objeví se tam jakási dívka, má na sobě zelenou pláštěnku. Za ní jde druhá, v modrém svetru. Obě mají oprané vytahané kalhoty. Dívají se do mapy a konzultují ji s nějakými nákresy, na tu vzdálenost mezi námi to vypadá jako technická nebo stavební dokumentace. Turistky to nejsou, jsem si jist, že někde přelezly plot. Zvedají hlavy k cihlovým zdem, ukazují na nějaké detaily a pak jdou dál. Zajdou do stínu pod stoupou a zmizí mi z dohledu.

Mé kroky teď míří k vodě. Stačilo spatřit obrysy Věže v rohu mlýnice, tu v paměť vrytou ikonu domova, abych zatoužil vidět víc. Dát se

kolem náhonu a umělého kanálu k oblouku hráze, znovu ji přelézt a dojít k místu, kde končí třešňová alej s několika jabloněmi. Opět se zahlubat pohledem do mrtvé vody. Vstoupit do ní. Ponořit se po kolena, po pás, po hlavu. Jít dál.

Jako stará kost v rozvaleném hrobě svítí v nazelenalém přítmí bílá cesta, hned se ztrácející v černém bahně na dně, hned se vynořující o kus dál, lemovaná zčernalými stromy. V korunách se prohánějí slepé, modravě fosforeskující rybky, druh, který se tu rozmnožil po zatopení kraje. Ještě dnes vidím známky spěchu, s jakým k tomu došlo. Kromě stojících kmenů, které za tu dobu nestačily uhnít, potkávám v rozvířené sedimentu rezavé, syrovátkovým plakem potažené zemědělské stroje, už tehdy zastaralé, takže nestálo za to je odvézt. V šeru sejdu z cesty a vzápětí padám vodou zpomaleným, filmově efektním pádem do obdélníkové jámy základů domu, který zůstal nedokončen. Leží tu plechová cedule se zašlým, ručně psaným nápisem v němčině.

Vracím se na cestu, vcházím mezi špalíry pahýlů, poznávám alej, jež kdysi obtáčela žitná pole a končila ve Staré Vsi. Po mé levici, za vykáceným smrkovým lesem, se vznášejí vody Koňského rybníka. Uprostřed se černá nevysoká skála zvaná Smrtka, s mohutným pískovcovým převisem připomínajícím zadumanou hlavu. Odvracím od těch koutů zrak, voda rybníka byla smíchána s vodou přehrady, ale co já vím, obávaný východní cíp s mokřadly je tam možná dodnes, spolu se vším, co se skrývalo pod bažinou. Zrychlují krok, jak jen mi voda dovolí. Plavat odmítám. Na koni nemůžu. Do své vesnice vstupuji po svých.

Většina chalup přišla o střechu, některé byly vyvráceny ze základů jako při povodni, ne všechny. Velkostatek někdejšího rychtáře zůstal na svém místě, zdánlivě nedotčen. Potěší mě to. Nad bránou rychty stále visí zčernalé kolo s paprsky ramen a neporušenou loukotí. I uličky zůstaly stejné, přicházím humny a poznávám staré stodoly, jejich obílené, opadané stěny. Jsou místa, kde se omítka odmítla rozloučit se svou zdí a vykreslila na ní fantastické mapy. Dojdu k faře, kam Voves s Fideliem kdysi přemístili školu, chybí jí krovy a roubená část se rozpadla, ale některé tabulky v oknech zůstaly neporušené. O pár metrů dál se

z dlažby návsi zvedá morový sloup, uražený vpůli, zbavený adorovaných svatých.

Bílé zdi kostela měkce osvětlují ztemnělé náměstí, a ačkoli kalné světlo přichází shora, zdá se, jako by vystupovalo právě z jejich středu a stoupalo vzhůru. Střecha chybí. Aspoň že zůstal baňatý, do špičky vytažený krov. Dveře tu nejsou, vcházím do prázdné potopené lodi, bez oltáře, bez obrazů a bez lavic. Zbyl jenom kůr, varhany narychlo odvezli do sběrných surovin. Na podlaze leží barevné střepy, je jich tu míň než kamení, které tu porozbýjelo okna. Když do Sudet tenkrát přitáhli vymítači Němců, nedovedli rozlišit katolický kostel od protestantského a vytloukli všechny.

Rozeženu houf slepých ryb a vyjdu před kostelík. Po náměstí se pohybuje světlo, blíží se ke mně. Dostávám strach. *Salmo luminosus*. Svíčková ryba. Obětní ryba. Přišla si pro mě z močálů Koňského rybníka. Ryba s nohama.

V oblaku zkalené sedliny plápolá sinavá chiméra a je mi čím dál blíž. Má velkou hlavu a jediné zářící oko nad čelem, pod ním zejí oživlá ústa, v nich se to rudě mihotá. Nad hlavou vlaje šedivý chochol, co chvíli se ztrácí a opět se vrací. Nohy jako by patřily žábě. Voda je hustě šrafovaná a ubírá tvarům třetí rozměr. Dívám se na snový výjev šíleného kreslíře.

Světlo spočine na bráně jednoho statku, osahá ji a projde jejím otvorem. Zavře se za ním houština inkoustových čar. Potom se vynoří ze shnilých, v pantech se bortících vrat vedlejšího domu – jen kousek od místa, kde stojím před kostelem, nemůžu se pohnout a třeštím oči na karikaturu sebe sama. Ale nejsem to já ani jiné strašidlo. Z žabáka se vyklubal žabí muž.

Nad hlavou potápěče znova zavlaže chochol bublin, vypuzený filtrem dýchacího zařízení. Na zádech zahlédnu kyslíkový přístroj a hadice vedoucí do skleněné masky. Ta nemá náustek, tvář se za ni vejde celá, nos a ústa dýchají volně. Čelist se pohybuje, v masce je zabudován mikrofón. Brada, uši a zbytek hlavy vězí v zelené gumové kukle.

Svítilna na přílbě ohledává staroveské náměstí, kromě vyrvaných dlažebních kostek, zrezivělých obručí a rozlámaných žebříňáků nenachází

nic zajímavého. Ústa za sklem se odmlčela, oči se přivírají únavou. Světelný prst se zastavil na mých nohou a potápěč si toho nevšiml. Stojí na pět metrů ode mne a spí. Závaží připevněné ke krátkým gumovým ploutvím ho drží na místě. Tělo se mírně kývá jako bodlák ve větru.

Přistupuji k spáči, natahuji ruku a prstem mu zlehka cvrknou o skleněnou masku.

Je v šoku. Poulí na mě oči a nemůže jim uvěřit. Pak ho přemůže pud sebezáchovy. Potápěč se shýbne, rozepne čtyři přezky a jako okoun vystřelí v závoji bublin vzhůru. Dívám se za ním, k dennímu světlu a světu bez příznaků to má pořádný kus cesty.

Prohlížím si tři předměty, jež tu po něm zbyly: dvě odepnutá závaží podobná kovovým podrážkám a malé kladívko. Závaží nechám ležet a kladívko zvednu. I v šeru poznávám, že to není součást výzbroje potápěče. Je to starý nástroj, nalezený nejspíš před chvílí v některé zatopené chalupě. Železo je napůl sežrané rzí, dubovému topůrku, napuštěnému mastnotou z lidských dlaní, voda neublížila. Není to běžné kladivo, tohle se na obou koncích zužuje, pracovní hrany jsou poměrně ostré. Tuším, k čemu se užívalo. Je to sekernické kladivo, jež sloužilo k okřesávání mlýnských kamenů.

Koutkem oka zaznamenám nějaký pohyb. Zvednu hlavu, která mě rozbolela z toho nenadálého setkání. Po návsi se něco kutálí. Je to vozové kolo s hlavicí a loukotí spojenou černými paprsky. Utrhlo se z brány bývalé rychty a samo si razí cestu šerými vodami.

Dávám se před ním na útěk.

Je odpoledne, sedím na břehu přehrady, pod lesem nad svažitou loukou, kde se světily slavnosti jara. Prohlížím si kladívko na denním světle. Přejedu si rukou po krku – tady mě slepá Katynka šlehla kopřivou. Starou Ves mám téměř u nohou, třicet metrů pod vodní hladinou. O kus dál vlevo, kde vrůstá do stráně umělá hráz, vytahují nějakí lidé z vody oranžový nafukovací člun. Závěsný motor na něm nemají, právě dopádlovali ke břehu a potápěč si stáhl kuklu. Má světlé vlasy a výrazně řezaný obličej. Podává kyslíkovou bombu druhému muži, zatímco

dívky vynášejí z člunu složené oblečení, termosku a piknikový koš. Jsou to ty, které jsem před pár hodinami zahlédl za plotem fabriky. Vítr mi donáší jen útržky rozhovoru, spíš podle výrazu tváří uhádnou, že se tomu ve skafandru smějí.

Poklepu kladívkem do mezního balvanu. Uslyší to a všichni čtyři ke mně otočí hlavu, tři bez zájmu, jeden s trhnutím ramen. Dívám se přes kladívko na jeho ústa, otvírají se, chtějí promluvit, potom se zavřou. Muž mě chvíli pozoruje, pak se otočí a odchází za ostatními. Jde bos, v ruce si nese ploutve.

Bolí mě hlava, přikládám si na ni studené železo, ale jenom se to zhorší. Přestože jsem ze studené vody vylezl teprve nedávno, cítím, jak mi pod límcem na krku vyráží pot. Kladívko mi připomene dva mlýnské kameny, běhoun a spodek, které jsem kdysi nechal vyseknout z Vlhosti. Ta dvě kola mi teď drtí mozek. Tisknu si kladívko k očím, vkládám je mezi ty kameny jako klín.

Potom se otočím k Vlhosti. Vrchol a příkrý jihovýchod jsou pryč, z hory zbývá polovina, mírná severozápadní strana připomíná podstavec gigantického pomníku. Můj zrak upoutává ploché temeno, má paměť rekonstruuje celek – kulatost, plnost, harmonii. Vlastně jsem byl první, kdo horu nahlodal, narušil její posvátný majestát a oslabil ji. Katynku to zničilo, kraj to uvrhlo do neštěstí. Byl jsem špatný pán a teď za to platím.

„Máte hlavu plnou rzi,“ přetrhne mi myšlenku potápěč, toho dne již podruhé. Skafandr už nemá. Natahuje ruku ke kladívku, které si tisknu k čelu. „Jdu si pro něj, našel jsem ho dole. Jste moc hodný, že jste ho vzal s sebou.“

Dívá se na mě průzračně modrýma očima, které bych označil za nevinné, kdyby z toho nekoukala chtěnost. Prohlížím si ho, kladívko zatím nepouštím z ruky. Muži je snad nějakých pětadvacet let. Má na sobě tlustý oranžový svetr se špičatým výstřihem. Přes rameno má přehozenou tašku. Kalhoty jsou v půli lýtek ušřížené a roztřepené, hodí se

spíš na léto. Ponožky chybí, nohy vězí pouze v sandálech. Na hlavě sedí široký slaměný klobouk.

Ten kluk chce budít dojem pasáčka vepřů, pomyslím si, ale mě neošálí. Zaměřím pozornost na jeho tvář. Velké oči, velká ústa, protáhlý nos, výrazné lícní kosti a mohutná hranatá čelist. Nejnápadnější je brada, sebevědomě vystrčená dopředu. Postava je spíš vyšší, v poměru k velké hlavě tak ale nepůsobí. Křehkost tělesné konstituce vyvažují výrazné klouby. Něco mě na něm popuzuje. Odolávám chuti nabrat ho do té vystrčené brady pěstí. Pak si povšimnu, že má obvázané zápěstí. Gázou prosakují rudé šrámy – jako by ho podrápalo dravé zvíře.

Podám mu kladívko. Usměje se.

„Děkuju. Musel jste na mě tak vybafnout? Ale pod vodou máte výdrž, to teda klobouk dolů.“ Smekne. Na hlavě má světlé vrabčí hnízdo.

„Co jste tam prováděl?“ zeptám se ho.

„A vy?“

„Já se ptal první.“

„Dobrá. Naše organizace usiluje o vypuštění přehrady, která nedělá kraji dobře – odvádí i to málo vody, které tu zůstává po rozmetání pramenů hory. A dole jsem se byl podívat na to, co se dá zachránit z původní Staré Vsi. Chceme přehradu vypustit a vesnici zase osídlit. Lidi od nás to tu mají rádi. Založíme takovou menší komunitu. Až opadne voda, až se rozeberou umělé hráze a zavezou betonová koryta...“

„Spíš až naprší a uschne. Zachránit se nedá nic. Víte, jak dlouho je vesnice pod vodou?“

„Vím. Ale nám jde taky o Holanské rybníky, o vodní cestu, která je spojovala. Vím o tom všechno, co je dostupné z historické literatury. Zajímají mě i novodobé dějiny téhle přehrady. Viděl jsem materiály vodohospodářů, plány stavbařů. Ta přehrada je k ničemu, byl to jeden velký omyl.“

„To byl.“

„Stejně jako těžba kamene v chráněné přírodní oblasti. Mávám na vás už z dálky, křičím, co můžu – no zrovna před chvílí –, ale vy civíte na Vlhost' a vypadáte, jako když vidíte ducha.“

„Možná jsem jednoho opravdu zahlédl.“

„To proto, že jste předtím byl se mnou na dně přehrady. Já zažívám totéž. Po vynoření se mi začnou vybavovat věci, které jsem dávno zapomněl a třeba si je ani nikdy neuvědomil. A ony tam pořád byly, pěkně pod hladinou.“

„Potápíte se tady často?“

„Jak nám dovolí čas a peníze. Jsme příspěvková organizace.“

„A říkáte si Děti vody, pokud se nemýlím.“

„Správně. Noviny nás nazývají různě, třeba utopená generace nebo utopíani. Politici, co rádi žertují, nám říkají utopenci.“ Pokrčí rameny. „Jsme Děti vody. Já to celé vedu, teda aspoň formálně, taky média se na mě obracejí jako na předsedu. Ale despota nejsem, víte, u nás není žádná hierarchie. Každý je tam sám za sebe. Jsem Tomáš Mor.“

Podává mi ruku, přijímám ji, podivné jméno nechávám bez komentáře; nemám lepší. „Johan Salmon, těší mě. Co máte s tím zápestím?“

„To nic není, dole jsem se o něco řízl, už nevím o co. Ale povězte mi – vážně se jmenujete Salmon? Bezva! Paráda! Víte, že tahle vesnice,“ ukáže na vodu, „patřila šlechtici stejného jména? Ne – to snad nemůže být náhoda!“

„Není to náhoda. Jsem to... jsem jeho potomek.“

„Fakt? To je teda zvláštní.“

„Proč?“

„Mám to prostudované. Nikde jsem nenašel zmínky o tom, že by ten rod pokračoval. Váš poslední jmenovec kdysi prostě zmizel, nikdo nevěděl kam. Odešel bez rozloučení. Jestli si dobře vzpomínám, v kronice stojí, že s ním utekla nějaká holka tady ze vsi. Jako by se po nich zem slehla. Ale co – o to je tohle setkání vzácnější, že? Když jste Salmonův pravnuke... Jsem v sedmém nebi.“ Vypadá, že má co dělat, aby se ovládl. Začíná mi lézt na nervy.

„Jste tedy baron, že? Baron de Caus.“

„Ano. Máte to opravdu načtené, jen co je pravda.“

„Aby ne. To je... opravdová čest. Smím vás pozvat k nám, až budete zase v Praze? Do našeho centra –“

Zarazí se. Uhne očima. Proč?

Mám to. Podřekl se: „... až budete zase v Praze.“ Jak ví, že jsem tam byl? Vždyť jsme se právě seznámili.

„Rád přijdu. Vaše organizace mě velmi zajímá.“

Vyndá z peněženky vizitku a podá mi ji. Než si ji zastrčím do kapsy, nenápadně ji otřu. Je trochu umazaná od krve.

Srdečně se se mnou rozloučí a jde. A pak, jako by si na něco vzpomněl, se ke mně otočí.

„Promiňte, ale ještě jste mi nedal jednu odpověď. Uznáte, doufám, že na ni mám právo? Co jste hledal v Novomlýnské přehradě?“

Tvrdě mu pohlédnu do očí, neuhýbá, oplácí stejně. Znovu se přesvědčuji o tom, že to není ten veselý prostáček, za něhož se vydává. Chce odpověď, má ji mít.

„Nevíte? Byl jsem se podívat doma.“

Usměje se, tohle mu stačí. Vytáhne z tašky bílý balíček, je to něco v papírovém ubrousku. Rozbalí to a řekne: „Vezměte si, za to kladívko.“

„Co to je?“ ptám se nedůvěřivě. Při pohledu na jeho dlaň, v níž leží přes sebe dvě tyčinky upečeného těsta, si uvědomím, jak mi ve vodě vyhládlo.

„To je dušička, připomínka mrtvých. Vidíte? Zkřížené kosti. K dnešnímu svátku to upekly holky a už jsme to snědli. Víc toho nezbylo.“

Vezmu si od něj dušičku, a jen do ní kousnu, vzpomenu si na Kateřinu.

Tomáš Mor odchází. Po chvíli zaslechnu zarachotit motor automobilu.

Zavírám dveře za nevlídným listopadovým dnem, vstupuji do pražského sídla Děti vody. Mají je v jedné z hal Holešovické tržnice. Kdysi bývala v té dlouhé zelené budově jatka a příchozího znepokojí ocelové háky visící na kolejnicích podél bílými kachlíky obložených stěn. Dnes v hale na úkor rudé barvy převládá zelená, ale jako by tu byl stále cítit zašlý pach krve, jež stékala do nerezových kanálků v podlaze, připomínajících urinál. V kanálcích už dávno není krev a nevidím tam ani jeden nedopalek, ač si o nedopalky a jiné svinstvo přímo říkají. Předseda organizace je podle všeho zapřísalhlý nekuřák a vzorný hoch, co slušně

zdraví a má rád, když věci jsou na svém místě. Na hácích visí rozesmáté propagační fotografie předních politiků, jednomu trčí špičatý hrot z oka, druhému z nosu, třetímu z úst. Na papírcích jsou k obrázkům potentátů přišpendleny xerokopie z tisku – jsou to jejich vlastní výroky, tak či onak spojené s životním prostředím. Už vím – jde o anketu, kterou Děti vody vyhlásují pravidelně. Její název je vyveden tlustými písmeny na velkém transparentu pod stropem: O ZELENOU SVINI – kandidáti na titul pro tento rok.

Přistupuji k podobence jednookého předsedy parlamentu a čtu: „...těžař je tu od toho, aby těžil, a báňský úřad od toho, aby vyřízení žádostí těžářské společnosti bylo vždycky kladné.“ Předseda senátu visí po jeho levici, místo nosu má dvě díry. Říká: „... a ta dálnice se do chráněné krajinné oblasti dá dokonce umístit tak, aby to vypadalo hezky!“ A bezzubý premiér dodává: „Ekologicky uvědomělá mládež má plná ústa tolerance a svobody, ale ve skutečnosti je netolerantní a nerespektuje svobodu těžařů, myslivců, stavitelů přehrad a dálnic. Na příští demonstraci by takhle pošahaná mládež měla uslyšet jiný zvuk než rozbíjení výloh – měla by uslyšet štěkání policejních pušek.“

Čtu si ty moudré výroky a bezděčně otvírám v kapse nůž. Tu se mého ramene dotknou něčí prsty. Patří překvapivě mladé dívce s hnědozelenýma očima a rozpuštěnými světlehnědými vlasy dlouhými po pás, s úzkou smaragdovou korunkou, jež jí obepíná hlavu. Zeptá se, jestli jdu přispět na jejich fond. Odpovím, že ne – přišel jsem za Tomášem.

Vládne tu činorodý ruch, který vůbec není hlučný. Proplétáme se mezi desítkami důležitě se tvářících mladých lidí, všichni toho mají spoustu na práci a od lejster a obrazovek počítačů si odskakují k lesklé baňce přístroje na sodovku, stojícího u stěny. Každý má svou sklenici či plechový hrnek, nikde není jediná plastová láhev. Kelímky na jedno použití a sladké limonády nadnárodních koncernů jsou tu zapovězeny.

Závidím jim svobodu, s níž dokážou přijímat svobodu jako samozřejmost. Je v tom kus naivity a to je mi sympatické – sám jsem takový. Mně však chyběla spontánnost, má koketerie s myšlenkami Francouzské revoluce nikdy nebyla ničím víc než hrou, svou patricijskou povýšenost

jsem nedokázal odložit, ani když to bylo nanejvýš žádoucí. Ted' vidím kolem sebe svobodu, jakou jsem sám v sobě nikdy neměl. Tady vidím svornost, rovnost, bratrství – a sesterství, tu nutnou špetku krásy, kouzla a půvabu, bez jejichž příslibu by žádná revoluce nestála za to. Vůbec se sem nehodím. Ale znával jsem někoho, kdo by se mezi těmito mladými lidmi cítil jako v ráji. Kdo je předběhl o dvě staletí.

Tomáši Morovi slouží za pracovní stůl vyřazená školní lavice, tak jako všem ostatním, pod zadkem má stejnou dětskou židličku jako druzí. Vypadá potěšeně, že mě vidí. Jsem mu záminkou, proč z titěrného sedátka vstát a trochu si protáhnout nohy. Přivítá mě stiskem převázané ruky a představí křehké dívce, která mne přivedla. Poděkuje jí, chce se mě ted' ujmout sám. Ona se na mě dál usmívá a trvá na tom, že bych měl přispět na dobrou věc, jejich zdroje nejsou neomezené, a navíc, dodá, barony nemají na své straně každý den. Podívám se na Tomáše, ten pokrčí rameny a řekne, že je to na mně a že Alice vymámí i tele z jalové krávy. Pak se nad svými slovy začervená. Vytahuji z peněženky tisícovku a podám ji Alici, její pohled je chladný a úsměv sladký – profesionálně sladký, jak jinak – a já si opět připadám strašně starý. Což taky jsem. Koho ve mně ta holka vidí? Prošedivělého strejdu, který se s papírovou bankovkou přišel přihlásit k ideálům, o nichž si netroufá ceknout před manželkou v kuchyni? Zakrývám rozpaky otázkou, na co budou mé peníze použity. S důrazem na slově „malinký“ Alice odpoví: bude to malinký příspěvek k uhrazení placené televizní inzerce, v níž Děti vody zveřejní výsledky Zelené svině.

Převezme peníze a nechá nás o samotě. Dozvídám se od Tomáše, že soukromá televize jejich relaci odmítla odvysílat, protože si drží licenci jen díky podivnému čachru s politiky – za to, že jí tu licenci nevezmou, se jejich ksichty pravidelně objevují ve vysílání. Veřejnoprávní televize to ale prý vezme – vezme cokoli, jen když inzerent zaplatí. Tomáš se tomu uchechtne a pokrčí rameny.

„Jenom si musíme dávat pozor, aby nás nezačali považovat za extremisty. To bychom měli utrum.“ A pak dodá: „Sebeovládání je ale

strašně těžká věc. Někdy cítím, že už nezvládám hněv – to pak člověk snadno udělá nějakou botu.“

S tím mohu jen souhlasit. Pokračuje, že si je vědom, že v případě odvysílání výsledků ankety odpoví průmyslová lobby stejným způsobem. Oni na další televizní spot už mít nebudou.

„I bitva předem prohraná se někdy musí odbojovat stůj co stůj,“ cituji kdovíkoho. On nadšeně souhlasí. Potom mě provede zbytkem areálu a představí deseti dalším lidem, z nichž tři mi nabídnou cikorku a žádný pravou kávu. Zeptám se na důvod a už předem znám odpověď: potravinu vypěstovanou v Jižní Americe ať se konzumuje v Jižní Americe, my Evropané si můžeme vypěstovat a upražit žitovku. Když namítnu, že kávu piju kvůli kofeinu a může být vypěstovaná třeba v Tramtárii, pohlédnou na mě s hrůzou v očích.

Dozvídám se, proč si říkají Děti vody, planeta, na které žijeme, se jmenuje Země, ale většinu povrchu zabírá voda a nezměrné množství této tekutiny se skrývá i pod povrchem. Jelikož bez ní nelze žít, musíme dělat vše pro to, abychom ji udrželi čistou a v rovnováze s ostatními živly, vzduchem, zemí a ohněm, vždyť jsou na ní všichni živočichové závislí jako na své matce.

Oni, Děti vody, to chtějí připomenout ostatním lidem, neboť se zdá, že na to zapomněli. Proto ten název, ostatně na názvech vůbec nezáleží, stejně tak by se jejich organizace mohla jmenovat jinak, třeba Děšť nebo Slunce.

„Sníh asi ne,“ zažertuji. „Vlítli by vám sem z protidrogového.“ Nikdo se nesměje.

Když s Tomášem nad žitovkou osamím, zeptám se, jak se mu hojí poraněná ruka.

„Ne moc dobře,“ odpoví, „ale nestěžuju si, za poznání se musí něco obětovat, je to v řádu tohoto světa.“

Horký nápoj mi zaskočí v krku. Připustím, že jeho slova jsou blízka i mému uvažování o světě. „Jste mladý,“ říkám, „a už jste se dobral určité moudrosti.“ Znovu se začervená. „Mně to trvalo víc než tři sta let.“ To ho rozesměje. „Chtěl jsem říct třicet,“ opravím se.

„Já jsem rád, že jsem za poznání zaplatil bolestí,“ rozvíjí svou myšlenku. „Jsem snad ryba, abych se potápěl pod vodu? Jsem člověk, vodu mám střídmo užívat a nanejvýš se po ní můžu plavit, mám-li dost síly v pažích a umím-li využít větru. Ale když se chci potápět, musím na sebe vzít určité riziko. Copak to není stejné s létáním? Je člověk pták, aby cestoval vzduchem? Vzduch slouží k dýchání, bez vzduchu by se nerozhořel oheň a i ryby v hlubině by bez něj pochcípaly. Pokud s ním chci provést něco nepřírozeného – použít ho jako přepravní cestu –, musím dát za to všanc život... A jestli doletím a nezabiju se krkolomným pádem, přinejmenším se toho budu děsit, to je ta daň, ta oběť. Nakonec mi strach může přivodit stres a stres mi pak stejně ten život zkrátí, i když ne hned. Řekl bych, že takhle je to se vším: vždy musím přinést oběť, chci-li něčeho dosáhnout. A i kdybych to dokázal bez oběti, stejně musím platit: druzí můj úspěch neuznají, budou mnou leda pohrdat. Jednou jsem o tom mluvil v rozhovoru pro nějaké noviny. Ten žurnalista řekl, že mé uvažování ze mě dělá masochistu – nejdřív strašné utrpení, potom sladká odměna. Přemýšlel jsem o tom, a i když si v sexu na takové věci nepotrpím (třetí zčervenání), považuju masochismus za ideální metaforu naplněného života. Jistě na to přišla už plejáda filozofů a zkušenost to jen potvrzuje. Bez oběti by nebylo nic – vy, já, tento svět.“

Svět podle Tomáše Mora mne ohromí. A rozezná zapadlé vzpomínky, zapomenuté prožitky, skrytá přesvědčení. Otřese mnou.

Potřeboval bych v klidu o těch slovech pouvažovat, ale není mi přáno.

Ozve se dívčí zpěv, zprvu nenápadný, asi trojhlasý, ale klávesnice počítačů rázem utichají. Několik dalších hrdel se přidává, teď je to slušný sbor. Chlapci poslouchají, já a Tomáš s nimi.

*Nechod', milý, v noci,
přijdeš o svý oči,
přijdeš o svý obě,
kdo tě vodit bude?*

*Kdyby mně dal Pánbůh,
že bych tě vodila,
kde nejhlubší studně,
tam bych tě shodila.*

Jako by mi zpívala Kateřina.

Tak dlouho jsem neslyšel živý, spontánní zpěv pro radost – a nakonec se ho dočkám tady. Tady! Něco se ve mně zlomí, do očí se mi hrnou slzy, ta píseň ťala do živého. Najednou cítím, že tu nejsem náhodou, že se na mě všichni ti mladí efébové a nymfy smluvili, aby ze mě udělali hlupáka. Úplně mi to zatemní rozum. A udělám ze sebe hlupáka sám.

Vyskočím ze židličky, s rachotem ji převrátím a osopím se na zpívající dívky:

„To kvůli mně? Vy něco víte, děláte jakoby nic a tohle jste na mě narařili! Co má znamenat to ‚přijdeš o své oči‘? A jaképak shazování do studně? Co vy víte o stahování do studní? Takoví usmrkanci!“

Ticho, které se rozhostilo, je hlubší než Novomlýnská přehrada. Někdo se nervózně zasmál, někdo zasyčel, nějaký pořež se zeptal Tomáše, jestli mě může vyvést na vzduch. Z jedné strany jsem zaslechl šepem pronesené „klimakterium“, z druhé pak „kofeinovej absták“.

„Promiňte.“ Stojím tam, blekotám omluvy. Dívky se dívají jinam. Alice se tiše směje do dlaní a nemůže přestat. „Opravdu už stárnu. Někdy mi povolí nervy.“

Utkví na mně přimhouřený, zamyšlený pohled Tomáše Mora. „U nás na Moravě máme podobnou písničku,“ řekne mírným tónem psychiatra, „a je velmi stará, rozhodně starší než vy. Dívka ji zpívá chlapci, kterého nechce – už má zřejmě jiného. Zapřísahá ho, aby nechodil pod její okno, jak se to na vesnici dělávalo ‚Přijdeš o své oči‘ znamená, že by se do ní mohl zakoukat, ztratit ty oči pro ni, a co ona by si počala se zamilovaným slepcem? To se ho raději zbaví, sama je zamilovaná jinde a tenhle blázen by jenom překážel její lásce. Je to varování. O tom je ta písnička.“ A k ostatním Tomáš řekne: „Pan baron je trochu přetažený, musíte ho dnes omluvit. My Vodnáři máme podle horoskopu minusový den. Na

každý pád může pan baron přijít, kdykoli bude chtít, využívat fax, kopírku a internet může neomezeně. Berte ho, prosím, jako čestného člena Děti vody – je na naší straně a může nám významně pomoci.“

Ta řeč na ně zapůsobí, z té trapné bryndy jsem rázem venku. Mládež je najednou chápavá, nejvíc slyší na Vodnáře, horoskopy jsou zřejmě zase v módě. Než se s Tomášem rozloučím, dotknou se mého ramene dva bělostné prsty. Je to Alice, nese mi šálek zeleného čaje. Dívka na mě mrkne a řekne: „To je ‚dračí studně‘. Pro chvíle krize a samoty. Čaj se u nás pít může. Děti vody pitím čaje podporují čínskou ekonomiku.“

Mea culpa, mea culpa – jistě, ale už jsem se vzpamatoval. Můžu se nenávidět, můžu si vyčítat vše, co jsem kdy udělal, a naopak i všechno to, co jsem neudělal. Můžu si lehnout na střechu panelového domu a v žáru poledního slunce uschnout jako had na trní.

Neměl jsem tenkrát dát sluhovi svolení, aby vylomil mlýnské kameny z posvátné hory. Ale chtěl jsem mu dát svobodu, chtěl jsem mu dopřát, aby se postavil na vlastní nohy. Byla to ode mě neupřímná póza, chtěl jsem se vytáhnout před Staroveskými. V skrytu duše jsem si vůbec nepřál, aby se Franci stal mlynářem, a dokonce jsem to měl za nevděčnost. Když jsem ho v mrazu poslal do vesnice, dělal jsem to s vědomím, že ho to může stát život. Dělal jsem to s podprahovou, neuvědomělou, ale opravdovou touhou vidět toho nafoukaného mlynáříčka na márách.

Dotkl se hory, dotkl se vody a zaplatil za to. Já se provinil stejně, ale účet jsem ještě nedostal. Než se tak stane, pokusím se aspoň umořit dluhy – svoje i cizí. Obrátit svůj hněv jinam. Být k něčemu.

Současný ministr životního prostředí škodí své zemi. Má to být velekněz nedotčené přírody, fanatický dogmatik s právem vetovat všechno, nač si vzpomene průmyslová, těžařská a energetická lobby, odmítnout všechno, co navrhne vláda a schválí parlament. Ministr životního prostředí musí být skutečným vládcem země. Musí hrát roli zeleného krále. Pokud ji hrát neumí nebo odmítá, pokud je podplacený, nedovtipný, neschopný

nebo loajální jinému ideálu, musí být svržen ze svého trůnu a zkrácen o hlavu. Nahradí ho král nový.

Hlava Petra Kučaly – hlava studovaná, Mgr. – se otáčí na obrazovce počítače s vyspělým grafickým programem. Zkoumám každý záhyb a každé zaoblení toho tuctového čtyřicetiletého obličej s nenápadnými rysy, orámovaného tmavými, vzorně přičísnutými vlasy. Ta tvář mě nepřesvědčuje o síle, o vnitřním svatém ohni, o nejhlubším přesvědčení, jež jsou podmínkou pro vykonávání zeleného úřadu. Ale Tomáš se mi dívá přes rameno a říká, abych Kučalu nepodceňoval, je to muž kompromisu – takto ho nazývá –, avšak nedá se mu upřít, že pro ochranu přírody udělal víc než kterýkoli jiný ministr životního prostředí za dobu existence této funkce ve správě státu.

Chodím teď do centra Děti vody pravidelně, vedu s Tomášem už kolikátou debatu na stejné téma: je Mgr. Kučala vlastizrádce, nebo není?

Tomáš poukazuje na to, co všechno ve vládě prosadil, nechce proti němu se svou organizací vystoupit, dokud neudělá nějakou závažnou chybu. Souhlas s pokračováním lámání kamene na Vlhošti by za takovou chybu považoval.

Já se držím svého: ministr se dopustil smrtelného hříchu, když dovolil vytrhat hoře vnitřnosti. Na jeho veto, co se týče dotěžení, se odmítám spolehnout.

Na Tomášovy dotazy, co tedy chci dělat, odpovídám vyhýbavě. S mými metodami by nesouhlasil. Je to demokrat, považuje se za humanistu. Ale ze způsobu, jak se na mě po straně dívá, když se domnívá, že ho nevidím, mi naskakuje husí kůže. Je to jen člověk, individuum krajně nedůvěryhodné.

Stanovuji si pevné zásady:

Nikdy se nesvěřuj člověku.

Konej, co musíš konat, ale nevinných se netkni.

Chceš-li změnit svět, nech si to pro sebe a pracuj sám.

Mlč jako hrob, nechceš-li shnít za mřížemi.

Živ svou nenávist, ale jednej s chladnou hlavou.

Zabij, musíš-li, ale nemuč.

Mokrovlasý unabomber chystá svůj druhý pumový útok, šedý mozek kalkuluje, zelené srdce zpívá. Databáze Děti vody jsou užitečné, internet je skvělý pomocník; chtělo by se říci nejlepší přítel atentátníka, kdyby tak často nepadala síť. Řetězce informací se navazují jeden na druhý a splétají se v plastický obraz jednoho ministra, jeho povahy, soukromí, návyků, způsobu práce. Kučala má smůlu, že je tak populární. Všeteční novináři z víkendových příloh rádi sledují politiky po celý pracovní den, s urputností fanoušků filmové hvězdy je fotí za kuropění v koupelně se zubním kartáčkem v ústech, pozdě večer zas před televizorem, s mokrým kapesníkem na čele a shrnutými ponožkami. Velmi oblíbené je sledování ministra na jeho cestách po místech ekologických katastrof. Obrazovka počítače mi dokonce prozradí plán těchto cest na prosinec – Kučala si v rozhovoru postěžoval, že nebude mít letos čas na vánoční nákupy, a vyjmenoval všechny své nepříjemné štace. Ale on, jak sám zdůraznil, se svých povinností a závazků nezříká a nemá z nich strach, jinak by už dávno podal demisi.

Kdybys to udělal, říkám tváři v novinách, mohl sis zachránit kůži. Laserová tiskárna plive jeden papír za druhým a Alice mi jde už zase vysvětlovat, že mezi využíváním a zneužíváním kancelářské techniky je rozdíl. Kdyby tušila, co mám za lubem, okamžitě by vyhodila pojistky. A už by mi nenabídla zelený čaj.

Nastal advent, a zatímco vně zelené haly v Holešovické tržnici se svět připravuje na obžerství Vánoc, život v centru Děti vody se utiňuje, na lavicích se rozsvěcují červené svíce zasazené do věnců z chvojí. Zpívá se tu teď často a čím dál smutněji. Účastní se všichni kromě mne. Řeči se točí kolem pústu, ještě nedávno se polovina Děti hlásila k vegetariánství, teď v adventu nejí maso nikdo, někteří dokonce dodržují řádový systém jediného vydatného jídla po ránu a nanejvýš dvou posilňujících přesnídávek přes den. Jsou strašně hubení. Tíž asketové se chlubí dodržováním pohlavní zdrženlivosti, ale tohle jim nikdo nevěří. A všichni jsou náležitě kající a ohleduplní k ostatním, můžou se přetrhnout, aby každý den nezapomněli udělat dobrý skutek. Jdou mi s tím

na nervy. Nestěžuji si na ně, ve své snaze oživit zapomenuté zvyky a obyčeje jsou dojemní, ale když mi usměvavá nymfa či eféb přinese už dvacátý čaj, musím se držet, abych jim nevyrazil hrnek z ruky. Ale jen by se na nich vybíjelo mé černé svědomí. Oni se zklidňují, očišťují se, chystají se oslavit narození toho, jehož považují za Spasitele. A já zatím připravuju atentát.

Konečné řešení případu Vlhošť lze čekat na konci roku, vyhlásil to sám Petr Kučala. Termín je devěťadvacátý prosinec. Moji mladí přátelé (ted' už jimi skutečně jsou) čekají na jeho tiskovou konferenci. Pokud souhlas s dotěžením vydá, rozhodnou se během prvního týdne nového roku, co dál. Svou společnou činnost pro letošek zakončí slavnostní ranní mší ve středu třináctého, bude to v Holanech na břehu přehrady. Bude jí předcházet svátek světel, pořádaný spolu s tamními farníky. I já tam jedu, ta akce je trumf, který mi do ruky přihrála náhoda: Mgr. Petr Kučala bude tou dobou nedaleko.

Centrum navštívila už dvakrát policie, měl jsem štěstí, že mě nenašli před počítačem. Detektivové měli elektronicky sestavenou podobenku a obešli s ní všechny přítomné. Nikdo mě nepoznal, jméno Fidelius nikomu nic neříkalo.

Policii, jež vystupuje ve jménu státu, který vykrádá hory a potápí vesnice, se nedá lhát jinak než se ctí.

A tak dvanáctého prosince odpoledne vyjíždíme a je nás právě dvanáct, šest v mé staré limuzíně, hladově hltající hektolitry nafty, jak pohoršeně poznamenávají Děti, a šest v Tomášově býložravé škodovce. Cesta je krásná, přestože vytrvale leje. Všechny cesty na sever stojí za to, leží tam můj kraj. A při této jsem doprovázen andělským zpěvem, dívky nacvičují noční adventní koncert.

Večer v Holanech zůstávám stranou. Když se jdou Děti vody ubytovat do nedalekého kempu, scházím k přehradě a obhlížím podivný břeh: domy, které stávaly u vody, byly zbourány, z obce zůstala jen vrchní část s náměstíčkem, kostelem a farou, hrstkou chalup, třemi činžáky a dvěma panelovými boudami – konzumem a úřadem místní

správy. Všechny fasády bez rozdílu jsou rozpukané od vlhošťských detonací.

Zapadnu do hostince a s vyhrnutým límcem a čepicí do čela si u pultu objednáám dva panáky a dva utopence. Kromě piva nerozlévají nic než jedovatě zelený likér, na pohled připomínající absint. Má odpornou mentolovou chuť a páchne po lyzolu. Ohlédnu se přes rameno a v mžiku se přesvědčím, že tu na mě nečekají detektivové. Skoro nikdo tu není, většina místních zůstala doma. Bud' sledují televizi, nebo se chystají na noční slavnost. Usednu k prázdnému stolu a během večere pročtu dvoje noviny a půlku regionálního plátku, co tu hospodský nabízí hostům, než do něj zabalí zbytky pro prasata. Zprávu o příjezdu Kučaly nacházím v místním tisku na první straně, nazítří si osobně pojedě prohlédnout vlhošťský kamenolom, program se odehraje v ranních hodinách.

Hostinský zavírá v deset, vycházím ven a ze stínů pod rozložitými duby pozorují malé děti, které se nemůžou dočkat slavnosti světel a se zapálenými lampióny se prohánějí po návsi. V zimních bundách a v kapucích vypadají jako skřítkové. V kostele už se svítí, je slyšet hlasy zkoušejících zpěváků. Nevím, kam se vrtnout, v dešti a větru se do mě dává zima. Do mě! Další upomínka na mé stárnutí.

Ze tmy u břehu se vynoří Tomáš, má nějak vylekané oči. Vidím, že se byl převléknout. Nesměle vykročí po náměstíčku a rozhlíží se. Mávnu na něj, jdu mu naproti. Tváří se, jako by si nebyl jist, koho má před sebou. Je úplně promočený a třese jím chlad. Usměju se, ale jeho výraz se nemění. Mate mě tím, v takovém stavu jsem toho sebevědomého ekologa ještě neviděl. Vracím mu poznámku o duchovi, kterou mě počastoval při prvním setkání. Odpoví, že ve světle lampiónů mám ústa plná špičatých zubů. Zakryju si pusou rukou.

„Když už mluvíme o strašidlech,“ pokračuje, „z kempu jsem to vzal kolem přehrady z druhé strany, po dlouhé hrázi a kolem fabriky ke stráni pod lesem, tam, co jsme se posledně potápěli. Trochu jsem si zašel. Byla tma jako v ranci, ale vyznám se tam, šel jsem po paměti – do chvíle, než jsem uviděl v temnotě světlo. To světlo se pohybovalo a bylo

strašlivě, neskutečně nízko, tam, kde měla být černá zem – anebo černá voda. A bylo to nažloutlé, mihotavé světýlko. Najednou jsem nevěděl, kde vlastně jsem, odkud jsem přišel a kam mám jít, byl jsem dočista ztracený. A světýlko bylo hluboko pode mnou. Měl jsem vody až po kolena a šel k němu, probral jsem se na poslední chvíli – to už jsem měl vodu po pás. Obrátil jsem se a utíkal pryč. To světlo svítilo zespoda, ze dna přehrady, z místa, kde leží Stará Ves. Možná rovnou z kostela. Jako by i tam dole slavili svátek světél.“

Odvádím ho k hloučku, který se rozrůstá před kostelíkem, zatímco po zádech mi přebíhá mráz. Cítím radost i hrůzu zároveň, s těmito pocity vstupuji do kostela. Překračuji jeho práh, dovoluji Alici, aby mi udělala křížek, usedám do poslední lavice a příliš pozdě smekám kšiltovku a cpu ji do kapsy. Jen začnou na kůru zpívat, schová se do vznešených tónů hastrmanský smích. Odradek se vrátil. Právě světlí na dně přehrady svou příšernou rybí mši.

Půlnoční mše skončila, je svaté Lucie, první hodina dne. Stále se zpívá, holanští i hosté jdou v průvodu po úzké silnici a poté po zemědělské cestě ke kostelíku svaté Barbory v polích na díkuvzdání. Svítí si loučemi, lampióny či jen holými svíčkami, které musí ve větru a mrholení opakovaně zažít. Starosta s knězem jdou vpředu, pak malé děti s rodiči, nakonec Děti vody, které průvod uzavírají. V půli cesty, uprostřed mokrých luk za bažantnicí a Valdštejnovou alejí, se krátce rozloučím s Tomášem. Vymyslím si výmluvu, proč se od nich odpojím: nastudil jsem se. Udělá za mnou dva kroky, ale tma, jež mě pohltí, se před ním uzavře, a tak se mlčky vrátí mezi své. Já zatím obracím své kroky zpátky k městečku a k přehradě, za níž se zvedá komolý jehlan kdysi posvátné hory. U vody se natáhnou k vrbě pro proutek a zastrčím si ho do rukávu. Pak se zuju, vezmu boty do rukou a rozběhnu se přes hladinu. Už dávno se mi neběželo tak lehce jako v tuto noc, v tento nečas. Myšlenka na pomstu mne hřeje u srdce, vlévá mi do žil novou krev. Kdyby byl někdo na břehu vzhůru a zadíval se přes přehradu směrem k mlýnům, uviděl by utíkat po vodě ohnivého muže. Neohlížím se na-

pravo nalevo, a už vůbec se nedívám pod nohy. Kdybych tam teď spatřil nějaká smolně žlutá světla, rád bych se nechal odradit.

Před čtvrtou ranní jsem na vrcholu. Nejvyšší bod zmrzačeného kopce je v troskách, snížený o desítky metrů. Pořád však ční vysoko nad krajem, jako by se nevzdával svého výsadního místa nahoře. Poslední třetinu cesty jsem stoupal po holé stráni, severní svah už je tedy vykácen celý a nahoře zůstalo jen pár neuklizených polomů. Poslední stojící smrky a borovice by se daly spočítat na devíti prstech, zóna bučin je dávno pořezaná a prodaná.

Schovávám se v odřezaných větvích naházených na hromadu, přikrývám se vonícím jehličím. Je mokré, to mi vyhovuje. Do východu slunce zbývá několik hodin – prospím je klidně.

Probudí mě rypadlo, které právě vyjelo na jednu z kaskádovitých teras v jámě pode mnou. Jsem rozespalý a neopatrný. Doplazím se k okraji nad propastí. Práce začaly, jen se rozednilo. V houfu dělníků s bílými přilbami vidím nechvalně proslulého střelmistra. Má kolem krku krunýř na zpevnění páteře, pomůcku jasně žluté barvy. Právě na někoho huláká. Krunýř prozařuje šedivé cáry oparu. Mít pušku se zaměřovadlem, nemohl bych si přát lepší cíl.

Má zbraň je však jiná a určená jinému, je to křišťálové vejce, v němž se zračí lepší budoucnost. Počkám si. Až přijde tamten, hodím je do toho prokletého lomu, nastane velký třesk. Výbuch kameni neublíží, vrazi kamene po sobě zanechají jen stíny a arcilotr Kučala se bude smažit na ohnivé věčnosti.

Slyším skřípat své vlastní zuby. A pak se ozve ještě jeden zvuk: někdo si vedle mne odkašlal. Podívám se tam a strnu. Vidím chlapa v černé kombinéze, má vysílačku. Zmáčkl nějaké tlačítko a zrovna se chystal mluvit, když zaslechl moje zuby. Kde zůstala má ostražitost? Nepřítel se mi přiblížil na pár metrů a já o tom nevěděl. Nevěděl ani on o mně. Ted' na mě civí jako na zjevení.

Ministr se tedy bál o život, tohle je profesionál ze speciální policejní jednotky: prozrazuje ho dalekohled, vysílačka a krátká automatická puška, jejíž hlaveň se bleskově zvrátí mým směrem a v příští chvíli

tuhne ukazovák na spoušti. Ale neměla by jich tu být celá armáda? Překulím se na záda a pak zase na břicho, teď už na něj dosáhnou vrbovým proutkem a švih! Ještě si stihl zakrýt hlavu rukou, teď už ovšem prac-kou, zatímco druhá nemotorně strčí do zbraně – ta přepadne přes okraj a o něco níž na srázu uvízne v puklině mezi vylámanými kameny. Už tu vedle mě není sebejistý bodyguard, ale krysa, v kterou ho proměnilo jeho vyděšené podvědomí – proutek byl, jako vždycky, pouhý katalyzátor. Dospělý muž se proměnil v hlodavce v kombinéze a kulichu, s triedrem na řemínku kolem krku. S vyděšeným pískotem se plazí pryč. Zvedám vysílačku a hlásím, že je všechno v pořádku. Někdo se mě z aparátu na něco ptá, ale podaří se mi ho vypnout.

Je mi až líto, že má letící bomba není úplně kulatá a natřená načerno a nehoří na ní doutnák. Tak jsem posedlý krásou okamžiku – vždyť kdy se člověku podaří tak krásný, tak klasický atentát? Namířím, hodím, sleduji dílo zkázy.

Anebo taky ne.

Obraz činu však předběhl skutečnění, nějak se mi to zvirtlo. V tom, jak jsem bombu hodil, bylo znát zaváhání. Ruku mi nevedlo přesvědče-ní, ale pochybnost, příliš jsem se nechal unést významem té chvíle, stejně jako konfrontací s tím odstřelovačem. Snad proto se mi třásla ruka. Vodík smíšený s kyslíkem v třaskavé lázni flogistonu, ten prů-zračný kluzký granát páchnoucí rybinou, se mi vysmekl z prstů a letěl šikmo. Oblouk se dostatečně nevyklenul, zkrátil střele dráhu a vychýlil ji z původní trasy. Nedolétla až na dno dolu, kde se klepala zimou dele-gace nablýskaných bílých helmiček, tmavých vlněných kabátů a šedých sak. Vedl ji raglán v červené přílbě, ten kompromisnický čipera, který si říkal ministr životního prostředí a který zavinil zničení hory. Bomba explodovala vysoko nad jeho hlavou, odražená okrajem skalní terasy, malé jasné slunce s paprsky ohně a vody se kmitlo nad kamenolomem a roztrhlo se příliš vysoko, než aby někomu ublížilo. Na ministerskou delegaci, střelmistra a ředitele Titanie se snesl jen prach, kamínky a drobný déšť.

Utíkám před kvílením policejních sirén, a když doběhnu k vodě, kde se před nimi vzápětí schovám, zaslechnu za sebou smích. Otočím se a uvidím hastrmana – vykračuje si zcela bez starosti, jestli ho někdo uvidí, nebo ne. Bafá z doutníku a chechtá se, jak jsem to parádně zpac-
kal. Zajedu pod hladinu a v tu chvíli tam sebou pleskne i on.

Nazítrí jsem v okolí centra Děti vody v Holešovické tržnici naposledy. Vystoupím z auta, projdu branou, vmísím se do hustého předvánočního davu. Oči některých lidí se po mně otáčejí, dva stánkaři si posunkem vymění nějakou informaci. Zvažuji, zda nebude bezpečnější tržnici jenom projít a vrátit se jiný den. Mají tu své špehy. Náhle mě někdo vezme za rameno. Je to mládenec, který patří k Dětem. Prosmýkne se zastupem, táhne mě za rukáv, pryč od zvědavých pohledů. Vede mě za roh nějaké opuštěné boudy a ukazuje na druhý konec jedné z hal. Je tam stánek s rychlým občerstvením. Prý tam najdu Tomáše, chce se mnou krátce mluvit.

Klade mi na srdce, abych nechodil k nim, hemží se to tam policajty, už tam nikdy nesmím vkročit, někdo mě prý posledně vyfotografoval přímo ve vchodu a pak mě poznali na slavnosti v Holanech, chvíli před tím pokusem o atentát. A přidá výčitku: jak jsem je mohl takhle zklamat?

Zvedám si límec bundy a narážím čepici do čela. Jdu, kam mi ukázal. U nerezového pultíku před stánkem stojí zády ke mně rozcuchaný blondák v zelené bundě a černých manšestrákách. Obejdu ho a pohlédnu do očí Tomáše Mora.

Půst nepůst, Tomáš se láduje opečenou klobásou a zalévá ji kávou, z které voní rum. Mám chuť to okomentovat, ale když vidím jeho vážný výraz, rozmyslím si to.

„Teď ještě neodcházejte,“ řekne mezi dvěma sousty, „něco si dejte, jakoby nic. A mějte oči na stopkách, kdyby se vám něco nezdálo, kdyby se k vám blížili dva nebo tři chlapi najednou, vemte nohy na ramena. Za tím skladištěm za vámi je vjezd pro zásobovací vozy.“

U stánku si hlasem tržničního štamgasta objednáám zrzavou vodu a vrátím se k Tomášovi. Opodál na korzu mezi halami je rušno, zaujaté

lidské tváře se, aspoň jak mi připadá přes okraj plastického kelímku, zajímají jen o vystavené zboží. Tady v závětrí je klid.

„Kam jste zmizel?“ spustí Tomáš a z úst mu létají mastné drobky. Zuří, po jeho uctivém vystupování je veta.

„V noci z úterka na středu? Měl jsem toho dost, sedla na mě chřipka. Šel jsem spát.“

„A kam? S námi jste se nebytoval.“

„To je moje věc.“

„A to, co se stalo potom ráno, byla taky vaše věc?“

„Co máte na mysli?“

„Pokus o vraždu Petra Kučaly.“

„Považujete mě za vraha?“

„Nebyla by to vražda, kdyby se to povedlo? Ale nehádejme se o slovíčka, byl to teda politický atentát, když chcete. Nevychází to nastejno? Já myslím, že ano. Lidský život je posvátný.“

„Já se o politiku nezajímám.“

„Ne? Starost o životní prostředí je přece taky věc politická.“

„Pro mě ne. A jestli pro vás... Dosud jsem vás nedokázal přesně odhadnout. Teď vidím, že si na toho naivku a holobrádka jen hrajete. Myslím, že Děti vody nevděčí za svůj vznik ani tak vaší vášni pro přírodu, jako vašim politickým ambicím. Žijete si je za fasádou ekologa.“

Vypadá, jako by mi chtěl dát facku. Neučiní to. Znechuceně odstrčí papírový tácek.

„I kdybych jednou vstoupil do politiky, udělám ten krok, abych lépe hájil to, co se marně pokouším hájit s Děťmi vody. Ale ani já, ani nikdo z Děťi by nikdy nesáhl k hrubému násilí. Jsme mírotvorci.“

„Násilí si říká o násilí. Někdy se mu nevyhnete. Přepážkového zloděje v bance taky nepřesvědčíte, aby ukradené peníze vrátil do pokladny. Musíte ho prostě složit na zem, odzbrojit, zneškodnit. Jsem dost starý na to, abych poznal, že na tyhle zloduchy, na tyhle zloděje krajiny nic jiného než úder mezi oči neplatí. A ministr průmyslu je protřelý gangsterský boss, patří pod zámek. A když nechce pod zámek, půjde pod zem.“

„To je nepřípustné.“

„A oni budou dál plundrovat zemi? A vy budete dál žvanit o humanismu?“

Na to neodpoví. Vztek z jeho tváře mizí, střídá ho zoufalství. Ale jen nakrátko.

„Pak musí být třetí cesta. Zatím ji neznám, ale pokusím se ji najít. Od ideálů humanismu nikdy neslevím, ani vy to nesmíte udělat. Někam se skryjte, mezi nás už nechod'te, a hlavně zanechte veškerého násilí. To je cesta do pekel.“

„Já nejsem vázán ideály humanismu. Dříve jsem si to myslel a jenom jsem si lhal do kapsy.“

„Jste člověk, ne? Nesmíte vztáhnout ruku na druhého.“

„Člověk nemá právo bránit člověku – ale dravá ryba? Hora, její lesy a prameny, rybníky jimi napájené, pole zavlažovaná jejich vodou, vesnice, ke kterým ta pole patří – to jsou moji bližní, lidi ne. Moji bližní byli ponížení, zdecimováni lidmi, kteří přitáhli kdoví odkud a za čas zas odtahnou, zbohatlí a s krvavýma rukama. Nejde mi jenom o pomstu. Jde mi o nápravu věcí. Ta vaše organizace je dobrá, máte mou úctu, ale nemůžu se zbavit pocitu, že je to pro mladé lidi jen módní záležitost a pro vás závdavek na příště. Oslovujete své budoucí voliče, prosím, jste šikovný a chytrý a umíte toho využít. A jistě ovlivňujete kladně veřejné mínění, možná se vám daří i trochu zmírnit dopad ran, které přírodě uštěďuje průmysl. Jenže to je málo. Hora je čím dál tím osekanejší, krajina se vám hroutí před očima, ztrácí svou harmonii a krásu, a i když to snad dokážete zpomalit, zastavit to neumíte. A tak země – voda – vyslala mě, svou nedílnou součást, abych jí pomohl. A možná mě nakonec obětuje. To Děti vody nedovedou. Musely by totiž začít u sebe. Dát se samy v oběť.“

Tomáš mlčí. Pomalu dopíjím pivo, on svoji kávu. Pak konečně promluví.

„Mohl bych vás považovat za šílence, vaše vlastní slova by stačila jako důkaz pro internaci v bohnické léčebně. Ale já vás znám trochu líp. Myslí, že pojmy jako rozum a šílenství nemají ve vašem případě význam. Jste, jak to aspoň já cítím, někdo jiný než my, toho jsem si všiml už tehdy v přehradě. Ale ať jste, co jste, váš mesiášský komplex, přesvědčení

o vyvolenosti považuju za nebezpečnější než celou Titanii a jí podobné podniky. Na druhou stranu jsem ochotný přiznat, že s tou obětí máte pravdu. S tím se musí něco dělat. Začnu sám u sebe a u své organizace. Máte mé slovo, že brzy uvidíte výsledky. Ted běžte. Odjed'te někam, ale ne moc daleko. Za hranice se nejspíš nedostanete. Sbohem, už se nevidíme.“

„Počkejte, Tomáši. Co chcete dělat?“

„Zatím nic, musíme počkat do konce roku, až jak se ministr rozhodne. Pak budeme jednat – jak, to zatím nevím.“

„Ale já čekat odmítám. Půjdu po něm a donutím ho, aby dotěžení hory nepovolil.“

„To se vám samotnému nepodaří, teď po tom útoku ho hlídá celá armáda ozbrojenců. A proč jste si vůbec zasedl na něho? On je jen malým kolečkem, ne tím nejhorším. Až mu na ministerstvu vyprší lhůta, odejde.“

„Rozhodnutí ve věci Vlhoště je na něm. Ministr průmyslu mu musí ustoupit a báňské úřady se podvolí.“

„Nepodvolí. Dokud bude na ministerstvu průmyslu takový člověk jako Aleš Mastil, těžařská lobby bude mít vždycky svého koně na nejvyšších místech. Věděl jste, že je příbuzný Hany Brianovové? Přímá příbuznost to není, je jeho sestřenicí nebo čím, takže na podezření ze střetu zájmů a odvolání z funkce to nestačí. Je to náměstek. Ministři se střídají, on jako odborník a poradce a protřelý lobbista zůstává. Můžeme se jen dohadovat, kolik za svá rozhodnutí inkasuje. Počítám do toho i rozhodnutí ministerská, která ovlivnil. Jenže dokázat se nedá nic. A bez důkazů vás dá zavřít za křivé obvinění.“

„Potom ovšem,“ dodám už na odchodu, protože vycítím náhlé nebezpečí, „potom se mu ty rejdy musí zatrhnout jinak.“

S rukama v kapsách, aby se mi tak netrásly, se vpletu do skupinky hlučných turistů a poddám se jejich tempu. Míří k východu. Ohlédnu se. U Tomáše stojí dvě uniformy a nejistě se rozhlízejí. Křičí na ně tlustý obr v estébáckém baloňáku – ještě před chvílí mě tam přece viděl! Oba

strážníci mají ruce položené na rozepnutých pouzdrech s pistolemi a je jim to houby platné.

Trvá to tři dlouhé dny. Každé ráno stavím vůz za rohem kousek od řadového domu v Troji. Pak se procházím po okolí, ale nesmím se vzdálit, abych neprošvihl Mastilovo služební auto. Jezdí pro něj šofér, naštěstí celkem přesně. Klíčkem v zapalování otáčím pár vteřin poté, co se šedé BMW rozjede. Mastil sedává vzadu a celou cestu má otevřený přenosný počítač. Sleduji auto až k budově ministerstva průmyslu, dívám se, jak náměstek s kufříkem a počítačem v rukou vystupuje a mizí ve vchodu. Nechám pak saaba o dvě ulice dál a celý den čekám, dokud šofér znovu nepřistaví limuzínu – jednou je to v šest, podruhé krátce po sedmé. Ve středu se tak stane už ve čtyři odpoledne. Normálně odveze náměstka zpátky do Troje a já jedu za ním. Ve středu je to stejné, ale řidič tentokrát zůstane ve voze zaparkovaném před domem. Rozloží si za volantem noviny. Čeká do půl sedmé, pak se dveře řadového domu otevrou a Mastil vychází ven – bez kufříku a počítače, zato v lakýrkách a ve smokingu, s černým motýlkem pod krkem. Nastrojený jak do rakve. Jsem rád, že manželku opět nechal doma.

Tentokrát nejede do centra. Za řekou limuzína zatačí doprava a míří do západní části města. Držím se za ní v odstupu tří čtyř aut. Na jedné křižovatce v Dejvicích projedou na oranžovou, než se dostanu k semaforu, svítí červená. Přidávám plyn a vzápětí dupnu na brzdu; z uličky za křižovatkou vystrkuje nos policejní vůz. Než naskočí zelená, limuzína je pryč. Rozjíždím se způsobně, ale po chvíli překračuji rychlost a hledám ve svitu sodíkových lamp Mastilovo auto. Není v dohledu. Přijíždím na další křižovatku a nezbývá mi než hádat: buď nalevo k Hradu, nebo doprava po Karlovarské, nebo prudce doprava do břevnovské čtvrti cizích státních zastupitelství. Ano, nejspíš tam. Za zatačkou zabočuji do první z úzkých ulic a pak křižuji kopec z jedné jednosměrky do druhé. Mám štěstí: z té předposlední právě vyrazilo šedé BMW. Už je v něm pouze řidič. Nechávám svůj vůz u krajnice a vcházím do jednosměrné uličky. Všechny vily až na jednu jsou tiché, svítí v nich nanejvýš pár

oken. Dojdu až k bílé zdi, za níž září do noci spousty světél. Do zahrady není vidět. Uprostřed zdi je zavřená brána. Předjede mě malé sportovní kupé a prudce před ní zabrzdí. Blížím se volným krokem, ruce založené za zády, jako bych byl na špacíru. Když procházím kolem, řidička v drahém kostýmu si mě nevšímá. Italsky nadává hranatému muži v hranatém obleku, který dělá vrátného. Něčím mu zamává před nosem, je to pozvánka. Zastavím se, předstírám zvědavost náhodného chodce. Vrátný kartičku ignoruje a špatnou angličtinou dámě vysvětluje, že dovnitř smí jen po svých a auto musí nechat v široké ulici o kus dál, jinak by tudy nikdo neprojel. Ukazuje, kam má zajet. Žena o tom nechce ani slyšet. Rozhořčeně po něm mrskne kartičkou, nasedne a s burácením motoru odjede. Jen taktak že stačím uskočit – narazím ramenem do zdi a svalím se na chodník. S vrátným to nehne. Zvednu se tedy sám, opráším si bundu a usměju se. On úsměv oplatí: ženské – co si my dva budeme povídat! S vyceněnými zuby vypadá jako opice. Sehe se pro kartičku, nenajde ji. Mám ji v kapse.

Je osm hodin, vím, že si můžu dát na čas. Vracím se do středu města. Nejdřív zajedu do autopůjčovny a najmu si stejný černý mercedes jako posledně, když jsem jel do zemského báňského úřadu za Kostrybou. Vyžádám si Zlaté stránky a hledám adresy půjčoven společenských oděvů. Mám štěstí, jedna má otevřeno do půlnoci. Na místě ale zjistím, že v mém čísle sice mají obstojnou bílou košili, tmavošedou vestu a taky černé ponožky a střevíce, ale nemají smoking. Jediné, co mohou nabídnout, je lahvově zelený žaket. Pobaveně si ho vyzkouším před zrcadlem; úsměv mi ztuhne na rtech, když před sebou uvidím panáčka v hacafraku, který mu sedí jako přišitý. Dokonalý hasrman.

Na doporučení prodavačky se zastavím v luxusním kadeřnickém salonu v pasáži na Václavském náměstí. Dám se oholit a umýt si vlasy – bez vysušení horkým vzduchem – a z náhlého rozmaru si je navíc nechám obarvit na kaštanovo, budu aspoň vypadat mladší. Když vyjdu ven, omámen francouzským parfémem, nastříkaným na tvář hladkou jak hlava medúzy, je skoro deset. Párty na vyslanectví bude za chvíli kulminovat.

Odemknu mercedes, usednu za volant a málem vyletím z kůže leknutím: ve stínu na zadním sedadle sedí tmavá postava v zeleném fráčku. Nakloní se ke mně, ve světle pouliční lucerny se jí v hubě zablýsknou štíčí zuby. Hmátne mi rukou do kapsy žaketu, vytáhne pozvánku, zvedne si ji před oči. A pak se strašlivě, s děsivou ozvěnou skal a lesů zachechtá...

Pohlédnu na kartičku a poprvé si přečtu jména pořadatele a pozvané dámy: tím prvním je egyptské vyslanectví, tím druhým Colocasia Lunar-di, zahradní architektka.

Sám se nemohu neusmát. Colocasium, pokud mě má zaprášená lingua franca neklame, znamená přece leknín.

Pak už jdou žerty stranou. Mercedes tiše dopluje deštěm do Břevnova, zabočí do jednosměrky a zastaví před branou v bílé zdi. Vrátný, stejný jako prve, mne nepoznává a ochotně vysvětluje, kde mám zaparkovat. Chce vidět pozvánku, ale když mu ji ukážu, letmo ji přelétne zrakem a vůbec si nevšimne, že je určená ženě – ani by to nepoznal. Poté, co se vrátím od auta, mi sám otevře branku, přejede mi po těle detektorem kovů a vpustí mě dál.

Jdu po osvětlené příjezdové cestě. Všichni jsou uvnitř, z oken v přízemí se ozývá tlumená arabská hudba a hlučné lidské hlasy. U vchodu do vily stojí dva strážníci, pozdraví mě a požádají o pozvánku. Ani u nich nevzbudí žádnou pochybnost, jsem vpuštěn do rozlehlé haly s majestátním schodištěm. Je tu hlava na hlavě, mezi anonymními tvářemi poznávám několik veřejných masek. Podél stěn stojí urostlí muži, kteří s nikým nemluví. Z náprsní kapsy jim vede tenký drátek ke sluchátku v uchu a maličkému, téměř neviditelnému mikrofonu před ústy. Mezi hosty se proplétají číšníci se slanými a sladkými zákusky a také s vínem. Beru do ruky sklenici šampaňského a oslovím dívku, která má na klopě bolerka připíchnutou vizitku konzulárního oddělení. Snažím se o nenucený tón, ptám se na hlouposti, zavádím řeč na problémy podávání omamných nápojů na vyslanectví muslimského státu. Útrpně se usmívá a vysvětluje mi pravidla zastupitelského protokolu v zemích, kde je absence alkoholu při slavnostních příležitostech nemyslitelná. Neposlouchám ji. Nenápadně se přesvědčuji o tom, že jako formálně

oblečený muž, zabraný do rozhovoru s mladou ženou, nebudím u strážných pozornost. Přikyvuji a tékám očima ze středu sálu nahoru na schodiště, ze schodiště ke studenému bufetu, od bufetu k zimní zahradě, od zahrady ke dveřím toalety. Křišťálové lustry vyzařují do prostoru zvláštní tmou, která se jen tváří jako světlo. Nebo to způsobuje kouř cigaret a doutníků, že zde nevidím toho, za kým jsem přišel? Pomodlím se k Odradkovi, aby tu Mastil ještě byl.

Je tu. Právě schází po bílém schodišti s malým, bezvadně oblečeným mužem, kterého odhaduji na egyptského velvyslance, a s otlým úředníkem ve špatně padnoucím obleku; poznávám v něm českého ministra bez portfeje, jehož jméno jsem zapomněl. Teď jdou kolem mě, slyším útržky jejich rozhovoru. Zavěším se za ně, беру si další sklenici sektu. Muži hovoří anglicky o Asuánu. Velvyslanec mírným, ale trpkým tónem podotýká, že v té novější ze dvou nilských přehrad bylo obětováno příliš mnoho neocenitelných památek. Mastil svým mečivým hlasem velvyslanci odporuje: copak nemyslí na ubohé oběti možných povodní?

Vycházím na terasu. Už neprší, noc je příjemně vlháká na to, že je prosinec. Zapálím si doutník. Z domu vyjde pikolík, nese někam plné popelníky. Když se vrací, podá mi jeden prázdný. Zadržím ho. Ukážu na vysokou postavu Aleše Mastila, rýsující se proti rozzářenému oknu, a strčím do kapsy černého sáčka spropitné. Hodně velké. Má vyřídit tohle: „Venku je člověk, který vám přišel vyřešit ten průšvih.“ Přikývne a jde. Za pár okamžiků vidím jeho stín – přistupuje k náměstkovi, něco mu říká, mávne rukou směrem k zahradě. Mastil se zarazí, úplně ztuhne, jako by se v něm zadřelo nějaké kolečko. Pak vztyčí hlavu, omluví se velvyslanci a ministrovi a vyjde ven.

Jsem příliš daleko, než aby mě poznal. Kývnu na něj ze stínů pod větviemi cedru. Váhá. Vidí tmavou postavu ve večerním obleku, do tmy svítí oranžové světýlko doutníku. Nemá proč se bát. Hryže ho černé svědomí a pošťívá zvědavost. Vykročí ke mně. Udělám krok stranou, nyní je mezi námi strom. Nevidím na něj, on na mě taky ne. Ale slyším jeho kroky v listí, které se tady vzadu neuklízí. Couvám ještě dál, nechám se pohltit rododendronem. Za keřem vede odněkud někam sypaná cesta samý

hrbol a dolík, po dešti je plná louží. Stojí tu bílá zahradní lavička. O kus dál za cestou se z trávníku zvedá zeď. Obejdu lavičku a jednou vypůjčenou polobotkou šlápnu do kaluže, noha mi tam zajede až po kotník. Usednu zády ke keři, opřu se a čekám. Rododendron zašumí, pár větviček se zlomí. A velké umělé tělo už usedá vedle mě.

Otočím se k němu. Dívá se na mě s podezřením, nikoli s úlekem. Ještě mě nepoznal. Teď mu svítá, zvažuje, zda jsem to skutečně já – zda je to vůbec možné. Ty nové hnědočervené vlasy ho matou. Zazubím se na něj – teď už mě poznává bezpečně.

Pletu se, anebo opravdu v duchu zalitoval, že se nechal vylákat? Netíká. Zatím.

„Atentát na ministra se nepovedl,“ říkám, „a vás to jistě mrzí víc než mě.“

„Mrzí? Mě? To v žádném případě. Nedemokratické metody boje neuznávám.“

„Podívejte – posledně jste zodpovědnost za Vlhost přičetl ministrovi životního prostředí zcela záměrně. Dobře jste si vypočítal – vždyť ve vás dřímá kromě ekonoma i matematik –, že na Kučalu zaútočím. Podle toho, jak uboze byl při své exkurzi chráněn, se s napadením příliš nepočítalo. Nikoho jste nevaroval, nebil jste na poplach. Kučalova smrt by vám byla příšla vhod. Vy jste se zastrašit nedal, on taky ne, ačkoli se mohl dovědět, že si ho podám. Nebojí se. Jeho nástupce by ale mohl být zbabělec. A zbabělec na postu ministra životního prostředí – to by se těžbařské lobby náramně hodilo.“

„Co by z toho měla?“

„Prospěch. Jste náměstek pro těžbu na ministerstvu průmyslu.“

„Pochopte přece, že mně je lhostejné, zda se bude, nebo nebude těžit. Jsem jenom úředník, nic z toho nemám.“

„Lžete. Proč jste sem za mnou přišel? Opustil takovou společnost? Jaký průšvih byste potřeboval vyřešit?“

„Nevím, o čem mluvíte. Nechám vás odtud vyvést.“

„Dostáváte odměny za každé kladné doporučení? A někdo se to dozvěděl?“

„Cože? To je nehorázná lež! Myslel jsem, že se budeme bavit o zajímavějších věcech. Nic na mě nemáte. Na shledanou.“

„Ten průšvih s Titanií snad není dost zajímavý?“

„Nevím, o jakém průšvihu mluvíte.“

„O vaší prokázané příbuznosti s předsedkyní představenstva. To bude pro novináře sousto.“

„Nikdy jsem ten příbuzenský poměr nezapíral. Nemáte důkazy.“

„Důkazy? Důkazy na co? Ještě jsem vás z ničeho neobvinil.“

Znejistí, oblek jako by mu byl najednou těsný. Propne si prsty, dvakrát zafuní a řekne:

„Nic mi nedokážete, Haně taky ne. Najmu si ty nejlepší právníky. Nic z toho, co dělám, nejde proti zákonům tohoto státu.“

„Ale leccos z toho, co děláte vy a ona, ty zákony obchází, to mi nevyvrátíte.“

„No a? Kde je spravedlnost, která takové věci odsoudí? Běžte mi ji najít, pak se vraťte a podejte na mě žalobu. Protože jestli to neuděláte a budete dál otravovat, podám žalobu já na vás.“

„To už nestihnete. Váš čas vypršel.“

„Nevyhrožujte. Žádnou zbraň u sebe nemáte, nepustili by vás sem, kdybyste ji měl. A zeď kolem pozemku je hlídána kamerami. Když už musíte strkat nos do záležitostí kolem té zatracené hory, došlápněte si na toho, kdo vás za mnou minule poslal. Zjistěte si, vy detektive, jaké akcie vlastní pan Kostryba. Drží je prostřednictvím své milenky, dvacetileté holky, z které udělal druhou největší akcionářku Titanie. To jste ještě nevypátral, co? Tak až si to ověříte a vyrazíte z jednoho nebo druhého pravdu, teprve potom se začněte do někoho navážet. Ale uvidíte, že já to nebudu. Maucta.“

Odfrkne si, zvedne se k odchodu. Aby ukázal, že se nebojí, pomalu si sklepe kapky z kalhot a udělá první rozvážný krok k rododendronům. Je to jeho krok poslední. Sleduji, jak se mu do cesty staví hastrman a popadne ho za klopý.

Zavírám oči. Uši zůstávají otevřené, upřímně udivené, že Mastil ani nehlesne. Zápasí mlčky, jeho tvář se do posledního vzdechu nezbaví

náznaku pobaveného úsměvu. Netrvá to dlouho. Za chvíličku leží umělohmotný náměstek na cestičce, s tváří rozpitou v mělké černé vodě. Nohy sebou přestávají škubat. Sedím mu na zádech v tureckém sedu, mých devět prstů pouští jeho zpocený krk; záhyby a vrásky na zátylku připomínají zmačkaný molitan. Myju si ruce. Hastrman řekne: chceš-li utopit úředníka, udělej to v kaluži deště.

Usnul jsem až nad ránem a probudil se v poledne. Nastává slunovrat. Den je neobvykle jasný a slibuje nádherné počasí o Vánocích. Na řece leží tenký led a v ulicích je hlava na hlavě.

Vrátil jsem půjčené auto a vyzvedl si své. Od tří odpoledne čekám v bistru v Lazarské, přímo naproti zemskému hornickému úřadu. Ve čtyři padá soumrak, ve čtvrt na pět mám po několika kávách té černoty dost a vycházím ven. Na vyhrazeném parkovišti v postranní uličce stojí vyrovnané automobily zaměstnanců úřadu. Uprostřed řady se vyjímá velká tmavá limuzína. Audi. Jestli je mezi úřednickými vozítky jeden ředitelský vůz, pak to bude tenhle.

Rozzáhlají se sodíkové výbojky pouličních svítlen, v jejich jedovaté záři nelze určit, zda je auto modré, nebo černé. Sedí velmi nízko, kufr je plně naložen. Skloním se k okýnku a nahlédnu dovnitř. Na zadních sedadlech je spousta věcí: pánské a dámské brusle, dva košíky pod kostkovanou dekou, role tapet, nějaké složené oblečení, sada kvalitního nářadí a elektrická vrtačka. Košíky pod přikrývkou jsou plné zabalených dárků. Pod zadním oknem je složený červený kostým, na něm je pohozená červená kápě s chundelatým okrajem. A taky bílá paruka a plnovous; u Kostrybů se těší na Santa Clause. Na středové konzoli za chromovanou řadicí pákou je připevněná malá autochladnička. Má průhledné víko, vidím skrze něj orosené plechovky s coca-colou, všechny s obrázkem zavalitého staříka s pytlím přes rameno. Tlustých se veze na saních tažených soby.

„Je to vaše auto?“

Narovnám se a ohlédnu. Otázka byla pouze řečnická, její tón měl znít výhrůžně. Ze vzdálenosti jednoho kroku si mě nenávisným pohledem

měří strážník. Uznávám, že má odhad – na majitele dvoumilionové limuzíny nevypadám. Drahé hadry jsem vrátil půjčovně.

„Není to moje auto,“ odpovím a přátelsky na strážníka zamrám. „Ale řekněte sám – není to nádherná kára? Na to se chlap prostě musí kouknout, marná pomoc.“

Policajtova nasupenost trochu zvadne. Ted' sám nahlédne do okýnka a dlouze se zadívá do těch vzácných vábivých útrob. Zacloní si dlaní oči a vyjádří obdiv nad palubní deskou vykládanou ořechovým dřevem. Upozorním ho na chladničku a sleduji, jak mu začíná pracovat ohryzek na krku. V policajtské držce se hromadí sliny, oči div nelezou z důlků. Když uniforma upadne do vytržení nad volantem vázaným v teletině, zasyčím do chlupatého ucha pod placatou čepicí:

„Líbí? To se nedivím. Takle auta si nejradši kupují utajení náckové a členové vlády.“

Než se z toho vzpamatuje, sedím zas v bistru a kontroluju hodinky. Půl páté. Objednám si omeletu a čekám na ni čtyřicet minut. Když mi ji přinesou, vyjde z budovy hornického úřadu okufříkovaný Kostryba a valí se k parkovišti.

Nechávám jídlo a peníze na stole a běžím ven. Když se saabem vycouvám do Lazarské, zahýbá audi do Spálené, směrem ke Karlovu náměstí. Doháním ho u řeky, Kostryba zatím nejede rychle. Má plně naložené auto a je unavený. Vidím, jak si přihýbá z plechovky. Projíždíme podle Vltavy Podskalím, Podolím, Bráníkem. Přes Barrandovský most se dostáváme na druhý břeh a podle něj pokračujeme na jih, provoz je hustý, ale plynulý. Držím se hned za Kostrybou, v žádném případě ho nemíním ztratit. Jsem si jist, že staré bílé autíčko za sebou neregistruje. To je pro mě dobré, ale i nebezpečné – za Zbraslaví vylétne z okýnka bavoráku zmačkaná červená plechovka a praští mi do čelního skla. Uklidňuji se logickou úvahou: je jen otázkou času, kdy bude muset ven za plechovkou i to, co obsahovala. Doufám, že to taky neprovede za jízdy.

Poprvé zastaví Kostryba u benzinové pumpy, zamkne vůz na zadním parkovišti a jde na toaletu. Za pět minut je zpátky, sedne za volant

a silný motor ho okamžitě odpíchne z místa. Obdélná koncová světla jsou najednou strašně daleko. Můj vůz má co dělat, aby ho dohnal. Ve městě se tlust'och držel zpátky, tady na venkově však pilně šlape na plyn. Příští zastávka musí být poslední.

Míjíme tři táhlé vodní nádrže za sebou: Vrané, Štěchovice, Slapy. Řeka se v nich ztrácí jako Holanské rybníky v Novomlýnské louži. Ženeme se stále na jih, čím víc provoz řídne, tím je rychlost vyšší. Čtvrtou nádrží je Kamýk. Po mostě přejíždíme na druhý břeh. Pátou přehradou je Orlík. Z okna audi vylétne plechovka a spadne mi pod kola. Trnu, aby mi nepropíchl gumu. Někde něco zaskřípe. Nejde to od podvozku, ale ze sedadla spolujezdce. Mrknu tam. Sedí tam hastrman a skřípe zuby.

Kostryba zastavuje, nyní na malém neosvětleném parkovišti u lesa. Zabočím za ním, předjedu ho a zabrzdím na travnatém pruhu až před výjezdem na silnici. Saab tu bude muset nějakou dobu počkat. Vystoupím. Všimnu si, že na místě spolujezdce jsou otevřené dveře – můj pasažér už je venku. Proti namodralé záři Kostrybových světlometů se mihne drobný stín. Rázem stojím za tlust'ochovými zády.

Močí zády k autu, čelem k hradbě lesa. Jednou rukou si drží u ucha přenosný telefon a hlásí manželce, kde je a co dělá. Směje se. Dává si na čas. Až na světlou košili je téměř neviditelný. Rádio burácí do noci: Dies irae, dies illa. Zpívám si spolu s basovými hlasy: ... solvet saeculum in favilla. Verdiho Requiem, zachechtám se. To se hodí.

Dělá před autem prdelaté dřepy, protahuje si páteř, předkloněný krauluje ve vlhkém vzduchu, až se mu natřásá břicho. Pak předvede pokus o ostrý klus, doběhne až k bělavému přízraku mého vozu a málem si podvrtné kotník. Kulhavý, ale občerstvený se vrátí do ztichlé limuzíny a papírovým kapesníkem si vyčistí brýle. Pak si jako vzorný řidič zapne bezpečnostní pás. Než znovu šlápne na plyn a zařadí první stupeň, sáhne do chladničky po coca-cole a s plechovkou u úst vyjede na silnici. Až teď si uvědomí, že s hudebním motivem, který si dokolečka pobrukuje, je v černé noci sám.

Odloží colu do držáku a udiveně sáhne po zhaslém autorádiu. Zašmátrá po známých tlačítkách – a nahmatá jeden úplně nový ovládací

knoflík. Podlouhlý, příjemný do ruky. Vlastně je to rukojeť. Zatáhne za ni, vyrvе ji ven a zvedne před oči. Je smaragdově zelená a průhledná, vyrobená z umělé pryskyřice. Obepíná malý lesklý šroubovák, jenž patří k sadě převážené na zadním sedadle.

Právě odtamtud teď někdo do ticha kabiny zaskřehotá: „Gerade aus, sagt Santa Claus.“

Nechci ho děsit. Hastrman má však svoji hlavu.

„Ruhig an, sagt der Weihnachtsmann.“ Z prostoru pod zadním oknem se sveze ožilý kostým Santa Clause a sune se přes zaplněné zadní sedadlo dopředu. Někde vespod praskají vánoční ozdoby. Auto zrychluje, řidič podléhá panice, chce vetřelci ujet.

„Und ganz langsam an, befiehlt der Wassermann!“ A panáček s bílou parukou a bílými vousy se prosmýkne na sedadlo spolujezdce. V tom velikém červeném kostýmu jsou vlastně dva.

„Nechtěl jste se se mnou posledně bavit německy? Můžeme i anglicky nebo francouzsky. Máte tady vzdělance. Ale nemyslete si, že vám to pomůže. Abych vás pak nezaskočil.“

Jeho levá dlaň zašátrá v kapse po přenosném telefonu. Natáhnu pravici. Rychle na ni pohlédne – vidí jen čtyři prsty. Na čele se mu zaperlí nový pot. Předá mi telefon. Nyní je na mně, abych stáhl okýnko a vyhodil do noci něco nepotřebného. Stahuje se elektricky.

„Nezastavujte! Jed'te plynule a s klidem! Sundejte to na čtyřicítku, pro jednu zkuste jet jako člověk. No vidíte, že to jde.“

„Kdo jste? Žádnou velkou hotovost u sebe nemám, nanejvýš tři tisíce. Ty si můžete vzít. A kreditkarty. Tady. A vypadněte z mého auta. Mám tu satelitní bezpečnostní systém.“

„Říkám, abyste nezastavoval. Na to je času dost.“

„Tak co po mně chcete?“ Hysterie v jeho hlase mě potěší. Tenhle aspoň nebude umírat jako robot.

Sundám si červenou kápi s umělými bílými vlasy. Vousy si chce hastrman chvíli ponechat, aby Kostyba musel hádat. Ale stáhnou mu je.

„Přišel jsem vám předložit účet. Ty peníze si ovšem můžete nechat. Přestože tam, kam jedete, vám nebudou k ničemu.“

„Panebože, to jste zase vy! Myslel jsem, že vás chytli. Ale proč jste si zasedl zrovna na mě? Jsem jenom pěšáček, zub na ozubeném kole, jeden z tisíců! Já přece o ničem nerozhoduju, nic neznamenujím, jenom sloužím, držím hubu a беру za to plat.“

„To bylo v této zemi spolehlivé alibi, ale jen do mého příchodu. Já o ozubených kolech něco vím, po paměti vám vyjmenuju všechny převody vodního mlýna. Takový jeden zub, když se pořádnou ranou kladi-va urazí, spolehlivě zastaví celý systém. Když chce.“

„Na pět minut! Pak přijde opravář, vyломí ho a připevní nový.“

„Ale kola budou pět minut stát. I to je významný počin. Za pět minut se z nich dají nadělat třísky. Jsem idealista.“

„Idealista, anebo terorista?“

„Já žádám odpovědnost jen od odpovědných. Nevinné držím v úctě.“

„Pak nevím, co žádáte po mně. Já neberu od těžařů úplatky. Když mi do práce přinesou podezřele těžký kufřík, vyhodím je. Jiní v tom lítají, já ne.“

„Kdo třeba?“

„Třeba Kreuz. Ty prachy, co mu cpou do kapes Otrla s Brianovovou! Za to by vyfáslnul deset let nepodmíněně.“

„Na něj taky dojde. Tady zahrňte doprava.“

„Ta silnice nikam nevede! Jsem nevinný!“

„Prý máte milenku. Je mladá. Bohatá.“

Nervózně se zasměje. „No... je to šikovná žába.“

„O kolik je mladší?“

„O osmnáct let.“

„A kolik už vydělala jako akcionářka Titanie?“

Najednou má v očích slzy, vypadá ukřivděně.

„Nic nám nedokážete.“

„Nechci nic dokazovat.“

„V tom případě je vám to k ničemu. Víte o těch akciích, no a co? Takové vědomosti jsou vám na hovno. S tím nic nezmůžete.“ Vyjíždíme z lesa, silnice už je docela úzká, stáčí se doleva podél břehu přehrady. Vpravo od nás klesá asi dvoumetrový násep k vodě.

„Zmůžu víc, než si myslíte. Jsem okraden, podveden, ponížen, odepán. Mocní ať se přede mnou třesou.“

Na záhadné poznámky nemá nervy. Neví, že nevím nic. Černé svědomí ho nutí vyložit karty na stůl.

„Dobrá, uděláme obchod. Vy něco víte a já vám zaplatím, abyste si to nechal pro sebe.“

„Nechci.“

„Uvědomte si, kolik to bude dělat. Bude z vás milionář. Multimilionář. Přepíšu to na vás.“

„Vrátíte horu kraji?“

„Cože?“

„Jestli vrátíte horu tam, kde stála multimiliony let.“

Nevěřicně zavrtí hlavou. „Podívejte, můžeme se dohodnout.“

„To tvrdím od začátku. Zastavte těžbu na Vlhošti a postarejte se o maximální rekultivaci kraje. Z Titanie jste si jistě ulil dost, abyste na to mohl přinejmenším přispět.“

„Tak teda půlku! Polovina je vaše, plácněme si a přestaňte si tu hrát na zeleného fundamentalistu.“

„Já už si dávno nehraju. Polovina je málo, jako zelený fundamentalista chci všechno.“

„Jste vyděrač!“ zavyje, dupne na brzdu a ožene se po mně loktem. Kola se zablokují, zapne se protiskluzový mechanismus. Auto zpomaluje. Strhnu volant doprava. Nejedeme rychle, vůz se nepřevrátí, ale prudkému smyku se nevyhne. Otočíme se v hodinách. Zadní kola narazí na hranu náspu, vyskočí na něj a přepadnou na druhou stranu. Auto se zastaví, motor běží dál. Kostryba je v šoku, pedál spojky drží sešlápnutý, křečovitě svírá volant a snaží se zorientovat. Hastrman jedná. Zařadí zpátečku, strčí nohu k pedálům a dupne na plyn. Současně přetáhne řidičova stehna zeleným prutem – nohy nadskočí a uvolní brzdu a spojku. Přední pohon poslušně zabere a vrhne automobil dozadu. Pozpátku se šineme z náspu, vjedeme do vody a klesáme níž.

Kostrybovi vytrysknou slzy. Jako by nemohl uvěřit, že má vedle sebe tak zavilého nepřítele. Hmátne po klice dveří, ale nejdou otevřít. V kabině

je najednou vlhko, masy vody však zatím zůstávají venku. Tlustoch se opírá do dveří, ty nepovolují. Vzniká podtlak, do bubínků uší se mi zabobádávají neviditelné jehly. Těžké auto se propadá níž. Kostryba mačká elektrické ovládání okýnek – bezvýsledně.

„Pomůžu vám,“ zaskřehotá hastrman a zkusí to na své straně. Proud vody ho přiřazí na řidiče, který se v poslední chvíli stačí nadechnout. Já zaváhal a teď se dusím ledovou přehradní vodou. Zatímco ji vykašlávám z hrtanu, žábry z ní začínají filtrovat kyslík. Málem jsem se utopil.

Než se vzpamatuji, Kostryba je na odchodu. Kabina se zaplnila za pár vteřin, nyní jdou dveře otevřít. Dno se teď svažuje pozvolněji, vůz pomalu roluje dál.

Řidiči stačí vystoupit a vyplavat na hladinu. Ale drží ho bezpečnostní pás.

Kostryba na udici. Sáhne po přezce. A nahmatá studené, kostnaté, nemilosrdně sevřené prsty.

„Nevystupujte za jízdy ze soupravy,“ kucká se hastrman ve víru bublin a nechá si tonoucím rozdrápat zápěstí.

Okresní báňský úřad v České Lípě, dvaadvacátého prosince, pátek odpoledne. Padám vyčerpáním.

Noční pěší cesta k parkovišti se protáhla do časných ranních hodin. Jen jsem dosedl za volant svého auta, usnul jsem, jako by mě do vody hodil. Spal jsem do jedenácti. Pak jsem přešel půl republiky, abych ještě zastihl Kreuze v práci. Polední rozhlasové zprávy přinesly informaci o Mastilově smrti – zatím je v šetření, zda šlo o sebevraždu, či o vraždu – i o Kostrybově zmizení – rodina se ho v noci nedočkala a nechala vyhlásit policejní pátrání. Policie nevylučuje, že spolu oba případy souvisejí. Možnost, že za nimi stojí týž pachatel jako za pokusem o atentát na ministra životního prostředí, se nezdá pravděpodobná; Kučala v minulosti vedl s Mastilem a Kostrybou ostré spory. Policejní logika mi na chvíli zvedla náladu.

Krátce po čtvrté vyndávám lékárničku a převazuji si poraněnou ruku. Sleduji, jak v oknech úřadu jedna po druhé zhasínají zářivky a jak

budovu opouštějí zaměstnanci. A dá se do mě zoufalství ve chvíli, kdy Kreuzův mladý asistent, sám na odchodu, zamkne dům a odchází, snaživý úsměv zapomenutý na rtech. Ředitel možná vůbec nebyl v práci.

Rozhlédnu se rušnou ulicí, po střechách, komínech a vikýřích, zda se na mě odněkud nešklebí Odradek. A povšimnu si slabé nazelenalé záře, vycházející z jednoho okna v prvním patře úřadu. Někdo tam zůstal přes čas.

Je to páté okno v řadě nad průjezdem, který podle mého odhadu vede do dvora. Vrata jsou zamčená, ale když obejdu blok, najdu jiná. Jsou pootevřená a vedou do průjezdu ústícího do téhož dvora na opačné straně. V této části bloku jsou byty. Z výklopných sušáků na okenních parapetech visí prádlo. Je těsně před vánočními svátky.

Projdu do dvora. Vzhlednu k setmělé fasádě úřadu. Z téhle strany je omšelá. Na černých tabulích oken v prvním patře se bělají bílé terčíky elektronického zabezpečení. Za sebou a po stranách mám obydlené činžáky. V některých oknech se svítí, patří ke kuchyním. Za závěsy se pohybují stíny. Do šerého dvora se teď nikdo nedívá.

Učiním rozhodnutí. V rohu dvora jsou tři kontejnery na odpadky. Přejdou k nim a prohlédnu si jejich obsah. Z toho uprostřed se mi zvedá žaludek nejméně. Vytáhnu z kapsy zavírací nůž, je celý rezavý od zaschlé psí krve. Otevřu ho, namířím na nejbližší z oken úřadu a prudce hodím. Trefa je to snadná, efekt okamžitý. Tabule pukne, ale nevysype se. Nůž zůstává ležet na římse.

Za nesnesitelného elektronického vrískotu udělám kotoul do kontejneru a přirazím za sebou víko. Je tu skoro samý papír a tvrdý karton, obyvatelé bloku kašlou na recyklaci. Organický odpad vesměs chybí, ale samotný kontejner odporně páchne. Zavrtávám se mezi krabice. Popíchám si krk o uschlé růže. Mám na růžích ustláno.

Otvírají se okna, tak dvě nebo tři. Někdo řve, ať někdo jiný jde vypnout ten krám. Za pár minut zaslechnu policejní houkačku. Po chvíli alarm ztichne. Podle zvuku kroků odhaduji, že přijela dvoučlenná hlídka. Dokonce se podívají do jednoho kontejneru, toho vlevo ode mě. Nemyslí to však vážně. Svítí baterkami do oken; žádné není rozbité. Na

někoho halekají, aby jim otevřel dveře do budovy. Mužský hlas jim odpovídá, že zabezpečovací zařízení občas zlobí. Zachrastí klíče v zámku, vrznou dveře. Alarm spustí – a ztichne. A ještě jednou. Kvůli prasklé okenní tabuli jej nelze znovu zapojit. Policisté odcházejí. Tomu, co za nimi přišel zamknout, slibují, že se zítra zastaví a zkontrolují to znovu. Dotyčný musí buď zavolat bezpečnostní agenturu, anebo to do zítřka nechat plavat. Spoléhám na svého Kreuze.

Čekám ještě čtvrt hodiny, během níž se vysypou odpadky jednou do vedlejšího kontejneru a jednou na mě. Když dvůr úplně ztichne, vylezu opatrně ven a všechny žluklé a kyselé smrady si nesu s sebou. Nu co. Šlechtice dělá čest, nikoli kabát. Má čest mne žene vzhůru po okapové rouře.

Vydrápat se na římsu, sebrat nůž, vlomit dovnitř prasklé sklo a protáhnout otvorem ruku ke klíče je dílem minuty. Systém je vypnutý. Otevřu si okno a skočím do kanceláře. Za krkem mi sedí hastrman, tiše se směje, větrí roztaženým chřípím a šeptá mi do ucha: „Ani tvůj parfém Clo-Clo Chanel nepřebije smrad z cigaret.“

Zavřu za sebou. V kanceláři je opravdu cítit cigaretový kouř. To mi přijde zvláštní; vzpomínám si, že koutek pro kuřáky je vyčleněn na chodbě; posledně jsem tam čekal. Nyní si povšimnu prázdného odpadkového koše u dveří, kuriózní košíkářské práce – je spleten z proužků modrého plastu. Chybí v něm mikrotenový pytlík, a přece někde nablízku slyším ono charakteristické šustění. A zareaguji pozdě – dveře se otvírají, už se nestihnu schovat za regál. Ostré světlo z chodby vtrhne do kanceláře a s ním uklízečka s čistým pytlíkem v rukou. A ruce letí k ústům, vyjeknutí je bezděčně utlumeno, zatímco vytrěštěné oči těkají po místnosti a vrískají o pomoc. Upozornil ji na mě nos.

Hastrman ji popadne za ruce a zatočí se s ní dokola. Pak ji náhle pustí. Nebožačka se svalí a začne ječet. Vyběhnu ze dveří a zabouchnu je za sebou. Pod klikou se houpe přívěsek, v zámku vězí univerzální klíč. Otočím jednou, podruhé, přidám přes dveře varování, že jakmile zevnitř něco zaslechnu, přijdu si pro ni. Klíče беру s sebou. Udělám krok směrem, kde tuším Kreuzovu kancelář, a zakopnu o kbelík s šedou vodou.

Každá voda lepší než žádná, teď toho beztak už moc nezkazím. Se sebezapřením nořím do kýblu ruce, nabírám vodu do dlaní a vtírám si ji do přeschlých páchnoucích vlasů. Žena za dveřmi se podezřele odmlčí. Zvednu hlavu. Otvorem nad zárubní vede z kanceláře telefonní kabel a mizí v plastové liště táhnoucí se podél chodbové zdi. Vychrstnu obsah kbelíku na podlahu, otočím ho a stoupnu si na něj. Když natáhnu paži, dosáhnu na kabel ostřím nože. Přepižlám ho. Z kanceláře se ozvou kletby a bouchnutí odmrštěného sluchátka. Přidám ještě jedno varování, aby koukala mlčet. Než se odváží zavolat do dvora o pomoc, musím být s prací hotov.

Zkouším třetí dveře od schodů, za nimi je temná kancelář, navlas stejná jako ta, v níž jsem zamkl tu ženskou. I čtvrté dveře jsou zamčené, připadají mi však povědomé – právě tudy jsem posledně prošel ke Kreuzovi. Odemykám je, tiše vklouznu do přední kanceláře. Do zadní je otevřeno, nazelenalá záře, kterou jsem prve viděl z ulice, teď osvětluje linoleum pod mýma nohama. Po špičkách dojdou ke dveřím a strčím do nich hlavu. Za monitorem počítače dřepí vypelichané temeno. Je rudé vzteky. Slyším tlumené nadávky. Kreuz je zcela zabrán do manipulace s klávesnicí. Vstoupím do kanceláře. Pomalu jdu k jeho pracovnímu stolu. Obcházejím ho. Kreuz o mně pořád ještě neví. Teď vidím na obrazovku. Je na ní vidět dorůžova rozevřený rozkrok internetové krasavičky. Navzdory frenetickému rejdní elektronické myši se obraz nemíní hnout. Zamrznul. Kreuz kleje. Jednou rukou si zapíná kalhoty a druhou mydlí do kláves. Něco vymýšlí, vyťukává své jméno a heslo – marně. Stojím za ním, skláním se k němu, nespouštím oči z obrazovky. Ohanbí rozcapené blondýny na okamžik překryje šedá cedulka:

Telefonické připojení nelze obnovit.

„On vám ji někdo přefik,“ zakuňká znenadání hashrman.

Kreuz nadskočí leknutím a já s ním. V ten moment se do klávesnice mezi dva znehybnělé prsty zabodne plechová kudlička.

„Tu šňůru,“ dodávám na vysvětlenou. „Nikam se nedovoláte.“

Kreuz se ke mně otočí: nevěří svým očím, svým uším, svému nosu.

„Nechte mě,“ vyleze z něj. Moc bojovně to nezní.

„Nenechám.“

„Snad jsem vám to minule vysvětlil jasně. Pokud chcete mermomocí někoho potrestat za Vlhošť, neobracejte se na mě, ale na ty nade mnou. Ty žeňte k odpovědnosti.“

„Jsou pohnáni, dohnáni a předechnáni,“ vypočítává hasrman a otvírá zásuvky ve stole.

„Kostryba na vás žaloval,“ řeknu já. „Něco o úplatcích z Titanie.“

„Hledáte obálky plné peněz?“ vyjekne Kreuz. „To si myslíte, že jsem takový blázen?“

„Vrcholí advent a vy si tu prohlížíte tohle.“

„A co vy? Co tu pohledáváte?“

„Kdyby po světě nechodila taková verbež jako vy, nebyl bych tady. Jak víte, jsem ochránce přírody. Jdu kvůli té vybagrované hoře.“

„Myslíte, že my přírodu rádi nemáme? Jakým právem si ji dovoluujete před námi chránit?“

„Právem těch, kteří ji nechávají na pokoji.“

„Nejsme vandalové, neničíme pro nic za nic. Těžební společnosti odvádějí vysoké daně a z těch jdou značné částky na rekultivaci. Nerostné bohatství je tu od toho, aby bylo vytěženo, do té doby prostě můžete vy i ty vaše Děti jezdit obdivovat hory jinam. Vlhošť se zachránit nedá –“

„Začínám se obávat, že máte pravdu.“

„Vidíte. Takže co bude? Co vám mám slíbit?“

„Nic. Můžete se naposled pomodlit tady k té vaší milované přírodě,“ zahihňá se hasrman a ukáže na obrazovku. „Chtěl jste se přece vrhnout do jejího lůna?“

„Urážet se nenechám. Odejděte, nebo vás to bude mrzet.“

„Odejdu. Ale slibte mi, že všechny úplatky, které vám podstrčil Otrla s Brianovovou, poskytnete na konto Vlhošť, a že hned po svátcích necháte nadobro zastavit těžbu – na svou zodpovědnost. Nechám si to ověřit.“

„Nechcete, abych ty prachy poslal přímo na adresu Děti vody? Proč to neřeknete rovnou? To je vidět, o co vám jde. Vznesený řečičky o přírodě jsou jen zástěrka.“

„Teď jste se podřekl – ty prachy opravdu existují. Jste v tom až po uši.“

„A i kdyby. Nikdo mě při tom neviděl, nikdo mě nenačapal, a vy to taky nikomu neřeknete.“

Něco cvakne. Kreuz má nataženu pravou ruku a ukazuje na mne prstem – zrovna tím, který mně chybí. Je to vystřelovací nůž. Sekne po mně, ucuknu hlavou a ostří mě škrábne do krku. Hastrman zavřčí a podtrhne pod Kreuzem židli. Chlap sletí na zem. Znova se rozmáchne kudlou, ale zkroutím mu ruku, dokud nezaslechnu prasknutí v zápěstí. Paže ochrne až k rameni, nůž letí pod stůl.

Kreuz sedí na podlaze a brečí. Nechám ho být, má toho dost. Už tu nemám co dělat. Zvednu se, opráším si páchnoucí oděv a odcházím.

A příliš pozdě si uvědomím, že jsem za sebou nechal hastrmana.

Otočím se. Nezasáhnou. Hastrman popadne do rukou počítačový monitor, zvedne ho nad Kreuze a obrátí ho obrazovkou dolů. Kyprá svůdnice lačně špulí své pysky na toho, kdo ji vyvolal. Pak ji devět prstů pustí. Krasavice dopadne celou svou vahou na Kreuzův obličej. Rozstříkne se o něj, sevře ho mezi stehna a přivodí si kolosální virtuální orgasmus. Obrazovka exploduje, výbuch provázejí fialové blesky. Kreuz ztratil hlavu. Zmizela mu v elektronické ženě. Barák se otřese a kancelář se ponoří do tmy. Na podlaze sedí potmě chlap, na hlavě má naražený monitor a celý je zasypaný střepy. Zavírám dveře za smradem spáleniny. Když to porovná, voní mé klošardské hadry jako rozkvetlá louka.

O Štědrém dni na dně. Procházel jsem dům od domu, statek od statku, chalupu od chalupy, nacházejí místa, kam ani přes tu hloubku, ani přes ta léta nepronikla voda. Za černou kuchyní jednoho stavení jsem narázil na spíž s nízkými dveřmi. Otevřel jsem je a vstoupil. Nad sebou jsem spatřil hladinu pokrytou prachem. Plavat se nedalo. Stoupl jsem si na

polici a vynořil se. Pod vysokým stropem těsné komůrky tu celá deseti-letí přečkala vzduchová kapsa. Zaradoval jsem se. Bylo tu dusno, ale dýchatelno. Potraviny nepobrané při vyhnání Němců se dávno zkazily, i ty, jež zůstaly nad vodou. Nevydržely ani zelené válečné konzervy, zrezivěly vlhkem, ze spár vyhrězl obsah a zčernal. Přesto zde přežila jedna celá rodina – patrně česká, když tehdy nikomu nevadila. Můj úžas, že se mi ve Staré Vsi podařilo najít suchý kout, se proměnil v odpor, jakmile jsem na tyto živé rodáky zacílil potápěčskou svítilnu. Klubko tlustých pavouků, kteří se celé generace pářili a požírali navzájem, se sotva hnulo. Ty zdegenerované bestie se ze svých prašných trychtýřovitých sítí ani nenamáhaly utéct a schovat se za trámem.

Posvítíl jsem si na dno spíže a potopil se. Byl jsem už na odchodu a jen letmo jsem se tu naposledy rozhlédl. A dostalo se mi odměny. Za řadou prázdných zavařovacích sklenic prosvítalo něco zlatavého. Stará zašpuntovaná láhev. Nahoře pod stropem jsem ji otevřel a ucítil sladkou vůni Vánoc. Byl to vynikající rum. Vzpomněl jsem si na štědrovku a nalil trochu pavoukům do hnízda. Pak jsem s lahví v ruce procházel domem, dokud jsem nenašel ložnici. Natáhl jsem se na postel, v níž zůstala jedna peřina. Byla nafouklá do podoby obrovského lanýže. Opřel jsem se o ni a pomalu se opíjel. Když jsem se převálil na druhý bok, duchna se roztrhla a ven se vyvalilo staré zmokvalé peří. Vzal jsem pár pírek do hrsti a vyhodil je nad sebe. Ploužila se vodou jako velké sněhové vločky.

Bílé Vánoce ve Staré Vsi. Kdysi jsem se na ně těšil.

Také tady nahoře sněží. Z komínů ranče nakřivo stoupá kouř, do nízkého nebe je zaseknut srp duhy a z rány se sype sníh. Sleduji ten barevný čtvrtoblouk, snažím se určit, odkud se klene. Odhaduji deset, snad patnáct kilometrů přes obzor na jih, z tohoto místa spíš jihozápad. Tam někde se rozlévá Novomlýnská přehrada, to z ní ta vlhkost vzlíná. Voda se stěhuje jinam.

Hana Brianovová ještě nedorazila. Na ranči ji čekají pětadvacátého. Přespávám na stejném místě jako minule – ve větvích doubku na stráni

nad rančem. O svátečním odpoledni vyvádí štolba vysokou hnědku ze stáje, kůň je už vyhřebelcován a osedlán. Vodí ho dokola na uzdě, pak se na něj vyšvihne, vjede s ním otevřenou brankou do výběhu a popoženě ho do cvalu podél ohrady.

Potom pobídne zvíře patami, přenesse se přes břevno do zasněžené zahrady a odtud dojede k hlavní bráně. Ta se začíná otvírat. Kůň a jezdec se protáhnou ven hned, jak je to možné. Brána se rychle zavírá.

Je to jedinečná šance a nesmím ji promarnit. Oběhnu pozemek ranče a na silnici se poohlédnu po stopách podkov. Najdu je ve špinavém sněhu na krajnici. Míří ke skalnímu hradu. Jdu podle nich, stáčí se podél skály vlevo k nevelkému zamrzlému rybníku. Po pravém břehu jej obejdou a pak zabočí do bílých polí. Břeh je až k vodě zarostlý houštinami, nebýt stop, stezku bych tu nehledal. Led na rybníce nevypadá silný, leda uprostřed. Při rozblácených okrajích má sotva tloušťku prstu. Po ledu nepojedou – musí se vracet stejnou cestou. Počínám si na ně v nejužším místě, je sevřené vydroleným břehem a mohutnou lípou, jejíž kořeny trčí ze sesuté půdy jako křivičnaté ruce, které hrozí podrazit nohu zvířeti, jež tudy co nevidět poběží.

Vracejí se za půl hodiny, kůň si již protáhl nohy, ale není mu dovoleno vyběhat se dosyta; majitelce by to vzalo požitků z jízdy. Když štolba zpomalí, aby se protáhli kolem stromu, vystoupím zpoza kmene a lusknu zvířeti před nozdrami. Kůň se vzepne a zaskočený jezdec se skácí nazad, tak nešikovně, že zapomene jednu nohu ve třmeni. Rukama si chrání hlavu před tvrdou zemí a ještě tvrdšími kopyty. Lusknu prsty podruhé, nové vzepnutí, štolba je konečně setřesen. Aspoň že padat umí – povede se mu kotoul. Už by se byl křepce postavil na nohy, kdybych ho podrážkou holínky nepřistrčil až na samý okraj rozměklého břehu. Ten se pod ním hroutí, mužík ztratí oporu v zemi a propadne se do rybníka. Nemám o něj obavu, na kraji není hluboko.

Konečně přistupuji ke zvířeti, které tu neklidně stojí, chvěje se a divoce koulí očima. Hastrmanské triky jsou na zhýčkaná plemena trochu drsné. Vezmu koně za hlavu a šepem si to s ním vyříkám, než zrazený

jezdec vyleze z vody. Věc je vlastně vyřízena, diskuse s Brianovovou je zbytečná.

Odklidím se zpátky na svůj dub. Jsem zvědav, jak to dopadne. Nestačí, aby ji hnědák shodil. Na to se nemůžu spolehnout. Mohla by umět padat.

Velké terénní auto ji přiveze ve tři hodiny, řídí jeden z osobních strážců. Pochopila, že se musí aktivně bránit. Nechala své bodyguardy vybrojit brokovnicemi. Strážný vychází z budovy a podává hlášení, přichází i štolba a nejspíš žaluje na neznámého drzouna, který ho před půldruhou hodinou shodil z koně do rybníka. Jdou spolu do stáje. Předpokládám, že Brianovová chce vidět koně. On ji ujišťuje, že zvíře je zdravé, ale vyplašené. Jestli se rančerka vyhoupne do sedla a zkusí se projet, kůň ji shodí – už teď, jen ho poplácala po plecích, sebou trhá jako pod ranami karabáče. Žena zvedne oči k zataženému nebi a zaznamená neúprosný příchod soumraku. Zachvěje se a vrátí štolbovi uzdu. Pod jeho rukou se kůň trochu uklidní, Brianovová to vidí. Možná začíná tušit nějakou zradu. Pak něco řekne štolbovi a zmizí ve vytopeném domě. Než padne tma, ze stáje je vyveden jiný kůň a celou půlhodinu se vyklusává ve výběhu. Tři bodyguardi zůstávají venku, zachumlaní do černých péřových bund, s ohrnutými vlněnými čepicemi na vystříhaných hlavách.

Přijíždějí hosté. Během podvečera jich dorazí víc než dvacet. V zahradě a podél příjezdové cesty svítí lampy, dům je ozdoben červenozelenými světelnými řetězy. Návštěvy vystupují buď z dlouhých limuzín, anebo z absurdních terénních automobilů na traktorových pneumatikách. Všechny ženy mají přes společenské šaty přehozen kožich. Všichni muži nesou v náruči lesklé balíčky. Skoro všichni si pak co chvíli odsakují ven na cigaretu. Uvnitř se nekouří.

Po večeři se v domě tančí, za okny je vidět vír bílých, červených a černých skvrn. Až ke mně na stráž zaznívá reprodukováná jihoamerická hudba. Vánoční párty má kosmopolitní ráz. Snažím se spát. Zdá se mi o koledách.

Většina hostů po půlnoci odjede, čtyři cizí automobily zůstávají, trojice ozbrojenců je vystřídána jinými trojčaty, stejně mlčenlivými, brzy i stejně prokřehlými. Ze stáje se ozývá strašidelné ržání jediného koně. Jako by zvíře mělo nějakou předtuchu.

Svatoštěpánské svítání prochodím po lese, roztřesen zimou, netrpělivostí, nenávistí. Nemrzne, namísto studeného slunce se zvedne vlhká mlha a teď se v pokroucených mračnecích houčí v údolí. Sníh už nekřupe, vpadlý sám do sebe vypadá jako mléčný škraloup. Jeho tenkou slupkou se už prodírá černé jehličí.

Zbylí hosté otvírají okna a nechávají jimi prchat vydýchaný alkohol. Pošklebují se strážným, kteří pro zahřátí běhají s nasupenými obličejí po zahradě tvářice se, jako by se v noci nestřídali na kavalci v budově pro služebnictvo, ale strávili celý čas venku. Někdo jim bodře nabízí balíček cigaret.

Snídám mizernou rybu chycenou u dna potoka. Jím ji syrovou. Je tak studená, že mi z ní trnou zuby. Z domu se line vůně smažených vajec.

Po deváté hodině se dveře ranče otvírají a vychází Hana Brianovová. Její silueta v červeném kabátku, vysokých botách a světlých opnutých kalhotách míří dlouhými kroky ke stájím. Zdraví se se štolbou a udílí rozkazy. Abych lépe viděl, kradu se až k ohradě. Víím, že na pozadí křovisek a stromů nad potokem jsem téměř neviditelný. A už se kolem mne ženou koně. Cítím jejich pach a tlumené dunění jejich kopyt mi vibruje v útrokách. Vidím i jezdkyňi. Prohání se mezi pádícími hřbety na úplně černém koni.

Ozve se zaskřípění zubů. Ohlédnu se – z potoka se ke mně škrábe hastrman a vyplivuje šupiny. Smrdí rybinou. Zaklesne drápy do břevna a sleduje pádící zvířata. Oba čekáme, co bude.

Na majitelčině hnědákovi jezdí štolba. Kůň si pod jeho útlou postavičkou počíná vzorově, jako by nesl na hřbetě monarchu. Poslušnost je ale tatam, kdykoli se přiblíží jeho paní. Chvillemi se zdá, že hnědka po černém koni chňape zuby a chce ho hryznout. Zaslechnu štolbovo varování, ať se od ní paní drží dál. Mezitím se na zápraží shromáždilo šest sedm prokřehlých zvědavců. Ženy v kožiších, muži vesměs v kožených

nebo péřových bundách. Všichni do jednoho usrkávají z porcelánových šálků a sledují počínání své hostitelky. Ta nyní volá na štolbu, aby osedlal pro každého, kdo by se chtěl s ní projet. Mužik seskakuje ze sedla, uvazuje hnědáka k břevnu a s nejistým úsměvem osloví skupinku. Odpoví mu pobavený smích a vzájemné hecování; všichni samozřejmě jezdí od dětství, ale nikomu se tak brzy po ránu nechce. Jakýsi kučeravý gigolo v kabátě z velbloudí srsti obejmě dívku v norkovém kožíšku a haleká, že Renata do sedla nemusí – rajtovala celou noc –, on byl při tom. Sklidí za to salvu smíchu a ránu do žeber. Jenže Brianovová, která není v nejlepší náladě, se na mladé muže osopí, aby jí některý zkroutil vrtošivou klisnu, když jsou takoví hřebci. K tomu se nemá žádný.

A tak se sveze ze sedla sama. Jde ke koni. Ten ji odmítá, couvá před ní a pohazuje hlavou. Chytne ho za ohlávku, zacloumá jí a strhne mu hlavu dolů. Zvířeti nezbývá než se poklonit. Ona v tu chvíli strčí nohu do třmenu a už mu sedí na hřbetě. Rodeo může začít – od ranče se ozývá potlesk a smích, zdesetinásobený ozvěnou z lesa.

Ale rodeo nezačne. Kůň zvedne hlavu, zastříhá ušima a ohlédne se k potoku. Pravým okem se zadívá přímo na mě, či aspoň do míst, kde se u ohrady skrývám za pařezem. Paní ho pobídne do kroku a on jde, pobídne ho do klusu a on kluše. Když ho pak se zadostiučiněním kopne patami do boků, rozběhne se tryskem přesně tam, kam je s chladným rozmyslem veden svou velitelkou: ke skupince zevlounů na zápraží. Ti se přestanou šklebit a klidí se pádícímu oři z cesty. Jezdkyně se směje a praská koně bičkem.

Uzdou trhne až v poslední chvíli. V nejvyšší čas.

A pak se to stane. Nikdo neví jak, nikdo nic nevidí jasně. Je to dílo jediné vteřiny a děsivého zopakování trapné situace: běsnící živel, jímž tentokrát není voda, nýbrž kůň, se před domem nezastaví. Ne. Otevřenými dveřmi se vřítí do domu, ztratí jezdce, proběhne chodbou a začne řádit v obývacíku. Zdivočelý kůň s prázdným sedlem na hřbetě. Všichni ho slyší, všichni ho vidí okny, jak vyhazuje zadníma nohama a tříští skleněný nábytek.

Mrtvá zatím leží tiše. Do dveří se vešlo zvíře, ona už ne. Trvá to dlouho, než si jí někdo všimne a někdo jiný zavřeští. Jezdecký klobouk je na dvě půlky, jsou plné krve – vypadá jako rozbitý džbán v kaluži malinovky. Z domu se ozývá řinčení porcelánu pod bijícími, švihajícími, sekajícími kopyty.

Je to hudba v mých uších.

Sedmadvacátého prosince je vánoční tání na postupu, sníh se vpíjí do země, tenký led na rybnících stravuje voda a vrby na březích se podruhé tohoto roku zelenají. Skutečná zima s holomrazem zaskočí ty lehkomyslně vypučené stromy později, až uprostřed ledna. Ve vlhošťském kamenolomu byla obnovena těžba, třebaže k tomu ministr životního prostředí ještě nevydal oficiální vyjádření. Aleš Mastil a Karel Kreuz zemřeli za podivných okolností. Mohou být oběťmi ekoteroristů. Hana Brianovová přišla o život za neméně bizarních okolností, ale tragédie měla svědky, s jejichž pomocí policie cizí zavinění vyloučila. Laboratorní rozbor koňské krve, na němž trval štolba, nic neodhalil. David Kostryba zůstává nezvěstný. Nástupci těchto činovníků dosud nebyli jmenováni a Pavel Otrla kuje železo, dokud je horké.

Vlhoští otřese výbuch, pak druhý, pak třetí. Dál je nepočítám. Všechny jdou pěkně v řadě, spolehlivě vylomí vnitřnosti, decentně vykuchají kopec a zase odezní. Mnohatunové kvádry čediče se podobají gigantickým černým krystalům. Zůstávají ležet na nejvyšší z vysekaných teras. Střelmistr Laudon, stále ještě se sádrovým krejzlem okolo krku, se opět vyznamenal. Z protějšího kopce sleduji dalekohledem Otrlu, jak mu přes bariéru výstražných fáborek pospíchá potrást pravici.

Potom se něco semele dole u brány, v drátěném pletivu obkružujícím lom. Do prostoru nebyl vpuštěn mladý muž se zavázanou rukou – poznávám v něm Tomáše Mora – ani nikdo z jeho suity rozezlených Děti vody. Odečítám jim ze rtů hořký protest. Otrla na ně huláká, ať koukají táhnout domů. Hošani v černých uniformách jsou napnutí jako bojovní psi. Přijíždějí dvě policejní auta, osobní vůz a anton. Mladí lidé jim běží v ústrety a stěžují si na nezákonné počínání těžařů. Strážmistr

si jimi prorazí cestu k bráně. Je vpuštěn dovnitř, po pěti minutách se vrací a vydá svým mužům rozkaz, aby Tomáše Mora odvezli v poutech. Tři z nejurputnějších odbojníků musejí s ním, včetně droboučké Alice. Jsou neurvale vecpáni do antonu a policie vyklízí pole. Zbylé máničky zůstávají a rozbíjejí opodál pod balvanem tábor. Když se na ně vrhne komando černých šerifů a vleče je pryč, mám radost. Jednak se ve vlhkém okolí kamene nenastydnou, jednak nebude nikdo z nich spojován s tím, co na Vlhošti chystá hashrman.

Otrla se odpojuje od svých inženýrů a stoupá pěšinou vzhůru po samém okraji lomu. Jako vždy se jde na výsledek odstřelu podívat shora. Zelený mužík využívá nepřítomnosti bezpečnostní služby a uhání dolů ze straně protějšího kopce. Volám na něj, že si nahoře zapomněl dalekohled, a pak běžím za ním. Na kamenité stezce mu odletují od podrážek jiskry – stejně jako mně.

V odlehlé bučině přelézáme plot, šplháme vedle sebe a smějeme se, jak se s námi drátěné pletivo prohýbá. Když se překulíme přes pokroutky ostnatého drátu a žuchneme do listí na druhé straně, zůstává po nás v drátech jediná proláklina.

Oběhnout Vlhošť po okružní trase, kde na stromech ve výši očí ještě zůstaly staré turistické značky. Po modré na stranu severní, kde lesáci s motorovými pilami holí horu před poslední vivisekcí. Držet se co nej dál od vytí motorových pil. Postupovat vzhůru až k pásmu bez lesa. Přískoky od jedné polomové mohyly ke druhé postupovat výš. Hlídat si při tom záda, ale neváhat, neohlížet se. Ten nahoře vyzývá smrt a smrt ho vyslyší.

Je tam sám. Se skloněnou hlavou se dívá do propasti. Osud mu uchystal velkolepý hrob. S cigaretou v koutku úst mluví do malé vysílačky operující na jiných vlnových délkách než odpalovací zařízení. Hashrman se mi uchechtne do ucha a zalituje, že nepoužívám mobilní telefon – kdybych byl přede dvěma hodinami, když umísťovali nálože, zatelefonoval z okolí hory některému ze svých mladých přátel, kdo ví, jestli by dřív než kámen nelítaly na Vlhošti hlavy, ruce, nohy. Tiše ho okřiknu. Odsekne, že jsem nic nepochopil. Ty jeho protivné bezkrevné

rty už vykružují zlověstné O, když mu zabořím hlavu do hromady smrkových větví. Muž na ostrohu se otáčí a pátrá chabým slabým zrakem po okolí. Jeho volné ucho mělo buď halucinaci, anebo zaslechlo pár kroků za sebou hádku. Vsune ruku do kapsy a vytáhne z ní malou černou pistoli. Bezpochyby nošenou na Laudonovo doporučení.

Držíme se při zemi a ani nedutáme. Kdyby teď přišel ke kupce chvojí a zahlédl nás, hora by zůstala nepomstěna.

Nepřichází. Vrátil pistoli, kde byla. Sleduji náramkové hodinky. Vteřinovka dvakrát oběhne kruh. Rychle zvednu hlavu a zase ji schovám. Otrla stojí nad srázem stejně jako předtím, teď má obě ruce zaměstnané: v jedné drží vysílačku, v druhé žmoulá špačka cigarety. Vyrážím do útoku. Jeden, dva. Pět skoků, než s pravicí napřaženou k pozdravu doběhnu k řediteli Titanie, který o mně ještě neví. Rukou mu zajedu do kapsy, má dlaň je ostrozubá ryba: zakousne se do pažby a vytrhne ji ven. Levačkou ho vezmu za límec bundy a smýknu jím stranou. Vysílačka upadne, zachrčí a zmlkne pod mou podrážkou.

Otrlovi sklouznou brýle, ale zachytí je. Nechápavě, zatím beze stop strachu se dívá do ústí své pistole. Chvilíčku jako by s něčím v duchu bojoval. Pak se rozesměje. Vyvede mě tím z míry.

„Čím to chcete zmáčkнуть?“ šklebí se a ukazuje na můj prst.

Až teď si uvědomím, že pahýl se opírá o lučfk spouště, ale nedosáhne na ni. Přendám si zbraň do levé ruky, ale kvůli obvazu nemůžu pořádně ohnout dlaň.

„Střílíte levou stejně dobře jako pravou?“ pokračuje Otrla, stále bezstarostně. „Měl byste se strefit napoprvé, ti kluci z bezpečnostní služby vám už nemusejí dát druhou šanci. A beztoho je tu máte coby dup, ať už vystřelíte, nebo ne. Generál jim jistě řekl, že spojení někdo přerušil.“

„Takže nemáme moc času,“ řeknu hlasem ne tak pevným, jak bych si přál. Ohlédnu se po hastrmanovi, ale nikde ho nevidím.

„Je vás tady víc? Ten kluk s tím příšerným jménem, řekněte mu, ať vyleze a neschovává se.“

„Nikdo tu se mnou není, pracuju sám. A Tomáše Mora jste před chvílí nechal odvézt na policejní stanici.“

„Patří mu to.“

„Proč? Protože zloděje jako vy dokáže udeřit přes prsty?“

„A vás praštil kdo?“ Ukáže na obinadlo.

„Kostryba, když jsem ho topil jako kočku.“

Otrla zvážní, z tváří se mu ztratí veškerá barva.

„Vy jste ho oddělal?“

„Nic jiného si nezasloužil.“

„A Brianovová je taky po smrti.“

„Díky vám – to vy jste mě na ni upozornil.“

„Probůh. A Kreuz? Slyšel jsem, že se zbláznil z internetu, prý spáchal nějakou divočinu. Nepomohl jste mu?“

„Uhodl jste.“

„Takže ta Mastilova údajná sebevražda na tom večírku – v té máte taky prsty.“

„Všech devět.“

„A Kučala? Chtěl jste ho zabít právě tady, a to se nepovedlo.“

„Nejsem superman.“

„A Laudonovi jste pochroumal páteř.“

„Na toho psa ještě dojde.“

„Ted' jsem na radě já? Proč mě taky neušetříte?“

„Kdybyste byl aspoň počkal na to povolení další těžby.“

„Přišlo by tak jako tak. Přece tu nenechám stát stroje. Díky vám máme nové a ještě výkonnější.“

„Zabíjíte přírodu, sklízíte, co jste nezasil. Lidi jako vy je třeba zastavit.“

„To byste musel být jiný formát,“ pronese tiše a vykopne mi pistoli z ruky. Správně odhadl, že jsem se nechal zmást rozhovorem. Ted' bojuje o holý život. Ale to už před ním stojí hasrman. Když Otrla kopne podruhé, zachytí jeho nohu, pevně ji sevře a opře se do ní jako do páky od propadliště.

Otrla zmizí, ani nehlesne. Shýbnu se pro zbraň a schovám ji v kapse. Když se nakloním přes okraj lomu, spatřím ředitele o nějakých dvacet metrů níž. Leží na zádech na největším kamenném kvádru, který vytrhli

jeho muži. Skrz sklička brýlí se udiveně dívá na hastrmana, mrtvé oči přitom probodávají mě. Ústa plná zlatých zubů se usmívají, v uchu se vesele třpytí stříbrná náušnice.

Prchám z Vlhoště, jako už tolikrát.

Kostryba na dně. Ve svém voze, za volantem, předpisově připoutaný třibodovým bezpečnostním pásem. Našli ho v Orlické přehradě. Noviny z konce roku nešetří detaily: auto plné dárků, kostým Santa Clause, rozbité ozdoby, proražené rádio. Někdo od policie si pustil pusu na špacír. Předpokládanou příčinou nehody je přepracování a vyšínutí smyslů. Nejpodivnější je, že auto vjelo do vody pozpátku. Řidič patrně zabloudil, chtěl se na úzké vozovce otočit a sklouzl z náspu. Jiný článek dává Kostrybovu smrt do hypotetické souvislosti s úmrtím Aleše Mastila, Karla Kreuze, Hany Brianové a nejnověji též Pavla Otrly. Sebevražedné sklony u žádného z nich nikdo nepozoroval. Zato byli všichni tak či onak spojeni s Titaníí a kamenolomem Vlhošť. Právě tady došlo nedávno k nezdařenému atentátu na vládního činitele.

Onoho jitra jsem ve vodě Novomlýnské přehrady navlhčil vrbový proutek, utržený při vánočním zelenání. Při břehu ležely na hladině spadané listy, byly jich tisíce a zářily v tmavé vodě jako zlaté hvězdy. Rozvířil jsem je a zabodl mezi ně svou kouzelnou hůlku, aby se napila z černého prázdna mezi hvězdami. Proutek však, ještě před chvílí rovný, se ve vodě zlomil. Vytáhl jsem ho a viděl, že je neporušený. Znovu jsem ho ponořil a hranice mezi vodou a vzduchem ho zlomila vedví.

Pokřivený svět – svět podle hastrmana. Náhle jsem o něm zapochyboval.

Práce v kamenolomu se až do Nového roku zastavily. Není, kdo by Titanii řídil. Představenstvo se po záhadných násilnostech odmítá sejít. Informace mám od jednoho z Otrlových inženýrů. Zapíjel jsem s ním ve Stvolínkách ředitelovu smrt. Dozvěděl jsem se od něj adresu, na které bych našel generála. Jsem na cestě.

Silnice se kroutí v ostrých zatačkách podél Ploučnice. Držím se v závěsu za kamionem, který neumím předjet. Náklad'ák nakonec zabočí do modrých vrat malé textilky. Hádám, že továrnu tu postavili v době, kdy pod Holanskými rybníky vyrostly první budovy Nových spojených mlýnů. Kousek za fabrikou je odbočka, jež prudce klesá z hlavní silnice k řece. Dávám se po ní. Asfalt je tady plný děr, musím jet pomalu. Silnička mě dovede k řadě deseti dělnických domků, maličkých a malebných jako pohádkové chaloupky. Za posledním cesta končí v husté houštině. Dál je pás mokrého lesa a za ním šumí řeka. Omítky střídají starorůžovou a tmavožlutou barvu, kromě jednoho – ten má omítku namodřenou šmolkou. Před zahrádkou, jež není o moc větší než kaluž a ohraničuje ji zelený látkový plot, stojí mně dobře známý džíp. Zastavuji za ním, vmanévruji své auto až k jeho otlučenému, zprohýbanému nárazníku. Muž, který stojí na žebříku u jediné jabloně, po mně strelí pohledem. Netváří se bojovně. Nemůže otáčet hlavou, musí se pořádně chytit větve a natočit se ke mně trupem. Má na sobě montérky, tipoval bych ho na dílovedoucího nebo na zahradníka. Na řezníka kamene nevypadá. Jeho dlouhé zahradní nůžky pilně cvakají ve větvích.

Generál Lee Laudon že by rezignoval? Vidím vojáka ve výslužbě, co si konečně odpočal od dynamitu. Šedivé vlasy ostříhané na ježka jsou řídké, růžová pleš z nich prosvítá podobně jako hranatá brada ze strniště na ostře řezané tváři.

Slézá ze žebříku. Kvůli spinálnímu korzetu postupuje pomalu. Podle grimas v obličeji to musí bolet.

„Vítám vás,“ řekne, když stane v polehané trávě, opře nůžky o kmen, zdánlivě vykročí, ale zůstane stát. Ruka, kterou mi podá na pozdrav, připomíná vojenskou lopatku.

Beru za kliku u vrátek. Nemůžu uvěřit. Vždyť jsem ho přišel potrestat.

„Pojďte, udělám vám kafe,“ říká generál a staví se tak, jako by mi zastupoval cestu. Tu strnulost snad jen hraje? Mám to k němu nějakých pět kroků, naznačuje mi, kudy mám jít. Zahrada přitom není tak malá,

abych si nemohl vybrat sám. „Dostal jste je všechny, co? Ale na mně si nic nevezmete. Pojd'te, napijeme se spolu na přátelství.“

Vytáhnu z kapsy proutek a švihnu jím o zem. Nic. Udělám krok a švihnu podruhé, připadám si jako blázen. Generál mě sleduje studeným pohledem. Udělám druhý krok a švihnu potřetí. Ozve se rána jako z malorážky. Ve výši mého kolena, ale metr přede mnou, se chvěje zavřená žraločí huba. Železné zuby jsou velké jako dlaň. Po obou stranách sklapnuté pasti vyčnívají z měkké prsti chumáčky kovových hřebíků – další čelisti tu leží neviditelné, rozevřené, čekající. Zelený proutek je vejpůl.

Šmik! Jen taktak ucuknu před zobanem zahradních nůžek. I další útok mi míří na oči. Laudon mě tlačí k plotu, špičaté zelené plaňky se mi zapíchnou do žeber. Vytrhnu jednu pravačkou, zatímco levou rukou vykřívám železné rameno nůžek, jež se mi řítí na hlavu. Při novém Laudonově útoku vrazím plaňku do jejich čelistí, ty se sevrou, ale kůl překousnout nedokážou.

Zakroutím dřevem, jako by to byla rukojeť kormidelnického kola, můj protivník vykřikne bolestí a nezbývá mu než roztočené nůžky pustit. Něco se mu přihodí s krkem. Strne, chytne se za hlavu. Blok v páteři? Pokouší se rozepnout sádrový límec, ale nejde to. Každý pohyb rukou znamená novou bolest. Z oken vedlejších žlutých chalup na nás hledí tváře: zleva dvě vykulená děvčátka, zprava rozhořčená stará žena a její otlý syn, který jako by se nemohl rozhodnout, zda vyjít ven a zprostředkovat příměří. Vycením na něj zuby a on zatáhne závěs. Jestli má telefon, jde zavolat policii.

Hastrman, jako by se dosud neúčastnil rvačky, opatrně projde mezi nastraženými pastmi. Laudon se nehýbá. Pohybuje jen očima a ústy.

„Nebudeš se mi mstít za to, že se bráním,“ říká a je mu sotva rozumět – jako by mu tvář ztuhla mrazem.

„Na obranu máš právo. Pykat budeš za něco jiného.“

„Jednal jsem na příkaz ředitele, byla to jeho odpovědnost a jeho riziko, já se mu to dokonce snažil rozmluvit.“

„Škoda, že se ti to nepovedlo.“

„Už ses přece pomstil jim. Jsem já tak důležitý?“
 „Provedl jsi nový odstřel.“
 „Je to moje práce.“
 „Na to se vymlouvají všichni.“
 „Já o tom posraným lomu nerozhoduju, to snad víš.“
 „O to smutnější je, že ses podílel na zničení hory.“
 „Jsem pouhej knecht! Dělán, co se mi řekne.“
 „S alibisty, jako jsi ty, je třeba zatočit.“
 „Když mě odděláš, nahradí mě jinej!“
 „Spoléhám na jeho svědomí.“
 „Cha, cha! Mý svědomí je čistý. Poslouchám svý nadřizený a hledím si svýho.“
 „A zasloužíš za to trest.“
 „Jak to? Jak to?“
 „Jsi člověk. Kdo jiný má rozpoznat zlo, když se mu staví před oči? Neupozornit na ně znamená tichý souhlas. Tichý souhlas znamená spoluvinu.“
 „Takhle nemluví žádný právo.“
 „To je škoda. Nejsi-li natolik člověk, abys zabránil zlu, bude lepší, když se vrátíš mezi zvířata.“
 „Mám platit jenom za poslušnost? Za tu mám chcípnout?“
 „Byl jsi věrný Otrlův vořech, panáčkoval jsi, když ti přikázal, ochotný vraždit pro morkovou kost. V aportování jsi byl mistrem nad mistry. I ten obojek ti sluší,“ ukážu na korzet, „jako psovi uši. Ať je tedy po tvém.“
 Pak natáhnu paži se zlomeným prutem a dotknu se jeho spánku. Lee Laudon padá na všechny čtyři, bolest a strnulost jsou pryč. Oběhne mě po nohou a po rukou, začmucha u mých bot a běží ke stromu. Cestou se instinktivně vyhne nastraženým pastem, dokonce na ně štěkne. U jabloně zvedne nohu – a v rozkroku montérek se rozlije tmavá skvrna.
 Ohlédnu se. Hastrman zůstal kdovíkdě a jsem tomu rád. Lámu zbytek proutku na malé kousky, které pak rozhodím po zahrádce. Až ty kusy někdo spojí, až se jizva v hoře zhojí – potom kouzlo pomine.

Třicátého prosince se dočítám v novinách, že ministr životního prostředí podepsal ministrovi průmyslu výjimečný souhlas s dotěžením naleziště čediče v lokalitě vrchu Vlhošť.

V chráněné krajinné oblasti, v posledním zeleném koutě zneužitých, odnesených, rozprodaných severních Čech.

Silvestr na dně, Nový rok na vodě.

Noviny přinesly zprávu o jedné fantastické smečce jmen. Na místo Mastila byl jmenován doktor práv jménem Novák, na místo Kostryby nějaký Novotný, absolvent ekonomie. Na báňském úřadě v České Lípě zasedl do ředitelského křesla inženýr Nový, v představenstvu Titanie se objevila majetná a všemi respektovaná paní Novosibirská – zbrusu nová předsedkyně. Výkonným ředitelem byl ustanoven inženýr Novopečený, řízením odstřelů byl pověřen jeho synovec, nadstrážmistr Neumann – policejní pyrotechnik v invalidním důchodu.

V úterý mě smete vlna vzteku a žene mě do Prahy, držím se uprostřed dravého proudu a nesmím váhat, aby se přese mne nepřevalil.

Automobil protestuje drnčením, kašláním a klepáním, kabina se otřásá v ledovém větru a jen taktak dohání podvozek, který jí míní ujet, zatímco motor se rozhoduje, na čí stranu se přidat. Plynový pedál leží naznak, hastrmanova noha mu nelítostně přišlápla krk.

Kapsa mé bundy je nabitá památeční ocelí, poslední upomínkou na ředitele Titanie. Ocel je nabitá olovem. Pět nábojů v zásobníku a jeden v komoře. Zbytek jsem na vzdálenost deseti metrů vystřílel do plechové cedule s nápisem NEPOVOLANÝM VSTUP ZAKÁZÁN, přidrátkované k visacím zámkům na bráně Nových spojených mlýnů. Spoušť jsem mačkal prostředníkem a pokaždé jsem se střelil.

Nevím, jak to provedu, ale musím to provést. Jsem k tomu povolán.

Vjíždím na území hlavního města, namísto do přečpaného středu mířím po výpadovce na jih, u gigantické spalovny stojící uprostřed rumišť zabojuji do metropole z východu. Budova ministerstva, které je státní správou považováno za nejméně důležité, stojí mimo atraktivní centrum

města, v rozlehlé rezidenční čtvrti zvané Eden. Je to bývalá periferie, dnes se však počítá mezi lepší adresy. Je tu i jeden stadion a jedna fabrika, kolem železniční dráhy jsou rozsáhlá lada, která kdysi hostila věhlasný lunapark. Spousty místa se mi jen hodí do plánu: budu mít lepší manévrovací prostor a volnější cestu k úniku. Mám v úmyslu primitivní a účinnou akci: vyčkávat v některé z hospod poblíž objektu, dokud ministr nevyjde před budovu. Jistě bude mít ochranku, ale ta ho nemůže zaštitovat zepředu, kde budou novináři. Po kontroverzním rozhodnutí o Vlhošti jich tam bude celý houf. Nepochybně ho zdrží. A jakmile Petr Kučala otevře ústa, aby se vykroutil z odpovědnosti a svedl vinu na ministra průmyslu a na lobbisty, já, ukrytý mezi žurnalisty a mikrofony, pošlu svou žhavou odpověď rovnou do věrolomného chřtánu.

Mrknu na hastrmana, zda schvaluje můj plán. Ale sedadlo spolujezdce je prázdné. Zůstává uvnitř, cítím jeho studené slizké prsty na srdci. Sedí tam jak zašitý.

Na okraji vozovky se zvedají z prachu mátohy pochyb a s vystrčeným palcem se pokoušejí stopovat. Nemusím zpomalit ani zastavit, aby mi škvírou mezi dvířky a pootevřeným okýnkem nepropluly jejich rozehvělé vodnaté siluety do kabiny – bezostyšně a nelítostně, jako by je vyslal samotný Odradek.

Pistole v mé kapse těžkne. Když ji vezmu zkusmo do ruky a zaklesnu prostředník do lučíku spouště, nedokážu ji zvednout.

Má předtucha byla správná. Když dojedu k budově ministerstva, musím zastavit před policejním zátarasem. Strážník píská na píšťalku a ukazuje, kam mám odbočit a nezdržovat. Doprava je odkloněna do dvou protichůdných směrů, na Vinohrady a na Bohdalec. Vozovku blokuje demonstrující mládež. Zařazuji jedničku a stáčím vůz k Vinohradům, pomalu objíždím hlučící dav, mezi činžáky si nacházím volné parkovací místo. Když zamykám vůz, zpětně si uvědomím, co jsem udělal, než jsem vystoupil: nabitou zbraň jsem vytáhl z kapsy a zaklapl ji v odkládací přihrádce.

Je to prazvláštní demonstrace. Namísto transparentů si všichni ti mladí lidé přinesli matrace. A taky slamníky, rohože, campingové

podložky všeho druhu. Jako by před budovou ministerstva chtěli v nevládném lednovém počasí přespát. Jsou to Děti vody, jejich řady se od podzimu nápadně rozrostly. Odhaduji tu přelévající se, šumící lidskou plazmu na dobrých pět tisíc duší. Pět tisíc spravedlivých! Na mé otázky nikdo neodpovídá. Pár tváří poznávám, jsou to lidé, s nimiž jsem se seznámil na podzim. Tato kmenová skupinka se drží poblíž schodiště před hlavním vchodem a vyjednává s policisty. Slyším útržky vět, ze sporu vyplývá, že demonstrace byla ohlášená. Ozve se mně dobře známý, rozvážný a nenápadně autoritativní hlas Tomáše Mora. „Ale o blokadě komunikací a ministerstva nepadlo ani slovo!“ řve na něj policejní náčelník. „To by obvodní úřad neschválil ani na apríl.“ Snažím se k Tomášovi prodrat a při případném útoku policistů ho ochránit, ale vždy, když najdu mezi jeho stoupenci uličku, postaví se mi do cesty matrace nebo slamník – hradba měkká, téměř přátelská, nesmlouvavě neprostupná. Ti, co je před sebou drží jako štíty, mě schválně nepouštějí dál. Ze všech oken budovy hledí na to srocení vyděšené obličeje. Ve velkém okně v třetím patře rozeznávám zachmuřenou tvář ministra životního prostředí. Když si na něj demonstranti začnou ukazovat, obličej zmizí za záclonou.

Policejní náčelník dává demonstrantům čtvrt hodiny na vyklizení vozovky před ministerstvem, jinak prý povolá posily. Zatím to není než plané vyhrožování, uniform je tu jen pár a ty mají co dělat s rozzuřenými řidiči.

Náhle se policejní kordon před prosklenými dveřmi rozestupuje a nad schodištěm stane sám Petr Kučala. Je bledý a klepou se mu ruce, ale jeho odvaha si zaslouží obdiv. Zdá se, že ho nikdo neregistruje. A pak se vpředu zvedne zafačovaná ruka a ukáže jeho směrem. Okamžitě se ozve ohlušující hvízdot. Zacpávám si spolu s ministrem uši.

Kučala něco volá, jeho úzká ptačí ústa se němě otvírají za nesnesitelného pískotu. Náhle k němu vystupuje Tomáš Mor a znovu zvedá pravici, která jak kouzlem utíná hluk. Nastává ohromující ticho, skoro stejně neuvěřitelné jako předchozí ryk. I policisté se překvapeně otáčejí, takovou poslušnost neznají, nerozumějí moci, již lidé podléhají ochotně

a dobrovolně; zatímco pro Děti vody jsou poslušnost a neposlušnost jedním či oním vyjádřením svobody, policajtská mysl má poslušnost za povinnost a neposlušnost za trestný čin. Tohle nemůže pochopit. A já jsem tím nadšen.

Tomáš září. Jeho nezralost a naivita se najednou jeví jako sympatický idealismus, jeho nezatíženost minulostí je náhle tím správným předpokladem k ozdravení současnosti, k tomu, aby budoucnost vůbec mohla přijít. Ministr životního prostředí, přestože je o pár let starší, na něj hledí jako marnotratný syn na kněze, jako nezodpovědný držitel světské moci, který se ocitl před papežským soudem. Podává Tomášovi ruku, ten ji nepřijímá a ukazuje na dveře. Chvilí se dohadují, podle gestikulace trvá Mor na tom, aby s ním byli vpuštěni jeho nejbližší spolupracovníci. Policisté o tom nechtějí ani slyšet, ministr se přimluví za demonstranty. A náčelník na to jako v omámení smyslů přitaká. Kučala vypadá spokojeně, Mor nasadil neproniknutelný výraz. Ve vzduchu je napětí. Matrace v rukou davu se zhoupnou jako vory na vlnách. Ministr a jeho suita zmizí v osvětleném vchodě v doprovodu deseti Děti vody.

Mezitím se před budovou začalo budovat. Neuvěřitelnou rychlostí se tu vrší kupka, kupka, hotová hora z tisíců matrací a slamníků, jako by se tu mladí lidé rozhodli bivakovat a zatím si odkládají věci na jedno strážné místo. Děti vody si počínají jako mravenci, s cílevědomou důsledností a neomylnou dovedností být v každém okamžiku na správném místě, tak, aby nikdo nepřekážel ostatním a neomezil je v pohybu. Balanc mezi jejich svobodou a smyslem pro pořádek je hoden obdivu, dívám se na všechny ty lidské řetězce, vzpomínáje na desítky potoků a bystřin, co se jako stříbrní hádci vinuly z Vlhoště. Stojím uprostřed kmitajícího usměvavého davu a nedostanu jedinou ránu ostrým loktem. Na mé otázky nikdo neodpovídá, slyším jen samé „dočkej času, bratře“, a když v rozčilení vezmu za rameno a zastavím v půli kroku dlouhovlasou dívku, která se k hromadě žene se zelenobílou pruhovanou duchohou, dočkám se jen vypláznutého jazyka. Je to Alice. Asi mě nepoznala.

Uběhne deset minut. Lze si jen domyslet, co se děje uvnitř. Policejní náčelník se vzpamatoval. Rozčilením si hryže rukáv, slyším ho volat na své muže, aby vzali ministerstvo útokem. Zdá se, že mu až nyní přišlo na mysl, co všechno by rozezlení mladí lidé mohli Kučalovi udělat. Nechápe, jak si mohl počínat tak lehkomyšlně. Jeho obličej rudne, tlusté prsty rozepínají vrchní knoflíky uniformy, oči těkají ze strany na stranu v touze se někam schovat. Narazí na můj upřený pohled a uhnou, jako by dostaly ránu. Náčelník se chytne za srdce a zavravorá, opře se o sloup a promne si dlaněmi spánky. Když na něm chtějí další rozkazy, pouze zakrouť hlavou. Komando policajtů s obušky a pistolemi v rukou zůstává nerozhodně stát. Šedým dnem poletuje drobný sníh a usazuje se na tlusté a měkké pestrobarevné hoře jako ranní jinovatka na chlumu, který tu stál věky.

Diskuse v budově ministerstva vezme rychlý konec, aktéři se nedohodli. Ve třetím patře se otvírá veliké okno Kučalovy kanceláře, moře hlav opět ztichne a sleduje děsivé divadlo: nad parapet se právě vysunuly dvě nohy, třepou se v smrtelném děsu, nejprve spadne pravá polobotka a potom levá, Kučala teď sedí na okenní římse a pootočený dovnitř bojuje se svými vrahy, zahlédnu i zarputilý obličej Tomáše Mora, který nebožákovi ještě stačí vysvětlit, jak má padat, aby si nezlomil vaz. A pak dvacítkou rukou postrčí oběť vpřed a ta se střemhlav řítí dolů. Trvá to zlomek vteřiny. Tělo udělá ve vzduchu přemet a s dutým žuchnutím dopadne na bílou peřinu se zelenými pruhy.

Defenestrace je to hebká a přátelská. Kučala se po dopadu skutálí až na úpatí umělého kopce a rozplácne se na zasněženém chodníku. Uvítá ho salva smíchu a bouřlivý potlesk, do budovy se ženou policajti, jejichž náčelník se právě v mdlobách poroučel na kamenné schodiště. Brečím radostí. Na tenhle happening Děti vody je i hasrman krátký a nezbyvá mu než žasnout.

Nezbývá mi než žasnout? Jsem skutečně tak vyřízený, že nedokážu učinit gesto srovnatelné s nebezpečným žertem najád a tritonů Tomáše Mora?

Týden po své „sametové defenestraci“, jak teroristický čin označila média, ministr životního prostředí odstoupil a představil svého nástupce, RNDr. Boleslava Novinu. Než k tomu došlo, udělal Petr Kučala jednu důležitou věc: odvolal své rozhodnutí ve věci těžby na hoře Vlhošť a na otázku jejího srovnání se zemí odpověděl rozhodně ne.

Žádné ne v dějinách této země nemělo takový zvuk a takový význam. Jako by se ho Češi naučili konečně správně používat. Vždyť bylo vysloveno na obranu toho, oč jsme se nezasloužili, toho, jež je stvořeno pro sebe samo, toho, co je nám poskytováno nanejvýš jako cíl k povznesení a obdivu.

Děti vody předvedly byrokratům svou moc. Mohly ministra unést a vydírat stát, aby dal od přírody ruce pryč a přestal s ní zacházet jako s dojnou krávou. Neudělaly to. Měly ministra v hrsti, ale nesevřely svou dlaň, aby z něj spolu s krví vymáčkly odpověď, již chtěly slyšet. Ne. Ony místo toho předvedly svou dokonalou němohru: „Hle, jak jsme silné, a přece neničíme, hle, můžeme zabít, a přece necháváme žít.“ Předvedly státu, jak se má chovat ke všemu, co se samo nedovede bránit, ale co se nesmí za žádných okolností ztratit ze světa, jenž nám byl propůjčen.

Hastrman, rytíř a ochránce těchto statků, je najednou zbytečný. Člověk se probudil a zastal dílo sám.

Obětoval se. Tomáš Mor čeká na soud v pankrácké věznici.

Chápu to jako výzvu.

Zjevil se mi Odradek, bylo to v noci ze středy na čtvrtek pětadvacátého ledna, den, kdy oni slaví obrácení svatého Pavla. Přišel si pro mě jako ten druhý. Ode dna vyplul veliký losos. Nad očima mu plála bílá svíce, zubatá huba mě hrozila pozřít.

Pária už ví, co si počít, aby se v činech vyrovnal člověku. Tušil to po celý čas, měl jenom zastřený zrak.

Dej, o čem doma nevíš, řekla mi kdysi Kateřina. Sen se přetrhl vejpůl a já se probudil. Cítím se připraven dát, o čem doma nevím.

Pod zlatým nebem je krajina černá – ikonoklastova madona spálená plamenem, posekaná širočinou. Jsem rád, že vykradené kopce zakrývá noc. Silnice se klikatí počínajícím soumrakem, milosrdná i k adresám těch nejmenších vesnic.

Cesty si vybírám úzké a plné děr, jen o málo lepší, než jsou ty polní a lesní. Vždycky se nakonec stočí na sever. Ale spěchat, zdá se mi, znamená znova chybovat.

Paprsky slunce jsou rovné jako vodní hladina, pronikají do auta ze strany a oslepují mi jedno oko. Hora se zvedá nad krajem a osvětlena ze západu ukazuje svou dvojí tvář: ke mně otáčí tu poničenou, ke slunci tu zdravou. Čím kratší je den, tím větší stín pokryje dutinu po vyrvaných útrobách. Když se pak slunce ponoří za obzor, silueta hory docela ztemní, až na světlý cíp ulomené skály na západě, v houstnoucí tmě se tenčící do podoby kamenného srpu. Potom se úplně setmí.

Jsem okouzlen. Pod přehradní hladinou se míhají světla, zůstávají i poté, co na hrázi zhasnu reflektory, aby se ve vodě neodrážely a neklamaly mě. Potmě se vůz šine po náspu, provázen září, pro niž nehybná hlubina neskýtá vysvětlení ani ospravedlnění – slunce zapadlo, měsíc vyjde teprve před půlnocí. A tváří v tvář žlutému reji pod hladinou zatím ochabují hvězdy. Nahoře tma a dole na samém dně: skuliny světla všech odstínů jantaru. Hladina se otvírá. Teď je vidím jasně: přízraky z močálů Koňského rybníka jsou tady pořád. Bylo bláhové myslet si, že je něco dokáže vystrnadit. Vědí, k čemu se chystám. Jdou mi to překazít. Nemožnou mi zapomenout můj dávný podvod. Těší se na krvavou oběť; troufalou náhražku, již jsem jim podstrčil, mi jdou vrátit i s úroky. Bludičky stoupají ode dna a něco nesou. V trsech smolných světél se z vody pod břehem zvedá sinalá ruka, odpadávají z ní kusy bahna jako malomocné maso. O kus dál trčí z vody noha, protahuje se a láme se v kloubech, váhne se v koleni hned na jednu, hned na druhou stranu. Mezi rukou a nohou se v dvojitém světelném věnci vynořuje hlava s dlouhými vlasy podobnými chaluhám, jež v cárech zahalují utonulé tvář.

Nastartuji motor a rozsvítím světlomety, mátožiny v jejich záři matní a ztrácejí na skutečnosti. Je mi stydno, že se jich ve svém věku dove-

du bát. Měl jsem je ale za vyhynulý druh, sžitý s minulostí, zmizelý v minulosti. Pokud teď přicházejí složit mi účty, znamená to, že minulost se vrací k sobě samé, k přítomnosti, již kdysi byla. Nastává doba oprav.

Objedu Novomlýnskou přehradu, minu spící Holany a odbočím na příjezdovou cestu k fabrice. Zastavím až před branou a schovám vůz v křoví, na místě, kde jsem na podzim spatřil stát automobil Tomáše Mora. Vystoupím a posvítím si baterkou na tři rezavé zámky. Visí na řetěze spojujícím dvě křídla brány. Lomcuju jimi, noc doposud nemá zařinčí kovem. Vzpomenu si na Otrlovu pistoli v odkládacím prostoru ve voze. Konečně mi poslouží. Strílím z bezprostřední blízkosti. Rámus se zdá otřásat vesmírem, jako by samotný Auriga devětkrát zapráskal bičem. Kupodivu to funguje. Staré zámky jsou stejně bezmocné jako prorezlá cedule nad nimi: NEPOVOLANÝM VSTUP ZAKÁZÁN. Otvírám křídla brány a za posměšného vrzání pantů vstupuji na pozemek Nových spojených mlýnů. I když byl dávno vyvlastněn, jsem na něm pořád doma. Udělám pár kroků, pak se k vratům vrátím a přívru je – policejní hlídka by můj návrat domů mohla pochopit po svém.

Hvězdy mě vedou doprostřed rozsáhlého továrního dvora, k mlýnici stojící na pravidelném půdoryse, nepravé pevnosti s falešnou strážní věží v každém rohu čtverce. Jedna z nich je však pravá a k té nyní míří mé kroky. Jsem hotov obejmout kámen, z něž byla před stovkami let postavena, dotknout se ho, rozpoznat jeho hladkost a zbarvení. Postupně zapátrám prsty po všech čtyřech věžích. Hrany jsou ostré u tří z nich. Já se pídím po obroušených. Čtvrtá věž má kámen hladký. To je ona. Hmatám v zanesených spárách. Hledám prastarý vchod.

A nacházím. Budova mlýnice má v průčelí zdobená vrata. Ve srovnání s nimi jsou tahle dvířka v úpatí věže skromná, přestože je to týž prostorný vchod jako kdysi, jen nadpraží prozrazuje nové časy: přinýtovali na ně rouru teplovodu. Veta je po terase s balustrádou, nahradila ji strohá dlažba, jež unese naložený kamion. Pískovcový suk, na němž mlýnice stojí, nadobro zmizel. U ostatních rohových věží vchod chybí,

ale tady u té je. Bud' to jej stavitelé velkomlýna opomněli zakrýt, nebo jim ta bezvýznamná nika nevadila a nestála ani za zazdění.

Na prsou mě hřeje klíč. Vytáhnu ho, od oka poměřím tvar zámku. Shledám, že se nezměnil. Zastrčím klíč a zkusím jím otočit. Nejde to, zámek je zarezlý, také klíč už ztratil svou hladkost. Sáhnu do kapsy po pistoli, je nezvykle lehká, nezbyl v ní jediný náboj. I tak mi může posloužit. Vytáhnu z pažby zásobník a vyháknu jím pojistku nábojníku – zbraň se rozpadne na několik kusů. Víím, že dílky té jemné skládačky už nikdy nedám dohromady, ale to ani nebude nutné. Odhodím ty nesmyslné kusy ocelové slitiny na zem. Jde mi o olej. Stírám ho batistovým kapesníkem s vyšitým monogramem J. S. C. a do jeho bělostné, nyní mastnými skvrnami potřísněné látky pak zabaluji klíč a znovu ho zasunu do zámku, abych olej přenesl i dovnitř. Opět jej vytáhnu a už nahý ho zasunu naposledy. Otočím jím. Zaskřípe to, železo se popadne s železem a převalí se v objetí. Strčím do dveří. Ani se nehnu, jako by je někdo přitloukl k rámu.

Tu se ozve jiný zvuk, podobně skřípavý, ale daleko za mnou. Nevřou takhle křídla železných vrat, která jsem před chvílí zavřel?

Klouby dlouho vystavené vlhku, revma způsobené nicneděláním. S tím jsem nepočítal. Znova se opřu do dveří, ale odmítají povolit. Možná se zkřížily. Za rohem násepky vysvitne světlo. Že by přece jen hlídka, která zmerčila u brány můj vůz? Ale záře je smolně žlutá, je to rozsvícený jantar. Žádná svítlna takové světlo nevydává – světlo vycházející samo ze sebe, osvětlující sebe sama. Zmocňuje se mě panika. Vstávají mi vlasy na hlavě, jeden po druhém, nabitě nervozitou, hrůzou. Zlověstně suché.

Světel je najednou víc, tančí v nočním vzduchu a jedno předbíhá druhé, už aby bylo u mě. Je to jen šálení smyslů, hra odvádějící pozornost. Jen s námahou odtrhnu od přízraku oči a upřu je na to, co se kutálí po továrním dvoře a už je to u mých nohou. Je to ona hlava, co se vynořila z přehrady. Chaluhovité vlasy už nekryjí tvář, jsou prostřené na dlažbě a kroutí se v pramenech jako malé zmije. Zčernalý obličej se obrací na mě, osvěcuje ho jantarové plamínky. K tělu ji kdysi nepoutala páteř ani svalové úpony, ale železný šroub, který teď trčí z krku a nemá se kde

uchytit. Tvář je bez výrazu, protože nemá oči: v důlcích jsou vsazeny střepy barevného skla, zelený a modrý, smutně zašlé, už ne třpytivě temné jako kdysi. Ale lemují je dlouhé černé řasy – ty, na rozdíl od sklíček, dodávají hlavě života. Jako by je kněz, který nemohl odolat pozemské kráse, obětoval teprve včera.

Všude jinde hlavu nahlodal čas. Krásná ústa, jež vyzývala k polibku, prožrali červi vodního hmyzu a provrtali i bradu, tváře a čelisti, jež jsou poseté bílými vředy jako po neštovicích.

Kopnu do té ohavnosti a ona bez hlesu odletí do tmy. Zvedám zrak ke světlům, chiméra už je na dosah, už se vznáší přímo nade mnou. Shluk světél má podobu stromu, na kmeni visí lidské nohy a třepotají se jako v křeči; jedna má ladné chodidlo, druhou zakončuje sokl podobný kopytu. Z dvou mohutných větví stromu vyrůstají lidské paže a přehazují si něco z dlaně do dlaně. Poznávám ta krásná dřeva, jejich dokonalé ocelové klouby, sleduji chuchvalec tmy, jenž mezi nimi poletuje – hraje si s ním jako s míčem, s rozvernou škodolibostí. Může to být vzácné pouzdro patera Fidelia, ušité za tajným účelem. A taky nemusí.

Na bludičky platí nevšímavost. Obrátím se ke dveřím a znovu zkusím klíč v zámku, daří se mi otočit západkou ještě jednou. Jen ho pustím a promnu si obolavělou dlaň, v zámku to cvakne a držadlo klíče samo opíše třetí kruh, jako by ho vedly neviditelné prsty. Opřu se do dveří ramenem a teď se otevřou snadno. Vstoupím, a než za sebou zavřu, odhodlám se ke kratičkému ohlédnutí. Na krok za mnou plane smolným světlem ohnivý dub. Z jeho koruny se natahuje paže, není z masa a kostí, ale z tvrdého dřeva, které se mi sápe po hrdle. Prsty se otvírají a zavírají; dlouhý pobyt v rašelině kloubům vůbec neuškodil. Už cítím na krku to ledové dřevo, táhne mě z věže ven. A já musím dovnitř. Ještě krok – a jsem v bezpečí. V poslední chvíli za sebou přibouchnu těžkou veřej. Chiméra zůstává venku, na podlaze něco zachrastí. Posvítím na to. Jako čamrda se tam točí uštípnutý dřevěný prst.

Ve svitu baterky si prohlížím obydlí. Stará věž, stejně jako její mladší sestry, neměla v obrovské mlýnici jinou funkci než podpůrnou. Část, která nasedá na blok centrální stavby, je vybouraná. Jsem sice uvnitř,

ale nestojím ve svébytném prostoru Věže, nýbrž v málo využívaném, pavučinami opředeném a prachem zaneseném koutě fabriky na chleba. A přece mám vyhráno. Ze tmy u protější zdi svítí bílý kotouč, velký přes metr, s kulatým černým středem. Sám jsem ho tady opřel. Zůstal na ocet, průmysl dvacátého století ho nepotřeboval. Opět si uvědomuji, jaké mám štěstí. Odteď mě bude provázet až do konce.

Kámen je přesně tak těžký, jak si ho pamatuji. Stavba je nasáklá podzemní vlhkostí a sama mi dodává sílu. Hej, rup – roztočím žernov a pošlu ho do temnot. Kutálí se dlouho, slyším ten valivý zvuk na kamenné podlaze. Pak opíše kruh a sám se svalí někde uprostřed mlýnice. Zaduní to. Z výšky, kde bývala dřevěná patra s mým příbytkem a kde dnes není nic, jen tma, do níž paprsek z baterky bezmocně bodá jako jehla do podešve, spadne oblak staletého prachu. Nedbám a беру za kliku dvířek, otevřu je a vstoupím do výklenku ve zdi. Pod nohama mám dřevěnou desku. Paprsek světla hmatá v jemném bílém prachu, je to všechno mouka, kterou jsme kdysi mleli s Franclem. Vyštrachám z kapsy svou kudličku rybičku, rozevřu ji a hledám rýhy mezi prkny. Proti podélným jdou dvě příčné, zabodnu čepel a udělám z ní páku. Víko se pohne. Zaberu víc, zatlačím na nůž a čepel se zlomí – ale to už mám prsty pod víkem. Nahmatám tvrdá tělíčka přezimujících stínek. Pukají pod tlakem mých prstů, když otvírám padací dveře.

Z jámy zavane zima a zápach plesniviny. O trámy pod palubkami se opírá vetchý žebřík. Zkusím horní příčli, drží pevně, tak hledám chodidlem druhou. Noha se houpe v prázdnu, nemá se o co opřít ani o kousek níž. Podívám se dolů a prohrábnu prsty tmu, je to jako ponořit ruku do lesní tůně, jež má před zamrznutím. Před ústy se mi sráží dech a ve světle baterky se točí ve spirálách – jako by se zdráhal mě opustit, sráží se a ve velkých průzračných kapkách mi ulpívá na oděvu. Když přivážu lano k petlici na dveřích a spustím se na něm do sklepení, crčí mi z tlumoku na zádech voda.

Trámová podlaha sklepa je bílá jinovatkou, pevná tak, že vydrží dalších pět set let. Myšlenka na takové trvání je konejšivá. Opouští mě strach a zůstává jen chvění. Z očekávání spíše než z chladu. Známky hnití

jsou patrné jenom na stěnách, pavučiny bílé plísně se rozlézají až ke klenbě, kde se spolu s prastarým vápnem v cárech odlepují a utvářejí pod stropem roztodivné krápníky.

Na protější stěně je police, kterou jsem zde pověsil před svým odchodem. Je na ní vyrovnána celá má sbírka porcelánu a kameniny: derby se mísí s míšni, spodeovské skvosty se vyjímají mezi spotřebním biskvitem a roztomilou majolikou. Většina hrníčků je přikryta víčky. Ukrytá mezi stovkou bezcenných koflíků z Vincennes a Ludwigsburgu je tu v dvaceti exemplářích i otcova čínská sbírka: dynastii Čching poznávám podle lotosových květů vyvedených v emailu, Ming se pyšní šestibokými šálky s fialovým a tyrkysovým vzorem snových horstev a jezer, Sung je zdoben kobaltovými květinami pokrytými zpola průhlednou, mléčně zakalenou glazurou. Poklad vyměnitelný za miliony.

To nejcennější se skrývá uvnitř vybraných kousků. Prodat se ten obsah nedá, jen uvěznit nebo osvobodit, a lidské oko není schopno jej docenit, přestože je tak obdivuhodný. Na samém konci police se zelenají dva čínské nefritové šálky, jejichž přesný původ jsem nikdy nedokázal určit. Jeden je otevřený, prázdný, druhý přikrytý, plný. Ten s víčkem vezmu do ruky a sevřu ho v dlani. Pak ramenem nadzdvihnu polici z nosníku, udělám s tím vachrlatým břemenem krok stranou a potom je nechám spadnout.

Třesk střepů ještě nedozní, když se ve sklepe začnou ozývat hlasy, příšerné zmatení jazyků, nářečí, melodií a tónů, od pisklavých sopránů po dunící basy. Hrají mi kolem hlavy, jejich mnohost a ryk mi rvou uši, ze tmy se natahují neviditelné ruce a berou mi zelený pohárek, já ho tisknu v dlaních, div ho nerozmáčknu. Pak někdo někde řekne dost. Hlasy se rozptýlí, zeslábnou, oddělí se od té strašné akustické masy a osamostatní se, uslyším mluvit konkrétní lidi; barvy a intonace mi vytahují z paměti jejich podobu. Poznávám těch pár, které mám na svědomí sám, představivost mi maluje ty mnohé, kteří padli za oběť otci a jeho předkům. Kdyby mohly, s chutí by mě ty hlasy rozsápaly. Jenže nastal čas odpuštění. Mátohy se zvedají, kupí se pod stropem a stoupají otvorem padacích dveří do věže, odkud se protáhnou do led-

nové noci a rozptýlí se v povětrí. Jejich cesta vede vzhůru, aspoň zatím, o tom není pochyb a musí to přiznat i hastrman. Nakonec se ze tmy vynoří nadlesní Kabelatsch, chňapne po mně hnátem a zmizí za ostatními. Stín posluhova Jakuba se po mně ani neohlédne.

Má vlastní cesta vede dolů. V rohu sklepní kobky se bělá kamenné kolo, druhé z těch, které dal Franci vysekat z Vlohoště, druhá pečeť na propadlišti bezčasí. Klekám si k němu a objímám ho. Vzduchuje, jako by bylo těžší než to nahoře – anebo mi už nezbývá tolik síly. Na to, abych ho zvedl a odvalil, však ještě stačím. Tam, kde dosud leželo, se objeví druhé padací dveře. Po kruhovém madlu, které se Franclovi rozdrobilo v prstech, zbyla hromádka rzi. Sekyru, s jejíž pomocí jsme poklop otevřeli, s sebou nemám.

Možná bych dostal pod víko klíč. Patří ke mně a k mému domu, nesundal jsem ho z krku dvě stě let. A teď má být obětován.

Musí být obětován.

Klíč vklouzne pod víko jako do zámku, nakloním ho a stlačím jako páku. Cítím, jak se ohýbá, ničím ho navzdory tomu, že už nikdy nebude k použití. Konečně poklop povolí a já pod něj vrazím botu. Zvedám ho nohama, spolu s víkem jde nahoru prastarý tuhý mráz. Baterku nechávám na podlaze, ta se mnou nesmí. Hodím do jámy zbytek lana a tlumok a rychle se protáhnu vikýřem za nimi. Do samotného Hádu. Sebe-menší zaváhání by mě odradilo nadobro.

Dole doskočím na tvrdé podloží. Je to středověký led z místních rybníků. Stále svírám v dlani koflík, jež se mi podařilo udržet zavřený. Nastává chvíle, aby z něj bylo upito. Natáhnu volnou ruku do tmy. Poslepu hledám její obyvatelku.

Tělo nacházím po hmatu takové, jak jsem je zanechal; i kdybych s sebou teď světlo měl, nerozsvítil bych. Už kvůli ní. Leží tu na zádech, studená, nehybná, s pažemi rozhozenými, oděná do rubáše pro případ, že by ji někdo našel dřív než já.

Ale měli jsme štěstí. Zavádím o to, co jí leží na břiše: podle hmatu poznávám kostěný srp, přimrzlý k jejímu tělu. Čtyři prsty teď ohledávají její oválnou tvář, oči, uši, nos, ústa. Rozpomínají se na tu krásu, na tu doko-

nalou jednotu ducha a podoby. Jen duši mé prsty nenacházejí – avšak v druhé ruce mám čínský koflík. Přiložím nefrit ke skleněným rtům. Nadzvednu víčko. Vroucí duše se vrací do ledového těla. Jak jsem ji mohl tak dlouho věznit? Je neuchopitelná jak křídélko moudivláčka.

Vládne tu takové ticho, že slyším, jak mrtvá otvírá oči. Ozve se první nadechnutí, polknutí na prázdno, zakašlání. Schoulila se zimou, kterou doposud necítila, zaslechnu drkotat zuby. Slyším její prsty na ledovém lůžku, na rubáši, na nahé kůži, na kostěném srpu a nakonec na mé ruce. Mé uši zachytí i neslyšitelné: její úsměv.

„Přinesl jsem ti nové šaty, jaké se nosí dnes. Víím, jak jsi marnivá. Čím dřív se oblečeš, tím dřív se přesvědčíš, jak ti to sluší. A tady je pentle do vlasů – schválně jestli uhodneš, jakou jsem vybral barvu.“

Prsty zašustí na hedvábí. V zesláblém, ale povědomém hlase zazní pobavený tón: „Zelenou.“

Pomáhám jí s oblékáním, prsty má jako z křišťálu, údy zkrhlé a ledové. Ale stále silné.

„Kdes byl tak dlouho?“

„Za polárním kruhem. Jinde bych nepřežil.“

Postavím ji na nohy, ještě je celá zdřevěnělá, hýbe se trhaně jako loutka. Udělá dva nemotorné kroky – a rozšlápne nefritový koflík. Už ho nebude zapotřebí. Vezmu ji do náruče a zvednu k padacím dveřím. Do věže se vyšplhám jako první, spustím jí lano, aby se uvázala, a vytáhnu ji. Konečně spolu vyjdeme ven. Je dávno po svítání, smolná světýlka jsou zpátky pod vodou. Nad všedním ránem stojí pobledlé slunce, uvízlé v šedém, deštěm nafouklém mračnu.

Pohlédnu Katynce do očí. I chabé jitřní světlo jim způsobuje bolest, rychle mrkají a roní slzy, které stírám pahýlem ukazováku a dívím se jejich teplu. Když pak ty známé velké oči se světlými řasami uvyknou světlu a upřou se na mě, vidím, že se přece jen změnily: levé i pravé je stejně průzračné, má barvu nejmodřejšího safíru.

Že se to stalo, když jsme se ocitli nahoře na temeni, se dá vysvětlit jako náhoda, ale takovéto objasnění všech věcí má k sobě vždycky alternati-

vu, kterou, stejně jako působení náhody, nelze potvrdit ani vyvrátit. Můžu tedy říct, že to spískal Odradek. A stejně tak si můžu myslet, že je za tím Katynčin úsměv, který se jí objevil na tváři ve chvíli, kdy jsem jí z Vlhoště ukazoval bídu rybníků zatopených přehradou. Říká se, že pravd je tolik, kolik je lidí. Jsem hastrman. Na elegantní výroky si nepotrpím. Zvlášt' ne na ty, které tak vyhovují ředitelům těžařských podniků. Pravda je jenom jedna. Je na straně přírody a jejího zachování. Jsem její voják.

Hora zaburácí a otřese se. V hrůze padneme na zem, já s myšlenkou, jaká je škoda, že nás ve chvíli štěstí zabije zemětřesení, a ona – nevím. Ale je to jinak. Vlhošť se neotevře ani nás neshodí do lomu. Vydá mohutný řev, podobný hukotu vodopádů na řece Zambezi. Když si s Kateřinou vzájemně pomůžeme na nohy a shlédneme dolů, spatříme zdroj toho hluku.

Na pilíři vody, vysokém a silném jako sloup řeckého chrámu, se otáčí obrovské kamenné vejce. Gejzír tryská ze země na úpatí hory, přímo z místa, kam těžaři vlhošťský viklan shodili. Nyní se kámen vznáší nad zemí, stoupá a klesá podle intenzity tlaku vody a setřásá ze sebe poslední zbytky uhnívajících kořenů a zpráchnivělého mechu. První, druhý, třetí, čtvrtý, jeden po druhém z něj odpadávají pařezy po dávno poražených, rozřezaných a prodaných borovicích. Černá hranatá díra, v níž býval zapuštěn smírčí kříž, v kameni zůstává.

Stav rovnováhy netrvá věčně. Dolík, z něhož se sloup řítí vzhůru, neunes nápor vody a roztrhne se v širokou propast. Poslední výtrysk odhodí balvan stranou a proud v šesti zpěněných jazycích obludy Skyilly vtrhne do vlhošťského údolí. Smete vše, co mu přijde do cesty, rypadla, bagry, maringotky i celou novou drtičku kamene s pneumatickými kladivy, mechanickými třídičkami a dlouhými dopravními pásy. Mezi haraburdím, jež před sebou voda mele jako v bubnu pračky, dělá kotrmelce i můj bílý automobil. Údolí je živlu malé – když jím rychlostí laviny protáhne veškerý ten rotující šrot, zůstávají po obou stranách polehané smrky. A peřej se valí dál, přes spící pole a louky a holé remízky až k Novomlýnské nádrži.

Voda se střetne s vodou, ale nesmísí se, obrněný pramen z hory udeří na vetřelce, jenž se tak nenasytně rozlil po kraji, a v jediné gigantické vlně jím praští o nasýpanou hráz. Ta se protrhne a je dílem okamžiku, než Nové spojené mlýny zmizí pod krupobitím železa, betonu, kamení a hlíny, pod strašlivou hradbou dvou znesvářených vod, živé a mrtvé. Bílé a černé prameny se objímají a burácejí zimní krajinou. Boří a ničí, trhají a válčují, rvou a odplavují, očišťují.

Nebyla to velká potopa světa. Malá – to ano. Místní. Odpoledne gejzír zeslábně a promění se v potok, vody opadnou a dovolí nám, dvěma postavičkám choulícím se k sobě na pahýlu hory, zhodnotit to úděsné dílo. Hráz Novomlýnské přehrady je pryč, neexistuje, nezůstala v ní žádná díra, protože by neměla v čem zůstat. Pole jsou taková, jaká byla kdysi, staré cesty opět navazují samy na sebe. Po nádrži samé zbyla jen roztroušená vodní zrcadla odrážející lednová oblaka. Jsou to Holanské rybníky, zpátky na svém původním místě, v původním počtu i tvaru, s klikatou stokou, která je spojuje jako stříbrná nit. Z továrny na chleba zůstalo stát pár nejpevnějších budov, mlýnice se rozpadla a poztrácela všechny své věže, až na tu nejstarší, která se, byť zle pobořená, jako černá makovice znovu tyčí nad močálem a podpírá rozřezané nebe. A půldruhého kilometru na severovýchod, v rozmokvalém údolíčku pod strání, která z dálky stále vypadá jako břeh, se bělají trosky: přízraky chalup a měšťanských domů, prázdná náves, spíše náměstíčko, kašna a uražený morový sloup, kostelík s nahými krovy. Atlantis po opadnutí vod.

*Svěží je zeleň, mladá, veselá,
spěš, králi Jene, volej anděla.*

*Jasná krev nevinná nedá se smýt,
špatného vladaře pospěšme stít.*

Takhle si zpívá Katynka, když mi v zamyšlení převazuje ruku. Ptám se, odkud to má. Neví, prý jí to uvízlo v paměti. Z předchozího života si nic

nepamatuje, nanejvýš záblesky. Ale ví, že nějaký byl. Ukázal jsem jí červenou kraslici, zdobenou malůvkou z vosku: čtyřmi stromky a jedním křížkem uprostřed. Když ji spatřila, vytryskly jí slzy. Nevěděla proč. Věděla ale, že o Velikonočním pondělku dávají děvčata chlapcům kraslice, ale ne že by kdy nějakou dala mně. A tak jsem to obrátil a dal tuhle jí. Vzala tu křehkou starožitnost do dlaní a přiložila si ji k tváři. Potom ji uložila do tvrdé krabičky od náramkových hodinek, jež jsem jí věnoval minule. Z druhého dárku má větší radost. Důvod ovšem nezná. Snad že vědět, kolik je hodin, nepovažuje za důležité. Pokud jsem čekal, že ji budu zase učit, dokonce vychovávat znova a od samého začátku jako dítě, tak jsem se mýlil.

Ryba ve vodě se necítí líp než Katynka ve své nové identitě, v moderních šatech, v dnešním světě, v této době, dokonce v tomto státě. To už je co říct. Takový život si vždycky přála a osud jí ve své nevyzpytatelnosti vyhověl, spolu se mnou, jeho nevědomým vykonavatelem.

Než mi ošetří ruku, poslouží takto nejprve Tomášovi. Dívám se, jak mu přikládá na zápěstí lístky jitrocele. Zranění Tomášovi krvácelo od podzimu, hojí se až teď, účinkem bylin, které Katynka sama nasbírala při posledním úplňku.

„A toho dobrého sluší se ctít,“ přidávám k popěvku improvizovaný verš. Podám Katynce ruku, zjizvenou jedním umírajícím úředníkem. Pod kůží zápěstí se hromadí hnis, nafukuje puchýře a leptá je svou vlastní žíravinou. David Kostryba věru neměl čisté ruce.

„Stárneš,“ opakuje Katynka už posté a nikdy se neopomene dotknout mých vlasů, kde v posledním čase přibýlo bílých pramenů. Aby ne. Popelavím pokaždé, když ty dva vidím spolu. Byl jsem naivní. Nechtěl jsem si připustit, že by se tihle dva do sebe někdy zahleděli. Sám jsem je seznámil. Ale hodí se k sobě, jen co je pravda. To já jsem tam navíc. Zelený monarchista, už notně opotřebovaný. Z ní je podivínská radikálka, co právě omládla o dvě staletí. Tomáš je slavný ekolog. Co ho pustili z vazební věznice, jeho hvězda stoupá. Katynka stojí v pozadí, pomáhá mu v tom a tiše se směje. Převzala po něm organizaci Děti vody, stala se druhou hlavou jejich rozrůstající se rodiny.

Není v této zemi nikoho, kdo by jejího amanta neznal – staří by ho nejraději viděli zavřeného na doživotí, pro mladé je to všemocný guru. Aniž by o ni žádal, dostal milost od prezidenta republiky a mohl si jít po svobodě, najust uniformám, které se těšily, jak si ho podají. Atentátník, terorista, asociální živel, už se to s ním neslo od zatčení, ode dne, kdy vyhodil ministra životního prostředí z okna jeho vlastní kanceláře a nezkřivil mu při tom vlas. Toho dne však vypustil duši někdo jiný: náčelník policie. Poté, co tak ostudně selhal, zubatá ho ťala mezi oči a on už se neprobral.

„Hněvem pravdu nerozeznáš,“ říká mi Katynka jako malému klukovi, když nadávám na úředníky nebo na politiky. Tomáš si od ní napomenutí ještě nevysloužil. Je to rozený peacemaker. V dlouhém dopise z vězení se defenestrovanému exministrovi omluvil. Kučalu to tak dojalo, že se sám přimluvil za milost u prezidenta. Kučala šel vůbec do sebe. Nasypal si popel na hlavu a veřejně přiznal všechny své chyby. To právě jeho napadlo, že Tomáš by měl co nejdřív vstoupit do politiky a sám udělat maximum pro mučenou přírodu, nyní ovšem shora, z pozice moci. A tak Tomáš kandiduje do parlamentu – za nezávislé, pod záštitou Strany zelených – a nikdo nepochybuje o tom, že bude za pár měsíců zvolen. Dětem vody nikdo nerozmluví, že bude příštím ministrem životního prostředí – veleknězem, prostředníkem mezi lidmi a přírodou.

Katynka mu v tom pomůže, ti dva nemohou pochybit. Konečně dostala náhradu za svého milého – a tohohle si už ochrání, to odhodlání z ní jenom srší. Nevím, co všechno spolu mají. Vím jistě, že je Kateřina samodruhá, řekla mi to sama. Tvrdí, že dítě v ní bylo už během jejího dlouhého spánku, celou dobu žilo a dávalo o sobě vědět nepatrnými pohyby. Dovedu bořit, ale tvoření je mi odepřeno. Na ožívování je tu Tomáš, to jemu přísluší stát se otcem mého potomka.

Když si představím, jakého staříka bude ten holobrádek Katynce houpat v kolíbce, neodpustím si pobavené uchechtnutí.

Země se znova zelená, hora je opět v novu. Dočká se svého úplňku, už teď ho mám před očima.

Oběti povodně byly četné, téměř sedmdesát lidí našlo smrt ve vlně vysoké jako dvoupatrový dům. Ta oběť však byla dobrá – přesvědčila ty notoricky nepoučitelné, vládu, obě komory parlamentu, odpovědné úředníky, že stavět přehradu a srovnávat hory se zemí si tato planeta nenechá líbit. Žádná přehrada nezadrží rozbouřené vody, sebevětší bohatství ukryté v hoře se nevyrovná kráse krajinné dominanty, viditelné na míle daleko. Je konec s nivelizací. Údolí zůstane údolím, hladina vody je nepozvedne, hora dál bude horou a člověk ji neponíží.

Kdo jsi nestvořil, nepřetvářej. Obdivuj.

Kopce v okolí Vlhoště, porostlé bory a bučinami, s břichy plnými vzácných kamenů a kovů, jsou chráněným pokladem této země. Pod ochranou však byly už za časů Mastila, Kostyby či Kreuze, parazitů, kteří už naštěstí nežijí. Ale žijí jejich pohrobci. S vyhlídkou na nové auto nebo jen pochvalu půjdou tito pohrobci přes mrtvoly zvířat, ptáků, ryb, stromů, květin, trav. Nemusí ani překračovat zákon; umí si vždycky vydupat výjimku ze zákona a zplundrovat vše, co si zplundrovat zama-nou.

Nedá se věřit žádnému státu, že nerozežere zevnitř zemi, kterou si pro sebe zabral. A nejméně ze všech věřím této republice, zupácké tupohlavé obludě. Myslet si, že bude ochraňovat zelené území, na které se vrhla a které si zabrala jako bezohledný uzurpátor, je sebevraždně naivní.

Snad proto jsou sopečné homole v okolí Vlhoště chráněny i jinak. Šedina, Husa, Kostelec, Dubičná, Lysá skála, Pec nebo Kameník, všechny ty vršky dnes mají skutečné zastání a je jen pro dobro věci, že jejich ochránce není znám. Že je přítomen, poznáte podle značek a pak si dobře rozmyslíte, jak se na hájeném území chovat. Sám bývám překvapen, když pod lesem na úbočí některého z těch vršků narazím na totemické stromy: jsou oblečené do ženských sukní a halen nebo do mužských košil a nohavic. Strom, na nějž jsem při procházce natrefil já, měl ke kmeni přidráťovány lidské paže, nádherně vyřezané ze dřeva a pospojované ocelovými klouby, a dole dvě krásné dřevěné nohy, poklidně zkřížené v tureckém sedu. Na jedné ruce chyběl prst, jedna noha byla

nedodělaná. Údy chrastily ve větru. Zdálo se, že strom sám jimi pohybuje. Viděl jsem pak jiné dřeviny s napodobeninami lidských rukou a nohou, ty byly opracovány s menší precizností. Ale i ty jsou jistě účinné. Hovoří jasným jazykem.

Kdo jejich varování nedokáže či nechce slyšet, se zlou se potáže. Jako dva tucty myslivců z místního spolku, kteří navzdory jarnímu hájení vyrazili na Šedinu na přemnožené daňky – aspoň tak byl hon vysvětlen novinářům z tisku a televize. To Děti vody zburcovaly média, když zlovestné bouchání kozlic doznělo až do jejich pobočky v Dubé. S žurnalisty přijela i policie, pak byly povolány pohřební vozy, posily přijely až z Úštěka a z Nového Boru. Kamery to zabraly velmi dovedně: myslivci leželi v rokli pod horou, do jednoho postřílení jak králíci. Balistická expertiza prokázala, že kulky byly vypáleny z jejich vlastních zbraní. Vyšetřování nevedlo nikam. Museli se pozabíjet navzájem. Z převisu nevysoké pískovcové skály, pod níž se nimrodi povalovali, viselo na železných hřebecích dřevěné ženské torzo; bez nohou, bez rukou, bez hlavy.

Druhý případ byl ještě zvláštnější, a ani tentokrát se nic nevypátralo. Teprve z pozdějšího vyšetřování příbuzných obětí vyplynulo, že pět mužů z Kravař se jedné noci vydalo v džípu na Dubičnou, každý s motorovou pilou. Vůz byl vybaven střešními reflektory a táhl dlouhý přívěs. Lidé z okolí tvrdili, že té noci se míhala na stráních kopce podivná žlutá světla, blázen z nedalekých Konojed dokonce mlel něco o jantarové hoře, ale jeho řečem nikdo nenaslouchal. Na každý pád se samozvaní dřevorubci, kteří už měli domluvený černý prodej kradeného dřeva na dokskou pilu, nevrátili druhého dne domů. Kdo je šel hledat, nenašel nic než jejich auto na svahu, s rozsvícenými světly namířenými do slunce. Pily byly nalezeny v jedlovém háji o kus výš. Neležely, ale šikmo stály, těžkými držadly zaryté v hlíně a jehličí. I ony mířily čepelemi vzhůru, na křivý dub obalený mrtvým listím, které jednou nespadlo a už neopadá. Na dubu pátrači našli dřevěnou ženskou hlavu s rozčuchanými žíněmi namísto vlasů a uhnílou bradou, jak naražená na špičatém suku přehlíží scénu pod stromem očima z barevných sklíček. Policisté si jí nevšíмали.

Veškerou jejich pozornost zaujaly mouchy, které se v černých mračnech slétly na pily. Bylo teplo a slunečno. Naolejované řezací listy připomínaly ocelové mucholapky. V laboratořích kriminálky pak byly mezi jednotlivými řetězovými články objeveny kousky lidské tkáně, cáry kůže a úlomky kostí.

Katynka nese vodu. Je těhotná. Nastane její doba. Na ramenou jí spočívá jho, na obou koncích se houpá vědro. Je silná, nese svůj tekutý náklad od pramene, z něhož vzešla potopa. Voda se zklidnila, sama si dávno našla cestu k rybníkům, a kde zaplavila cesty, tam jsme prokopali kanál. Břehy jsme osázeli duby a jasany. Bystřině se začalo říkat Johánek, název se rychle ujal. Bůhví, kdo si to vymyslel a proč mi z toho naskakuje husí kůže. Chovám v podezření Katynku.

Pár kroků za Kateřinou se potácí stejně obtížený mladý muž. Neznám ho. Je jedním z tisíců, kteří se přidali k Dětem vody a našli zde nové druhy a přátele, kteří to myslí se záchranou světa vážně. I on jde se jhem, voda šplíchá z věder na vyšlapanou cestu a usazuje se v blátivých kalužích. Nosič už nemůže dál a musí břemeno položit. To se vzápětí zvedá na ramena toho, jenž si už odpočal. Ten, co jde za nimi, ani nemusí zvolnit krok. Další ani nezvedne hlavu a klidně šlape dál.

Unavený mladík si rovná záda a mne si obolavělé ruce. Odpojí se od řetězce nosičů a seběhne po svahu k velkému hnědému stanu plný kuchyně. Dívám se, jak si z konve nabírá čaj do plechového hrnku a dlouze pije. Přestože slunce zatím nepálí, z čela pijáka čaje se řine pot. Zásobu pro celý tábor jsem objednal, zaplatil a nechal dovézt já. Vybral jsem nefritově zbarvený Lu Ťing, „dračí studnu“, čaj trpké chuti a výjimečně povzbudivých účinků. Dodávka z Hamburku netrvala víc než týden. Ubývá rychle. Prázdné dřevěné bedny byly rozebrány na desky a ty jsme položili všude tam, kde se stezky pod nohama nosičů proměnily v bahno. Dřevo se má k půdě dobře, vstupuje do ní s pokorou a dávnou vzpomínkou na rodný les. Úpatí kopce je vydlážděno těmito tabulkami s čínskými znaky, kterým nikdo nerozumí, ale leckdo ctí jejich tajemství a obdivuje jejich krásu. Když pozoruji horu, po jejíchž

stráních se valí mlha, a vidím tuhle kousek mýtiny, tamhle pár borovic a jinde javorové mlází, vůbec se nezdá, že tu kdy býval lom. Ty čínské znaky jsou dalším z kouzel, jež chrání horu před návratem zlodějů kamene.

Prodal jsem svůj byt v cizině a zbavil se všech cenných papírů. Utržené peníze strkám do bezedné pokladničky Děti vody. Dělán to dobrovolně a anonymně, neví to Katynka ani Tomáš Mor, jenom tichá křehká Alice, která, když jí přinesu šek, vždycky udělá falešně udivené oči – je chytrá, ví, co na štědrého strejdu platí. Jednou mi dokonce vysekla ironické pukrle; připomněla mi tím Katynku, takovou, jaká byla dřív.

Alice netuší, že v Praze vedu restituční spor o své severočeské nemovitosti. Úřady mě upozornily, že se to neobejde bez soudu, tak jsem si najal právníka, který se na tyto věci specializuje, a dal mu plnou moc. Až jednou tu při vyhraje, odhaduji, že za nějakých deset let, připadne Věž a soustava rybníků Dětem vody. Zatím jsem vyběhal povolení, aby v Černém mlýně mohla mít organizace své nové sídlo. Rekonstrukční práce jsou v plném proudu. Tomáš si kraj zamiloval, když se jezdil potápět do Novomlýnské přehrady. Stavební úřad v České Lípě mi navrhl, že můžu mít v patře Věže i malý byt. S radostí jsem přijal a nabídl ho Tomášovi. Dalo se čekat, že si tam bude chtít nastěhovat Katynku. K jeho i mému překvapení odmítla. Vyhlédla si ve Staré Vsi bývalou rychtu a nad zborcenou bránu pověsila černé kočárové kolo, jež našla v lese. Prohlásila, že ruinu dá do zimy do obyvatelného stavu. Ač jsou květnové noci chladné, bydlí v horolezeckém stanu pod širým nebem, mezi čtyřmi stěnami své rodné světnice. Má spoustu pomocníků. Jej čín zapůsobil na ostatní. Mnohé z Děti se zařídilo po jejím vzoru, vznikl tu kibuc. Protože se do zdevastované vesnice bez elektřiny, plynu a pitné vody, po desítky let chátrající na dně nádrže, neměl kdo vrátit, úředníci rádi přiklepli pozemky a trosky domů novým majitelům. Na bývalé Fideliově faře dnes bydlí mladý kněz, ve vyhandlované Vovsově škole se usadil učitelský pár s třemi malými dětmi. Je to podivná idyla. Kdysi dávno ji vyznával bláhový kantor, působil v této vesnici. Byl

všem pro smích a ta, kterou miloval, si ho ošklivila. Ale v životě se učíme i od osob nemilovaných. Vovsova vysněná společnost, založená na soucitu a solidaritě, začíná zapouštět kořeny právě ve Staré Vsi.

Nejsem jediný mecenáš Děti vody, ale rozhodně jsem ten nejúspěšnější. Odmítnuti byli sympatizanti, kteří se nabídli, že zapůjčí organizaci svá auta a odepíší si z daní amortizaci a podporu nevýdělečné organizace. Tomáš Mor jim vysvětlil, že pro svůj současný projekt Děti vody automobily nepotřebují a že kejkle s odpisy z daní nemá rád. Z daní je přece placeno ministerstvo životního prostředí – na obnovu zničené krajiny bude potřeba spousta peněz.

O „staroveském zázraku“ se doslechli také Němci, ti z nich, kteří tu mívali své rodiče a prarodiče. Přijeli se podívat a ukazovali nám domy, statky, zahrady a polnosti patřící kdysi jejich rodinám, dokonce vypátřali místo na hůrce poblíž vesnice, kde mívali svůj kostel. Ten úplně zmizel. Za starého režimu ho nahradil vepřín a i ten byl teď v rozvalinách, smetený vlhošťskou potopou. Vyzvali jsme je, aby se do Staré Vsi vrátili a obnovili německou část, svůj Altdorf. Někteří se naší nabídce smáli, jiní si jen povzdechli a hrstka ten nápad uvítala s nadšením. Když jsem byl ve Vsi naposled, všiml jsem si, že se pilně staví v obou částech města, a pokud dochází mezi Čechy a Němci k nějakým sporům, je to normální – kdy k nim nedocházelo? Řeší je ustavená rada. Místa je všude dost a cena pozemků zanedbatelná. Kraj je třeba zalidnit, jeho obyvatelům bude ku prospěchu, bude-li se jedna kultura dennodenně mísit s druhou.

Dívám se na Kateřinu. Snímá z ramen jho, protahuje se a pak pomalu rozlévá vodu z věder všude, kde je třeba. Hora žíznivě pije. S prázdnými nádobami se dívka vrací k prameni a cestou žertuje s těmi, kteří teprve táhnou vodu do svahu. Nezasmálka našla sebe samu, poznala svoji smrtelnost i své vykoupení, úsměv z tváře jí mizí zřídka. Kdyby si přála žít v jiné době, avšak děsila se té, kterou tušila přicházet. Zá-
zrak jí splnil starý sen.

Nikdy jí nechybělo přesvědčení. Živila je víra v lesní bohy, smíšená s vírou v jednoho Boha nejvyššího. Kdysi byla Katynka nešťastná, dnes je spokojená – nikdo ji nenutí k jediné správné volbě. Kamkoli přijde, tam se to rozzáří měsíčním svitem. Kostěný srp, co nosí na břiše, je znamením zatmění – toho, co dělá světlo světlem.

Je první máj. Z lesa se ozvala hrdlička.

Dívám se na Tomáše. Ve slamáku, v citronově, pomerančově a jahodově batikovaném triku a směšných konopných šortkách stojí na temeni hory a dlouhé světlé vlasy mu vlají ve větru, co se zvedl od západu. V levé ruce drží kraslici a zamyšleně s ní otáčí v prstech, vypadá docela jako královské jablko. Křesací kladivo, které třímá v pravačce, připomíná monarchovo žezlo. Mohl by jedním udeřit o druhé a způsobit katastrofu, tuhle moc má. Pokud se v něm však nemýlím, využije své moci jinak. Stačí pohlédnout na všechny lidičky, co se plahočí po svazích hory na jeho pokyn. Dokázal je přesvědčit, že to nedělají pro něj, ale pro tento svět – pro sebe.

Návrh, aby obnova hory proběhla bez pomoci moderní mechanizace, se nejprve setkal s posměchem. Když se Dětem vody rozležel v hlavě, valnou většinou jej přijaly. Co s energií, která nám byla dána? Na této otázce byla postavena Tomášova řeč. Jsme živí, silní, myslící a cítící lidé, jedinečná forma kontinuity v prostoru. Pokud se poženeme pořád jen kupředu, ztratíme ze zřetele bod, odkud jsme vyšli; ztratíme se svým předkům, ztratíme se sami sobě, neboť jsme jejich potomci. Nebudeme-li se k nim čas od času vracet, upadneme do záhuby.

Dílo za nás můžou udělat stroje. Můžeme si na ně vydělat, můžeme si koupit energii, která je uvede do pohybu a bude je udržovat v chodu. Dá-li tu energii voda, jež sama teče, anebo slunce, co samo svítí, anebo vítr, jenž sám od sebe vane, bude to energie dobrá. Pokud však tu energii získáme z toho, co jsme vyrvali z útrob země a pak jsme to spálili ohněm a sírou, bude to energie špatná. Děravá země bude křehká jako skořápka vajíčka – při příštím kroku se můžeme propadnout.

Máme svou vlastní energii. Využijme ji.

Dívám se na Kateřinu. Je jednou z tisíce postav na tom nepravděpodobném, ovšem skutečném staveništi. Na dálku, z které to hemžení pozoruji, ji poznávám podle vysoké postavy, plavých vlasů a zvláštní radosti z tělesné námahy, jakou zažívají lidé, kteří byli po dlouhou dobu upoutáni na lože a pak vstali jak z mrtvých. Udivuje mě samozřejmost, s jakou nosí prosté moderní oblečení, plandavé triko a modré kalhoty, pevné boty z tvrdé kůže; podobné odění bylo za jejího prvního života vyhrazeno mužům, dnes se nad ním nikdo nepozastaví, ať je nosí kdokoli. Katynka chce úplně splynout s dnešní dobou, tak jako se toužila vyhnout průmyslovému teroru, který tak strašlivě zvalcoval náš milovaný kraj. To mě trochu mrzí. Mně se víc líbilo v tehdejší době. Tenkrát jsem se cítil úžasně, svět byl takový, jaký být měl, a já čněl v jeho středu. Každý krok kupředu byl dobrý – nebylo třeba se bát. Dnes jsem na okraji společnosti; dlužno dodat, že vlastním přičiněním. Dobře mi tak. Jsem přežívající anachronismus, postava z pohádek na strašení dětí. A přesto se nemohu zbavit pocitu, že mám nějaký úkol. Úkol, jenž souvisí s Katynkou a s příchodem postindustriálního věku.

Katynka se zastavuje v půli kroku. Jako by zaslechla něco z mých úvah. Sáhne si na břicho, ohlédne se a zastíní si oči. Pátrá očima po zelené stráni, a když mě spatří sedět pod dubem, kde ve stínu rozložitě, teprv nedávno olistěné koruny bafám z nové dýmky, zamává mi a pošle přes údolí vzdušnou pusu. Tím mě vždycky dostane. Odpouštím jí její nevděk, její svéhlavost, její samostatnost, její nevypočitatelnost. A možná i její nenávisť ke mně, kterou si možná sama nechce připustit, ale občas ji nedokáže skrýt. Kdysi jsem ji zbavil volby a hůř jsem jí ublížit nemohl. I kdyby mi hlava ochotně odpustila, její srdce zůstane zatvrzelé.

Dívá se dolů na vory na Dolanském rybníku. Přivázejí kulatinu nařezanou ze zdejších stromů za časů kamenolomu. Za darované peníze Tomáš dřevo odkoupil zpět – to já jsem mu takhle poradil, ale on za to sklízí obdiv a slávu, kterou mu závidím, ale uvědomuji si, že na ni nemám nárok. Dřevo je skladováno v Holanech, kde se na projektu obnovy podílejí jak dobrovolníci, tak lidé, které Alice za práci pro organizaci

platí. Městečko, které se trápilo nezaměstnaností, najednou neví co dřív, starého starostu musel nahradit mladý. Nákladáky přivážejí i jiný stavební materiál, především kamení ze zrušené Novomlýnské přehrady, rozkutálené potopou po širokém okolí. Beton je na Vlhošti zakázán, motorová vozidla se smějí ve městě nanejvýš otočit a pak si zas jedou po svých. Jak k hoře, tak do Staré Vsi žádné stroje nesmí.

Od rána do večera vyjíždějí z Holan karavany volských a koňských spřežení a každá z jedné strany objíždí rybníky, aby složila kámen, dřevo, vápno, písek a zeminu buďto na úpatí Vlhoště, nebo za humny Staré Vsi. Dělníci nosí břemena na zádech nebo je vozí v kolečkách, na trakařích, na žebříkách. Na svazích Vlhoště i nad střechami staroveských chalup se zvedají jednoduché vahadlové jeřáby s kladkou, poháněné lidskou silou. Na vrchol hory vede z několika stran jednoduchá lanovka z těchto jeřábů, jež jsou zde rozmístěny právě na dosah svých ramen. Když spodní složí náklad, ten nad ním ho zdvihne a přenesení na rameni o stupeň výš a tak to jde dál a dál až k vrcholku, který neustále roste. Kámen a dřevo putuje vzhůru nečekaně snadno, a když dělníci usedají k večernímu odpočinku kolem táborových ohňů, s uspokojením si mnou svaly, které svou sílu nikdy předtím nepropůjčily vznešenějšímu účelu.

Kde býval lom, tam je dnes plná hora, co nejpodobnější té původní. Kde byly rozvaliny domů, tam jsou dnes nová stavení zachovávající krásu a účelnost původních. Do nového roku bude Vlhošť navržena a Stará Ves se zalidní.

Dívám se na všechny ty lidi a vidím nemožné – dobrovolně se aspoň na čas vzdali svého sobectví a stali se součástí dokonale fungujícího celku, neboť dobrý vládce jim objasnil, jak a proč a v čem je to dobré. Mám to za stejný zázrak, jako je fontána, jež na jediném proudu vody udrží dělovou kouli.

Tváří v tvář takové vyspělosti je mi stydno. Já, šlechtic, se pokorně přiznávám k obdivu k plebejcům. Lidé si vládnou sami. Hastrman, ten bájný korektiv lidské pýchy, je najednou zbytečný. Děti vody umí vše, co uměl on. Svedou to líp.

Dívám se na Kateřinu. Slunce se rozpustilo v mracích, co přišly od západu, ale ona si dál cloní rukou oči a vesele se usmívá. Gestem mi naznačuje, abych přešel údolí a vystoupal k ní. Z opačné strany, z vrcholu hory, k ní sestoupil Tomáš Mor. Dohlíží na skupinu mužů, kteří po klikaté cestě valí nahoru obrovské břemeno, jež by žádný jeřáb neunesl. Právě se dostali ke Katynce. Dopravují balvan na původní místo vlastními silami, na primitivním, improvizovaném čtyřkolovém voze, sbitém ze čtyř hrubě otesaných kmenů. Dvacet mužů vůz táhne na konopných lánech, deset jej zezadu tlačí a deset ho jistí po stranách, aby se s viklanem nepřevážil a nevydal se s ním na vražednou cestu dolů. Narazili na překážku. Kámen se zachvěje a vůz se zastaví, pár siláků se do něj ještě mocně opře, ale ostatním je jasné, že dál to nepůjde. Oči se zvedají ke Katynce a k Tomášovi. Dívka opět vzhledne a její pohled mě najde na protější stráni. Kyne mi rukou, její gesto říká: „Pojď! Potřebujeme tě.“ Hezky se mi sedí, nikam se mi nechce. Soustředím se na výjev s kamenem.

Tomáš přistupuje k mužstvu u viklanu. Vidím, že nese něco v rukou, něco, co na dálku vypadá jako nemluvně, jež právě vytáhlo ručky z povijanu. Poznávám ten předmět. Je to starý smírčí kříž, co kdysi vězel v balvanu, překvapivě malý – menší, než jak si ho pamatuji. Takže ho Děti přece jen našly. Tomáš něco říká, kamenné dítě v náruči. Teď zaberou všichni dohromady: vůz se o kousek pohne, viklan se povážlivě zakymácí a dělníci strnou. Přihlíží celá hora, celé údolí. I já vidím, jak jim tváře zrůžnila hrůza.

Hastrman musí jít. Přece jen ještě není tak starý, aby nemohl pomoci tam, kde je ho třeba. Zvedám se z měkké trávy a oprašuji kabát. Sejdu ze stráně k prameni Johánka a pokleknou u něj. Naberu do dlaní vodu, napiju se jednou, podruhé a potřetí a pak si důkladně promáčím vlasy – tak, aby z nich crčelo i poté, co se vyškrábu k zaseknutému vozu.

„Hastrmane, tatrmane!“ pokřikují na mě ti nahoře a něčemu se smějí. Je to divný smích – jako by se do něj nutili.

*Hastrmane, tatrmane,
dej nám kůži na buben!
Budeme ti bubnovati,
až vyjdeš z vody ven!*

Procházím mokřinou nad pramenem, do botek mi proniká voda a příjemně chladí nohy. Můj krok je lehký a pružný, chvátám, divže ten prudký svah neberu ztečí. Na jeden zátaž to ale nepůjde – co zvládnou nohy, to nestihnou plíce a žábry jim za pěkného jarního dne nepomůžou. Zastavuji se na ostrohu, za nímž začíná lom, mávám nahoru Katynce, jako bych se tu zdržel schválně. Předstírám, že se těším výhledem. Lom se zaplňuje kamením a hlínou, kopec opět tloustne a nabývá když ne původní podoby, alespoň původního tvaru. Připomíná mi lidskou tvář po autonehodě, nanovo rekonstruovanou odborníkem na plastikou chirurgii. Koutkem oka zachytím šikmo pod sebou něco bílého. Podívám se tam, spatřím kulatý mlýnský kámen, jeden ze dvou, co po dvě staletí střežily Katynčinu hrobku. Ten druhý sem právě táhne volské spřežení, dva mladíci se s ním lopotí na žebříňáku, zvedají ho, hop, na první pokus ho převalí přes postranici. Kolo žuchne do štěrkovitého rumu a zazáří v světle odpoledního nebe jako malé proděravělé slunce. Skála je navracena hoře.

Odvracím zrak a dávám se znova do kroku. Katynka s Tomášem už jsou docela blízko. Viklan narůstá do olbřímích rozměrů. Už cítím pot dělníků a vidím jejich odhodlané tváře plné očekávání.

Konečně před nimi stanu. Všichni mlčí, vysvětlování není na místě. Všimnu si Tomášova kladívka i Kateřinina srpu, ti dva si jsou najednou podobní jako vejce vejci. Ukážou na vůz. Až teď vidím, že je vystlán březovými větévkami, nechybí mezi nimi ani jarní byliny, poznávám kopřivu, řebříček, jitrocel, šťovík. Také devětsil, ten bude zapotřebí. Beru list do dlaní a náležitě ho promnu. Obejdu kámen kralující v té zeleni a opřu se do něj. Učiním ze sebe médium vody.

Vůz se pohne, slyším tříštění dřeva. Kámen však sedí pevně, od něj nebezpečí nehrozí. Jsem za ním úplně schovaný, nevidím na ostatní a oni

nevidí na mě. Je tady stín a chládek. Zaslechnu nějaký zpěv. Je to spíš zaříkadlo, které odněkud znám. Skrz něj ke mně promluví minulost. Za bílého dne se mne zmocňuje děs.

*Zelený Jan, zelený Jan
je oklamán, je oklamán!*

Byl oheň, je voda, bude země, vzduch trvá.

Ta nesmyslná slova mi vytanou na mysli, když nad sebou zahlédnu dvojhlavý stín. Stín Tomáše a Kateřiny. Zvednu k nim oči, stále ještě spojený s balvanem, od něhož se teď nemohu odtrhnout. Katynka mi promne vlasy, prohlédne si vlhkou dlaň. Spokojeně se usměje, podívá se na Tomáše, povzbudí pohledem i mě. Napnu všechny síly, napřu rameno do balvanu a vrostu do něj. Kámen se pohne, opět to tříštění dřeva, někde něco praskne a vůz se uvolní, nadskočí a popojede, desítky rukou teď střídají mé rámě, aby se nezřítil do údolí, zatímco já mám co dělat, abych zachytil kamenný kříž, který mi Tomáš právě hodil do zesláblých paží.

Mám ten krucifix přímo před očima a vidím tu velkou změnu, co se s ním stala: vysekaný výjev uprostřed křížení někdo obnovil, uťatá hlava má rozevláté vlasy, křivý úsměv, špičatý nos a vypoulené oči, pod ní je vytesán srp. Otočím kříž v rukou: tam, kde se datum dřív nedalo přečíst, je jasnými arabskými číslicemi vyveden tento rok, tento měsíc, tento den.

Kámen mi v náruči ztěžkne, musím ho položit na blátivou cestu, hned vedle kůlu, který sem někdo kdovíproč zarazil. Je zlomený vejprůl – mou vlastní silou. To on bránil vozu v pohybu.

Zvednu hlavu. Tomáš se bezděčně dotkne kladívka za pasem, snad to má na svědomí on, snad chce jen vyrazit zbytek kůlu ze země, aby nepřekážel. Já už to nezjistím. Teď – teď bych se potřeboval rozdvojit. Ale už to nejde. Katynka zdvihá kostěný srp nad hlavu a skrze slzy nevidí na oči. Ale rána je vedena přesně. S rozhodností, jež je jí vlastní, přeseke světlo dne. Viklan se zbarví mou krví.

Byl jenom voda, kdo příběh vyprávěl. Jak z vody povstal, tak jí byl navrácen.

Hlava se skutálí pod viklan a je ještě při vědomí, když bystrýma ušima zachytí zaklínadlo, jež Děti vody vytáhly z hlubin času:

*Zelený Jan, zelený Jan
je oklamán, je oklamán!*

*Zelený Jan! Zelený Jan!
V oběť dán!*

Jasnýma očima pak spatří to, co po celé věky skrývaly pletence kořenů, obepínající břicho balvanu, jež je dnes nahé: z oblého kamene se na ni usmívá groteskně tesaná tvář; celou svou cípatou hlavou se odtamtud šklebí Odradek. A já jsem ten druhý.

Dávám, abys dal. Protože tak to musí být.

Musí.

KONEC

Miloš Urban
Hastrman
Zelený román

Edice Současná česká próza

Na obálce je použit výřez obrazu Ivana Bilibina *Vodjanoj*

Redakce Jaroslava Bednářová

Vydala **Městská knihovna v Praze**
Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. vydání

Verze 1.0 z 7. 2. 2018

ISBN 978-80-7587-717-8 (epub)

ISBN 978-80-7587-718-5 (pdf)

ISBN 978-80-7587-719-2 (prc)

ISBN 978-80-7587-720-8 (html)